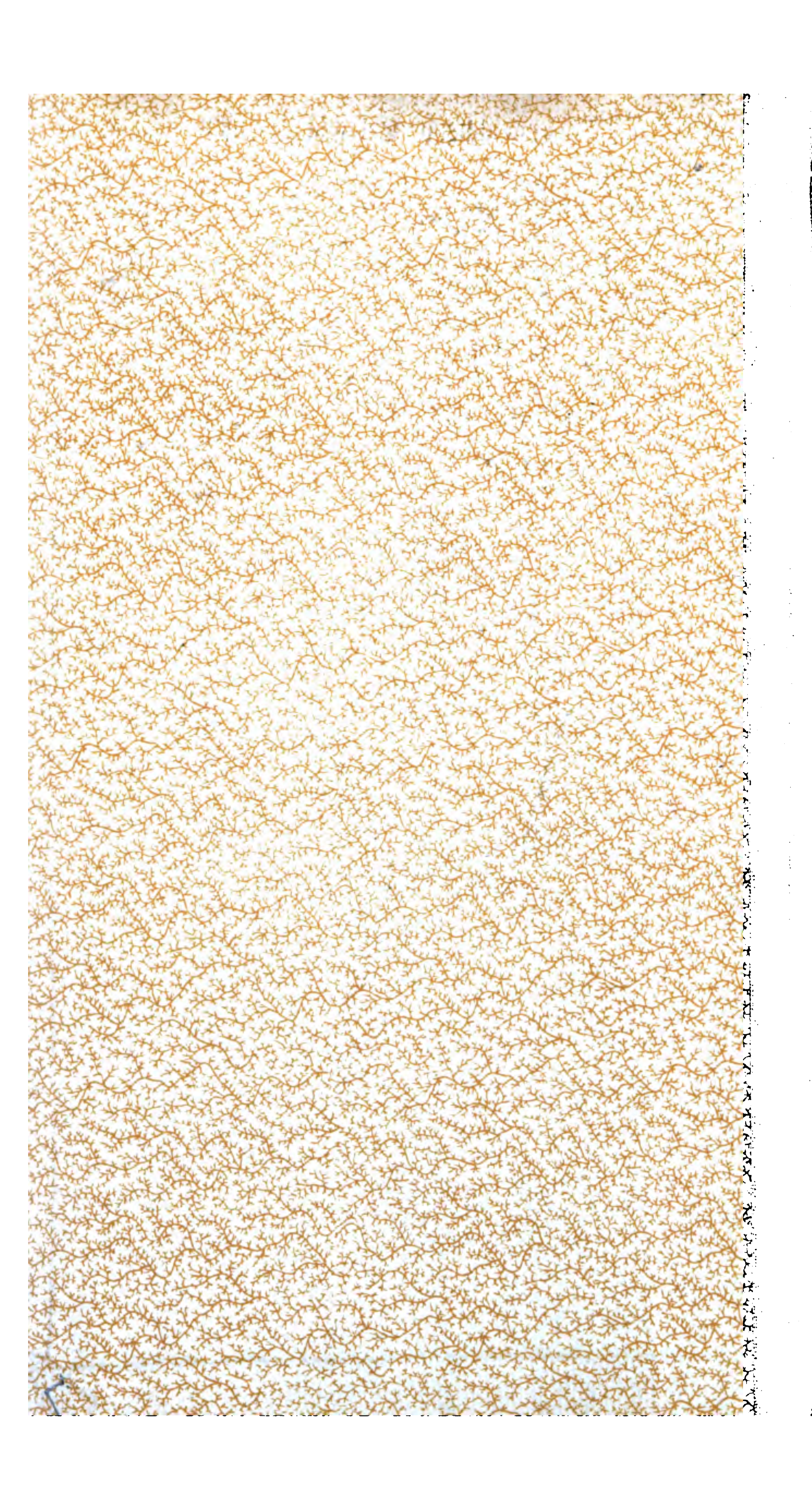
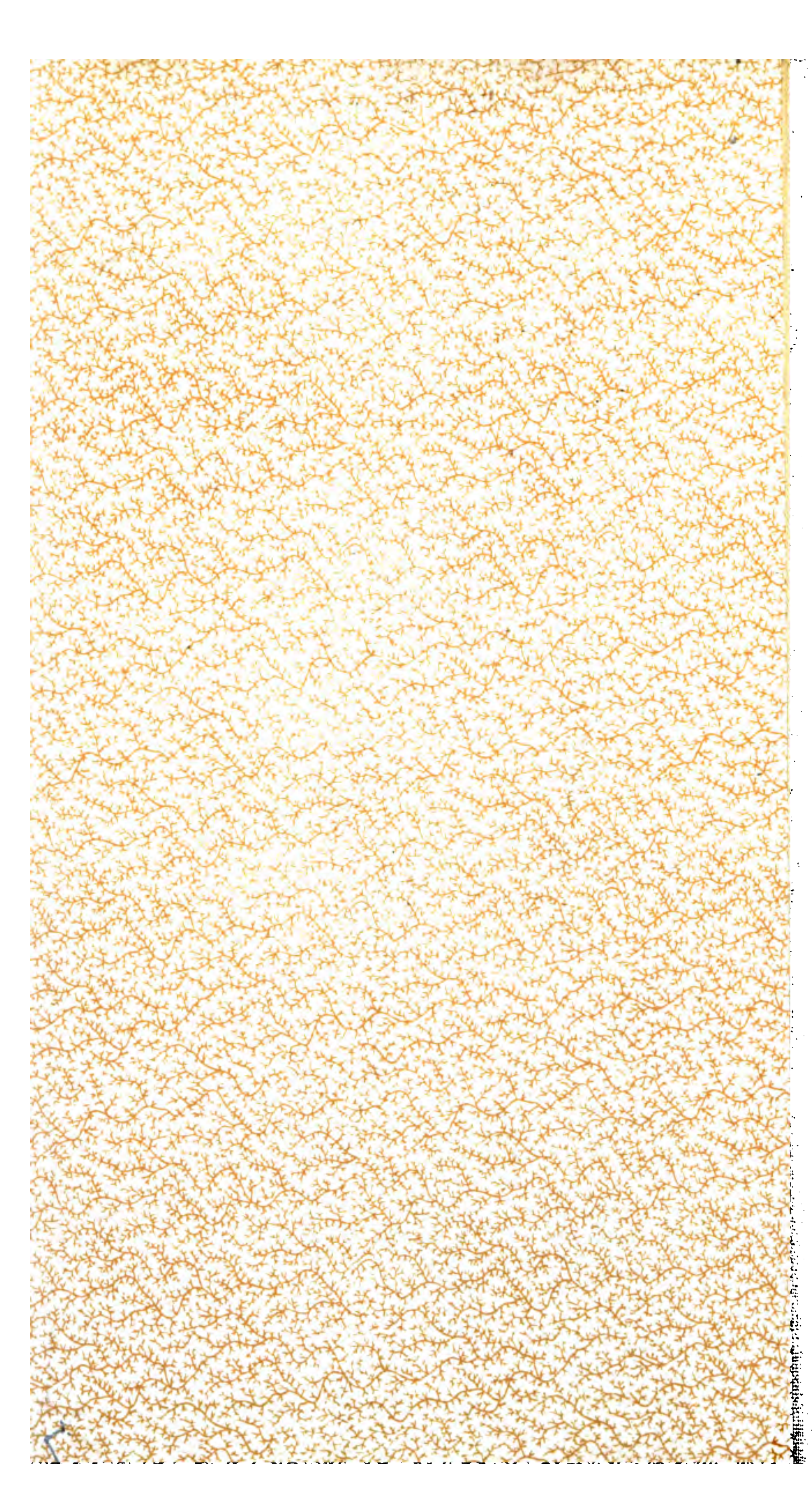
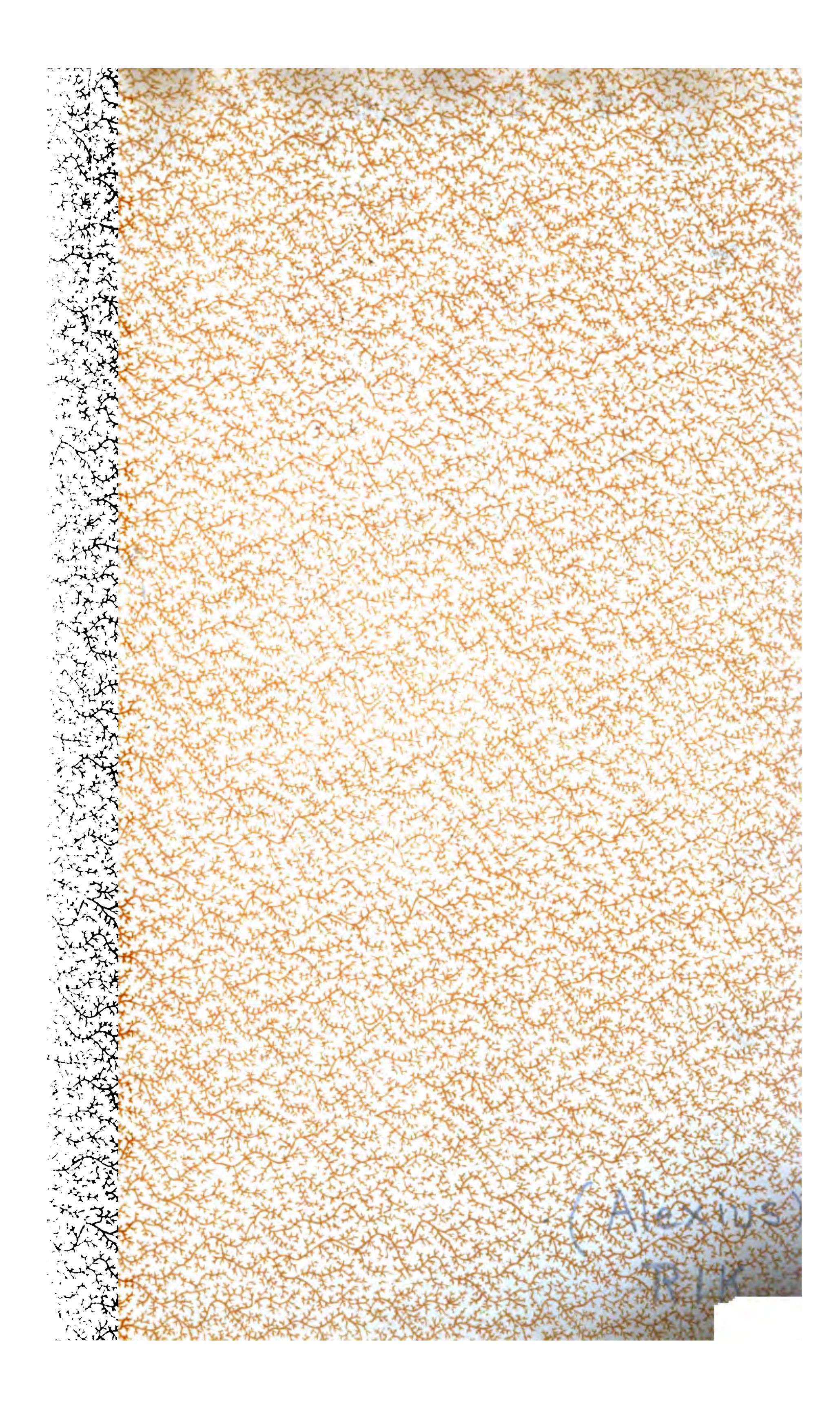
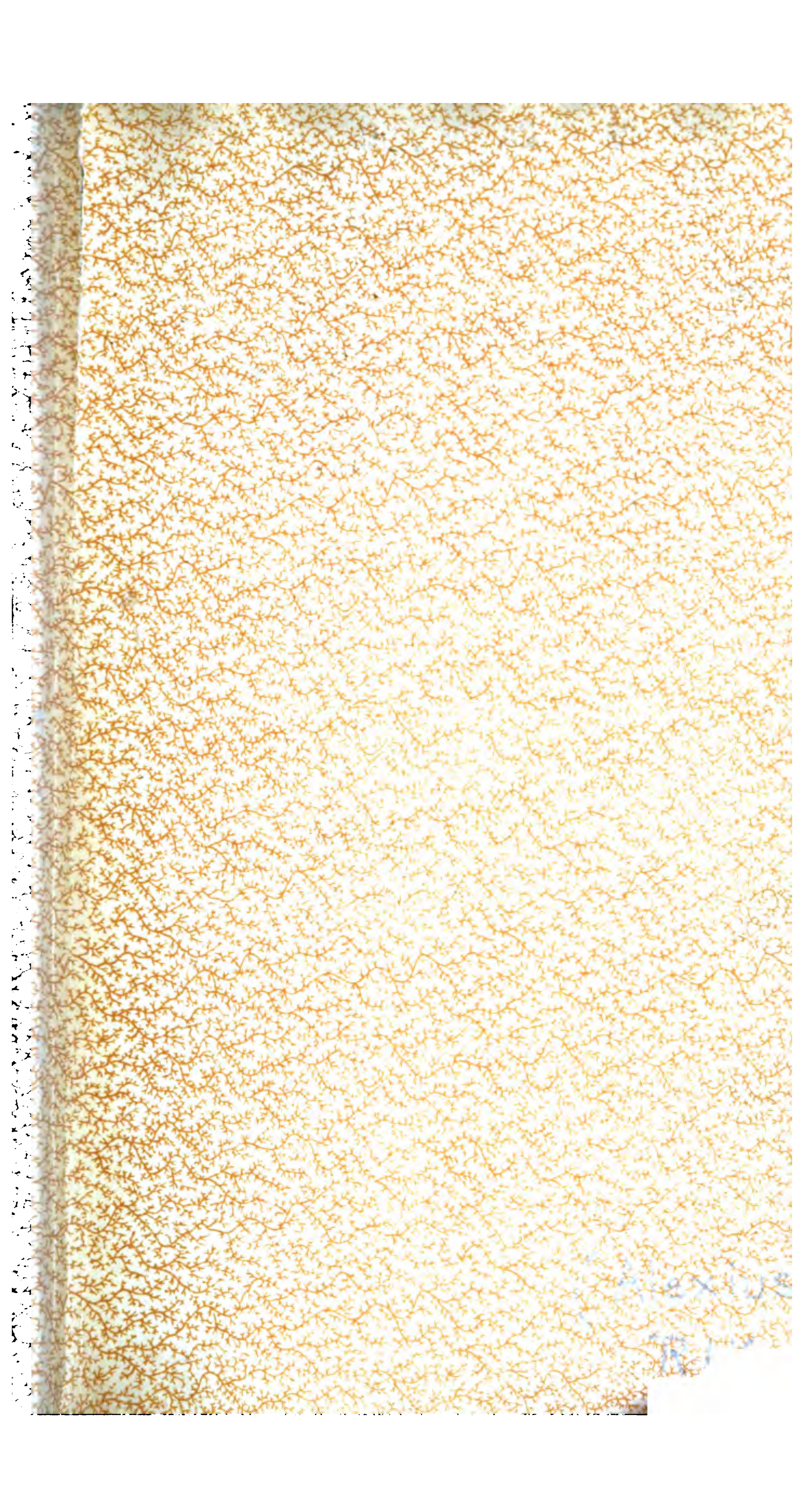

(Alexiu
RIK

(Alexius)
RIK

GRAMMATICA

DACO-ROMANA

SIVE

VALACHICA

LATINITATE DONATA, AUCTA, AC IN HUNC ORDINEM REDACTA

OPERA ET STUDIO

JOANNIS ALEXI

CLERICI ALMAE DIOECESEOS G. R. C. MAGNO-VARADINENSIS
IN CAESAREO REGIO CONVICTU VIENNENSI ALUMNI
THEOLOGI ABSOLUTI.

VIENNAE,

APUD BIBLIOPOLAM JOSEPHUM GEISTINGER.

1826.

PRAEFATIO

AD

CANDIDUM LECTOREM.

Ad Grammaticam Daco-Romanam sive Valachicam Latino Idiomate, latinisque sive aviticis Daco-Romanorum literis adornandam, elaborandam, lucique publicae edendam, trina me impulit ratio. Prima, quae maxime ursit, summa fuit penuria Grammaticarum in hacce linqua Latino Idiomate, iisdemque omnibus cultis Nationibus communibus literis exaratarum. Secunda in meo iam dudum amore Nationis meae charissimae perfuso, non gloriae, non laudis, non aestimationis lucrique cupido haerebat animo, hasce laborum meorum primitias publici iuris faciendi, ut meum publicae utilitati prospiciendi studium, et amorem contester, atque obsecundem votis Daco-Romanorum Alumnorum Caesarei-Regii Convictus, qui ut sunt eruditionis amantissimi, pridem postularunt, ut hoc opusculum luci edam. Tertiam denique suggesse-

runt, repetitae ac continuae multorum, hancce perfacilem et amoenam, per amplissimas Europae partes extensae Gentis Daco-Romanae Linguam, addiscendi desiderio perfusorum interpellationes, quibus eo lubentius meum praebui adsensum, quod longe prius praeviderim, multos cuiuscunque Nationis, conditionis, statusve homines, summum ex hoc meo labore emolumentum relaturos; iisque, quibus sive commercium exercendi, sive munia aliqua capessendi, gerendique, sive solum peregrinandi, conversandique gratia ad Daco-Romanos olim accedendi fuerit animus, non modo utilem, sed et maxime fore necessarium.

Nos enim quidam Daco-Romani Linguam nostram perfectius addiscere volentes, aliisque eam notam reddere cupientes, nunquam non studemus, media quoque quaerere, quibus tam proficuus finis quo facilius obtineri queat; inquibus quaerendis multi Doctissimi Nationis nostrae Viri multum desudarunt, actuque desudant, quos nominatim adferre longum foret. Unicum hic silentio praeterire haud possum Reverendissimum ac Celeberrimum Dominum suae Nationi immortalem Petrum Major de Ditsö Sz. Márton Archidiaconum Dioecesis Fogarasiensis in Transylvania, ac olim penes Typographiam Regiae Scientiarum Universitatis Hungaricae Librorum Revisorem, qui edidis multis, iisque Nationi summe necessariis libris, postremo typis divulgavit Orthographiam Romanam sive Latino-Vala-

chicam, quae mihi normae instar in conscribendo hocce Opusculo exstitit. Grammaticam huic operi accomodatam iam-iam publici iuris faciendam, pariter habuit paratam, ast fatis functus ad aliorum devenit manus, et sic (fors) periit. Denique Dictionario quadrilingui a Reverendissimis D. D. SAMUELE KLEIN et BASILIO KOLOSY incepto, conscribendo ac elaborando manum admovit, quod morte illius pariter cessare debuit. Nihilominus illud a pluribus egregiis ac doctissimis Nationis nostrae Viris continuatum et correctum, nunc tandem Deo ter Optimo Maximo adjuvante Budae typis et sumtibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae publicam vidit lucem.

Nihil itaque supererat, quam existentibus duobus mediis addiscendae linguae Daco-Romanae aptissimis, tertium quoque ad eandem normam elaboratum in medium prodeat, scilicet Grammatica.

Manum proin protinus Operi huicce adposui, et conatus sum, diurna nocturnave vigilantia, quousque per limitatas mihi vires permissum fuit elaborare. Procul tamen sit arrogantia, qua seducerer, ut opus omnibus numeris absolutum, confecisse, mihi videar! me potius minime fugit, et huic Operi suas non deesse lacunas, quas tamen studiis futuris meis magis in dies magisque explere adnitar, praesertim si rerum in libello hoc pertractatarum, periti iudicesque aequi candore illo,

quo sapientia distinguitur, meos me errores edocuerint. Correctionem veritati innixam, grato semper accipiam animo, certus, errare hominis esse, sapientis autem errorem agnoscere, agnitum profiteri et, quousque licet emendare: homo enim non nisi per errorum scalam, ad sapientiae altitudinem et fastigium ascendit.

Ad hunc laborem feliciter perficiendum, plurium Clarissimorum Virorum lucubrationibus usus sum, quos enumerare non vacat. Unius hic nomini adferendo silentio supersedere nequeo Clarissimi Domini Constantini Diaconovits Loga Scholarum Praeparandarum V. Aradinensis Professoris P. O. Viri de Natione et Literatura Daco - Romana optime meriti, cujus Grammaticae Daco - Romano Idiomate exaratae haeres exstiti, eius, cum indole Orthographiae Romanae convenientes sequendo regulas, repugnantibus aliis substitutis, eidem adamussim correspondentes; Cui iterum iterumque grates referro.

Linguam quam TIBI Lector Candidissime hocce mediante Opusculo addiscendam ob oculos pono, Lingua est facillima, eaque vetus illa Romana, quam ante correctionem Linguae Italicae cum eadem unam eandemque fuisse refert *Covacius in Dial. de Administr. Regni Transylv.* (quem citat Laurentius Toppeltini Transylvanus in *Libr. de Orig. et Occ. Transylvanor. Cap. IX.* loquens de Lingua et literis Valachorum)

qui observans vernaculum istorum (Daco - Romanorum seu Valachorum) sermonem, plus fere in se habere Romani et Latini sermonis, quam praesens Italorum lingua, dicit: „*Existimo, antequam Dantes, Boc-„catius, et Petrarcha ex Barbarismis Longobardo-„rum, Gallorumve, et familiaris Latini sermonis „reliquiis, novam hanc Italorum, elegantem et pe-„ne Divinam, composuissent, Valachicam Italicae „linguae, per omnia similem fuisse.*“ Haec dialectos habet Gallicam, Hispanicam et per omnia simillimam Italicam.

Illud mihi a TE postremo Lector Humanissime etiam atque etiam petendum est, ne ad ferendum praeposterum de Lingua nostra iudicium accedas, priusquam eam bene perspectam, eiusque Dialectos TIBI notas propriasque non reddideris, secus similis eris caeco de coloribus, surdo de sono iudicare volentibus. Neque puritatem Linquae inter alienigenas aut extra patriam degentes Valachos quaeras.

Haec Grammatica tres complectitur partes. Pars I agit de Orthoepia et Orthographia seu de recta aviticis Daco - Romanorum Literis scribendi ratione. Pars II continet Etymologiam novem Orationis partium Linguae Daco - Romanae exactissime elaboratarum. Pars III denique methodum disjunctas Orationis partes rectissime construendi adornat, una cum Appendice de

recto pronunciandi modo. His accedit Vocabularium Daco - Romanum et Latinum, continens omnis generis Substantiva in sermone quotidiano occurentia, eo ordine, quo in optimis Italicis et Germanicis Grammaticis se excipiunt, nec non Adjectiva, Verbaque selectiora ac maxime necessaria. Vocabularium excipiunt Dialogi diversissimi Lingua Daco - Romana ac Latina conscripti. Deinde veniunt pulchrae Anecdotae cum Narratiunculis delectantibus. Denique finem faciunt Fabulae Aesopi Idiomate Daco - Romano conscriptae cum morali doctrina ex iis promanante.

In elaborando hoc Opere multum me adjuvit Doctissimus Dominus Dr. ALEXANDER THEODORI, qui etiam typi correctionem, quousque licuit, diligentissime curavit, Cui pro indefesso labore infinitas publice referro gratias. — TU interea Candide Lector hunc qualemcunque nostrum gratuitum laborem ac fatigium aequi bonique consulito, et Valeto.

CONSPECTUS
GRAMMATICAE DACO-ROMANAE
SIVE
VALACHICAE.

PARS PRIMA.

De Orthoepia, et Orthographia.

CAPUT I.

De Literis Daco-Romanis, earumque pronunciatione generatim.

CAPUT II.

De Literis Speciatim.

CAPUT III.

De Diphtongis.

CAPUT IV.

De Accentibus.

CAPUT V.

De Apostropho.

CAPUT VI.

De Divisione Syllabarum.

PARS SECUNDA.

ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Partibus Orationis Linguae Daco-Romanae.

CAPUT II.

De Orationis Partibus flexibilibus.

CAPUT III.

De Nomine.

CAPUT III.

De Pronomine.

CAPUT IV.

De Verbis.

CAPUT V.

De Participio.

De Partibus Orationis indeclinabilibus.

CAPUT VI.

De Adverbiis.

CAPUT VII.

De Praepositionibus.

CAPUT VIII.

De Conjunctionibus.

CAPUT IX.

De Interjectionibus.

PARS TERTIA.

DE

SYNTAXI.

CAPUT I.

De Syntaxi Articulorum.

CAPUT II.

De Syntaxi Nominum.

CAPUT III.

DE

Syntaxi Pronominum.

CAPUT IV.

De Syntaxi Verborum.

CAPUT V.

De Syntaxi Adverbiorum.

CAPUT VII.

De Syntaxi Conjunctionum.

CAPUT VIII.

De Syntaxi Interjectionum.

Appendix.

De Prosodia.

Vocabulariu Romànescu, si Latinescu. — *Vocabularium Daco-Romanum et Latinum.*

GRAMMATICA
DACO-ROMANA
SIVE
VALACHICA.

GRAMMATICAE
DACO-ROMANAE
SIVE
VALACHICAE.

PARS PRIMA.

De Orthoepia, et Orthographia.

CAPUT I.

De Literis Daco-Romanis, earumque pronunciatione generatim.

§. 1.

Numerus et Forma Literarum.

Literae Latinae apud Daco-Romanos, quorum avitae, eaedem sunt, additis nihilominus quibusdam accentibus, ac signis propter faciliorem legendi pronunciandique modum, quae apud Latinos. Numerantur viginti ut pote:

Majusculae, sive Capitales:

A. B. C. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. Z.

Minusculae sunt:

a. b. c. d. e. f. g. h. i. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. z.

1) Majusculae in principiis sententiarum, ac versuum scribi solent, uti etiam literae initiales post punctum. 2) In nominibus propriis virorum. 3) In nominibus Festorum, Scientiarum, Dignitatum et Officiorum; de caetero minusculae adhiberi solent.

Literis, *K. W. X. Y.* Daco-Romani carent, ac easdem aliis reddunt literis, uti *K*, per *Ç*, more Latinorum; *W*, per *V*; *X*, per *S*; ac *Y*, per *I*; more Italorum. Sed de his uberius sequenti capite erit sermo.

§. 2.

De Divisione Literarum.

Literae dividuntur in vocales, et consonantes. Vocales sunt numero quinque: *a. e. i. o. u.* Reliquae sunt consonantes, quarum eae, quae incipiunt a se ipsis in pronunciando, et desinunt in vocalem, nominantur mutae, et sunt numero septem, ut: *b. c. d. g. p. q. t.* Illae vero, quae incipiunt a vocali, et desinunt in se ipsas, semivocales audiunt, ut: *l. m. n. r.*

CAPUT II.

De Literis Speciatim.

§. 3.

De Vocalibus, earumque pronunciatione.

Vocales, *a. e. i. o. u.*, in Lingva Daco-Romana pronunciantur eodem modo, quo in Latina sono aperto, sic:

A.

1) *A*, sonat ut *a* latinum, e. g.

Acu, *acus.*	Aluna', *avellana.*
Arcu, *arcus.*	Auru, *aurum.*

Abur, *vapor.*	Ager, *acer.*
Aer, *aer.*	Amaru, *amarus.*
Afundu, *affundo.*	Aducu, *adduco.*

Caeterum, praeter hunc sonum apertum, litera *A*, apud Daco-Romanos admittit 2), etiam sonum obscurum sive extraordinarium, more Gallorum, prout et reliquae vocales, plus, minus, qui sonus hodie apud Latinos non auditur, huncque Daco-Romani Cyrillicis utentes characteribus exprimunt cyrillica littera ъ, quemdum vocales: *a, e, i, o, u,* admittunt, hoc signo notantur (ʾ), ut: à, è, ì, ò, ù, efferunturque medio *a* inter et *e* sono. Videamus exempla soni obscuri singularum Vocalium.

α) Soni à, e. g.

Bàtà, *baculus.*	Pànurà, *pannus.*
Càdere, *cadere.*	Fà, *fac.*
Dà, *dat.*	Làudatu, *laudatus.*
Màritatà, *maritata.*	Nàucu, *stolidus.*
Sànitate, *sanitas.*	Sàrire, *salire.*

β) Soni è, e. g.

Fètare, *fetare.*	Vèna, *vena.*
Rèmànu, *remaneo.*	Vèntu, *ventus*
Sècu, *siccus.*	Rèsunu, *resono*
Rèu, *reus, malus,*	Pècurariu, *pecuarius.*
Rèspundu, *respondeo.*	Bètrànu, *senecio, veteranus.*

γ) Soni obscuri ì, e. g.

Inflatu, *inflatus.*	Intru, *intro*
Ingònfatu, *inflatus, turgidus.*	Vìrtute, *virtus,* vel *vis*
	Rìdu, *rideo*
Inpèratu, *Imperator.*	Tìciune, *titio*
Incàrcatu, *oneratus.*	Sànìtate, *sanitas*
Invètiatu, *doctus.*	Inputu, *imputo.*

δ) Soni obscuri ò, e. g. ròtundu, *rotundus;* gònfatu, *turgidus;* ripòusare, *quiescere* vel *pausare;*

Ast eiusmodi vocabula sono obscuro vocalis ó notata admodum sunt pauca.

ε) Vocalis *u*, sonum obscurum rarissime recipit, sed semper effertur sono aperto, e. g. umplu, *impleo*; ungu, *ungo*; uscu, *exsicco*, etc.

Praeter hunc sonum obscurum, sive extraordinarium apud plerosque Daco-Romanos sive Valachos veteris Daciae, alter quoque sonus obscurus obtinet, quem Macedo-Romani sive Valachi Aurelianae Daciae nunquam exprimunt, ac hunc sonum Valachi cyrillicis literis utentes designant litera ѫ; quaevis itaque vocalis dum sonum huncce admittit notatur accentu circumflexo (^), ut: mânà, *manus*; câne, *canis*; mâne, *mane, cras*; începu, *incipio*; gûtu, *guttur*. etc. Verum hunc sonum extraordinarium ex Orthographia nostra emanere posse nemo non videt, cum eundem sonum exprimant vocales etiam signo (ʾ) notatae, ut superius vidimus; et cum ipsi Macedo-Romani eodem destituantur, et eius loco signo literae cyrillicae ъ utantur; quod signum, et ego per omnia missum faciam, ac eius loco ad quemlibet sonum obscurum indicandum utar signo (ʾ) cum illud fere omnes adhibeant.

Nota. De cetero autem signum (^) est magis notum, cum illo utantur etiam Galli ad sonum obscurum exprimendum, et in libris latinis etiam interdum illud videre est; quare si quis velit illo uti ad exprimendum sonum literae ъ cyrillicae, minime errabit.

Etsi vero quaevis vocalis Latina apud Daco-Romanos admittit sonum obscurum sive strictissimum, ut superius observavimus; tamen non potest pro arbitrio in quavis dictione quaelibet absque discrimine vocalis latina loco ъ adhiberi; sed Cyrillianae ъ semper ea vocalis Latina surroganda est, pro qua ъ subtrusa fuit. Secus si facias, non modo imperfectiorem reddes lingvam Romanam seu Valachicam, verum etiam novam et quasi absurdam conditurus es, e. g. ride, *ridet*, si pro i ponas *a*, exterus leget rade, *radit*; si *e*, leget rede, quae est Germanica dictio; si *o* rode, *rodit*; si *u*,

leget, rude, *perticae*; debet ergo poni vocalis *i* ut, ride; nam pro hac vocali Latina supposita fuit Cyrillica litera ѣ. Sic etiam pro pàne, non est scribendum pène, pìne, pòne, aut pùne, quamvis in omnibus sonus sit idem, nam non ab his, sed a Latina voce *panis* oritur; pro rèspundu, non est scribendum ròspundu, aut rùspundu, venit enim a *respondeo;* gònfatu, non vero gùnfatu, nam venit ab Ital. *gonfiato;* tùu, et non tàu, vel tèu, quia venit a *tuus*; et alia plura tum ex librorum lectione, tum vel maxime Lexicis discenda. Unde clarum est, nihil in Orthographia Daco-Romana seu Valachica majorem exigere attentionem, quam rectus ipsarum vocalium usus, dum Literae Cyrillicae ѣ, ad designandum sonum obscurum, sive strictissimum substituendae veniunt.

E.

1) *E*, pronunciatur sicut apud Latinos sono aperto, ut:

Sedere, *sedere.*	Genunchiu, *genu.*
Versu, *versus.*	Lemnu, *lignum.*
Vermè, *vermis.*	Feru, *ferrum.*
Bere, *bibere.*	Berbece, *vervex.*
Fericitu, *felix.*	Peptu, *pectus.*

2) É accentu acuto (′) notatum pronunciatur uti diphtongus *ea*, e. g.

Péna, *penna*	Èrba, *herba.*
Vérga, *virga.*	Féta, *filia.*
Èccè, *ecce.*	Fére, *fel.*
Èrnà, *hyemis.*	Feréstа, *fenestra.*
Séu, *seu.*	Èsca, *fomes.*

3) Ė, punctatum effertur sicut *i* ad *e* accedens, e. g.

Tėmpu, *tempus.*	bėne, *bene*
Tėnėr, *juvenis.*	bėneche, *etsi.*

4) *E*, signo soni obscuri notatum sonat sicut Cyrillicum ѣ, ut superius sub litera *A* Nro 2-o videre est.

I.

1) *I*, Pronunciatur more Latinorum, e. g.

Intru, *intro.*
Limpede, *limpidus*
Fire, *natura.*
Diregu, *dirigo.*

Mirare, *mirari.*
Vinu, *vinum.*
Sinu, *sinus.*
Inima, *cor.*

2) *I*, dum in consonantem *j* transit, profertur non modo sicut *jod*, more Latinorum, sed etiam sicut ж Cyrillicum, more Gallorum, quod Itali mutare solent in *g*, ac hoc in casu prolongatur et sic (*j*) formatur, e. g.

Jude, *judex.*
Jugu, *jugum.*
Judecu, *judico.*
Juncu, *juvencus.*
Juru, *juro.*

June, *juvenis.*
Juramentu, *juramentum.*
Judeçiu, *judicium.*
Jocu, *lusus.*
Jimbu, *curvus.*

In priore casu vero dum nimirum vicem consonantis subit, ac more Latinorum tanquam *jod* profertur, non recedit a sua figura (*i*) ordinaria, prout etiam apud Latinos usuvenit, e. g. Boiari *nobiles;* iinu, *linum;* fiiu, *filius;* io, *ego;* muiiere, *mulier;* profer: *jinu, fiju, jo, mujiere.*

3) *I*, in Syllabis: *tia, tie, tio, tiu; çia, çie, çio, çiu;* vix audiri solet, quae secundum Orthographiam Italicam scribi deberent: *za, ze, zo, zu;* secundum germanicam: za, ze, zo, zu; secundum hungaricam; *tza, tze, tzo, tzu,* secundum Cyrillicam ца, це, цо, цȣ, ut:

Aquàtiare, *appendere.*
Frumsetiei, *formositati.*
Omutiu, *homuntio.*

Açia, *acies,* v. *filum.*
Façie, *facies.*
Calçiunu, *calceus.*

4) *I*, admittit sonum obscurum ut superius vidimus.

O.

1) *O*, profertur sicut Latinum sono aperto, e. g.

Omu, *homo.*
Oleiu, *oleum.*

Focu, *ignis.*
Poporu, *populus.*

Órà, *hóra.*	Modu, Modru, } *modus.*
Organu, *organum.*	Rodu, *rodo.*
Ostașu, *ostiarius*, v. *miles.*	Lotru, *latro.*
Onòre, *honor.*	

2) *Ó*, accentu acuto (′) notatum sonum diphtongi *oa* praesefert, e. g.

Cócere, vel Cóquere, } *coquere.*	Pórtà, *porta.*
Scólà, *schola.*	Córdà, *corda.*
Sórte, *sors.*	Pórcà, *porca.*
Mórte, *mors.*	Sócrà, *socrus*, etc.

De sono obscuro litterae *O* iam egimus in prioribus.

U.

1) *U*, pariter pronunciatur more Latinorum, e. g.

Ursu, *ursus.*	Umbra, *umbra.*
Untu, *unqventum.*	Uger, *uber.*
Umidu, *humidus.*	Uscatu, *exsiccatus.*
Ucidu, *occido.*	Ulmu, *ulmus.*
Unu, *unum.*	Unde, *ubi* etc.

2) *U*, in fine nullo accentu notatum semivocalis est, adeoque medio tantum sono efferendum ac tonus in penultima syllaba figendus est, ut in allatis exemplis videre est, ubi *u* ultimum vix auditur. E contra dum tonus in ultima syllaba figendus est, tunc *ù* accentu gravi (`) notatur et integrum sonum recuperat, e. g. amù, *modo*; vedù, *vidit*; avù, *habuit*; fù; *fuit*; etc.

3) *U*, dum in vocalem V transit pronunciatur more Latinorum, e. g.

Vas, *vas.*	Vulpe, *vulpis.*
Vadu, *vadum.*	Veninu, *venenum.*
Vacà, *vacca.*	Vecinu, *vicinus.*
Vulture, *vultur.*	Veduà, *vidua.*

4) *U*, apud Daco-Romanos dum post *q* sequitur, nullum edit sonum, e. g. qua, *ut*; quare, *qualis*;

quàtu, *quantum*; quòti, *quot*; haec ita efferuntur, ac si littera c scriberentur: ca, care, cătu, cŏti.

5) *U*, quandoque ponitur inter duas vocales, otiose, quin aliquem edat sonum, inservit tamen ad producendam syllabam, ut: nóuĕ, *novem*; nóuă, *nova*; noui, *nobis*; vóui, *vobis*; ouă, *ova*; óue, *ovis*; oui, *oves*; arauam, *urabam*; cădeuam, *cadebam*; stringeuam, *stringebam*; dormieuam, *dormiebam*; araui, *aravi*; lăudaui, *laudavi*. Diaeresi vero notata vocalis *u* pronunciatur, ut sciüi, *scivi* etc.

§. 4.

De Pronunciatione Consonantium.

B.

B, pronunciatur more Latinorum, e. g.

Barbă, *barba*.
Bélă, *bellua*.
Beutură, *potatio*.
Bibolu, *bubalus*.
Biblie, *biblia*.
Batu, *batuo*.
Bocescu, *vociferor*.
Băstonu, *scipio*.
Besică, *vesica*.
Bunu, *bonus*.

C.

1) *C*, ante *a*, *o*, *u*, *h*, *l*, *r*; item in fine vocis sonat more Latinorum, ac Italorum, ut κ Graecum, e. g.

Carne, *caro*.
Carte, *liber*.
Căldare, *caldarium*.
Corbu, *corvus*.
Cornu, *cornu*.
Cucurbĭtă, *cucurbita*.
Cumnatu, *cognatus*.
Caldu, *caldus*.
Chiaru, *clarum*.
Chidu, *claudo*.
Chiămu, *voco*.
Clocescu, *glocito*.
Climă, *clima*.
Crésta, *crista*.
Creştinu, *christianus*.
Facu, *facio*.

2) *C*, ante *e* et *i* sonat more Italorum, id est: ut Germanicum *tsche* Hungaricum *cs* vel *ts* Cyrillicum ч e. g.

Ceriu, *coelum*.
Cercu, *circulus dolaris*.
Cenuşe, *cinis*.
Cerbice, *cervix*.

Cérâ, *cera*.	Circelu, *circellus auricularis*.
Cépâ, *cepa*.	Cicere, *cicer*.
Cêtate; *civitas*.	Cina *vel* cèna, *coena*;
Cêreșu, *cerasus*.	Ciungu, *truncus*.

3) *C*, ante *e*, *i* sonum obscurum ferentibus, sonat prout ante *a*, *o*, *u*, et consonantes *h*, *l*, *r*; nempe ut *k*, e. g. ducêndu, *ducendo*; fàcêndu, *faciendo*; tăcêndu, *tacendo*; facitoriu, *factor*. etc.

4) Ç, caudatum sonat sicut Italicum *z* simplex, hungaricum cz, ud *tz*, et germanicum ʒ; e. g.

Façie, *facies*.	Çicâ, *mamma*.
Câlçiuni, *calcei*.	Çapu, *caper*.
Çiçinâ, *cardo*.	Çedru, *cedrus*.
Çinçariu, *culex*.	Şedula, *schedula*.

5) *Ch.* sonat; ut k, e. g. chiae, *vel* chiaue, *clavis*; chemu, *vel* chiâmu, *voco, clamo*; Chesariu, *Caesar*. etc.

D.

1) *D*, communiter pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Domnu, *Dominus*.	Dosu, *dorsum*.
Duca, *Dux*.	Despartu, *dispartior*.
Dau, *do*.	Ducu, *duco*. etc.

2) *D*, in sequentibus dictionibus earumque derivatis, pronunciatur sicut *z* hungaricum, e. g.

Dieu, Deu, *vel* Dumnedeu, } *Deus*.	Spudie, *spodium*, *vel cinis*.
Dì, *vel*, dio, *dies*.	Diece, *vel* dece, *decem*.
Diori, *aurora*.	Doêdeci, *viginti*, etc.
Tardiu, *tarde*.	Dicu, *dico*.
Intârdiu, *retardo*.	Urdescu, *ordior*.
Mediu, *medium*.	*Lege*: Zieu, *vel* Zeu,
Média dì, *meridies*.	Zì, Meziu, Zicu,
Radie, *radius*.	Spuze, Zece,
	Urzescu. etc.

Item in secunda persona Numeri singularis Praes. Indicativi, et Conjunctivi, omnium Verborum, quorum

Praesens in *du* desinit, e. g. laudu, *laudo;* udu, *humecto;* secunda pers: *laudi*, *udi*, lege: *lauzi*, *uzi*. Clarius, *d* sequente *i* finali semper sonat ut *z*.

De Verbis sequentibus autem, eorumque derivatis, uti sunt: cadu, *cado;* credu, *credo;* şedu, *sedeo;* vedu, *video;* audu, *audio;* una cum eorum derivatis, sequentia diligenter observanda habemus: Haec verba praeterquam in secunda pers. Praes. Indic. N. S. etiam in participio *I.* et *II.* item Gerundio, et Supino *d* literam in *z* emolliunt. e. g.

	pronuncia:
Cădĕndu, *cadens vel cadendo.*	căzĕndu.
Credĕndu,	crezĕndu.
Ridĕndu,	rizĕndu.
Şedĕndu,	şezĕndu.
Vĕdĕndu,	vĕzĕndu.
Audiĕndu,	auziĕndu.
Cădutu,	cazutu.
Şedutu,	şezutu.
Credutu,	crezutu.
Vĕdutu,	vĕzutu.
Auditu,	auzitu.

Caeterum, ad indigitandam hancce pronunciationem, pro minus attentis, aut potius pro exteris, lingvam nostram addiscere volentibus, interdum *d* subnotamus exiquo *z*, ut: Dio, cadĕndu, şedĕndu, şedutu. etc.

F.

F, sonat sicut apud Latinos, e. g.

Fagu, *fagus.*	Fune, *funis.*
Focu, *ignis.*	Foame, *fames.*
Fumu, *fumus.*	Fugu, *fugio.*
Fur, *fur.*	Facu, *facio.*
Firu, *filum.*	Fulgĕră, *fulgurat.*

G.

1) *G*, ante *a, o, u, h, l, r;* item *e, i,* soni obscuri sive strictissimi, pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Q.

1) *Qu*, ante *a, o, u,* pronunciatur sicut *c* ante *a, o, u,* nempe ut *k*, nam *q*, quoad vim, non differt a *c*, e. g. quàndu, *quando*; quasi, *quasi*; quam, *aliquantulum*; quare, *qualis*; quàtu, *quantum*; etc. pronuncia: càndu, casi, cam. etc.

2) *Qu*, sequente *e* vel *i*, effertur sicut *c* ante *e* vel *i*, id est: ut *tsche* germanicum, *cs* vel *ts* hungaricum, e. g.

Quelu, *ille*.	Quinquè, *quinquè*.
Quine, *quis*.	Nèque, *neque*.
Que, *quid*.	*efferuntur*: celu, cine,
Queru, *peto*.	ce, ceru. etc.

Nota. *Qu*, ante *a* apud Daco-Romanos in dictionibus communibus cum Latinis, et Italis mutatur in *p*, ut: apă, *aqua*; èpă, *equa*; păresimi, *quadragesima*, Ital. *quaresima*; patru, *quatuor* etc.

R.

R, pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Ramu, *ramus*.	Rotundu, *rotundus*.
Raru, *rarus*.	Rugu, *rubus*.
Repede, *rapide*.	Rece, *recens*.
Ripă, *ripa*.	Rèu, *malus*.

S.

1) *S*, initio vocum ante vocales *a, e, o, u,* item *i* soni obscuri, pronunciatur communiter sicut Latinum *s*, et hungaricum *sz*, ac Cyrillicum с, ut:

Sacu, *saccus*.	Sugu, *sugo*.
Serinu, *serenum*.	Sinu, *sinus*.
Somnu, *somnus*.	Silbaticu, *silvaticus*.

2) *S*, ante *i* clari, sive ordinarii soni, et post *i*, alia vocali sequente profertur sicut hungaricum *s*, ger-

manicum *sch*, Italicum *sce*, *sci*, ac Cyrillicum ш; ut: sie, *sibi*; lisie, *lixivium*; siedu, *sedeo*. etc.

Denique *s* sequente *i* finali semper modo praedicto pronunciatur id est: ut hungaricum *s*, german: *sch*, Cyrillic. ш; *e*. g. ursi, *ursi*; Rusi, *Russi*; pusi, *positi*. etc.

Nota. Nos, dum *s* pronunciandum est crasse uti ш Cyrillicum, ad reddendam exteris expediorem lectionem saepe *s* subnotamus signo mediae lunulae. e. g. eşire, *exire*; lişie, *lixivium*. etc.

3) *S*, ante syllabas *ce*, *ci*; *que*, *qui* profertur pariter crasse; ut: pesce, *piscis*; cresce, *crescit*; esci, *es*; sciu, *scio*; nisque; *quidam*; nesque, *quaedam*; etc.

Nota. Etsi Syllabae *sce*, *sci*; *sque*, *squi*; proprie ac regulariter pronuncientur sicut germanicum *stsche*, *stschi*; hungaricum *stse*, *stsi*; vel *scse*, *scsi*; ac Cyrill. шче, шчи; tamen Daco-Romani sive Valachi vulgo consveverunt pronunciare uti *st*; sic in allatis exemplis (Nro 3-o) enunciant: peste, creste, esti, niste etc. Non obstante tamen hac pronunciatione non universali Latino-Valachice semper scribi debet *sce*, *sci*. etc.

4) Daco-Romani sicut Latini et Itali interdum *s* pronunciant uti *z*, e. g. infrénesu, *pro* infrênu, *refreno*; lucresu, *pro* lucru, *laboro*; necasu, *angor*; séru, *serra*; sèru, *serum*; sama, *jusculum*; effefuntur: infrênezu, necazu, zéru, zéru, zama.

T.

1) *T*, pronunciatur initio vocis ac praecedente litera *s*, sicut apud Latinos; e. g.

Tacu, *taceo*.	Tare, *fortis*.
Tauru, *taurus*.	Tunu, *tonitru*.
Totu, *totum*.	Tusê, *tussis*.
Turmă, *turma*.	Temu, *timeo*.
Tingu, *tingo*.	Eucharistie, *Eucharistia*.

2) *T*, sequente *i*, et post *i* alia vocali, enuntiatur more Latinorum, nempe: ut *tz* hungaricum, ʒ germanicum, ц cyrillicum, ac *z* asperum Italicum, e. g.

Tie, *tibi*.	Frătie, *fraternitas*.
Tiéra, *terra*, *regio*.	Betie, *ebrietas*.
Omutiu, *homuntio*.	Impĕrătie, *Imperium*.
Nutretiu, *nutrimentum*.	Portie, *portio*.

3) *T*, sequente *i* finali semper pronunciatur ut *tz* hungaricum, ʒ germanicum, ut: frati, *fratres*; nepoti, *nepotes*; uscati, *exsiccati*. etc.

Item ţ subnotatum in sequentibus verbis eorumque derivatis; ut: păţiescu, *patior*; ţipu, *proiicio*; ascuţitu, *acutus*; ţéra, *terra*, *regio*.

V.

V, pronunciatur sicut apud Latinos, e. g. vadu, *vadum*; vorbă, *verbum* etc. (Vide sub *U*. 3-o).

X.

Litera *X*, Daco-Romani cărent, eiusque loco more Italorum vulgo in scribendo, et pronunciando simul, praecipue utuntur litera *s*, e. g. Alesandru, *Alexander*; esemplu, *exemplum*; frasinu, *fraxinus*; eşire *exire*. Interim si quis literae *x* asvetus, eadem uti velit praecipue in vocibus graecis minime errabit, hoc tamen est contra genium Lingvae Valachicae.

Z.

Litera *Z*, Daco-Romani proprie destituuntur, etsi eius sonus in eorum Lingva audiatur, eiusque sonus uti supra monui, refertur vel ad ḑ, vel ad *s*. Interim potest quis etiam litera *z* uti, in iis maxime casibus, in quibus et Latini eam adhibent. Graviter tamen peccaret contra Orthographiam siquis *z* adhiberet in scribendo, quotiescunque audit sonum *z*; nam etiam *s* ante *b*, *d*, *g*, *l*, *m*, *n*, *r*, pronunciatur uti *z*, e. g. sborare *volare*; sdrănciosu, *lacer*; sgura, *scoria*; deslegatu,

solutus; pisma, *invidia*; deshodatu, *enodatus*; desrădicinatu, *eradicatus*; svĕntatu, *exsiccatus*; neutiquam ergo sunt scribenda: zborare, zdrănçiosu, zgura, etc. uti communiter scribere solent Orthographiae imperiti.

BREVIS CONSPECTUS

Observationum ac Regularum expositarum ad pronunciationem quarundam Literarum spectantium.

Ç ç — — —	Pronunciatur sicut Hungaricum *tz*, Germanicum ʒ, Cyrillicum ц.
Ce, ci — —	Sicut Italorum *ce, ci*, Hung. *tse, tsi*, German. *tsche, tschi*, Cyrill. че, чи.
Ch, ch — —	Sicut *k*.
Ḑ, ḑ — — —	Sicut Hungaricum *z*, ac Cyrillicum ѕ.
É, é — — —	Sicut Diphtongus *ea*.
Ė, ė — — —	Sicut *i* Latinorum.
Ge, gi — —	Sicut Italorum *ge, gi*, ac Cyrillico-Valachicum џе џи.
J, j — — —	Sicut Gallicum *j*, ac Cyrillicum ж.
Ó, ó — — —	Accentu acuto notatum sicut Latinum *oa*.
Que, Qui —	Sicut Italicum *ce, ci*, Hung. *tse, tsi*, Cyrillicum че, чи.
Ş, ş — — —	Sicut Hungaricum *s*, Germanicum *sch*, Cyrillicum ш, ac Italicum *s*, ante *ce, ci*.
Ţ, ţ — — —	Sicut Latinorum *t* ante *i*, et post *i* sequente alia vocali, et Hung. *tz*, Germanicum ʒ, ac Cyrillicum ц.
ă, ĕ, ĭ, ŏ, ŭ —	Sicut Cyrillico-Valachicum ъ, ac Gallicum è.

CAPUT III.

De Diphtongis.

§. 5.

De Numero Diphtongorum.

Diphtongi in Lingva Daco-Romana tot sunt, quot vocales aliis vocalibus immediate subnexae pronunciantur ita, ut ex omni vocali dimidius tantum sonus audiatur. Ex Diphtongorum numero sequentes quatuordecim adferimus: ai, au, ea, ei, eu, ia, ie, ii, io, iu, oa, oi, ou, ui.

§. 6.

De Pronunciatione Diphtongorum.

Pronunciantur autem Diphtongi hoc modo.

1) In Diphtongo *ai*, sonus vocalis *a* integer, vocalis autem *i* dimidius tantum auditur, ut: mai, *magis*; vai, *vae*.

2) In Diphtongo *au*, sonus *a* integer, *u* dimidius auditur, ut: dau, *do*; stau, *sto*.

3) In *ea*, *e* vix auditur, *a* vero integrum sonum retinet, ut: muiierea mea; *uxor mea*; şedea, *sedebat*.

4) In *ei*, sonus *e* integer, *i* dimidius auditur, ut: Cetatei, *civitati*; comunitatei, *communitati*. Nonnulli ita efferunt, ut solum *i* audiatur, proinde dicunt: cetàti, comunitàti, per *ei* tamen semper scribendum, cum *ei* sit genitivus num. sing. articuli definiti generis foemini qui similis est Dativo.

5) In *eu*, sonus *e* integer, *u* dimidius auditur, ut: greu, *gravis*; rèu, *malus*:

6) In *ia*, *i* vix auditur, *a* integrum sonum retinet, ut: chiamà, *vocat*; fièntià, *essentia*; scièntià, *scientia*.

7) In *ie*, sonus *i* dimidius, *e* integer auditur, ut: diede, *dedit*; ieri, *heri*; hei, *heu*.

8) In *ii*, primum *i* sonum integrum servat, alterum *i* vix auditur, ut: fii, *filii*; sântii, *sancti*.

Hujus Diphtongi usus potissimum est in nominibus desinentibus in num. pl. in *i*, ac accipientibus Articulum definitum eiusdem numeri *i*, ut Ómènii, *homines ipsi*; Românii, *Romani*, séu *Valachi ipsi*.

9) In Diphtongo *io*, *i* sonus vix auditur prouti apud Italos, ut: giocu *vel* jocu, *ludus*, *jocus*; giosu *deorsum*; giacu, *jaceo*.

10) In *iu*, sonus *i* dimidius, *u* vix auditur, ut: ajutoriu, *adjutorium*; quod si nomini jungatur art. def. sonus *u* integer restituitur, et *i* vix auditur, ut: ajutoriul', *adjutorium illud*.

11) In *oa*, ex *o* et *a* quasi unus sonus coalescit, ita ut et *o*, et *a* tantisper audiatur, magis tamen sonus *a*; accedit tantisper ad *a* hungaricum, ut: moara, *mola*; soare, *sol*. Ceterum in Orthographia Romana sive Latino-Valachica *a* Diphtongi *oa* expungitur, ac *ó* notatur accentu accuto ad indigitandam pronunciationem *oa*. Vide litteram *Ó*.

12) In Diphtongo *oi*, sonus *o* integer, *i* dimidius auditur, ut: noi, *nos*; voi, *vos*; *ei*, illi.

13) In *ou*, sonus *o* integer, *u* dimidius enunciatur, ut: bou, *bos*; nou, *novus*.

14) In *ui*, sonus *u* integer, *i* dimidius auditur, ut: cui, *cui*; fui, *fui*; avui, *habui*; tăcui, *tacui*.

Porro, sicut quaelibet vocalis seorsim praeseferre potest sonum obscurum, sive strictissimum, ita etiam in Diphtongo una ex iis, quae constituunt Diphtongum, recipere potest interdum sonum obscurum, manente quantitate soni alterius vocalis supra declarata, ut: dăi, *da ei*; rèu, *malus*; tùi, *tui*; sùi, *sui* etc.

Denique Daco-Romani gaudent etiam triphtongis, e. g. fiiu *filius*; puiu, *pullus*; moiu, *mollio* etc.

CAPUT IV.

De Accentibus.

§. 7.

Accentus apud Daco-Romanos sunt duo, accentus acutus ('), et gravis (`). Acuto notatur producenda syllaba prima, media, et ultima, e. g. bátere, *batuere*; culégere, *colligere*; avére, *habere*; gravis solam ultimam in vocalem desinentem afficit, ut: fù, *fuit*; amù, *modo*; tăcù, *tacuit*, etc.

Accentus acuti rarior est in Orthographia Daco-Romana usus, praeterquam in é, dum uti Diphtongus *ea* pronunciandum venit, quo in casu ad faciliorem reddendam lectionem accentuari debet. (Vide Litteram *E*.) Pariter o longum, dum proferendum est uti Diphtongus *oa*, notari debet accentu acuto. (Vide Litteram *O*.)

In dictionibus vero aequivocis, quarum aequivocatio solo accentu tollitur, ad determinandum sensum, quem intendimus, uti debemus accentu, e. g. dormi, si prima Syllaba notetur accentu, (dórmi), significat *dormis*; si ultima (dormì) significat *dormivit*. etc.

CAPUT V.

De Apostropho.

§. 8.

Apostrophus est quoddam signum instar medii circuli hujus figurae ('), qualis est etiam spiritus lenis apud Graecos, quo nos designamus sonum obscurum sive strictissimum vocalium, quocum confundi non potest Apostrophus, cum hic collocetur ad latus literae, spiritus vero lenis, ac signum soni obscuri supra literam. Vide Cap. II. §. 3.

Apud Daco-Romanos sive Valachos in libris Cyrillicis literis editis nuspiam visitur apostrophus, exceptis

poeticis, ubi creberrime adhibetur e. g. Maȣ тъшкат (mau tăşcat). *me taxavit*, pro M'aȣ (m'au) etc.

In Orthographia autem Romana sive Latino-Valachica iam frequens est apostrophi usus, praecipue respectu articulorum definitorum, et Verborum auxiliarium, ac Pronominum, *me, te, se*, e. g. Domnul', *Dominus*; serbul', *servus*; l'au bătutu, *ipsum verberavit*, pro (lu au batutu) m'au lăudatu, *me laudavit*, pro (me au), etc.

CAPUT VI.

De Divisione Syllabarum.

§. 9.

Syllabarum divisio haud arbitrarie est facienda, sed sicut compositae fuerunt, ita etiam dividendae sunt. Itaque:

1) Consonans una inter duas vocales constituta semper conjungitur cum sequente, ut: a-ra-re, *arare*; tă-ce-re, *tacere*; cu-le-ge-re, *colligere*; au-ḑi-re, *audire*.

2) Si vox sit composita debet dividi salva compotitione, proinde indaganda origo, ut: de-pu-nu, *depono*; a-pu-nu, *humilio*, *occido*; pre-pu-nu, *suspicor, praepono*; re-pu-nu, *repono, sepono*; des-căn-tu, *incanto*; res-co-ptu, *recoctum*; des-ju-ga-tu, *disjunctus*; des-fré-na-tu, *effraenatus*; rés-bu-nu, *bonifico*, etc.

3) Quando duae consonantes concurrunt, una attribuitur antecedenti, altera sequenti syllabae, ut: ar-me, *arma*; fór-te, *valde*; Is-ra-il, *Israel*; mer-ge, *migrat*; ster-ge, *stergit*; lin-ge, *lingit*; nin-ge, *ningit*.

4) Si vero duae consonantes fuerint *gr, mn, pt, sm, st, sc*; etc. utraque donatur sequenti vocali, ut ne-gru, *niger*; Do-mnu, *dominus*; la-pte, *lac*; pi-sma, *invidia*; Ni-stor, *Nestor*; cu-no-scu, *cognosco*, etc.

5) Denique si tres fuerint consonantes, omnes tres tribuuntur sequenti vocali, ut: cà-pì-stru, *capistrum*, no-stru, *noster*; vo-stru, *vester*, etc.

Diphtongus, imò et triphtongus, quoniam unam syllabam constituit, nunquam dividi debet, e. g. die-de, *dedit*; ce-tăței, *civitati*; chia-mà, *vocat*; sci-èn-tià, *scientia*, etc.

PARS SECUNDA.

ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Partibus Orationis Lingvae Daco-Romanae.

§. 1.

Partes Orationis Lingvae Daco-Romanae sunt novem, scilicet: Articulus (Articulul'). Nomen (Númele.) Pronomen (Pronumele). Verbum (Verbul'). Participium (Participul'). Adverbium (Adverbul'). Praepositio (Prepositia). Conjunctio (Conjuntia). Interjectio (Interjetia).

Ex his novem Orationis Partibus quinque priores, nempe: Articulus, Nomen, Pronomen, Verbum, et Participium sunt flexibiles. Reliquae autem quatuor posteriores; Adverbium, Praepositio, Conjunctio, et Interjectio flexionis expertes.

CAPUT II.

De Orationis Partibus flexibilibus.

§. 2.

De Articulo.

Quum in Lingva Daco-Romana Nomina per sòlos Numeros, non etiam per casus declinentur, Articuli, quibus praeter genera casus quoque indicantur, perpetuo adhibeantur est necesse.

Est autem Articulus in Lingva Daco-Romana duplex: unus definitus *il, lu, le,* generis masculini, et *a,*

oa vel *la*, generis foeminini, qui rem determinat; alter indefinitus *unu*, *una*, qui rem nequaquam determinat.

§. 3.

De signis Articuli.

Signa Articuli sunt: 1. Genus (Genul'). 2. Numerus (Numérul'). 3. Casus (Casul').

I. Genera sunt duo: Masculinum (Bărbătescu), et Foemininum (Femeescu).

1. Generis Masculini est Articulus definitus *il*, *lu*, *le*, aequivalens Articulo Italico *il*, *lo*; Gallico *il*, *le*, Germanico der, Hungarico *a'*, vel *az*; et postponitur Nominibus substantivis Generis masculini hoc modo: Socru-'l, *socer*; Frate-le, *Frater*; Nepotu-lu, *Nepos*.

2. Generis Foeminini est, *a*, *oa* vel *la*, aequivalens Italico et Gallico *la*, Germanico die, hungarico *a'* vel *az*, ut: casa-a, *domus*; punte-a, *pons*; vergé-oa, *vel* vergé-la, *virga*.

II. Numeri sunt duo: Singularis (Singuratecu) et Pluralis (Multoratecu).

1. Numerus Singularis adhibetur, quando de una re tantum vel persona sermonem instituimus. e. g. Nepotulu, *nepos*; lumina, *lumen*; stéoa, *stella*.

2. Numerus Pluralis usurpatur, quando de pluribus rebus, aut personis sermo fit. e. g. Nepoti, *nepotes*; lumine, *lumina*; stéle, *stellae*.

III. Casus sunt sex:

1. Nominativus (Numitoriul')
2. Genetivus (Nascitoriul')
3. Dativus (Dătătoriul')
4. Accusativus (Acusătoriul')
5. Vocativus (Chiămătoriul')
6. Ablativus (Luvătoriul')

Nom. ponitur ad quaestionem quine? *quis*? e. g. omul', *homo*.

Gen. ponitur ad quaestionem a cui? *cuius*? e. g. a omului, *hominis*.

Dat. Ad quaestionem cui? *cui*? e. g. Omului, *homini*.

Accus. Ad quaestionem pre quine? *quem*? e. g. pre Omul', *hominem*.

Abl. Ad quaestionem dela quine? *aquo*? e. g. dela omul; a *homine*.

§. 4.

Declinatio Articuli definiti il, lu, le; a, oa vel *la*.

Singularis.

	Mascul.			Foemin.	
N.	il, lu.	le.	ul.	a,	oa vel la.
G.	a lui.	lui.	ului.	a ei-ii,	lei-lii.
D.	lui.	lui.	ului.	ei-ii,	lei-lii.
A.	pre il, lu.	le.	ul.	a,	oa-la.
V.	le.	le.	le.	á,	oa-la.
Abl.	dela il, lu.	le.	ul.	a,	oa-la.

Pluralis.

	Mascul.	Foemin.
N.	i.	le.
G.	a lor.	a lor.
D.	lor.	lor.
A.	pre i.	pre le.
V.	i, lor.	e, i, lor.
Abl.	dela i.	dela le.

§. 5.

De Usu Articuli definiti.

Articulus conjungitur cum Nomine secundum has regulas.

I. Articulus *il*, *lu*, *le*, conjungitur cum Nominibus substantivis, quorum alia in *u*, *au*, *iu*; alia in *e*, desinunt.

1. Articulus *il* et *lu* promiscue ponitur post substantiva Generis masculini, quae exeunt in *u*, *iu*, separatim aut conjuncte. e. g. lotru'l, *vel* lotrul', *latro*; ceriu'l, *vel* ceriul', *coelum*.

Nota 1. Ex Articulo *il*, *i* propter praecedentem vocalem, dum cum substantivo quod in vocalem desinit conjungitur, semper exmittitur, et eius locum suplet apostrophus, ut in allatis exemplis videre est.

Nota. 2. Sic etiam ex Articulo *lu*, *u* cum sit semivocalis et in fine non edat sonum semper exmittitur, et eius locum supplet apostrophus, tunc vel maxime si sequens vox a vocali incipiat, e. g. omul' aquestu, *hic homo*.

2. Articulus *le* postponitur substantivis masculini generis in *e* desinentibus. e. g. Câne-le, *canis*; pàriete-le, *paries*; serpe-le, *serpens*.

Observandum. Praeter dictos tres Articulos, *il*, *lu*, *le*, Daco-Romani interdum adhuc adhibent etiam Articulum *ul*, verum illum solum cum Nominibus in consonantem desinentibus conjungunt, quae admodum sunt pauca; e. g. Os-ul, *os-ossis*; vas-ul, *vas-vasis*; uger-ul, *uber*; ager-ul, *acer*. Hujus Articuli declinationem vide §. 3. cum reliquis Articulis.

II. Articulus definitus foeminini generis *a*, *oa*, vel *la* conjungitur cum Nominibus substantivis foeminini generis, quorum, quaepiam in *ă*, alia in *e*, alia vero in *ea* exeunt.

1. Articulus *a* postponitur Nominibus quae in ă exeunt, quod ă dum cum Articulo conjungunt, amittunt, et eius loco succedit Articulus *a*; v. g. masă, masa, *mensa*; lună, luna, *luna*; muscă, musca, *musca*.

2. Articulus *a* postponitur Nominibus, quae in e exeunt. v. g. puncte-a, *pons*, frunte-a, *frons*, flóre-a, *flos*; óue-a, *ovis*; mènte-a, *mens*.

3. Articulus *oa* vel *la* postponitur Nominibus desinentibus in *ea* vel *é* accentu acuto notatis, v. g. rùndinea, *vel* rùndiné, cum Articulo erunt rùndunéoa *vel* rùndiné-la, *hirundo*; purcé, purcé-oa *vel* purcela, *porcella*.

§. 6.

De Articulo Indefinito, eiusque Declinatione.

Articulus Indefinitus est *unu* generis masculini, et *o* vel *una* generis foeminini; declinatur autem hoc modo:

Singularis.

	Masc.	Foem.
N.	Un' Unu.	O *vel* Una.
G.	a Unui.	a unéi - unii.
D.	Unui.	unei - unii.
A.	pre Unu.	pre o - una.
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
Abl.	dela Unu.	dela o-una.

Pluralis.

	Masc.	Foem.
N.	Unii	Une *vel* unele.
G.	a unora	a unor - unora.
D.	unora.	unor - unora.
A.	pre unii.	pre une - unele.
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
Abl.	dela unii.	dela une-unele.

De usu Articuli indefiniti sermo erit in Syntaxi Articulorum.

CAPUT III.

De Nomine.

§. 7.

De Nomine Generatim.

Nomen est, quod rem aliquam, vel personam, aut eius proprietates designat; e. g. Nepotu, *nepos*; érbă, *herba*; pórtă, *porta*; mână, *manus*.

Nomina in Lingua Daco-Romana per casus invariata manent, et solum Articuli flectuntur, qui dum cum Nominibus conjunguntur eorum Genera, Numeros, et Casus definiunt.

§. 8.

Divisio Nominum.

I. Nomina dividuntur, in *Nomina Substantiva* (substantive), et in *Nomina Adjectiva* (ajctive).

1. *Nomen substantivum* est, quod rem aliquam vel Personam denotat, e. g. Ostașu, *ostiarius* sive *miles*; călămariu, *atramentarium*; furcă, *furca*; scólă, *schola*; Vasilie, *Basilius*, etc.

2. *Adjectivum* est, quod proprietatem rei alicujus, aut personae significat. e. g. mare, *magnus*; sântu, *sanctus*; grasu, *crassus*, *pingvis*; formosu, *formosus*; inaltu, *altus* etc.

II. Nomen substantivum pluribus gaudet nomenclationibus: est enim vel *Proprium*, vel *Commune*, vel *Collectivum*.

1. *Proprium* est, quod res certas significat, et eo saltem rem unam indicare possumus. e. g. Ungaria, *Hun-*

garia; Buda, *Buda*; Viena, *Vienna*; Dunărę, *Danubius*; Michail, *Michael*; Joan, *Joannes*, etc.

2. *Commune est*, quod res incertas denotat, et pluribus rebus, aut Personis potest tribui. e. g. Impěratu, *Imperator*; Chesar, *Caesar*; cětate, *civitas*: Residentiă, *Residentia*.

3. *Collectivum* est, quod iam in Singulari Numero multitudinem indicat; e. g. Poporu, *Populus*; ghinte, *gens*; turma, *turma*, sive *grex*; cétă, *coetus*; óste, *exercitus*.

§. 9.

De Textura Nominum.

Nomina sunt:

1. *Simplicia* (simple.)

2. *Derivata* (deduse.)

3. *Composita* (compuse.)

I. De Nominibus simplicibus.

Simplicia Nomina sunt, quae non aliunde deducuntur, sed a se ipsis, et in se suam habent radicem; e. g. Domnu, *Dominus*; Orașu, *Oppidum*; albu, *albus*; roșu, *ruber*, rŏtundu, *rotundus*. etc.

II. De Nominibus derivatis.

Derivata Nomina sunt, quae a simplicibus derivantur; ut sunt: domnescu, *dominalis*; cětătianu, *civitatensis*; albetiu, *subalbus*, *candidus*; negretiu, *nigrescens*; derivantur, a substantivis simplicibus: Domnu, cětate, albu, negru.

Nota. Huc pertinent omnia Nomina ab aliis Nominibus aut Verbis derivata; uti sunt: direptate, *iustitia*; amăraciune, *amaritudo*; omenie *vel* omenire, *humanitas*; vedere, *visio*; căntătoriu, *cantator*; căntecu, *canticum*.

1. Formatio Adjectivorum ex substantivis, quae fiunt accipiendo post se sequentes Particulas, uti sunt: *anu*, *eanu*, *alu*, *alnicu*, *escu*, *etiu*, *iu*, *osu*.

a) In *anu* vel *eanu*, formata Adjectiva indicant, cujus Patriae, Regionis, aut Loci quispiam sit; e. g. Italianu, *Italus*; Alemanu, *Germanus*; Moldovanu, *Moldavus*; Munteanu, *Montanus*; silășanu, *silvanus*; sâteanu, *pagensis*; campénu, *campestris*.

b) In *al*, aut *alnicu*, desinentia Adjectiva indicant eorum significationem convenire cum ea, unde suam trahunt originem; e. g. Naționalu, *nationalis*; poporalu, *popularis*; vel naționalnicu, poporalnicu; e. g. Invâtiâtoríu nationalu, *Professor*, vel *Praeceptor nationalis*; idest: Invâtiâtoriul' Natiei, *Praeceptor Nationis*.

c) In *escu*, indicant Nomina derivata adhuc esse in possessione vocis radicalis; e. g. domnescu, *dominalis*; Episcopescu, *Episcopalis*; uti; Calu domnescu, *equus Dominalis*; Residentiă Episcopéscă, *Residentia Episcopalis*, idest: Calul' este a Domnului, Residentia este a Episcopului, *equus est Domini*, *Residentia et Episcopi*.

d) In *osu*, indicant Nomina derivata proprietatibus Nominum substantivorum radicalium ex integro gaudere; e. g. apâtosu, *aquosus*; nodosu, nodosus, id est: plénu de apă, plénu de noduri, *aqua, nodis plenus*.

2. Nomina substantiva ab aliis substantivis deducta, fiunt accipiendo post se sequentes Particulas: *du*, aut *utiu*, vel *ișoru*, *ime*, *oiu*, vel *ocu*, *âțu*, vel *etu*, *ie*.

In *âu*, *utiu*, vel *isoru*, formata substantiva indicant significationem vocum radicalium esse imminutam; e. g. Domnicelu, Domnutiu, Domnișoru, *Domicellus*; purcelu, porcutiu, *porcellus*.

In *ime*, indicant, plures eiusdem generis res in unam esse collectas, v. g. Omenime, *hominum mul-*

titudo; grăsime, *pinguedo*; pădurime, *locus silvis obsitus.*

In *oiu* vel *ocu,* indicant significationem vocum radicalium esse auctam, v. g. Omoiu *vel* Omocu, *homo valde magnus*; căloiu, *vel* călocu; *equus admodum magnus*; haec proveniunt a substantivis: Omu, Calu.

In *ătu* vel *etu,* indicant, multitudinem rerum, vocis radicalis. e. g. Prunetu, *Prunètum*; spinetu, *spinetum*; pomătu *vel* pomariu, *pomarium.*

In *ie* indicant Nomina derivata proprietates Vocis radicalis in magno gradu possidere, e. g. Cămpie, *solitudo, locus campestris*; ură, *odium*; urgie *magnum odium.*

3. Nomina substantiva ab Adjectivis derivata fiunt assumendo Particulus has: *étiă, ime, ĭtate, ciune.*

In *étiă,* indicant Nomina derivata habere proprietates vocis radicalis. v. g. Albétiă, *albedo*; negrétiă, *nigredo*; roşétiă, *rubor*; veniunt ab Adjectivis: albu, negru, roşu.

In *ime,* indicant omnibus proprietatibus vocis radicalis gaudere, e. g. Inălţime, *altitudo,* roşime, *rubor*; lungime, *longitudo*; lăţime, *latitudo*; veniunt ab Adjectivis: inaltu, roşu, lungu, latu.

In *ĭtate,* indicant proprietatem vocis radicalis integram. e. g. Bunĭtate, *bonitas*; Crestinitate, *Christianitas,* vel *Christianismus*; direptate, *rectitudo, iustitia*; proveniunt ab Adjectivis: bunu, crestinu, direptu.

In *ciune,* pariter indicant, habere proprietatem vocis radicalis vocem derivatam. e. g. Inţelepciune, *sapientia, intellectus*; amărĭciune, *amaritudo,* morticiune, *cadaver,* vel *morticinum*; derivantur ab Adjectivis: inţeleptu, amaru, mortu.

4. Nomina Adjectiva ab aliis Adjectivis derivata fiunt accipiendo Particulas sequentes: *etiu, iu, utiu, işoru.*

In *etiu, iu*, denotant partem tantum proprietatis vocis radicalis. e. g. Orbetiu, *caecutiens;* albenetiu, *subalbus;* măretiu, *elatus;* veniunt ab Adjectivis: orbu, albu, mare. Negreciu, *nigrescens;* albeciu, *albescens;* ab iisdem Adjectivis.

In *utiu, işoru* indicant imminutionem significationis vocis radicalis. e. g. Bunutiu, bunişoru, *bonellus,* grosutiu, grosişoru, *crassus utcunque* vel *crassiulus.*

Observatio. Praeter superius adducta derivata Nomina adhuc observari merentur ea, quorum ideae mente tantum a nobis comprehenduntur; ex quibus quaepiam a simplicibus Nominibus, alia vero a verbis derivantur. Itaque:

1. Nomina a simplicibus derivata.

Haec formantur adsciscendo Particulam *ie*, vel *tate*; v. g. a Frate, *Frater,* venit: frătie, et frătietate, *fraternitas;* a sociu, *socius,* venit: soçie, et soçietate, *societas.*

Simili modo formantur etiam ab Adjectivis deducta, v. g. Tare, tărie, *fortitudo;* mare, mărime *vel* mărire, *magnitudo, gloria.*

2. Nomina a Verbis derivata.

In *are, ere, ire.* Haec indicant ipsam actionem, uti: vênare, *venatio;* tăiere, *sectio;* spargere, *infractio;* negrire, *nigretia, nigredo.*

Nota. Haec substantiva sunt simul Infinitivi Verborum primae, secundae, tertiae, et quartae Conjugationis.

In *êntu,* indicant complexum proprietatis vocis radicalis. e. g. a juru, *juro,* venit: juramêntu, *juramentum;* a credu, *credo,* venit: credemêntu, *fides,* vel *ipse actus credendi.*

In *atu*, *itu*, indicant, quali re quispiam occupatur. e. g. Negotiâtoritu, *negotiatio*; Directoratu, *Directoratus*.

In *ura*, indicant hoc quod factum est, ut: Fertura, *coctio* vel *coctura*, i. e. *quod coctum est*; scriptura, *scriptura*, i. e. *quod scriptum est*; faptura, *factura*, i. e. *quod factum est*.

In *ală*, haec indicant ipsam materiam, qua aliquid perficitur; e. g. negreală, *nigrities* vel *ipse color niger quo aliquid tingitur*; urdială, *materia ad texturam necessaria*; roşélă, *color ruber*; albélă, *color albus*.

In *oriu*, vel *ore*, ipsam personam agentem indicant, e. g. Arătoriu, *arator*; săpătoriu, *fossor*; scriitoriu, *scriptor*; i. e. *qui arat*, *fodit*, *scribit*.

III. De Nominibus Compositis.

Nomina Composita fiunt ex simplicibus adsciscendo sibi aliam vocem, aut Particulam cum, vel sine conjunctione. Itaque:

1. Nomina composita cum conjunctione. Hujus generis Nomina in Lingva Daco-Romana sicut in Gallica, et Italica formantur, ubi duae voces sive Nomina per Particulam *de* ad invicem conjunguntur. e. g. Domnu de casă, *Dominus domus* vel *Paterfamilias*; (Italice: Patrone di casa); Facĭtoriu de bène, *Benefactor*; omu de omenie, *homo honestus*; tăiĕtoriu de lemne, *ligniseca*.

2. Nomina composita sine conjunctione.

Sic formantur Nomina a verbis derivata, quibus praeponuntur Praepositiones inseparabiles, et cum iisdem in unam vocem coalescunt. e. g. Transmutare, *transmutatio*; descăntare, *discantatio*; descultiare, *discaltiatio*; resturnare, *eversio*; despărtire, *dispartitio*, sive *divisio*.

§. 10.

De signis Nominis.

Nomen sicut et Articulus respicit 1. *Numerum.* 2. *Casum.* 3. *Genus.*

1. *Numeri* sunt duo: Singularis, et Pluralis.

2. *Casus* sunt sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus et Ablativus; ut cap. II. de Articulo vidimus.

§. 11.

De Generibus Nominum.

Nomina in Lingva Daco-Romana sicut in Gallica, et Italica duplicis tantum sunt generis; scilicet: Generis Masculini, et Foeminini; neutro penitus carent; ob eamque rem ipsam, quando aliquid neutraliter efferendum habent, utuntur foeminino, e. g. aquésta nu este de credutu, *hoc non est credendum.* Nu imprumutà rele pentru bune, *ne retribuas mala pro bonis.* Intru tóte una è de a se socotire, *inter omnia unum est considerandum.*

§. 12.

De Nominibus Masculinis.

Omnia Nomina, quae sexum masculinum significant, aut rem ex parte virili definiunt, sunt generis masculini; eiusmodi sunt:

1. Omnia Nomina, quae exeunt in *u*, vel *iu*; una cum iis quae desinunt in semivocalem *u*, et videntur desinere in consonantem, sive res animatas sive inanimatas significent. v. g. socru, *socerus* vel *socer*; frênu *vel* frêu, *frenum*; Unchiu, *Avunculus*; ceriu, *coelum*; lupu, *lupus*; fagu, *fagus*; fulger, *fulgur*; fur, *fur*.

2. Nomina, quae natura sua, seu secundum statum, et dignitatem, viris conveniunt, sunt generis mas-

culini; ut: Jude, *Judex*; Impèratu, *Imperator*; Preotu, *Sacerdos*; Episcopu, *Episcopus*; Invêtiàtoriu, *Magister*.

3. Nomina substantiva in *e* desinentia, quae proveniunt a Nominibus Latinis tertiae Declinationis masculini generis, quorum Ablativus terminatur in *e*, apud nos pariter sunt generis masculini; e. g: Parènte, *Parens*; Frate, *Frater*; fóle, *follis*; càrbune, *carbo*; purece, *pulex*; sórece, *sorex* vel *mus*; pàntece, *venter*; vulture, *vultur*, etc.

4. Nomina mensium sunt generis masculini; dicimus enim: aquestu Januarie, *hic Januarius*; aquestu Aprilie, *hic Aprilis*, etc.

Sic et Nomen anu, *annus* est generis masculini. Ceterum Nomina dierum sunt generis foeminini; sic dicimus: aquésta Luni, Marti, Mercuri, Joui, Vineri, Dominecà, *haec dies Lunae, Martis*, etc.

Similiter et quatuor anni tempora sunt generis foemini; id est, dicimus: aquésta Primavérà, Vérà, Tómnà, Ernà, *hoc Ver, haec Aestas, hic Autumnus, haec Hyems*.

§. 13.

De Nominibus Foeminini Generis.

Nomina, quae sexum foemininum significant, aut rem ex parte muliebri definunt sunt generis foeminini, eiusmodi sunt:

1. Omnia Nomina substantiva, quae terminantur in à, e, et é. e. g. Nepótà, *Neptis*; Fiià, *Filia*; sorà, *soror*; Cocónà, *Domicella*; frunte, *frons*; vulpe, *vulpes*; màrgé, *margarita*; purcé, *porcella*.

Hinc excipiuntur sequentia: Tatà; *Pater*; Papà, *Papa*; Basà, *Dux turcicus*; Ducà, *Duca*; Lucà, *Lucas*; Jude, *Judex*; lapte, *lac*; càne, *canis*; epure, *lepus*; clesce, *forcipes*; pariete, *paries*; pesce, *piscis*; genunche, *genu*; verme, *vermis*; nome, *nomen*;

şerpe, *serpens*; berbece, *vervex*; taciune, *titio*; dente, *dens*; sóre, *sol*; sare, *sal*; mascure, *verres*, burete, *boletus*, e. a. p. (ut superius §. 12. Nro. 3 videre est.) quia sunt generis masculini.

Nota. Multa Nomina generis masculini transeundo ad numerum pluralem fiunt generis foeminini, e. g., frêu, *frenum*, frêuri; pămêntu, *terra*, pămênturi. e. a. p.

§. 14.

De Declinatione Nominum.

Lingua Daco-Romana duas tantum habet Declinationes: unam Nominum generis masculini, et alteram Nominum generis foeminini.

Declinatio I.

Nominum substantivorum masculinorum.

Nomina substantiva masculinâ triplicis sunt generis, nempè: alia, quae exeunt in *ŭ* vel *iu*, e. g. Socru, *socer*; ceriu, *coelum*; alia in *e*; v. g. Frate, *Frater*; et quaepiam in consonantem, ut: uger, *über*; vas, *vas*. Et dein haec induunt formam Articuli *il*, *le*, *la*, et *ăl*. Ubi tantum Articulus solus flectitur, Nomen autem manet immutabile. Itaque:

I. *Forma*: Cum Articulo *il*.

Hac Articuli formâ flectuntur omnia substantiva masculina in *u*, *iu* desinentia; ut: socru, *socer*; ochiu, *oculus*; et *i* propter praecedentem vocalem amittit.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Socru-'l, *socer.*	Socri-i, *soceri.*
G. a	socru-'lui, *soceri.*	a soceri-'lor, *socerorum.*
D.	socru-'lui, *socero.*	socri-'lor, *soceris.*
A. pre	socru-'l, *socerum.*	pre socri-i, *soceros.*
V. o	socru-'le! *o socer!*	o socri-'lor! *o soceri!*
A. dela	socru-'l, *a socero.*	dela socri-i, *a soceris.*

Sic declinantur: Dumnedeu, *Deus*; smeu, *draco*; bou, *bos*; ouu, *ovum*; lotru, *latro*.

Forma Nominum, quae exeunt in *iu*.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Ochiu'l, *oculus*.	Ochi-i, *oculi*.
G.	a ochiu-'lui, *oculi*.	a ochi-'lor, *oculorum*.
D.	occhiu-'lui, *oculo*.	ochi-'lor, *ocalis*.
A.	pre ochiu-'l, *oculum*.	pre ochi-i, *oculos*.
V.	o ochiu-'le! *o ocule!*	o ochi-'lor! *o oculi!*
Abl.	dela ochiu-'l, *ab oculo*.	dela ochi-i, *ab oculis*.

Sic declinantur: Morariu, *molitor*; trunchiu, *truncus*; Unchiu, *Avunculus*; pècurariu, *opilio*, vel *pecuarius*; vacariu, *vaccarius*; vènditoriu, *venditor*; Invètiàtoriu, *Docens*; bucàtariu, *coquus*; mànunchiu, *manubrium*, etc.

II. *Forma*: Cum Articulo *le*.

Secundum hanc formam flectuntur omnia Nomina masculini generis, quae exeunt in *e*, prout:

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Pariete-le, *paries*.	Parieti-i, *parietes*.
G.	a pariete-lui, *parietis*.	a parieti-lor, *parietum*.
D.	pariete-lui, *parieti*.	parieti-lor, *parietibus*.
A.	pre pariete-le, *parietem*.	pre parieti-i, *parietes*.
V.	o pariete-le! *o paries!*	o parieti! *vel* parietilor! *o parietes!*
A.	dela pariete-le, *a pariete*.	dela parieti-i, *a parietibus*.

Sic declinantur: șerpe, *serpens*; Pàrènte, *Parens* pesce, *piscis*; vulture, *vultur*; mugure, *germinatio*; sóre, sol, etc.

III. *Forma*: cum Articulo *lu*.

Hac formula flectuntur pariter Nomina substantiva masculini generis desinentia in *u* vel *iu*, ut:

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Domnu-l', *Dominus*.	Domni-i, *Domini*.
G.	a Domnu lui, *Domini*.	a Domni-lor., *Dominorum*.

D.	Domnu-lui, *Domino.*	Domni-lor., *Dominis.*
A.	pre Domnu-l', *Dominum.*	pre Domni-i, *Dominos.*
V.	o Domne! *vel*-le! o *Domine.*	o Domni! *vel* Domni-lor. *Domini.*
A.	dela Domnu-l', *a Domino.*	dela Domni-i, *a Dominis.*

IV. *Forma*: cum Articulo *ul.*

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Os-ul, *os*,	Óse-le, *ossa.*
G.	a os-ului, *ossis.*	a óse-lor, *ossium.*
A.	os-ului, *ossi.*	óse-lor, *ossibus.*
D.	pre o-ul, *os.*	pre óse-le, *ossa.*
V.	o os-ule! *o os!*	o óse-le! *o ossa!*
Abl.	dela os-ul, *ab osse.*	dela óse-le, *ab ossibus.*

Sic Declinantur: Fulger, *fulgur*; ugur, *uber*; vas, *vas-vasis*; tèner, *tener*; piper, *piper.*

Nota. 1. Nominibus Propriis virorum in Genitivo, et Dativo casu Numeri Singularis Articulus praeponitur; postponitur autem tunc, quando post Nomen Proprium immediate sequuntur Pronomina Possessiva, meu, tùu, sùu, nostru, vostru; e. g. Nom. Petru, *Petrus.* Gen. a lui Petru; cum Pronomine erit: Petrul' meu; in Gen. a Petrului meu.

Nota. 2. Nomina rerum Animatarum Vocativum habent dupliciter cum vel sine Articulo. e. g. Domnule! *vel* Dómne! *Domine!* Nepóte! *vel* Nepotule! *Nepos!* etc.

D e c l i n a t i o II.

Nominum substantivorum foemininorum.

Haec nomina sicut Masculina triplicis sunt generis, nempe: quaedam, quae exeunt in ă, ut: capră, *capra*; muscă, *musca*; alia in *e*, ut: păsciune, *pascuum*; rugine, *rubigo*; alia denique in *ea* vel *é* ut: schintea, *scintilla*; vergea, *virga.* Quae deinde flectuntur cum Articulo *a*, *oa* vel *la.*

I. *Forma.* Cum Articolo *a.*

Secundum hanc formam flectuntur 1. Omnia Nomina in à desinentia, quae dum cum Articulo conjunguntur illud à ammittunt, et in eius locum succedit Articulus *a*; e. g. masà, cum Artic. mas'a, *vel* masa *mensa;* vergurà, vergu'ra *vel* vergura, *virga.* Itaque:

	Singularis.	Pluralis.
N.	Capr'a, *capra.*	Capre-le, *caprae.*
G.	a capr'-ii-ei, *caprae.*	a capre-lor, *caprarum.*
D.	capr'-ii-ei, *caprae.*	capre-lor, *capris.*
A.	pre capr'-a, *capram.*	pre capre-le, *capras.*
V.	o caprà! *o capra!*	o capre-le!, vel capre-lor! *o caprae!*
A.	dela capr'-a, *a capra.*	dela capre-le, *a capris.*

Sic declinabitur: Feciorà, *Virgo;* uscià, *ostium* vel *porta;* mânà, *manus;* érbà, *herba;* pénà, *penna;* vénà, *vena;* lânà, *lana;* alunà, *avellana;* coronà, *corona* etc.

2. Secundum hanc formulam declinantur etiam ea, quae in *e* exeunt; uti sunt: sórte, cum Artic. sortea, *sors;* morte *vel* mortea, *mors;* pâne cum Art. pânea, *panis.*

	Singularis.	Pluralis
N.	Pâne-a, *panis.*	Pâni-le, *panes.*
G.	a pâne-i-ii, *panis.*	a pâni-lor, *panium.*
D.	pâne-i-ii, *pani.*	pâni-lor, *panibus.*
A.	pre pâne-a, *panem.*	pre pâni-le, *panes.*
V.	o pâne-a! *o panis!*	o pâni-le, *o panes.*
A.	dela pane-a, *a pane.*	dela pâni-lè, *a panibus.*

Sic declinabitur: Carte, *liber;* sànitate, *sanitas;* ménte, *mens;* ureche, *auris;* unghe, *ungvis;* ghinte, *gens;* veste, *nuntium;* spinare, *spina dorsi;* lature, *latus;* pipâire, *palpatio;* fiere, *fel;* etc.

II. *Forma.* Cum Articulo *oa* vel *la.*

Secundum hanc flectuntur Nomina, quae desinunt in *ea* vel *é*; e. g. Turturea, *vel* turturé, cum Art.

Turturea-oa, *vel* turturé-oa *vel* turturé-la 'rùndunea, rùnduné, cum Art, rùndunea-oa, *vel* rùndiné-oa, *vel* rùnduné-la.

Singularis.	*Pluralis.*
N. Turturé-oa, *vel* turturéla, *turtur.*	Turturele-le, *turtures.*
G. a turturé-lei, *turturis.*	a turturele-lor, *turturum.*
D. turturé-lei, *turturi.*	turturele-lor, *turturibus.*
A. pre turturé-oa-la, *turturem.*	pre turturele-le, *turtures.*
V. o turturé-oa-la! *o turtur!*	o turturele-lor! *o turtures!*
A. dela turturé-oa-la, *a turture.*	dela turturele-le, *turturibus.*

Sic declinabitur: Andre, *acus adstrictoria*; vérgé, *virga*; curé, *lorum*; purcé, *porcella*; nué, *virgula*, etc.

Observatio. In forma Articuli *oa*; *o* potest mutari in *l*, adeo ut loco turturéoa, possimus dicere turturéla, quod *l*, deinde etiam in reliquis casibus tam Numeri Singularis, quam Pluralis naturaliter sequitur; i. e. *Gen.* a turturélei; *Dat.* turturélei; et sic porro ut paradigmate allato videre est.

§. 15.

De Declinatione Adjectivorum.

I. Adjectivorum generis Masculini.

Nomina Adjectiva masculini generis declinantur eodem modo quo substantiva, nempe: quae exeunt in *u*, *iu*, assumunt Articulum *il*, et *lu*; quae vero in *e* desinunt Art. *le*.

Paradigma Adjectivorum.

Singularis.

N. Rêu-'l, *malus.*	Vechiu-l', *vetus.*	Limpede-le, *limpidus.*

G.	a rĕu-lui.	a vechiu-lui.	a limpede-lui.
D.	rĕu-lui.	vechiu-lui.	limpede-lui.
A.	pre rĕu-'l.	pre vechiu-l'.	pre limpede-le.
V.	o rĕu-'le.	o vechiu-le!	o limpede-le!
Abl.	dela rĕu-'l.	dela vechiu-l'.	dela limpede-le.

Pluralis.

N.	Rĕi-i, *mali.*	vechi-i, *veteres.*	limpeḑi-i, *limpidi.*
G.	a rĕi-lor.	a vechi-lor.	a limpeḑi-lor.
D.	rĕi-lor.	vechi-lor.	limpeḑi-lor.
A.	pre rĕi-i.	pre vechi-i.	pre limpeḑi-i.
V.	o rĕi-i! *vel* rĕi-lor!	o vechi! *vel* vechi-lor!	o limpeḑi! *vel* limpeḑi-lor!
Abl.	dela rĕi-i.	dela vechi-i.	dela limpeḑi-i.

II. Adjectivorum Generis foeminini.

Nomina Adjectiva foeminina easdem Articuli formas assumunt, atque cum eiusdem generis (foeminini) substantivis, secundum easdem regulas flectuntur, id est: quae exeunt in-ă assumunt Articulum *a*, e. g. Formósă, cum Art. formós'a, *vel* formósa: quae in e desinunt pariter Art. *a*; e. g. mare, marea, *vel* marea; quae vero in ea *vel* é illa assumunt Art. *oa* vel *la* e. g. grea, grea-oa, *gravis.*

Paradigma.

Singularis.

N.	Formos'ă, *formosa.*	Subţire-a, *subtilis.*	Rea-oa-la, *mala.*
G.	a formos'ei-ii.	a subţire-i-ii.	a ré-lei.
D.	formos'ei-ii.	subţire-i-ii.	ré-lei.
A.	pre formos'a.	pre subţire-a.	pre rea-oa-la.
V.	o formos'a.	o subţire-a.	o rea-oa-la.
A.	dela formos'a.	dela subţire-a.	dela rea-oa-la.

Pluralis.

N.	Formóse-le, *formosae.*	Subţiré-le, *subtiles.*	Ré-le, *malae.*

G. a formóse-lor.	a subțiréle-lor.	a rélè-lor.
D. formóse-lor.	subțiréle-lor.	réle-lor.
A. pre formóse-le.	pre subțiréle-le.	pre réle-le.
V. o formóse! *vel* formóse-lor!	o subțiréle! *vel* subțiréle-lor!	o réle! *vel* réle-lor!
A. dela formósele.	dela subțiréle-le.	dela-réle-le.

Observatio. Quae superius de Art. *oa*, notavimus, hic quoque locum habent; id est: dum Art. *oa*, conjungitur cum Adjectivis, quae in *é.*, sive ea desinunt; *o*, potest mutari in *l*, ut looa: albicé-oa, possumus dicere: albicé-la; buné-oa, buné-la.

§. 16.

De Declinatione substantivorum cum Adjectivis.

Hic sequentes fundamentales regulae sunt observandae.

1. Si Adjectivum cum substantivo masculini generis simul sit declinandum, quod ex eis praeponitur suscipit Articulum et declinatur, quod autem postponitur percasus invariatum manet.

I. Declinatio substantivorum masculinorum.

Forma. 1. Declinatio substantivorum generis masculini postposito Adjectivo.

	Singularis,	*Pluralis.*
N.	Pomu-'l, dulce, *pomus dulcis.*	Pomi-i dulci, *pomi dulces.*
G.	a pomu-lui, dulce.	a pomi-lor dulci.
D.	pomu-lui dulce.	pomi-lor dulci.
A.	pre pomu-'l dulce.	pre pomi-i dulci.
V.	o pomu-'le dulce!	o pomi-lor dulci!
Abl.	dela pomu-'l dulce.	dela pomi-i dulci.

Forma. 2. Declinatio substantivorum generis masculini praeposito Adjectivo.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Dulce-le pomu,	Dulci-i pomi.
	ducis pomus.	*dulces pomi.*
G.	a dulce-lui pomu.	a dulci-lor pomi.
D.	dulce-lui pomu.	dulci-lor pomi.
A.	pre dulce-le pomu.	pre dulci-i pomi.
V.	o dulce *vel* dulce-le pomu!	o dulci *vel* dulci-lor pomi!
A.	dela dulce-le pomu.	dela dulci-i pomi.

2. Si Adjectivum, et Substantivum foeminini generis simul sint declinanda, quod ex iis praeponitur declinatur; quod vero postponitur, per casus quidem invariatum manet, in Genitivo tamen et Dativo singulari *a* mutat modo in *e*, modo in *i*.

II. Declinatio substantivorum generis foeminini cum Adjectivo.

Forma. 1. Praeposito substantivo, et postposito Adjectivo.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Pânur'a albă.	Pânuri-le albe.
	pannus albus.	*pannus albi.*
G.	a pânur'ei albe.	a pânuri-lor albe.
D.	pânur'ei albe.	pânuri-lor albe.
A.	pre pânur'a albă.	pre pânuri-le albe.
V.	o pânură albă!	o pânuri *v.* pânuri-lor albe!
A.	dela pânur'a albă.	dela pânuri-le albe.

Forma. 2. Postposito substantivo, et praeposito Adjectivo.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Alb'a pânură.	albe-le pânuri *vel* e
	albus pannus.	*albi pannus.*
G.	a alb'ei pânure.	a albe-lor pânuri — e
D.	alb'ei pânure.	albe-lor pânuri — e
A.	pre alb'a pânură.	pre albe-le pânuri — e
V.	o albă pânură.	o albe-lor pânuri! — e
A.	dela alb'a pânură.	dela albe-le pânuri — e

§. 17.

Declinatio Nominum cum Pronomine Demonstrativo aquestu, *et* aquelu.

Pronomen demonstrativum, *aquestu*, et *aquelu*, vel praeponitur, vel postponitur Nomini: itaque in primo casu, i. e. si Nomini praeponatur, tunc tantum Pronomen declinatur, Nomen autem manet invariatum, cujuscunque sit generis; in secundo casu vero, i. e. si Nomini postponatur, tunc utrumque declinatur. Itaque:

I. In Genere Masculino.

Forma. 1. In primo casu quando Nomini praeponitur.

Singularis.	*Pluralis.*
N. Aquestu Domnu mare, *iste Dominus magnus,*	Aquesti Domni mari, *isti Domini magni.*
G. a aquestui Domnu mare,	a aquestor Domni mari.
D. aquestui Domnu mare.	aquestor Domni mari.
A. pre aquestu Domnu mare.	pre aquesti Domni mari.
V. o aquestu Domnu mare!	o aquesti Domni mari.
A. dela aquestu Domnu mare.	dela aquesti Domni mari.

Forma. 2. In secundo casu quando Pronomen *aquestu* Nomini postponitur.

Singularis.	*Pluralis.*
N. Muntele aquestu umbrosu, *mons iste umbrosus.*	Muntii aquesti umbrosi. *montes isti umbrosi.*
G. a muntelui aquestui umbrosu.	a muntilor aquestor umbrosi.
D. muntelui aquestui umbrosu. etc.	muntilor aquestor umbrosi. etc.

II. In Genere foeminino.

Forma. 1. Praeposito Nomine.

Singularis.	*Pluralis.*
N. Aquéstă Besericặ inaltă;	Aqueste Beserici inalte.
ista Ecclesia alta.	*istae Ecclesiae altae.*
G. a aquestei Beserici inalte.	a aquestor Beserici inalte.
D. aquestei Beserici inalte.	aquestor Beserici inalte.
etc.	etc.

Forma. 2. Postposito Nomine.

Singularis.	*Pluralis.*
N. Èrba aquéstă verde,	Èrbile aqueste verdi,
herba ista viridis.	*herbae istae virides.*
G. a érbei aquestei verdi.	a érbilor aquestor verdi.
D. érbei aquestei verdi.	érbilor aquestor verdi.
etc.	etc.

Observandum. Adjectivum totù, *omnis*, si praeponatur substantivo, in Singulari in utroque genere manet indeclinabile, e. g. Tot' omul', *omnis homo*, Gen. a tot omul', *omnis hominis.* In foem: tótă fẳptura, *omnis creatura*; Gen. a tótă faptura, *omnis creaturae.* In Plurali vero in ambobus Numeris declinatur more Adjectivorum.

Interim si hoc Adjectivum per se absque substantivo sumatur, tunc in utroque Numero declinatur more substantivorum, nam tunc consideratur tanquam substantivum; e. g. Totul', *totum*; *Gen.* a totului, *totius*; *Dat.* totului, *toti.* etc. Plur. Totii, *Gen.* a tuturor. etc.

Nomina Adjectiva communia; id est: quae in *e* desinunt; ut: *mare*, *dulce*, *subtire*, *verde*; cum substantivis masculini aut foemini generis aequaliter declinantur; ut: Pomu verde, *pomus viridis*; frundiă verde, *frons* (*dis*) *viridis*; bẳţu subţire, *baculus subtilis, tenuis*; nuia subţire, *ferula* vel *virgulta subtilis*; câmpu mare, *campus magnus*; apẳ mare, *aqua magna.* etc.

§. 18.

De Formatione Nominum foemininorum a masculinis.

I. Ex substantivis.

1. Nomina substantiva Consangvinitatis, fiunt foeminini generis assumendo literam ǎ, seu vocalem u in ǎ mutando; e. g. socru, *socer*, sócrǎ, *socrus*; Nepotu *Nepos*, Nepótǎ, *Neptis*; cumnatu, *cognatus*, cumnatǎ, *cognota*. etc.

Excipe: Tatǎ, *Pater*; Frate, *Frater*; Unchiu, *Patruelis*; quia haec pro genere foeminino habent distinctum Nomen; e. g. Tatǎ, foem: habet Mamǎ; Frate-Sórǎ; Unchiu-Mǎtusǎ, *amita*.

2. Nomina Gentilitia formant foemininum ex masculino assumendo óe, aut óicǎ, v. g. Unguru, *Hungarus*, Unguróe, *vel* Ungoróicǎ *Hungara*; Rusu, Russus, Rusóe, *vel* Rusoicǎ et etiam Rusçǎ, *foemina Russica*, Sérbu, *Servus* vel *Rascianus*, Serbóe *vel* Serboicǎ, *Serva* vel *Rasciana*, Turcu, *Turcus*, Turcóe, *vel* Túrcoicǎ, *foemina Turcica*.

Verum Românu, *Romanus v. Valachus*, habet, Rumânǎ, dicitur etiam Romàncǎ; Moldovanu, *Moldavus*, Moldovanǎ, *vel* Moldovancǎ; Bucovinéanu, Bucovineanǎ; Talianu *vel* Italianu, Taliancǎ *vel* Italianǎ.

Observatio. Macedo-Romani brevius, et rectius formant Nomina foeminina a masculinis; dicendo: Turcu, foem. Turcǎ; Grecu, Grécǎ; Némtiu, Némtiǎ;

3. Nomina appellativa supremarum Dignitatum, tam secularium, quam ecclesiasticarum, fiunt foeminini generis assumendo Syllabas ésǎ, esǎ, aut isǎ, ut: Imperatu, *Imperator*, Impěrǎtésǎ, *Imperatrix*; Prinçu, *Princeps*, Princesǎ; Palatinu, *Palatinus*, Palatinésǎ *vel* Palatinisǎ; Preotu, *Sacerdos* Preotésǎ, *Sacerdotissa*, etc.

4. Nomina Appellativa, quae minores dignitates, aut plane servilia munia denotant, fiunt foeminini Ge-

neris, quae exeunt in *iu* ultimum *u* in *tia* mutando: ut: Negutiâtoriu, *Negotiator*, Negutiâtoritiâ; purcariu, *porcarius*, purcâritiâ; vâcariu, *vaccarius*, vacâritiâ. Quae vero desinunt in *u* illud mutant in *itia*, ut: Câpitanu, *Capitaneus*, Câpitânitiâ; Spanu, *Supanus* vel *Comes*, Spânitiâ, etc. Directoru, Directoritiâ; Inspectoru, Inspectoritiâ, etc.

5. Nominibus Animalium, maxime autem silvaticorum, ut foeminina fiant, additur *óe* v. g. lupu, *lupus*, lupóe; ursu, *ursus*, ursóe; epure, *lepus*, epuróe; leu, *leo*, leóe.

Excipe: Cerbu, *cervus*, quia foemininum habet ciutâ; câprioru, *capreolus*, capriórâ. Item Nomina animalium domesticorum, quae pro foeminino genere habent nomen distinctum; prout: asinu, *asinus*, asinâ, câne, *canis*, câtiâ; berbece, *vervex*, oue; calu *caballus* vel *equus*, épâ, *equa*; porcu, *porcus*, scrófâ, *scrofa*; tauru, *taurus*, vacâ, *vacca*; mârtanu, *vel* mâtocu, *catus*, múciâ, *vel* catuşâ; gâlinariu, *vel* cocoşu, *gallus*, gâiinâ, *galina*. —

Porumbu, *palumbus*, tamen format foemininum porumbitiâ; pâséroi, *passer*, pasere; sed pâunu, *pavo* habet paunitiâ. —

Observandum. Secundum Dialectum Macedo-Romanam Nomina allata faciunt masculinum ex foeminino accipiendo in fine litteram â, e. g. lupu, *lupus*, lupâ; ursu, ursâ; porcu, pórcâ. —

II. Ex Adiectivis.

1. Adjectiva quae in genere masculino desinunt in *u*, in foeminino mutant *u*, in â, v. g. negru, *niger*, négrâ, *nigra*; acru, *acer*, acrâ, *acris*; bunu, *bonus*, bunâ, *bona*; lungu, *longus*, lungâ, *longa*; legatu, *ligatus*, legatâ, *ligata*.

Quae desinunt in *iu* formant foemininum in *e*; ut vechiu, *vetus*, vechie; predâtoriu, *praedator*, predâtóre, *praedatrix*; trecitoriu, *transiens*, trecitóre.

Sic et Nomina Adjectiva communia in foeminino sicut in masculino reservant *e*; ut: tempu turbure, *tempus turbidum*; apă turbure, *aqua turbida*; pomu dulce, *dulce pomum*; nucă dulce, *nux dulcis*.

§. 19.

De Formatione Numeri Pluralis substantivorum ex singulari.

I. Ex substantivis Masculini generis.

1. Nomina substantiva, quae vel natura sua viris tribuuntur vel eorum officia, aut dignitates significant formant pluralem in *i* v. g. Domnu, *Dominus*; Domini, *Domini*; pruncu, *puer*, prunci, *pueri*; frate, *frater*, frati, *fratres*; cuscru, *consocer*, cuscri, *consoceri*; Impĕratu, *Imperator*, Impĕrati, *Imperatores*; Consiliariu, *Consiliarius*, Consiliari, *Consiliarii*; păstoriu, *pastor*, păstori, *pastores*.

Excipiuntur hinc Papa, *Papa*, Başa, *Bassa v. Dux supremus Turcarum*, quia pluralem habent in *e*; e. g. doi Pape, trei Başe.

2. Nomina substantiva masculini generis animalium domesticorum et silvaticorum pariter formant Pluralem in *i*, e. g. Calu, *equus*, caii, *equi*; bou, *bos*, boi, *boves*; lupu, *lupus*, lupi, *lupi*; cerbu, *cervus*, cerbi, *cervi*; ursu, *ursus*, ursi, *ursi*; asinu, *asinus*, asini, *asini*; tauru, *taurus*, tauri, *tauri*; bibolu, *bubalus*; biboli, *bubali*; iepure *lepus*; iepuri, *lepores*.

3. Nomina substantiva in *e* desinentia, quae sexum Masculinum significant aut a Nominibus latinis masculini generis tertiae declinationis proveniunt formant pluralem mutando *e* in *i*, ut: păriete, *paries*, părieti, *parietes*; ariete, *aries*, arieti, *arietes*; fole, *follis*, foii, *folles*; berbece, *vervex*, berbeci, *verveces*; căne, *canis*, căni, *canes*; teciune, *titio*, teciuni, *titiones*; vulture, *vultur*, vulturi, *vultures*; cărbune, *carbo*, cărbuni, *carbones*; marmore, *marmor*, mar-

mori, *marmores;* verme, *vermis*, vermi, *vermes*; dente, *dens*, dinti, *dentes*.

4. Nomina substantiva arborum fructiferarum, aut silvestrium similiter Pluralem formant in *i*, e. g. măru, *malus*, meri, *mali;* pomu, *pomus*, pomi, *pomi*; piru, *pirus*, peri, *piri*; fagu, *fagus*, fagi, *fagi*; nuçu, *nucus*, nuci, *nuci*; prunu, *prunus*, pruni, *pruni;* cêreşu, *cerasus*, ceresi, *cerasi*; ulmu, *ulmus*, ulmi, *ulmi;* plopu, *populus*, plopi, *populi*; frasinu, *fraxinus*, frasini, *fraxini*, etc.

5. Nomina substantiva fructus cujuscunque generis significantia formant Pluralem in *e*, v. g. grânu, *vel* grâu, *triticum*, *in plur.* grâne; cucurus, *caco-oryza* vel, *turcicum*, cucurusê; măru, *malum*, mere, *mala*; pêră, *pirum*, pere, *pira*; cêrêşă, *cerasum*, cirêşe, *cerasa*; prună, *prunum*, prune, *pruna*, etc.

6. Nomina substantiva partes corporis, aut res manufactas designantia, formant Pluralem alia in *e*, alia in *i*, alia vero in *uri*, e. g. piciçru, *pes*, piciôre, *pedes*; degetu, *digitus*, degete, *digiti*; capu, *caput*, capite, *capita*; os, *os*, (*ossis*), ôse, *ossa*; organu, *organum*, organe, *organa*; caru, *currus*, carê, *currus*; firu, *filum*, fire, *fila*; lemnu, *lignum*, lemne, *ligna*; semnu, *signum*, semne, *signa*; ochiu, *oculus*, ochi, *oculi*; umeru, *humerus*, umeri, *humeri*; genunchiu, *genu*, genunchi, *genua*; piru, *pilus*; peri, *pili*; peptu, *pectus*, pepturi, *pectora*; blidu, *patina*, blide, *patinae;* toiagu, *baculus*, toiage, *baculi*; patu, *lectus*, paturi, *lecti*; nodu, *nodus*, noduri, *nodi*; jugu, *jugum*, juguri, *juga*; strangu, *strangulum*, stranguri; olu, *olla magna* vel *amphora*, oluri; faguru, *favus*, faguri; struguru, *botrus*, struguri; fumu, *fumus*, fumuri, *fumi*; vinu, *vinum*, vinuri, *vina*.

7. His accedunt adhuc sequentia substantiva: câmpu, *campus;* têmpu, *tempus*; rându, *ordo*; iadu, *hiatus* sive *infernus*; vênatu, *venatus*; rîu, *rivus*; vêrvu, *vertex*; plumbu, *plumbum*; somnu, *somnus*:

fènu; *foenum*; et alia ex lexicis discenda, quae pariter Pluralem formant in *uri*, ut: câmpuri, tempuri, vènturi, vènâturi, plumburi, etc.

II. Ex substantivis foeminini generis formamus Pluralem sequenti modo:

1. Substantiva foeminini generis in ă desinentia, resque animatas, aut inanimatas, fructus, ornatum muliebrem, aut instrumenta domestica designantia, formant Pluralem mutando ă in e; v. g. Dòmnă, *Domina*, Domne, *Dominae*; vergură, *virgo*, vergure, *virgines*; fiiă, *filia*; fiie, *filiae*; fecioră, *virgo*, feciore, *virgines*; mumă, *mater*, mume, *matres*; sócră, *socrus*, sócre, *socri*; nepótă, *neptis*, nepóte, *neptes*; capră, *capra*, capre, *caprae*; épă, *equa*, épe, *equae*; căprioră, *capreolus*, *vel caprea*, căpriore, *caprioli*; ólă, *olla*, óle, *ollae*; apă, *aqua*, ape, *aquae*; masă, *mensa*, mese, *mensae*; ferestă, *fenestra*, fereste, *fenestrae*; furcutiă, *furcilla*, vel *furcula*; furcutie, *furcillae*; etc. substantiva fructus denotantia v. g. alună, *avellana*, alune, *avellanae*; peră, *pirum*, pere, *pira*; cérésă, *cerasum*, cèreșe, *cerasa*; prună, *prunum*, prune, *pruna*, etc.

Excipe. Ex nominibus res animatas significantibus, sóră, soror; muiere, *mulier*; nuoră, *nurus*; quia Pluralem habent sorori, *sorores*; nuruori, *nurus*; muieri, *mulieres*. Ex substantivis res inanimatas significantibus excipe: vacă, *vacca*; ouè, *ovis*; limbă, *linqua*; quae Pluralem habent in *i* v. g. vaci, *vaccae*; oui, *oves*; limbi, *linquae*. Ex iis autem, quae fructus designant excipe: fragă, *fragum* vel *fraga-fragorum*; nucă, *nux*; persică; *persicum*, quae Pluralem pariter formant in *i* et etiam in *e* ut: fragi, v. frage *fraga*; nuci, *nuces*; perseci, *persica*.

Huc pertinent adhuc etiam haec substantiva: rugă, *rogatio*; fugă, *fuga*; strungă, *porta augusta in ovili*; pungă, *alias* bursă, *marsupium*; quae aeque Pluralem formant in *i* v. g. rugi, fugi, strungi, pungi.

2. Nomina substantiva foeminina ab adjectivis, aut verbis derivata in *e*, formant Pluralem in *i*, v. g. bunitate, *bonitas*; bunitàti, *bonitates*; sanitate, *sanitas*, sànitàti; lungime, *longitudo*, lungimi, *longitudines*; càntare, *canticum*, càntàri, *cantica*; ducere, *ductus*, *portatio*, vel *vectura*, duceri; singuràtate, *solitudo*, singuràtàti, *solitudines*.

3. Nomina substantiva foeminina simplicia in *e* desinentia formant similiter Pluralem *e* in *i* mutando; ut: punte, *pons*, punti, *pontes*; plóe, *pluvia*, ploi, *pluviae*; schintee, *scintilla*, schintei, *scintillae*; fune, *funis*, funi, *funes*; vespe, *vespa*, vespi, *vespae*; unghie, *unguis*, unghii, *ungues*; osie, *axis*, osii, *axes*; lege, *lex*, legi, *leges*; furingine, *fuligo*, furingini, *fuligines*, etc.

Nomina substantiva in *é* vel *eá* desinentia in Plurali assumunt *le*; ut: curea *corium*, sive *lorum*, curéle, *lora*; rinduné, *hirundo*, rindunéle, *hirundines*; vergé, *virga*, vergéle, *virgae*; turturé, *turtur*, turturele, *turtures*.

§. 20.

De Formatione Numeri Pluralis Adjectivorum.

I. Adjectivorum Generis Masculini.

1. Omnia Adjectiva masculini Generis desinentia in consonantem, aut vocalem *u* formant Pluralem in *i*, more latinorum; v. g. rèu, *reus*, sive *malus*, rèi, *rei*; negru, *niger*, negri, *nigri*; vechiu, *vetus*, vechi, *veteres*; bunu, *bonus*, buni, *boni*; largu, *largus*, largi, *largi*; latu, *latus*, lati, *lati*; ager, *acer*; ageri, *acres*; mişel, *miser*, mişei, *miseri*; tèner, *tener*, tèneri, *teneri*.

2. Adjectiva communis generis mutant *e* Nominativi Singularis in Nominativo Plurali in *i*, v. g. tare, *fortis*, tari, *fortes*; verde, *viridis*, verdi, *virides*;

dulce, *dulcis*, dulci, *dulces*; limpede, *limpidus*, limpedi, *limpidi*; mare, *magnus*, mari, *magni*.

II. Adjectivorum Generis foeminini.

1. Adjectiva foeminini Generis desinentia in ă formant Pluralem mutando ă in e; v. g. bună, *bona*, bune *bonae*; tênerà, *tenera*, tênere, *tenerae*; minunată, *mirabilis*, minunate, *mirabiles*; grósă, *crassa*, gróse *crassae*.

Excipe, desinentia in gă quia Pluralem habent in *gi*, ut lungă, *longa*, lungi, *longae*; lărga, *larga*, largi, *largae*. Desinentia vero in *ea* faciunt Pluralem in *le*, *v. g.* rea, *rea*, vel *mala*, réle, *reae*, sive *malae*; grea, *gravis*, gréle, *graves*.

2. Adjectiva communis generis foeminina, mutant *e* singularis in Plurali in *i*, *e. g.* mare, *magna*, mari, *magnae*; verde, *viridis*, verdi, *virides*.

Observandum. Multa nomina substantiva in Linqua Daco-Romana inveniuntur, quae in Numero singulari sunt generis masculini, quae dum ad pluralem numerum transeunt una, aut pluribus syllabis crescunt, et fiunt foeminina ejusmodi sunt: capu, *caput*, capete, *capita*; nodu, *nodus*, noduri, *nodi*; podu, *podium*, poduri, *podia*; turnu, *turris*, turnuri, *turres* etc.

Ulterior manuductio, quomodo ex singulari Pluralis formatur, invenitur in Lexicis, et ex communi sermone optime propria reddi potest.

§. 21.

De Augmento, et decremento significationis Nominum.

I. Augmentum Nominum substantivorum, et adjectivorum.

1. Nominum Adjectivorum masculinorum quia comparantur, significatio in Linqua-Daco-Romana vix aliquando augmentatur; augetur autem Substantivorum

eiusdem generis valde, quando eis in fine additur *oiu* *v. g.* Omu *homo*, omoiu, *homo extra ordinariae magnitudinis*; calu, *equus*, càloiu, *equus valde magnus* etc.

2. Foeminina autem Nomina incrementum accipiunt, assumendo syllabam *óne*, vel *oiu*, ut: Muiere, *mulier*, muieróne *vel* muieroiu, *mulier valde magnae staturae*; fétà, *filia*, dicitur fétoiu vel fétóne, fétàtoiu, *filia innupta extra ordinariae magnitudinis*.

II. Decrementum Nominum.

1. Significatio Nominum tam Adjectivorum, quam Substantivorum generis Masculini imminuitur accipiendo unam ex hisce syllabis, utiu, işoru, elu, çelu, aşu v. g. Domnu, *Dominus*, Dominişoru, Domicelu, *Domicellus*; Frate, *Frater*, Fràtutiu, Fràtişoru, Fràticelu, *vel* Fràţelu, *Fraterculus* vel *Fratricellus*; càne, *canis*, cànutiu *vel* cànişoru, *caniculus*; càţelu, *catulus*, diminutivum habet caţeluşu; nepotu, *nepos*, nepoţelu. Sic et Adjectiva, bunu, *bonus*, bunutiu, *vel* bunişoru, *bonellus*, negru, *niger*, negrutiu, negrişoru, *nigrellus*, albu, *albus*, albutiu, albişoru, *albidus*.

Observandum. Etiam Nomina propria virorum, et foeminarum potiuntur incrementum et decrementum; ut Ioan, *Joannes*, Joanoiu, Joanutiu, *vel* Nutiu, Jonitià; Martinu, *Martinus*, Martinoiu, Martinutiu; Georgie, *Georgius*, Georgitià etc. Foeminini ut: Ana, *Anna*, Anóe, Anutià; Mària, *Maria*, Màriutià etc.

2. Foeminina imminuuntur adjungendo sibi unam exhis quae sequuntur syllàbis: itia, işórà, icea, utià, icà, cica; v. g. Domna, *Domina*, Domnitià, Domnutià, Domnişora, Domnicica, Domnicea, *Domicella*; bunà, *bona*, bunitia, bunişorà, bunicea, bunucà, *bonella*; dulçe, *dulcis*, dulcutià, dulcişorà, *dulcella* etc.

§. 22.

De Comparatione Adjectivorum.

Omnia Adjectiva in Linqua nostra Daco-Romana sicut in Latina, Italica, et aliis per trés gradus compa-

rantur, nimirum Positivum, Comparativum, et Superlativum, indicantes in quali statu res aliqua vel Persòna inveniatur, id est: quànto res una prae alia emineat, quanto sit major vel minor, melior vel pejor, turpior vel pulchrior. Nihil est facilius in linqua Daco-Romana, quam formare comparativum, et superlativum a Positivo gradu.

Comparativus enim formatur praeponendo Positivo conjunctionem mai, *magis*, v. g. Bunu, *bonus*, mai bunu, *melior*; lungu, *longus*, mai lungu, *longior*; sântu, *sanctus*, mai sântu, *sanctior*; et Superlativus fit praeponendo ei Pronomen Demonstrativum, quelu, *ille* in genere masculino, et quea, *illa* in genere foeminino, ac Adverbium mai, *magis*; v. g. quelu mai bunu, *optimus*, quea mai bună, *optima*, quelu mai lungu, *longissimus*, quea mai lungă, *longissima*; quelu mai sântu, *sanctissimus*; quea mai santă, *sanctissima*. Vel fit etiam praeponendo Adverbium pré *valde*, ut pré bunu *optimus*, pré sântu, *sanctissimus*, etc.

P a r a d i g m a I.

Comparatio Adjectivi cum substantivo masculini generis.

Singularis.

N. Nucu'l umbrosu, *nucus umbrosa*.	mai umbrosu,	quelu mai umbrosu.
G. a Nucu'lui umbrosu.	mai umbrosu,	quelui mai umbrosu.
D. Nucu'lui umbrosu,	mai umbrosu,	quelui mai umbrosu.
A. pre Nucu'l umbrosu.	mai umbrosu,	quelu mai umbrosu.
V. o Nucu'le umbróse!	mai umbróse!	quelu mai umbrose!
Abl. dela Nucu'l umbrosu.	mai umbrosu.	quelu mai umbrosu.

Pluralis.

N. Nuci-i umbrosi,	mai umbrosi,	quei mai umbrosi.
G. a Nuci-lor Umbrosi.	mai umbrosi,	quelor mai umbrosi.
etc.	etc.	etc.

P a r a d i g m a II.

Comparatio Adjectivi cum Nomine foeminini generis.

Singularis.

N. Ap'a amarâ, *aqua amara.*	mai amarâ,	quea mai amarâ,
G. a Ap'ei amare,	mai amare,	quei mai amare,
D. Ap'ei amare,	mai amare,	quei mai amare,
A. pre Ap'a amarâ,	mai amarâ,	quea mai amarâ,
V. o Ap'a amarâ!	mai amarâ!	quea mai amarâ,
Abl. dela Ap'a amarâ.	mai amara.	dela quea mai amarâ.

Pluralis.

N. Ape-le amare,	mai amare,	que-le mai amare,
G. a Ape-lor amare,	mai amare,	que-lor mai amare,
D. Ape-lor amare,	mai amare,	que-lor mai amare,
A. pre Ape-le amare,	mai amare,	que-le mai amare.
etc.	etc.	etc.

Nota. In Superlativo, sicut jam superius monui, loco quelu mai, quea mai, potest poni, imo frequentissime ponitur pré, fórte, detotu, preste mâsurâ, quae significant *valde, admodum, ultra modum, supra modum, nimis.*

§. 23.

De Nominibus Numeralibus.

Adjectivis numerantur etiam Nomina Numeralia. Sunt autem Nomina Numeralia septuplicia, nimirum:

Cardinalia, Ordinalia, Proportionalia, Multiplicativa, Duplicativa, Partitiva, et Collectiva.

I. *Cardinalia* sunt quae Numerum absolute significant, et quorum interrogatio est quanti? *quot?* ut:

Unu, una	1	I
doi	2	II
trei	3	III
patru	4	IV
quinqué	5	V
şése	6	VI
şépte	7	VII
optu	8	VIII
noué	9	IX
ḑece	10	X
unu-spre-ḑece	11	XI
doi-spre-ḑece	12	XII
trei-spre-ḑece	13	XIII
patru-spre-ḑece	14	XIV
quinqué-spre-ḑece	15	XV
şése-spre-ḑece	16	XVI
şépte-spre-ḑece	17	XVII
optu-spre-ḑece	18	XVIII
noué-spre-ḑece	19	XIX
doué ḑeci	20	XX
doué ḑeci si unu	21	XXI
doué ḑeci si doi	22	XXII
trei ḑeci	30	XXX
patru ḑeci	40	XL
quinqué ḑeci	50	L
şése ḑeci	60	LX
şepte ḑeci	70	LXX
optu ḑeci	80	LXXX
noué ḑeci	90	XC
una sutâ	100	C
doué sute	200	CC
trei sute	300	CCC
patru sute	400	CD
quinqué sute	500	D
şése sute	600	DC

șépte sute	700	DCC
optu sute	800	DCCC
noué sute	900	CM
una *vel* o mie	1000	M
doué mii	2000	II
trei mii	3000	III
patru mii	4000	IV
quinque mii	5000	V
șése mii	6000	VI
șepte mii	7000	VII
optu mii	8000	VIII
noué mii	9000	IX
ḑece mii	10000	X=CCIↃↃ
una *vel* o sută de mii	100000	centum millia
unu milionu	1000000	unus millio
doué milione	2000000	duo milliones.

Nota 1. Exhis numeris solus *unu* et *una* declinatur (sicut Articulus indefinitus, cujus declinationem iam vidimus, et qua Pronomen inferius iterum recurret) reliqua manent indeclinabilia; tamen quando exprimunt Dativum recipiunt Praepositionem *la* v. g. la doi omeni amu datu păne, *duobus hominibus dedi panem*. Interim si opus sit reliquos numeros declinare, possumus eos declinare praeponendo Nomini Pronomen demonstrativum Numeri Pluralis, quei, quele, *ille, illae*; v. g. Quei doi omeni, *illi duo homines, Gen.* a quelor doi omeni, *illorum duorum hominum*. Quele doué muieri, *illae duae mulieres, Gen.* aquelor doué muieri, *illarum duarum mulierum*.

Nota 2. Si haec Nomina Numeralia cum substantivo conjungantur, tunc supra novemdecim recipiunt Praepositionem *de* v. g. Douéḑeci de omeni, *viginti homines*; quinquéḑeci de omeni, *quinquaginta homines*; una sută de omeni, *centum homines*.

Nota 3. 'Ambi, ambe, *ambo, ambae*, sic declinantur:

Pluralis.

Mascul.	*Foem.*
N. 'Ambi, *ambo.*	N. 'Ambe, *ambae.*
G. a 'Ambilor, *amborum.*	G. a 'Ambelor, *ambarum.*
D. 'Ambilor, *ambobus.*	D. 'Ambelor, *ambabus.*
A. pre 'Ambi, *ambos.*	A. pre 'Ambe, *ambas.*
V. o 'Ambi! *o ambo!*	V. o 'Ambe! *o ambae!*
A. dela 'Ambi, *ab ambobus.*	A. dela 'Ambe, *ab ambabus.*

II. *Ordinalia* sunt, quae numerum ordine digestum significant et ponuntur ad quaestionem, alquótele? *quotus?*

1. Numeri ordinales formantur addendo cardinalibus *le* et praeponendo *al* v. g. aldoile, altreile, *secundus, tertius* etc. Tamen Numerus cardinalis unu, format ordinalem anteiu, *primus*, qui melius dicitur primul.

2. Numeri ordinales foeminini generis formantur praeponendo cardinalibus unum *a*, et postponendo alterum; v. g. aquinquea parte, *quinta pars*; asesea parte, *sexta pars*, etc. Doi tamen habet, adoua, *secunda*; trei, atrea, *tertia*; patru, a patra, *quarta.*

Interim numerus cardinalis una format ordinalem ànteia, *vel* prima, *prima.*

III. *Proportionalia*, quae proportionem aut habitum rei adrem exprimunt; et ponuntur ad quaestionem de quóteplese? *quotuplex?* ut: simplu, *vel* de una plésă, *simplex*; de douéplese, *duplex*; de treiplese, etc.

IV. *Multiplicativa*, quae ponuntur ad quaestionem de quóte ori? *quoties?* vel *quot vicibus?* ut unaóră (odata) *unavice*; de douéori, *bis* vel *binisvicibus*; de treiori, *ter*, etc.

V. *Duplicativa*, quae ponuntur ad quaestionem in quótu? *in quot?* vel *quotuplus?* ut: simplu, *simplus*; indoitu, *duplus*, vel *duplicatus*; intreitu, *triplus*, etc.

VI. *Partitiva*, quae partem integri aliquam denotant et ponuntur ad quaestionem aquótą parte? *quota pars*? ut: Un intręgu, *unum integrum*; una parte a intręgului, *una pars integri*; diumitate, *dimidietas, dimidium*; un pątrariu, *unus quadrans*; trier iu, *triens*; un şeseriu, *sextans*, un optariu, *unus octans*; et sic porro. Sic etiam in plurali potest dici: doi pătrari *duo quadrantes*; şepte pătrare, *septem quadrantes*, etc.

VII. His addimus *Collectiva* ad quaestionem quătequóti? *quoteni?* ut: singuru, *singulus*; in plurali singuri, *singuli*; una păreche, *unum par*; doinşi, *bini*; treinşi, *terni*; quinquéinşi, *quini*, etc.

CAPUT III.

De Pronomine.

§. 24.

Pronomen ponitur loco substantivi, et declinatur in Genere Numero et Casu; e. g. loco Petrus au venitu, *Petrus advenit*; dicimus: el au venitu, *ille advenit*.

§. 25.

Variae Classes Pronominum.

Pronomina sunt sequentia:

1. Personalia, (Personale).
2. Reciproca, (Intorquĕtóre.)
3. Conjunctiva, (Inpreunătore).
4. Possessiva, (Posesive).
5. Demonstrativa, (Arătătóre).
6. Interrogativa, (Intrebătóre).

7. Relativa, (Reducĕtóre).

8. Indefinita seù Impropria, (Indefinite).

§. 26.

Declinatio Pronominum Personalium.

I. P e r s o n a.

	Singularis.		Pluralis.	
N.	io,	*ego.*	noi,	*nos.*
G.	a meù,	*mei.*	a nostru,	*nostrum.*
D.	mie,	*mihi.*	noui,	*nobis.*
A.	pre mène,	*me.*	pre noi,	*nos.*
A.	delă mène,	*a me.*	dela noi,	*a nobis.*

II. P e r s o n a.

	Singularis.		Pluralis.	
N.	tu,	*tu.*	voi,	*vos.*
G.	a tău,	*tui.*	a vostru,	*vestrum.*
D.	tie,	*tibi.*	voui,	*vobis.*
A.	pre tène,	*te.*	pre voi,	*vos.*
Abl.	delă tène,	*a te.*	dela voi,	*a vobis.*

III. P e r s o n a.

Singularis.

	Mascul.		Foeminin.	
N.	el-elu,	*ille.*	ea-lea,	*illa.*
G.	a lui,	*illius.*	a ei-lei,	*illius.*
D.	lui,	*illi.*	ei-lei,	*illi.*
A.	pre el-elu,	*illum.*	pre ea-léa,	*illam.*
Abl.	delă el-elu,	*ab illo.*	dela ea-lea,	*ab illa.*

Pluralis.

	Mascul.		Foemin.	
N.	ei-eli,	*illi.*	el-e,	*illae.*
G.	a lor,	*illorum.*	a lor,	*illarum.*
D.	lor,	*illis.*	lor,	*illis.*
A.	pre ei-eli,	*illos.*	pre ele,	*illas.*
Abl.	delă ei-eli,	*ab illis.*	dela ele,	*ab illis.*

Nota. 1. Pronomen tertiae Personae *elu, lea*, in singulari et *eli* in plurali magis usitatum est in dialecto Macedo-Romana seu Macedo-Valachica. Ceterum in nostra quoque Lingva recte usurpatur.

Nota. 2. Loco Pronominis tertiae Personae *el, ea*, potest dici: dănsu'l, dèns'a.

Eius Declinatio.

Singularis.

	Mascul.		*Foemin.*	
N.	dènsu'l,	*ille.*	dèns'a,	*illa.*
G.	a dènsu-'lui,	*illius.*	a dèns'ei,	*illius.*
D.	dènsu-'lui,	*illi.*	dèns'ei,	*illi.*
A.	pre dènsu-'l,	*illum.*	pre dèns'a,	*illam.*
Abl.	dela dènsu'l,	*ab illo.*	dela dèns'a,	*ab illa.*

Pluralis.

	Mascul.		*Foemin.*	
N.	dènsi-i,	*illi.*	dènse-le,	*illae.*
G.	a dènsi-'lor,	*illorum.*	a dènse-lor,	*illarum.*
D.	dènsi-'lor,	*illis.*	dense-lor,	*illis.*
A.	pre dènsi-i,	*illos.*	pre dense-le,	*illas.*
Abl.	dela dènsi-i,	*ab illis.*	dela dènse-le,	*ab illis.*

§. 27.

De Pronomine Reciproco.

Pronomen *Reciprocum* est illud cujus sensus ad eandem Personam, de qua sermo fit reducitur; hoc Pronomen Nominativo casu in utroque Numero caret.

Eius Declinatio.

	Singularis.		*Pluralis.*	
G.	a súu,	*sui.*	a súi,	*sui.*
D.	sie *vel* siesi,	*sibi.*	sie-siesi-lorusi,	*sibi.*
A.	pre sène-sènesi, se	*se.*	pre sène-sènesi, se,	*se.*
Abl.	dela sène-sènesi, se,	*a se.*	dela sène-sènesi, se,	*a se.*

Nota. Accusativus et Ablativus Singularis Pronominum Personalium *io, tu*; et Reciproci utriusque numeri duplici ratione scribitur, ut: pre mine, pre tine, pre sine; *vel* pre mêne, tene, sene; in Abl. dela mine, tine, sine; *vel* dela mêne, tene, sene.

§. 28.

De Pronomine Conjunctivo.

Pronomen *Conjunctivum* derivatur a Pronominibus Personalibus *io, tu, el*; estque duplicis generis: unum Pronomen Conjunctivum Dativi casus: alterum autem Accusativi; haec Pronomina nihil aliud sunt, nisi Dativi et Accusativi abbreviati Pronominum Personalium, quae cum omnibus fere Orationis partibus conjunguntur, unde etiam Pronomina Conjunctiva audiunt.

I. Pronomen Conjunctivum Dativi casus.

Singularis.

	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers.	
			utriusq. Gen.	*Gen. Com.*
D.	mi, *mihi.*	ti, *tibi.*	i, *illi.*	si, *sibi.*
venit a	mie, *mihi.*	tie, *tibi.*	lui, ei, *illi.*	sie, *sibi.*

Pluralis.

D.	ni, *nobis.*	vi, *vobis.*	li, *illis.*	si, *sibi.*
venit a	noui-noi.	voui-voi.	eli, ei-ele.	sie, *sibi.*

Hic in Singulari omittendo in prima Persona *e*, ex *mie*, remanet *mi*; pariter in secunda omittendo *e*, ex *tie*, remanet *ti*; in tertia autem ex *lui* rejiciendo *lu*, et ex *ei* rejiciendo *e*, manet *i*.

In Plurali in prima et secunda Persona omittendo *o*, ex *noi, voi*; vel *ou*, ex *noui, voui*, remenet *ni, vi*. Quod autem tertiam Personam concernit, notandum: quod olim tertia Persona mascul: numeri plur. non dicebatur *ei*, sed *eli*, sicut hodiedum dicunt Macedo-Ro-

mâni seu Macedo-Valachi; et nos etiam in genere foem. non dicimus ee, sed reservantes l, dicimus *ele*. Hinc etiam facile formabimus tertiam Personam ex *eli* omittendo *e*, remanet *li*, pro genere mascul. et ex *ele*, omittendo pariter *e*, manet *le*, pro gen. foem.

II. Pronomen Conjunctivum Accusativi casus.

Singularis.

	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers.
Acc. venit à	me, *me*. mène.	te, *te*. tène.	se, *se*. sène.

Pluralis.

Acc. venit à	ne, *nos*. noi.	ve, *vos*. voi.	se, *se*. sène.

§. 29.

De Pronominibus Possessivis.

Pronomina *Possessiva* sicut Conjunctiva derivantur a personalibus, et indicant cujus res aliqua sit aut Persona; suntque sequentia: ameu, amea, *meus*, *mea*; atùu, atùa vel tà, *tuus*, *tua*; asùu, sùa vel sa, *suus*, *sua*; anostru, anostrà, *noster*, *nostra*; avostru, avostra, *vester*, *vestra*; aloru, *illorum*. De quibus haec sunt notanda:

1. Pronomina possessiva in Nominativo, Accusativo, et Ablativo casu possunt praeponi, aut postponi Nominibus; in aliis casibus raro sunt praeponenta.

2. Quando haec Pronomina Nominibus postponuntur, amittunt literam initialem *a*, atque exigunt, ut Nomen ad quod referuntur, habeat Articulum definitum; e. g. loco ameu vecinu, dico: vecinu'l meu.

3. Quando praeponuntur Nominibus, post *a*, quod est initiale, regulariter acceptant Articulum Nominis,

ad quod referuntur, in utroque genere, et Numero; e. g. a'l meu Pàrènte, *meus Parens*, ai tùi Pàrènti, *tui Parentes*; a tùa sorà, *tua soror*, ale tùale sorori, *tuae sorores*; a'l sùu càne, *suus canis*, ai sùi càni, *sui canes*, etc.

4. Quando postponuntur Nominibus substantivis, Masculina quidem per solos Numeros declinantur, Foeminina autem in Genitivo, et Dativo singulari accep-tant Articulum def. Num. plur. Gen. foem. *le*, e. g. sora mea, *mea soror*; Gen. a sororei meale, *meae sororis*. Dat. sororei meale, *meae sorori*.

5. *Pre* Accusativi, et *dela* Ablativi, eis praemittitur, quando praeponuntur Nominibus.

Declinatio Pronominum Possessivorum.

I. Postposito Nomine.

Singularis.

Masculinus.

N.	Al meu frate,	*meus frater,*
G.	*non dicitur.*	
D.	*non dicitur.*	
A.	pre al meu frate,	*meum fratrem.*
V.	mi frate!	*mi frater!*
A.	dela al meu frate,	*a meo fratre.*

Pluralis.

N.	Ai mei frati,	*mei fratres.*
G.	*non dicitur.*	
D.	*non dicitur.*	
A.	pre ai mei frati,	*meos fratres.*
V.	mì frati!	*mei fratres!*
A.	dela ai mei frati.	*a meis fratribus.*

Singularis.

Foemininus.

N.	A mea sorà,	*mea soror.*
G.	*non dicitur.*	

D.	*non dicitur.*	
A.	pre a mea sorâ,	*meam sororem,*
V.	mî sorâ!	*mea soror!*
A.	dela a mea sorâ.	*a mea sorore.*

Pluralis.

N.	A méle sorori,	*meae orsores.*
G.	*non dicitur.*	
D.	*non dicitur.*	
A.	pre a méle sorori,	*meas sorores.*
V.	mî sorori!	*meae sorores!*
A.	dela a méle sorori,	*a meis sororibus.*

II. Praeposito Nomine.

Singularis.

Masculinus.

N.	Frate-le meu,	*frater meus.*
G.	a frate-lui meu,	*fratris mei.*
D.	frate-lui meu,	*fratri meo.*
A.	pre frate-le meu,	*fratrem meum.*
V.	o frate-le meu!	*o frater mi!*
A.	dela frate-le meu,	*a fratre meo.*

Pluralis.

N.	Frati-i mei,	*fratres mei,*
G.	a frati-lor mei,	*fratrum meorum.*
D.	frati-lor mei,	*fratribus meis.*
A.	pre frati-i mei,	*fratres meos.*
V.	o frati-i mei!	*o fratres mei!*
A.	dela frati-i mei,	*a fratribus meis.*

Singularis.

Foemininus.

N.	Sora mea,	*soror mea.*
G.	a soror-ei mea-le.	*sororis meae.*
D.	soror-ei mea-le.	*sorori meae.*
A.	pre sora mea	*sororem meam.*

V. o	sora mea!	*o soror mea!*
A. dela	sora mea.	*a sorore mea.*

Plurali.

N.	Sorori-le mé-le,	*sorores meae.*
G. a	sorori-lor mé-le,	*sororum mearum.*
D.	sorori-lor mé-le,	*sororibus meis.*
A. pre	sorori-le mé-le,	*sorores meae.*
V. o	sorori-le mé-le!	*o sorores meae!*
A. dela	sorori-le mé-le,	*a sororibus meis.*

Haec est declinatio Pronominis Possessivi in prima Persona secundum quam et reliqua omnia Pronomina Possessiva declinantur; uti: al tŭu, a tŭa; al sŭu, a sŭa; al nostru, a nostră; a vostru, a vostră; a loru.

Observatio. 1. Pronomina Possessiva secundae et tertiae Personae, in Genere Foeminino duplici ratione scribi possunt, uti: a tŭa, a sŭa, *tua, sua*; *vel* a ta, a sa more Gallorum. Caeterum melius est si scribantur tŭa, sŭa, nam haec Pronomina debent prolongari quasi scriptum esset, *taa, saa*, ŭ autem obscuri soni in medio ad id inservit.

Observatio. 2. Quando Nomina substantiva consangvinitatum declinantur cum Pronominibus Possessivis, in Singulari Articulus potest exmitti; ut: frate meu; nepotu tŭu; socru sŭu; muma sŭa, *mater sua*, etc.

§. 30.

De Pronominibus Demonstrativis.

Pronominibus *Demonstrativis* indicamus Personam aliquam aut aliam rem, vel earum proprietatem; quorum usus in Lingva Romana admodum est frequens. Huc numeramus sequentia:

Masculina.

Aquest, aquestu,	*hic,*	Aquel, aquelu, *ille.*
	vel	
quest, questu,	*iste.*	quel, quelu, *ille, is.*

aist, aistu, *iste.*	el, elu, *ille.*
ist, istu, *iste.*	
io insumi, *ego ipse,*	el insusi, *ille ipse.*
tu insuti, *tu ipse.*	

Foeminina.

Aquéstă, aquésta, *ista.*	Aquea, aqueia, *illa.*
quéstă, quésta, *ista.*	quea, aqueia, *illa, ea.*
aistă, aista, *ista.*	qué *illa.*
astă, asta, *ista.*	ea insasi, *illa ipsa.*

Declinatio Pronominum Demonstrativorum.

I. Pronominis: aquest, aquestu; aquéstă, aquesta.

	Singularis.	*Pluralis.*
	Masculinus.	
N.	Aquest, aquestu, *ista.*	Aquesti, *isti.*
G.	a aquestui, *istius.*	a aquestor, *istorum.*
D.	aquestui, *isti.*	aquestor, *istis.*
A.	pre aquest, aquestu, *istum.*	pre aquesti, *istos.*
V.	*caret.*	*caret.*
A.	dela aquést, aquestu, *ab isto.*	dela aquesti, *ab istis.*

	Singularis.	*Pluralis.*
	Foemininus.	
N.	Aquésta, *ista.*	Aqueste, *istae.*
G.	a aquéstei, *istius.*	a aquestor, *istarum.*
D.	aquéstei, *isti.*	aquestor, *istis.*
A.	pre aquésta, *istam.*	pre aqueste, *istas.*
V.	*caret.*	*caret.*
A.	dela aquésta, *ab ista.*	dela aqueste, *ab istis.*

Secundum hanc formulam declinantur Pronomina Demonstrativa masculina; quest, questu; ist, istu; ac foeminina; quéstă, quésta, astă, asta.

II. Declinatio Pronominis: aquel, aquelu; aquea, quea, qué.

	Singularis.	*Pluralis.*
	Masculinus.	
N.	Aquel, aquelu, *ille.*	Aquei, *illi.*
G.	a quelui, *illius.*	a aquelor, *illorum.*
D.	quelui, *illi.*	aquelor, *illis.*
A.	pre aquel, aquelu, *illum,*	pre aquei, *illos.*
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
A.	dela aquel, aquelu, *ab illo.*	dela aquei, *ab illis.*
	Foemininus.	
N.	Aquea, aqueia, *illa.*	Aquele, *illae.*
G.	a aquei, *illius.*	a aquelor, *illarum.*
D.	aquei, *illi.*	aquelor, *illis.*
A.	pre aquea, *illam.*	pre aquele, *illas.*
V.	*c a r e t.*	*c a r e t.*
A.	dela aquea, *ab illa.*	dela aquele, *ab illis.*

Secundum hanc formulam declinantur Pronomina Demonstrativa masculina: quel, quelu, el, elu; prout et foeminina: quea, qué *vel* ea.

Observatio. Haec Pronomina Genitivum pluralem habent duplici ratione, uti: aquestor, aquelor; *vel* aquestora, aquelora etc.

III. Declinatio Pronominis Demonstrativi: însumi, *ego ipse*; însuti, *tu ipse*; însusi, *ille ipse*, quod semper conjungitur cum Pronominibus personalibus, *io, tu, el, noi, voi, ei*; nam indeclinatione horum Pronominum solum Pronomina personalia flectuntur; ipsa immutabilia manent; ut:

S i n g u l a r i s.

Masculinus.

	Cum I. Persona.	*Cum II. Pers.*	*Cum III. Pers.*
N.	Jo însumi.	Tu însuti.	El însusi.
	ego ipse.	*tu ipse.*	*ille ipse*

G. a meu insumi.	a tùu irsuti.	al sùu insusi.
D. mie insumi.	tie insuti.	şie insusi.
A. pre méne insumi.	pre téne insuti.	pre séne insusi.
A. dela méne insumi	dela téne insuti.	dela séne insusi.

Pluralis.

N. Noi inşine.	Voi inşive.	Ei inşisi.,
N. al nostru inşine.	al vostru inşive.	al sùu inşisi.
D. noui inşine.	voui inşive.	loru inşisi.
A. pre noi inşine.	pre voi inşive.	pre ei inşisi.
A. dela noi inşine.	dela voi inşive.	dela ei inşisi.

Hic in tertia Persona, in Genitivo casu, in utroque numero, Pronomen declinabile Possessivum al sùu, mutatur secundum Genus Nominis, de quo sermo est; e. g. Petru al sùu calu' insusi l'au véndutu; *vel* Petru insusi au véndutu calu'l sùu, *Petrus ipse suum equum vendidit. Plural.* Petru ai sùi cai insusi i au véndutu; *vel* Petru insusi au véndutu caii sùi etc. (Vide Syntaxim).

N. Jo insami.	Tu insáti.	Ea insasi.
ego ipsa.	*tu ipsa.*	*illa ipsa.*
G. al meu insemi.	a tùu inseti.	al sùu insesi.
D. mie insemi.	tie inseti.	şie insesi.
A. pre méne insami	pre téne insati.	pre séne insasi.
A. dela méne insami	dela téne insati.	dela séne insasi.

Pluralis.

N. Noi insene.	Voi insevé.	Ele insesi.
G. al nostru insene	al vostru insevé	al sùu insesi.
D. noui insane.	voui insevé.	loru insesi.
A. pre noi insene.	pre voi insevé.	pre ele insesi.
A. dela noi insene.	dela voi insevé.	dela ele insesi.

§. 31.

De Pronominibus Interrogativis.

Pronomina *Interrogativa* sunt talia, quibus de re aliqua aut Persona interrogamus; suntque duplicia; alia simplicia, composita alia. Simplicia sunt: quare? *quis?*

quarea, *quae?* quine? *qui vel quae?* que? *quid?* qui? *qui?*

Declinatio Pronominum Interrogativorum.

I. Pronominis: quare, quárea.

	Singularis.	*Pluralis.*
	Masculinus.	
N.	Quare, *quis.*	Quari, *qui.*
G.	a quárui v. acui, *cujus.*	a quáror, *quorum.*
D.	quárui-cui, *cui.*	quáror, *quibus.*
A.	pre quare, *quem.*	pre quari, *quos.*
A.	dela quare, *a quo.*	dela quari, *a quibus.*

	Singularis.	*Pluralis.*
	Foemininus.	
N.	Quarea, *quae.*	Quare, *quae.*
G.	a cui, *cujus.*	a aquáror, *quarum.*
D.	cui, *cui.*	quáror, *quibus.*
A.	pre quarea, *quam.*	pre quare, *quas.*
A.	dela quarea, *a qua.*	dela quare, *a quibus.*

Secundum hanc formam declinantur etiam composita Pronomina ex *quare*; ut: óre quare, *aliquis;* ori quare, *quicunque*; fiesquequare, *quilibet*; totquare, *quivis*; ubi tantum Pronomen *quare* declinatur, particulae autem óre, ori etc. manent immutabiles ut:

	Singularis.	*Pluralis.*
	Masculinus.	
N.	Ori quare, *quicunque.*	Ori quari, *quicunque.*
G.	a ori cui, *cujuscunque.* etc.	a ori quáror, *quorum cunque*, etc.
	Foemininus.	
N.	Ori quarea, *quaecunque.*	Ori quare, *quaecunque.*
G.	a ori quárei, *cujuscunque*, etc.	a ori quáror, *quarumcunque*, etc.

II. Declinatio Pronominis Interrogativi: **quine?** *quis*, vel *quae*.

	Singularis.	*Pluralis.*
N.	Quine, *quis*, *v. quae.*	Quine, *qui*, *v. quae.*
G.	a cui, *cujus.*	a quăror, *quorum*, *v. quarum.*
D.	cui, *cui.*	quăror, *quibus.*
A.	pre quine, *quem v. quam.*	pre quine, *quos*, *v. quas.*
A.	dela quine, *a quo v. a qua.*	dela quine, *a quibus.*

Secundum hanc formam declinantur etiam composita; oriquine, *quicunque*; órequine, *quispiam*; totuquine, *unusquisque*; fiequine, *quilibet*; quineva, *aliquis* etc. ut: Nom. quineva. Gen. a cuiva. Dat. cuiva. etc.

§. 32.

De Pronominibus Relativis.

Pronomina *Relativa* Personam, aut rem antecedentem in memoriam rovoçant; cujus Generis in Lingua Daco-Romana sunt duo, ut: quarele, *qui*, et quarea, *quae*; quel qui, *ille qui*; et quea que, *ea quae*.

I. Declinatio Pronominis: quarele, quarea.

S i n g u l a r i s.

	Masculinus.	*Foemininus.*
N.	Quarele, *qui.*	Quarea, *quae.*
G.	a quărui, *cujus.*	a quărei, *cujus.*
D.	quărui, *cui.*	quărei, *cui.*
A.	pre quarele, *quem.*	pre quarea, *quam.*
A.	dela quarele, *a quo.*	dela quarea, *a qua.*

P l u r a l i s.

N.	Quarii, *qui.*	Quare, *quae.*
G.	a quăror, *quorum.*	a quăror, *quorum.*
D.	quăror, *quibus.*	quăror, *quibus.*
A.	pre quarii, *quos.*	pre quare, *quas.*
A.	dela quarii, *a quibus.*	dela quare, *a quibus.*

II. Pronominis: quel qui, quea que.

Singularis.

	Masculinus.	*Foemininus.*
N.	Quel qui, *ille qui.*	Quea que, *illa quae.*
G.	a quelui qui.	a quei que.
D.	quelui qui etc.	quei que etc.

Pluralis.

N.	Quei qui, *illi qui.*	Quele que, *illae quae.*
G.	a quelor qui.	a quelor que.
D.	quelor qui etc.	quelor que.

Hic Pronomen qui, que, manet indeclinabile, et tantum Demonstrativum quel, quea, quod semper est praeponendum Relativo declinatur; e. g. quel qui au făcutu ceeriu'l, *qui fecit coelum* etc.

§. 33.

De Pronominibus Indefinitis.

Pronomina *Indefinita* sunt illa, quae rem aut Personam de qua sermo est non determinant; ex quibus alia sunt declinabilia, indeclinabilia alia; declinabilia sunt:

Alt, altu, *alter.*	Alta, *altera.*
un, unu, *quidam.*	o, una, *quaedam.*
tot, totu, *omnis.*	tótă, *omnis.*
nimene, *nemo.*	
amêndoi, *ambo, uterque.*	amêndoê, *ambae.*
ămbi, *ambo.*	ămbe, *ambae.*

Forma Pronominum Indefinitorum declinabilium.

I. Pronominis: altu, alt, alta.

Singularis.

	Masculinus.	*Foemininus.*
N.	Alt, altu, *alter.*	Alta, *altera.*
G.	a altui, *alterius.*	a altei, *alterius.*

D.	altui, *alteri.*	altei, *alteri.*
A.	pre altu, *alterum.*	pre alta, *alteram.*
A.	dela altu, *ab altero.*	dela alta, *ab altera.*

Pluralis.

N.	Alti, altii, *alii.*	Alte, altele, *aliae.*
G.	a altor, a altora, *aliorum.*	a altor, a altora, *aliarum.*
D.	altor, altora, *aliis.*	altor, altora, *aliis.*
A.	pre alti, altii, *alios.*	pre alte, altele, *alias.*
A.	dela alti, alti, *ab aliis.*	dela alte, altele, *ab aliis.*

II. Declinatio Pronominis: unu, una.

Singularis.

	Masculinus.	*Foemininus.*
N.	Unu, *quidam.*	Una, *quaedam.*
G.	a unui, *cujusdam.*	a unei-ii, *cujusdam.*
D.	unui, *cuidam.*	unei-ii, *cuidam.*
A.	pre unu, *quemdam.*	pre una, *quamdam.*
A.	dala unu, *a quodam.*	dela una, *a quadam.*

Pluralis.

N.	Unii, *quidam.*	Unele, *quaedam.*
G.	a unor-unora, *quorumdam.*	a unor-unora, *quarumdam.*
D.	unor-unora, *quibusdam.*	unor-unora, *quibusdam.*
A.	pre unii, *quosdam.*	pre unele, *quasdam.*
A.	dela unii, *a quibusdam.*	dela unele, *a quibusdam.*

Sic declinantur etiam composita ex unu ut: nequiunu, *nullus*, nequiuna, *nulla*; nesunu, nesuna; verunu, veruna; ubi tantum unu, una, declinatur, adjunctum autem nequi, nes etc. manet immutatum.

III. Declinatio Pronominis Indefiniti: amèndoi, amèndoè, àmbi, àmbe.

Pluralis.

	Masculinus.	Foemininus.
N.	Amèndoi, *ambo.*	Amèndoè, *ambae.*
G.	a amènduror, *amborum.*	a amènduror-a, *ambarum.*
D.	amènduror, *ambobus.*	amènduror-a, *ambabus.*
A.	pre amèndoi, *ambos.*	pre amèndoè, *ambas.*
A.	dela amèndoi, *ab ambobus.*	dela amedoè, *ab ambabus.*

Pluralis.

N.	Ambi, *ambo.*	Ambe, *ambae.*
G.	a ambilor.	a ambelor.
D.	ambilor.	ambelor.
A.	pre ambi.	pre ambe.
A.	dela ambi.	dela ambe.

IV. Declinatio Pronominis: nime, nimine.

Singularis.

N.	Nime, nimene,	*nemo.*
G.	a nimenui,	*neminis.*
D.	nimenui,	*nemini.*
A.	pre nime, nimene,	*neminem.*
A.	dela nime, nimene,	*a nemine.*

Forma Pronominum Indeclinabilium; quae sunt sequentia:

Neşquine, *quispiam.*	Neşquine, *quaepiam.*
nişque, *quidam.*	neşque, *quaedam.*
nisquare, *nullus.*	nesquare *nullae.*
quàtu, *quantum.*	
quọti, *quot.*	quàte, *quante.*
quàtva, *aliquantum.*	quàteva, *aliquot.*

Haec Pronomina aliter declinari non possunt, nisi assumendo in Dativo casu *la*, in Accusativo *pre*, et in Ablativo *dela*, e. g.

N. Nişque ómeni. *quidam homines.*	quâteva muieri, *aliquot foeminae.*
G. *non dicitur.*	*non dicitur.*
D. la nişque ómeni, *quibusdam hominibus.*	la quâteva muieri, *aliquot foeminis.*
A. pre nişque ómeni, *quosdam homines.*	pre quâteva muieri, *aliquot foeminas.*
Á. dela nişque ómeni, *a quibusdam hominibus.*	dela quâteva muieri etc. *ab aliquot foeminis.*

Sic declinantur etiam reliqua superius enumerata Pronomina; quibus adjungitur etiam, totu, tótâ, *omnis.*

CAPUT IV.

De Deverbis.

§. 34.

Verba sunt eae orationis Partes, quae per certos Modos, Tempora, et Personas conjugantur, casibus vero carent.

§. 35.

A. De Generibus Verborum, seu (*Divisio Verborum*).

Verborum Genera in Lingva Daco-Romana sunt octo; nempe:

1. Verba Auxiliaria. (Ajutâtóre).
2. Activa. (Lucrâtóre).
3. Passiva. (Pâtimitóre).
4. Neutra, vel media, (De Mediulocu).
5. Deponentia. (Depunêtóre).
6. Reciproca. (Intorquêtóre).
7. Irregularia, (Iregulare).
8. Impersonalia. (Nefâçesci).

I. Verba *Auxiliaria* sunt, quae omnibus reliquis Verbis in eorum Temporum formatione auxilium praestant; ut: io sùm, *vel* sùnt, *ego sum*; io amu, *ego habeo*; io voiu, *vel* vreu, *ego volo*.

II. Verba *Activa* sunt, quae actionem aliquam significant Substantivi, aut Pronominis in Nominativo positi transeuntem in aliquod objectum; e. g. io scriu, *ego scribo*; io ducu, *ego duco*; io aru, *ego aro*, etc.

III. *Passiva* sunt, quae passionem substantivi, aut Pronominis in Nominativo casu positi significant ab alio aliquo factam; io me laudù, *ego laudor*; tu te laudi, *tu laudaris*; el se laudà, *ille laudatur*; id est: *alter, me, te, illum laudat*.

IV. *Media* vel *Neutra* sunt, quae nec actionem, nec passionem significant, sed tantùm statum medium actionis indicant; ut: io stau, *ego sto*; io siedu, *ego sedeo*; io dormu, *ego dormio*; io àmblu, *ego ambulo*, etc.

V. *Deponentia* sunt, quibus statum animi, et sensiones nostras internas manifestamus; ut: io me miru, *ego miror*; io me turburu, *ego stomachor*; io me rogu, *ego precor*; io me bucur, *ego laetor*, etc.

VI. Verba *Reciproca* sunt, quae sensum orationis ad eandem Personam de qua sermo erat reducunt; e. g. io me culcu, *ego decumbo*; io me lauu, *ego me lavo*; io me peptinu, *ego me pectino*, etc.

VII. *Irregularia* sunt, quae a communibus aliorum Verborum regulis in aliquo discrepant; ut: io ieau, *ego levo* vel *accipio*; noi luvàmu, *nos accipimus*; io viiu, *ego venio*; noi venimu, *nos venimus*; io rèmàiu, *ego remaneo*; noi remànemu, *nos remanemus*, etc.

VIII. *Impersonalia* Verba sunt, quae tantùm in tertia Persona Numeri singularis usurpantur; ut: plóe, *pluit*; ninge, *ningit*; tunà, *tonat*; fulgerà, *fulgurat*; gràndinà, *grandinat*; scapirà, *fulminat*, etc.

§. 36.

B. *De Modo, Tempore, Numero, et Personis Verborum.*

Conjugatio Verborum continet in se: 1. *Modos.* 2. *Tempora.* 3. *Numeros.* 4. *Personas.*

I. *Modi* sunt quinque:

1. Modus Indicativus.

2. Modus Imperativus, sive Modus Mandativus.

3. Modus Conjunctivus.

4. Modus Optativus.

5. Modus Infinitivus.

II. *Tempora* sunt septem:

1. Tempus Praesens.

2. Praeteritum Imperfectum.

3. Praeteritum Perfectum Simplex.

4. Praeteritum Perfectum Augmentatum.

5. Praeteritum Plusquam perfectum I.

6. Praeteritum Plusquam perfectum II.

7. Denique Tempus Futurum.

III. *Numeri* sunt duo:

1. Singularis, ad quem ponitur Verbum quando de actione unius Personae tantum loquimur; e. g. io càntu, *ego canto*; tu cànti, *tu cantas*; el càntà, *ille cantat.*

2. Pluralis, ad quem ponitur Verbum quando de actione plurium Personarum sermonem instituimus; ut: noi càntàmu, *nos cantamus*; voi càntati, *vos cantatis*; ei càntà, *illi cantant.*

IV. *Personae* sunt tres.

Singularis: io, tu, el, ea; *ego, tu, ille, illa.*

Pluralis: noi, voi, ei, ele; *nos, vos, illi, illae.*

§. 37.

C. De Conjugatione Verborum.

Conjugatio est Variatio Verbi per Modos, Tempora, Personas, et Numeros; ut: io saltu, *ego salto* vel *exulto*; tu salti, *tu exultas*; el saltă, *ille exultat*; io săltai, *ego exultavi*; io voiu săltă, *ego exultabo*, etc.

§. 38.

Divisio Conjugationum.

Sicut Verborum Genera in Lingva Daco-Romana sunt octo; ita eorum Conjugationes in totidem dispescuntur classes. Itaque:

I. Conjugationes Verborum auxiliarium; ut: io sûm *vel* sûnt, *ego sum*; io amu, *ego habeo*; io voiu *vel* vreu, *ego volo.*

II. Conjugationes Verborum Activorum Regularium, cujus generis Conjugationes in Lingva Daco-Romana sicut in Latina sunt quatuor; et cognoscuntur ex Praesente Infinitivi; ut:

1. *Primae* Conjugationis Praesens Infinitivi exit in *are* longum; e. g. arare, *arare*; ascultare, *auscultare*; jocare, *saltare.*

2. *Secundae* Conjugationis exit in *ere* longum; ut: cădere, *cadere*; tăcere, *tacere*; vedere, *videre*; şedere, *sedere.*

3. *Tertiae* Conjugationis exit in *ere* breve; ut: facere, *facere*; crescere, *crescere*; mergere, *migrare.*

4. *Quartae* Conjugationis exit in *ire* longum; ut: audire, *audire*; omorire, *occidere*; dormire, *dormire*.

Nota. 1. Vulgus in colloquiis solet omittere ultimam syllabam *re* Praesentis Infinitivi, aitque loco: *arare, tăcere, facere, dormire*; *arà, tăcè, facè, dormì*, etc.

Nota. 2. Praesenti Infinitivi cum in scribendo, tum in loquendo praemittitur litera *a*; ut: a seminare, *semirare*; a culegere, *colligere*; a cugetare, *cogitare*, etc.

III. Conjugatio Verborum Passivorum, ut: io me vedu, *ego videor*; io me laudu, *ego laudor*, etc.

IV. Conjugatio Verborum Neutrorum, ut: io dormu, *ego dormio*.

V. Conjugatio Verborum Deponentium, ut: io me rogu, *ego precor*.

VI. Verborum Reciprocorum ut: io me peptinu, *ego me pecitno*; io me ungu, *ego me ungo*.

VII. Conjugatio Verborum Irregularium ut: io leau *vel* ieau, *ego levo* vel *accipio*, etc.

VIII. Conjugatio Verborum Impersonalium, ut: tună, *tonat*; plóe, *pluit*, etc.

Observatio. Ad cognoscendum cujus Conjugationis sit aliquod verbum semper tria Tempora principalia sunt observanda; nempe: Tempus Praesens Modi Indicativi; Supinum; et tempus Praesens Modi Infinitivi; ut:

Laudu, lăudatu, lăudare.

Vedu, vedutu, vedere.

Stringu, strinsu, stringere.

Audu, auditu, audire.

§. 39.

Conjugationes Verborum Auxiliarium.

I. Verbum Auxiliare, A Fire, *esse*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sûm, sûnt, *ego sum.* vel escu *).	Noi sûntemu, *nos sumus.*
tu eş *vel* esci, *tu es.*	voi sûnteti, *vos estis.*
el è *vel* este, *ille est.*	ei sûnt, *illi sunt.*
ea è *vel* este, *illa est.*	ele sûnt, *illae sunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo eram, *ego eram.*	Noi eramu, *nos eramus.*
tu erai, *tu eras.*	voi erati, *vos eratis.*
el erà, *ille erat.*	ei erau, *illi erant.*
ea erà, *illa erat.*	ele erau, *illae erant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo fui, *vel* fusei, *ego fui.*	Noi furâmu, *vel* fusemu, *nos fuimus.*
tu fusi, — fusesi, *tu fuisti.*	voi furâti, — fuseti, *vos fuistis.*
el fù, — fuse, *ille fuit.*	ei furò, — fuserò, *illi fuerunt.*
ea fù, — fuse, *illa fuit.*	ele furò, — fuserò, *illae fuerunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu fostu, *ego fui.*	Noi amu fostu, *nos fuimus.*
tu ai fostu, *tu fuisti.*	voi ati fostu, *vos fuistis.*
el au fostu, *ille fuit.*	ei au fostu, *illi fuerunt.*
ea au fostu, *illa fuit.*	ele au fostu, *illae fuerunt.*

*) escu, in prima persona solum in Dialecto Macedo-Romana usurpatur.

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo eram fostu, *ego fueram.*	Noi eramu fostu, *nos fueramus.*
tu erai fostu, *tu fueras.*	voi erati fostu, *vos fueratis.*
el erà fostu, *ille fuerat.*	ei erau fostu, *illi fuerant.*
ea erà fostu, *illa fuerat.*	ele erau fostu, *illae fuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo fusesem, *ego fueram.*	Noi fuseemu, *nos fueramus.*
tu fusesesi, *tu fueras.*	voi fuseseti, *vos fueratis.*
el fusese, *illa fuerat.*	ei fusese, *illi fuerant.*
ea fusese, *illa fuerat.*	ele fusese, *illae fuerant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu fì, *ego ero.*	Noi vomu fì, *nos erimus.*
tu vei fì, *tu eris.*	voi veti fì, *vos eritis.*
el va fì, *ille erit.*	ei voru fì, *illi erunt.*
ea va fì, *illa erit.*	ele voru fì, *illae erunt.*

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Fì tu, *sis tu.*	Fiti voi, *sitis vos.*
fie (fiă) el, ea, *sit ille, illa.*	fie (fiă) ei, ele, *sint illi, illae.*

F u u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Sì fiu io, *ut sim ego.*	Sì fimu noi, *ut simus nos.*
sì fi tu, *ut sis tu.*	sì fiti voi, *ut sitis vos.*

si fie (fiă) el, *ut sit ille.*	si fie (fiă) ei, *ut sint illi.*
si fie — ea, *ut sit illa.*	si fie — ele, *ut sint illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si fiu, *ut ego sim.*	Noi si fimu, *ut nos simus.*
tu si fi, *ut tu sis.*	voi si fiti, *ut vos sitis.*
el si fie (fiă) *ut ille sit.*	ei si fie (fiă) *ut illi sint.*
ea si fie — *ut illa sit.*	ele si fie — *ut illae sint.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi fi, *ego essem.*	Noi amu fi, *nos essemus.*
tu ai fi, *tu esses.*	voi ati fi, *vos essetis.*
el ar fi, *ille esset.*	ei ar fi, *illi essent.*
ea ar fi, *illa esset.*	ele ar fi, *illae essent.*
*de asi fi io, *si essem ego.*	*de amu fi noi, *si essemus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si vrém fi, *ego si essem.*	Noi si vrému fi, *nos si essemus.*
tu si vréi fi, *tu si esses.*	voi si vréti fi, *vos si essetis.*
el si vrè fi, *ille si esset.*	ei si vrè fi, *illi si essent.*
ea si vrè fi, *illa si esset.*	ele si vrè fi, *illae si essent.*
*io vrém fi, *ego essem,*	*noi vrému fi, *nos essemus,*
*de vrém fi io, *si essem ego.*	*de vrému fi noi, *si essemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si fiu fostu, *ego si fuerim.*	Noi si fimu fostu, *nos si fuerimus.*

tu si fi fostu, *tu si fueris.*	voi si fiti fostu, *vos si fueritis.*
el si fie fostu, *ille si fuerit.*	ei si fie fostu, *illi si fuerint.*
ea si fie fostu, *illa si fuerit.*	ele si fie fostu, *illae si fuerint.*
*io asi fi fostu, *ego fuerim.*	noi amu fi fostu, *nos fuerimus.*
*de asi fi fostu io, *si fuerim ego.*	de amu fi fostu noi, *si fuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			Pluralis.		
Jo si fiu fostu.	fostu	*ego si fuissem.*	Noi si fimu fostu.	fostu	*nos si fuissemus.*
tu si fi fostu		*tu si fuisses.*	voi si fiti fostu.		*vos si fuissetis.*
el si fie fostu		*ille si fuisset.*	ei si fie fostu.		*illi si fuissent.*
*io asi fi fostu.		*ego fuissem.*	noi amu fi fostu.		*nos fuissemus.*
*de asi fi fostu.	io	*si fuissem ego.*	de amu fi fostu.	noi	*si fuissemus nos.*

Nota. 1. Ex Temporibus stella* signatis unum est Optativi aliud autem Conjunctivi Modi.

Nota. 2. Loco Praeteriti Plusquamperfecti praesertim in communi sermone frequenter utimur Praeterito Perfecto.

F u t u r u m.

Singularis.	Pluralis.
De voiu fi io, *si fuero ego.*	De vomu fi noi, *si fuerimus nos.*
de vei fi tu, *si fueris tu.*	de veti fi voi, *si fueritis vos.*
de va fi el, *si fuerit ille.*	de voru fi ei, *si fuerint illi.*
de va fi ea, *si fuerit illa.*	de voru fi ele, *si fuerint illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A fi; *vel* a fire, *esse*.

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi fostu, *fuisse*.

Futurum.

Fiitoriu'l, *futurum esse*.

Supinum.

Fostu, *qui fuit* (*fuitus*).

Gerundium.

G. in *dum* et *di*. De a fire, pentru a fire.

G. in *do*. Fiendu.

Participium.

P. Praes. Fiitoriul'.

P. Praet. Fostu'l, *qui fuit*.

P. Futur. A fi fiitoriu, *vel* quel qui va si fie, *facturus*.

II. Verbum Auxiliare, A avere, *habere*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu, *ego habeo.*	Noi avemu, *nos habemus.*
tu ai, *tu habes.*	voi aveti, *vos habetis.*
el, ea are(a) *ille, illa habet.*	ei, ele au, *illi, illae habent.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo aveam, *ego habebam.*	Noi aveamu, *nos habebamus.*

tu aveai, *tu habebas.*	voi aveati, *vos habebatis.*
el, ea avea, *ille, illa habebat.*	ei, ele aveau, *illi, illae habebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo avui *vel* avusei, *ego habui.*	Noi avurămu *vel* avusemu *nos habuimus,*
tu avusi — avusesi, *tu habuisti.*	voi avurăti — avuseti, *vos habuistis.*
el, ea avù — avuse, *ille, illa habuit.*	ei, ele avurŏ — avuserŏ, *illi, illae habuerunt.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu avutu, *ego habui.*	Noi amu avutu, *nos habuimus.*
tu ai avutu, *tu habuisti.*	voi ati avutu, *vos habuistis.*
el, èa au avutu, *ille illa habuit.*	ei, elle au avutu, *illi, illae habuerunt.*

Praet. Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu fostu avutu, *ego habueram.*	Noi amu fostu avutu, *nos habueramus.*
tu ai fostu avutu, *tu habueras.*	voi ati fostu avutu, *vos habueratis.*
el, ea au fostu avutu, *ille, illa habuerat.*	ei, elè au fostu avutu, *illi, illae habuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo avusem *vel* avusesem, *ego habueram.*	Noi avusemu *vel* avusesemu, *nos habueramus.*
tu avusesi — avusesesi, *tu habueras.*	voi avuseti — avuseteti, *vos habueratis.*
el, ea avuse — avusese, *ille, illa habuerat.*	ei, ele avuse — avusese, *illi, illae habuerant.*

Futurum.

Singularis.	Pluralis.
Jo volu avè, *ego habebo.*	Noi vomu avè, *nos habebimus.*
tu vei avè, *tu habebis.*	voi veti avè, *vos habebitis.*
el, ea va avè, *ille, illa habebit.*	ei, ele voru avè, *illi, illae habebunt.*

Modus Mundativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	Pluralis.
Aibi tu, *habe tu.*	Aveti voi, *habete vos.*
aibă el, ea, *habeat ille, illa.*	aibă ei, ele, *habeant, illi, illae.*

Futurum.

Si aibi tu, *ut habeas tu.*	Si avemu noi, *ut habeamus nos.*
si aibă el, ea, *ut habeat ille, illa.*	si aveti voi, *ut habeatis vos.*
	si aibă ei, ele, *ut habeant illi, illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.	Pluralis.
Jo si amu, *ut ego habeam.*	Noi si avemu, *ut nos habeamus.*
tu si ai, *ut tu habeas.*	voi si aveti, *ut vos habeatis.*
el, ea si aibă, *ut ille, illa, habeat.*	ei, ele aibă, *ut illi, illae habeant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	Pluralis.
Jo asi avè, *ego haberem.*	Noi amu avè, *nos haberemus.*

tu ai avè, *tu haberes.*	voi ati avè, *vos haberetis.*
el, ea ar avè, *ille, illa haberet.*	ei, ele ar avè, *illi, illae haberent.*
*de asi avè io, *si haberem ego.*	de amu avè noi, *si haberemus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si vrém avè, *ego si haberem.*	Noi si vrému avè, *nos si haberemus.*
tu si vréi avè, *tu si haberes.*	voi si vreti avè, *vos si haberetis.*
el, ea si vrè avè, *illi, illa si haberet.*	ei, ele si vrè avè, *illi, illae si haberent.*
*io vrém avè, *ego haberem.*	noi vrému avè, *nos haberemus.*
*de vrém avè, io, *si haberem ego.*	de vrému avè noi, *si haberemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si fiu avutu, *ego si habuerim.*	Noi si fimu avutu, *nos si habuerimus.*
tu si fi avutu, *tu si habueris.*	voi si fiti avutu, *vos si habueritis.*
el, ea si fie avutu, *ille, illa si habuerit.*	ei, ele si fie avutu, *illi, illae si habuerint.*
*io asi fi avutu, *ego habuerim.*	noi amu fi avutu, *nos habuerimus.*
*de asi fi avutu io, *si habuerim ego.*	de amu fi avutu noi, *si habuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si fiu fostu avutu, *ego si habuissem.*	Noi si fimu fostu avutu, *nos si habuissemus.*
tu si fi fostŭ avutu, *tu si habuisses.*	voi si fiti fostu avutu, *vos si habuissetis.*

el, ea si fie fostu avutu, *ille, illa si habuisset.*	ei, ele si fie fostu avutu, *illi, illae si habuissent.*
*io asi fi fostu avutu, *ego habuissem.*	noi amu fi fostu avutu, *nos habuissemus.*
*de asi fi fostu avutu io, *si habuissem ego.*	de amu fi fostu avutu noi; *si habuissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu avè io, *si habuero ego.*	De vomu avè noi, *si habuerimus nos.*
de vei avè tu, *si habueris tu.*	de veti avè voi, *si habueritis vos.*
de va avè el, ea, *si habuerit ille, illa.*	de vor avè ei, ele, *si habuerint illi, illae.*

I n f i n i t i v u s   M o d u s.

Tempus Praesens.

A avè, avere, *habere.*

Praeteritum Perfectum.

A fi avutu, *habuisse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu avutu, *habuisse.*

F u t u r u m.

Avutoriu'l, *vel* quelu qui va avè, *habiturus.*

S u p i n u m.

Avutu, *habitus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum*. De a avere, pentru a avere, *habendi, habendum.*

G. in *do.* Avèndu, *habendo.*

Participium.

P. Praes. Avèndu / avatoriúl' } *habens.*

P. Pract. Fostu'l avutoriu, *qui habuit.*

P. Futur. Fiitoriul' avutoriu, *vel.* quel qui va avè, *habiturus*, *vel qui habiturus est.*

III. Verbum Auxiliare.

A voiire, *vel* vrere, *velle.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Jo	voiu, voiescu	*vel* io	vreu,	*ego volo.*
tu	vei, voiesci	— tu	vréi,	*tu vis.*
el, ea	va, voiesce	— el, ea	vré,	*ille, illa vult.*

Pluralis.

Noi	voiimu	*vel* noi	vrému,	*nos volumus.*
voi	voiiti	— voi	vréti;	*vos vultis.*
ei, elle	voiescu	— ei, ele	vréu,	*illi, illae volunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Jo	voieam	*vel* io	vream,	*ego volebam.*
tu	voieai	— tu	vreai,	*tu volebas.*
el, ea	voiea	— el, ea	vrea,	*ille, illa volebat.*

Pluralis.

Noi	voieamu	*vel* noi	vreamu,	*nos volebamus.*
voi	voieati	— voi	vreati,	*vos volebatis.*
ei, ele	voieau.	— ei, ele	vreau,	*illi, illae volebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Jo	voii	*vel* io	vrui,	*ego volui.*
tu	voiisi	— tu	vrusi,	*tu voluisti.*
el, ea	voi	— el, ea	vrù,	*ille, illa voluit.*

Pluralis.

Noi	voiirămu *vel* noi	vrurămu,	*nos voluimus.*
voi	voiirăti — voi	vrurăti,	*vos voluistis.*
ei, ele	voiiró — ei, ele vruró,		*illi, illae voluerunt.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Jo amu	voiitu	*vel* io amu vrutu,	*ego volui.*
tu ai	voiitu	— tu ai vrutu,	*tu voluisti.*
el, ea au	voiitu	— el, ea au vrutu,	*illi, illae voluerunt.*

Pluralis.

Noi amu	voiitu	*vel* noi amu vrutu,	*nos voluimus.*
voi ati	voiitu	— voi ati vrutu,	*vos voluistis.*
ei, ele au	voiitu	— ei, ele au vrutu,	*illi, illae voluerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Jo amu fostu	voiitu.	*vel* io amu fostu	vrutu.	*ego volueram.*
tu ai fostu		— tu ai fostu		*tu volueras.*
el, ea au fostu		— el, ea au fostu		*ille, illa voluerat.*

Pluralis.

Noi amu fostu	voiitu.	*vel* noi amu fostu	vrutu.	*nos volueramus.*
voi ati fostu		— voi ati fostu		*vos volueratis.*
ei, ele au fostu		— ei, ele au fostu		*illi, illae voluerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.

Jo	voiisem	*vel* vrusem,	*ego volueram.*
tu	voiisesi	— vrusesi,	*tu volueras.*
el, ea	voiise	— vruse,	*ille, illa, voluerat.*

Pluralis.

Noi voiisemu *vel* vrusemu, *nos voluerămus.*
voi voiiseti — vruseti, *vos volueratis.*
ei, ele voiise — vruse, *illi, illae voluerant.*

Futurum.

Singularis.

Jo voiu voii *vel* io voiu vrè, *ego volam.*
tu vei voii — tu vei vrè *tu voles.*
el, ea va voii — el, ea va vrè *ille, illa volet.*

Pluralis.

Noi vomu voii *vel* noi vomu vrè, *nos volemus.*
voi veti voii — voi veti vrè, *vos voletis.*
ei, ele voru voii — ei, ele voru vrè, *illi, illae volent.*

Modus Mandativus.

Singularis.

Fă sĭ voiesci *vel* sĭ vrei tu, *fac ut velis tu.*
fă sĭ voiéscă — sĭ vree el, ea, *fac ut velit ille, illa.*

Pluralis.

Sĭ voiimŭ noi *vel* sĭ vremu noi, *ut velimus nos.*
sĭ voiiti voi — sĭ vreti voi, *ut velitis vos.*
sĭ voiéscă ei, ele, — sĭ vree ei, ele, *ut velint, illi, illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Jo sĭ voiu, voiescu *vel* io sĭ vreu, *ut ego velim.*
tu sĭ vei, voiesci — tu sĭ vrei, *ut tu velis.*
el, ea sĭ va, voiéscă — el, ea sĭ vree, *ut ille, illa velit.*

Pluralis.

Noi	sì voiimu,	*vel* sì vremu,	*nos ut velimus.*
voi	sì voiiti	— sì vreti,	*vos ut velitis.*
eí, ele	sì voiéscă	— sì vree,	*illi, illae ut velint.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.

Jo	asi voii	*vel* io asi vrè,	*ego vellem.*
tu	ai voii	— tu ai vrè,	*tu velles.*
el, ea	ar voii	— el, ea ar vrè,	*ille, illa vellet.*
*de	asi voii io	— de asi vrè io,	*si vellem ego.*

Pluralis.

Noi	amu voii	*vel* noi amu vrè,	*nos vellemus.*
voi	ati voii	— voi ati vrè,	*vos velletis.*
ei, ele	ar voii	— ei, ele ar vrè,	*illi, illae vellent.*
*de	amu voii noi	— de amu vrè noi,	*si vellemus nos.*

P. Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.

Jo	sì vrém voii,	*ego si vellem.*
tu	sì vréi voii,	*tu si velles.*
el, ea	sì vrè voii,	*ille, illa si vellet.*
*io	vrém voii,	*ego vellem.*
*de	vrém voii io,	*si vellem ego.*

Pluralis.

Noi	sì vrému voii,	*nos si vellemus.*
voi	sì vréti voii,	*vos si velletis.*
ei, ele	sì vrè voii,	*illi, illae si vellent.*
*noi	vrému voii,	*nos vellemus.*
*de	vrému voii noi,	*si vellemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Jo si fiu	voitu,	*vel* io si fiu	vrutu,	*ego si voluerim.*
tu si fi		— tu si fi		*tu si volueris.*
el, ea si fie		— el ea si fie		*ille, illa si voluerit.*
*io asi fi		— io asi fi		*ego voluerim.*
*de asi fi	io	— de asi fi	io	*si voluerim ego.*

Pluralis.

Noi si fimu	voitu,	*vel* noi si fimu	vrutu,	*nos si voluerimus*
voi si fiti		— voi si fiti		*vos si volueritis.*
ei, ele si fie		— ei, ele si fie		*illi, illae si voluerint.*
*noi am fi		— noi amu fi		*nos voluerimus.*
*de am fi	noi	— de am fi	noi	*si voluerimus nos*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Jo si fiu	fostu voitu,	*vel* si fiu	fostu vrutu,	*ego si voluissem.*
tu si fi		— si fi		*tu si voluisses.*
el, ea si fie		— si fie		*ille, illa si voluisset.*
*io asi fi		— io asi fi		*ego voluissem.*
*de asi fi	io	— de asi fi	io	*si voluissem ego.*

Pluralis.

Noi si fimu	fostu voitu,	*vel* si fimu	fostu vrutu,	*nos si voluissemus.*
voi si fiti		— si fiti		*vos si voluissetis.*
ei, ele si fie		— si fie		*illi, illae si voluissent.*
*noi amu fi		— noi amu fi		*nos voluissemus.*
*de amu fi	noi	— de amu fi	noi	*si voluissemus nos.*

Futurum.

Singularis.

De voiu voii io, *vel* de voiu vrè io, *si voluero ego.*
de vei voii tu, — de vei vrè tu, *si volueris tu.*
de vá voii el, ea, — de va vrè el, ea, *si voluerit ille, illa.*

Pluràlis.

De vomu voii noi, *vel* de vomu vrè noi, *si voluerimus nos.*
de veti voii voi, — de veti vrè voi, *si volueritis vos.*
de voru voii ei, ele, — de voru vrè ei, ele, *si voluerint illi, illae.*

Infinitivus Modus.

Tempus Praesens.

A voiire, *vel* a vrere, *velle.*

Praeteritum Perfectum.

A fì voiitu, *vel* a fì vrutu, *voluisse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu voiitu, *vel* a fi fost vrutu, *voluisse.*

Gerundium.

G. in *di.* De a voiire, *vel* de a vrere, *volendi* (ut ita dicam).

G. in *dum.* Pentru a voiire, *vel* a vrere, *ad volendum.*

G. in *do.* Voiéndu, *vel* vréndu, *volendo.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Voièndu, vrèndu. *vel* voiitoriu, *volens.*

P. Praet. Quel qui au voiitu, *vel* vrutu, *ille qui voluit.*

P. Futur. Quel qui va voii, *vel* va vrè, *qui volet.*

§. 40.

Conjugationes Verborum Regularium.

C o n j u g a t i o I.

A lăudare, *laudare.*

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo laudu, *ego laudo.*	Noi lăudămu, *nos laudamus.*
tu laudi, *tu laudas.*	voi lăudati, *vos laudatis.*
el, ea laudă, *ille, illa laudat.*	ei, ele laudă, *illi, illae laudant.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo lăudaam, *ego laudabam.*	Noi lăudaamu, *nos ladabamus.*
tu lăudaai, *tu laudabas.*	voi lăudaati, *vos laudabatis.*
el, ea lăudaa, *ille, illa laudabat.*	ei, ele lăudaa, *illi, illae laudabant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo lăudai, *ego laudavi.*	Noi lăudarămu, *nos laudavimus.*

tu lăudasi, *tu laudasti.*	voi lăudarăti, *vos laudastis.*
el, ea lăudă, *ille, illa laudavit.*	ei, ele lăudară, *illi, illae laudarunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu lăudatu, *ego laudavi.*	Noi amu lăudatu, *nos laudavimus.*
tu ai lăudatu, *tu laudasti.*	voi ati lăudatu, *voi laudastis.*
el, ea au lăudatu, *ille, illa laudavit.*	ei, ele au lăudatu, *illi, illae laudarunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu fostu lăudatu, *ego laudaveram:*	Noi amu fostu lăudatu, *nos laudaveramus.*
tu ai fostu lăudatu, *tu laudaveras.*	voi ati fostu lăudatu, *vos laudaveratis.*
el, ea au fostu lăudatu, *ille, illa laudaverat.*	ei, ele au fostu lăudatu, *illi, illae laudaverant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo lăudasem, *ego laudaveram.*	Noi lăudasemu, *nos laudaveramus.*
tu lăudasesi, *tu laudaveras.*	voi lăudaseti, *vos laudaveratis.*
el, ea lăudase, *ille, illa laudaverat.*	ei, ele lăudase, *illi, illae laudaverant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu lăudă, *ego laudabo.*	Noi vomu lăudă, *nos laudabimus.*
tu vei lăudă, *tu laudabis.*	voi veti lăudă, *vos laudabitis.*
el, ea va lăudă, *ille, illa laudabit.*	ei, ele voru lăudă, *illi, illae laudabunt.*

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Laudà tu, *lauda tu.*	Làudati voi, *laudate vos.*
laude el, ea, *laudet ille, illa.*	laude ei, ele, *laudent illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si laudi tu, *ut laudes tu.*	Si làudèmu noi, *ut laudemus nos.*
si laude el, ea, *ut laudet ille, illa.*	si làudati voi, *ut laudetis vos.*
	si laude ei, ele, *ut laudent illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si laudu, *ego ut laudem.*	Noi si làudèmu, *nos ut laudemus.*
tu si laudi, *tu ut laudes.*	voi si làudati, *vos ut laudetis.*
el, ea si laude, *ille, illa ut laudet.*	ei, ele si laude, *illi, illae ut laudent.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi làudà, *ego laudarem.*	Noi amu làudà, *nos laudaremus.*
tu ai làudà, *tu laudares.*	voi ati làudà, *vos laudaretis.*
el, ea ar làudà, *ille, illa laudaret.*	ei, ele or làudà, *illi, illae laudarent.*
*de asi làudà io, *si laudarem ego.*	*de amu làudà noi, *si laudaremus nos.*

Praeteritum Impérfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì vrém lǎudà, *ego si laudarem.*	Noi sì vrému lǎudà, *nos sì laudaremus.*
tu sì vréi lǎudà, *tu si laudares.*	voi sì vréti lǎudà, *vos sì laudaretis.*
el, ea si vrè lǎudà, *ille, illa si laudaret.*	ei, ele si vrè lǎudà, *illi, illae si laudarent.*
*io vrém lǎudà, *ego laudarem.*	*noi vrému lǎudà, *nos laudaremus.*
*de vrém lǎudà io, *si laudarem ego.*	*de vrému lǎudà noi, *si laudaremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì fiu lǎudatu, *ego si laudaverim.*	Noi sì fimu lǎudatu, *nos sì laudaverimus.*
tu sì fì lǎudatu, *tu si laudaveris.*	voi sì fiti lǎudatu, *vos si laudaveritis.*
el, ea sì fie lǎudatu, *ille, illa si laudaverit.*	ei, ele sì fie lǎudatu, *illi, illa si laudaverint.*
*io asi fì lǎudatu, *ego laudaverim.*	*noi amu fì lǎudatu, *nos laudaverimus.*
*de asi fì lǎudatu io, *si laudaverim ego.*	*de amu fì lǎudatu noi, *si laudaverimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo sì fiu fostu	lǎudatu	*ego si laudassem.*	Noi sì fimu	fostu lǎudatu,	*nos si laudassemus.*
tu sì fì fostu		*tu si laudasses.*	voi sì fiti		*vos si laudassetis.*
el, ea sì fie fostu		*ille, illa si laudasset.*	ei, ele sì fie		*illi, illae si laudassent.*
*io asi fì fostu		*ego laudassem.*	*noi amu fì		*nos laudassemus.*
*de asi fì fostu	io	*si ego laudassem.*	*de amu fì	noi	*si nos laudassemus.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu lăudà io, *si laudavero ego.*	De vomu lăudà noi, *si laudaverimus nos.*
de vei lăudà tu, *si laudaveris tu.*	de veti lăudà voi, *si laudaveritis vos.*
de va lăudà el, ea, *si laudaverit ille, illa.*	de vor lăudà ei ele, *si laudaverint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A lăudare, *laudare.*

Praeteritum Perfectum.

A fi lăudatu, *laudasse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu lăudatu, *laudasse.*

Supinum.

Lăudatu, *laudatus.*

Gerundium.

G. in *di* et *dum.* De a lăudare, de lăudatu, *vel* pentru a lăudare, *laudandi, vel ad laudandum.*

G. in *do.* Lăudăndu, *laudando.*

Participium.

P. Praes. Lăudăndu, *vel* lăudătoriu, *laudans.*

P. Praet. Fostŭl lăudătoriu, *laudator qui fuit.*

P. Futur. A fi lăudătoriu, *laudaturus.*

II. Conjugatio.

A tăcere, *tacere.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo tacu, *ego taceo.*	Noi tăcemu, *nos tacemus.*
tu taci, *tu taces.*	voi tăceti, *vos tacetis.*
el, ea tace, *ille, illa tacet.*	ei, ele tacu, *illi, illae tacent.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo tăceam, *ego tacebam.*	Noi tăceamu, *nos tacebamus.*
tu tăceai, *tu tacebas.*	voi tăceati, *vos tacebatis.*
el, ea tăcea, *ille, illa tacebat.*	ei, ele tăcea, *illi, illae tacebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo tăcui, *ego tacui.*	Noi tăcumu *vel* tăcurămu, *nos tacuimus.*
tu tăcusi, *tu tacuisti.*	voi tăcuti — tăcurăti, *vos tacuistis.*
el, ea tăcù, *ille, illa tacuit.*	ei, ele tăcurò, *illi, illae tacuerunt.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu tăcutu, *ego tacui.*	Noi amu tăcutu, *nos tacuimus.*
tu ai tăcutu, *tu tacuisti.*	voi ati tăcutu, *vos tacuistis.*
el, ea au tăcutu, *ille, illae tacuit.*	ei, ele au tăcutu, *illi, illae tacuerunt.*

P. Plusquamperfectum I.

Singularis.			Pluralis.		
Jo amu fostu	tăcutu.	*ego tacueram.*	Noi amufostu	tăcutu.	*nos tacueramus.*
tu ai fostu		*tu tacueras.*	voi ati fostu		*vos tacueratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa tacuerat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae tacuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	Pluralis.
Jo tăcusem, *ego tacueram.*	Noi tăcusemu, *nos tacueramus.*
tu tăcusesi, *tu tacueras.*	voi tăcuseti, *vos tacueratis.*
el, ea tăcuse, *ille, illa tacuerat.*	ei, ele tăcuse, *illi, illae tacuerant.*

Futurum.

Singularis.	Pluralis.
Jo voiu tăcè, *ego tacebo.*	Noi vomu tăcè, *nos tacebimus.*
tu vei tăcè, *tu tacebis.*	voi veti tăcè, *vos tacebitis.*
el, ea va tăcè, *ille, illa tacebit.*	ei, ele vor tăcè, *illi, illae tacebunt.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	Pluralis.
Taci tu, *tace tu.*	Taceti voi, *tacete vos.*
tacă el, ea, *taceat ille.*	tacă ei, ele, *taceant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	Pluralis.
Si taci tu, *ut taceas tu.*	Si tăcemu noi, *ut taceamus nos.*

si tacă el, ea, *ut taceat ille, illa.*	si tăceti voi, *ut taceatis vos.*
	si tacă ei, ele, *ut taceant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si taçu, *ut ego taceam.*	Noi si tăcemu, *nos ut taceamus.*
tu si taçi, *ut tu taceas.*	voi si tăceci, *vos ut taceatis.*
el, ea si tacă, *ut ille, illa taceat.*	ei, ele si tacă, *illi, illae ut taceant.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi tăcè, *ego tacerem.*	Noi amu tăcè, *nos taceremus.*
tu ai tăcè, *tu taceres.*	voi ati tăcè, *vos taceretis.*
el, ea ar tăcè, *ille, illa taceret.*	ei, ele ar tăcè, *illi, illae tacerent.*
*de asi tăcè io, *si tacerem ego.*	de amu tăcè noi, *si taceremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si vrém tăcè, *ego si tacerem.*	Noi si vrému tacè, *nos si taceremus.*
tu si vréi tăcè, *tu si taceres.*	voi si vréti tacè, *vos si taceretis.*
el, ea si vré tăcè, *ille, illa si taceret.*	ei, ele si vré tacè, *illi, illae si tacerent.*
*io vrém tăcè, *ego tacerem.*	*noi vrému tacè, *nos taceremus.*
*de vrém tăcè io, *si tacerem ego.*	*de vrému tacè noi, *si taceremus nos.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo bâteam, *ego batuebam.*	Noi bâteamu, *nos batuebamus.*
tu bâteai, *tu batuebas.*	voi bâteati, *vos batuebatis.*
el, ea bâtea, *ille, illa batuebat.*	ei, ele bâtea, *illi, illae batuebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo bâtui, *ego batui.*	Noi bâtumu, *vel* bâturâmu, *nos batuimus.*
tu bâtusi, *tu batuisti.*	voi bâtuti, *vel* baturâti, *vos batuistis.*
el, ea bâtù, *ille, illa batuit.*	ei, ele bâturò, *illi, illae batuerunt.*

P. Paerfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu bâtutu, *ego batui.*	Noi amu bâtutu, *nos batuimus.*
tu ai bâtutu, *tu batuisti.*	voi ati bâtutu, *vos batuistis.*
el, ea au bâtutu, *ille, illa batuit.*	ei, ele au bâtutu, *illi, illae batuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	bâtutu	*ego batueram.*	Noi amu fostu	bâtutu	*nos batueramus.*
tu ai fostu		*tu batueras.*	voi ati fostu		*vos batueratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa batuerat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae batuerant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo bătusem, *ego batueram.*	Noi bătusemu, *nos batueramus.*
tu bătusesi, *tu batueras.*	voi bătuseti, *vos batueratis.*
el, ea bătuse, *ille, illa batuerat.*	ei, ele bătuse, *illi, illae batuerant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu bate, *ego batuam.*	Noi vomu bate, *nos batuemus.*
tu vei bate, *tu batues.*	voi veti batc, *vos batuetis.*
el, ea va bate, *ille, illa batuet.*	ei, ele voru bate, *illi, illae batuent.*

M o d u s   M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Bate tu, *batue tu.*	Bateti voi, *batete vos.*
bată el, ea, *batuat ille, illa.*	bată ei, ele, *batuant illi, illae.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Sĭ bati tu, *ut batuas tu.*	Sĭ batemu noi, *ut batuamus nos.*
sĭ bată el, ea, *ut batuat ille, illa.*	sĭ bateti voi, *ut batuatis vos.*
	sĭ bată ei, ele, *ut batuant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si batu, *ego ut batuam.*	Noi si batemu, *nos ut batuamus.*
tu si bati, *tu ut batuas.*	voi si bateti, *vos ut batuatis.*
el, ea si batâ, *ille, illa ut batuat.*	ei, ele si batâ, *illi, illae ut batuant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi bate, *ego batuerem.*	Noi amu bate, *nos batueremus.*
tu ai bate, *tu batueres.*	voi ati bate, *vos batueretis.*
el, ea ar bate, *ille, illa batueret.*	ei, ele ar bate, *illi, illae batuerent.*
*de asi bate io, *si batuerem ego.*	de amu bate noi, *si batueremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si vrém bate, *ego si batuerem.*	Noi si vrému bate, *nos si batueremus.*
tu si vréi bate, *tu si batueres.*	voi si vréti bate, *vos si batueretis.*
el, ea si vré bate, *ille, illa si batueret.*	ei, ele si vré bate, *illi, illae si batuerent.*
*io vrém bate, *ego batuerem.*	noi vrému bate, *nos batueremus.*
*de vrém bate io, *si batuerem ego.*	de vrému bate noi, *si batueremus nos.*

P. Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si fiu	fostu bătutu.	*ego si batuissem.*	Noi si fimu	fostu bătutu.	*nos si batuissemus.*
tu si fi		*tu si batuisses.*	voi si fiti		*vos si batuissetis.*
el, ea si fie		*ille, illa si batuisset.*	ei, ele si fie		*illi, illae si batuissent.*
*io asi fi		*ego batuissem.*	noi amu fi		*nos batuissemus.*
*de asi fi	io	*si batuissemus nos.*	de amu fi	noi	*si batuissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu bate io, *si batuero ego.*	De vomu bate noi, *si batuerimus nos.*
de vei bate tu, *si batueris tu.*	de veti bate voi, *si batueritis vos.*
de va bate el, ea, *si batuerit ille, illa.*	de voru bate ei, ele, *si batuerint, illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A batere, *batuere.*

Pract. Perfectum, et Plusquamperfectum.

A fi bătutu, *vel* a fi fostu batutu, *batuisse.*

F u t u r u m.

A fi batútoriu, *verberaturus.*

S u p i n u m.

Bătutu, *verberatus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum.* De a batere, de bătutu, *vel* pentru a batere, *verberandi, vel ad verberandum.*

G. in do. Bătêndu, *batendo* vel *verberando*.

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Bătêndu, vel batútoriu, *verberans* vel *verberator*.

P. Pract. Bătutu, vel fostul batútoriu, *verberatus*, vel *qui verberavit*.

P. Futur. A fi bătútoriu, *verberaturus*.

IV. C o n j u g a t i o.

A audíre, *audire*.

M o d u s I'n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo audu, *ego audio*.	Noi audimu, *nos audimus*.
tu audi, *tu audis*.	voi auditi, *vos auditis*.
el, ea aude, *ille, illa audit*.	ei, ele audu, *illi, illae audiunt*.

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo audieam, *ego audiebam*.	Noi audieamu, *nos audiebamus*.
tu audieai, *tu audiebas*.	voi audieati, *vos audiebatis*.
el, ea audiea, *ille, illa audiebat*.	ei, ele audiea, *illi, illae audiebant*.

Praeteriium Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo audii, *ego audivi*.	Noi audirămu, *nos audivimus*.

tu auḑiisi, *tu audivisti.*	voi auḑirăti, *vos audivistis.*
el, ea auḑì, *ille, illa audivit.*	ei, ele auḑirò, *illi, illae audiverunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu auḑitu, *ego audivi.*	Noi amu auḑitu, *nos audivimus.*
tu ai auḑitu, *tu audivisti.*	voi ati auḑitu, *vos audivistis.*
el, ea au auḑitu, *illi, illa audivit.*	ei, ele au auḑitu, *illi, illae audiverunt.*

P. Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	auḑitu	*ego audiveram.*	Noi amu fostu	auḑitu	*nos audiveramus.*
tu ai fostu		*tu audiveras.*	voi ati fostu		*vos audiveratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa audiverat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae audiverant.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo auḑisem, *ego audiveram.*	Noi auḑisemu, *nos audiveramus.*
tu auḑisesi, *tu audiveras.*	voi auḑiseti, *vos audiveratis.*
el, ea auḑise, *ille, illa audiverat.*	ei, ele auḑise, *illi, illae audiverant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu auḑì, *ego audiam.*	Noi vomu auḑì, *nos audiemus.*
tu vei auḑì, *tu audies.*	voi veti auḑì, *vos audietis.*
el, ea va auḑì, *ille, illa audiet.*	ei, ele vor auḑì, *illi, illae audient.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Audi tu, *audi tu.*	Auditi voi, *audite vos.*
audă el, ea, *audiat ille.*	audă ei, ele, *audiant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sĭ audi tu, *ut audias tu.*	Sĭ audimu noi, *ut audiamus nos.*
sĭ audă el, ea, *ut audiat ille, illa.*	sĭ auditi voi, *ut audiatis vos.*
	sĭ audă ei, ele, *ut audiant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ audu, *ego ut audiam.*	Noi sĭ audimu, *nos ut audiamus.*
tu sĭ audi, *tu ut audias.*	voi sĭ auditi, *vos ut audiatis.*
el, ea sĭ audă, *ille, illa ut audiat.*	ei, ele sĭ audă, *illi, illae ut audiant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi audì, *ego audirem.*	Noi amu audì, *nos audiremus.*
tu ai audì, *tu audires.*	voi ati audì, *vos audiretis.*
el, ea ar audì, *ille illa audiret.*	ei, ele ar audì, *illi, illae audirent.*
*de asi audì io, *si audirem ego,*	de amu audì noi, *si audiremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	Pluralis.
Jo sĭ vrém aud̦ì, *ego si audirem.*	Noi sĭ vrému aud̦ì, *nos si audiremus.*
tu sĭ vréi aud̦ì, *tu si audires.*	voi sĭ vréti aud̦ì, *vos si audiretis.*
el, ea sĭ vrè aud̦ì, *ille, illa si audiret.*	ei, ele sĭ vrè aud̦ì, *illi, illae si audirent.*
*io vrém aud̦ì, *ego audirem.*	noi vrému aud̦ì, *nos audiremus.*
*de vrém aud̦ì io, *si audirem ego.*	de vrému aud̦ì noi, *si audiremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	Pluralis.
Jo. sĭ fiu aud̦itu, *ego si audiverim.*	Noi sĭ fimu aud̦itu, *nos si audiverimus.*
tu sĭ fì aud̦itu, *tu si audiveris.*	voi sĭ fiti aud̦itu; *vos si audiveritis.*
el, ea sĭ fie aud̦itu, *ille, illa si audiverit.*	ei, ele sĭ fie aud̦itu, *illi, illae si audiverint.*
*io asĭ fì aud̦itu, *ego audiverim.*	noi amu fì aud̦itu, *nos audiverimus.*
*de asi fì aud̦itu io, *si audiverim ego.*	de amu fì aud̦itu noi, *si audiverimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			Pluralis.		
Jo sĭ fiu.	fostu aud̦itu,	*ego si audivissem.*	Noi sĭ fimu	fostu aud̦itu,	*nos si audivissemus.*
tu sĭ fì.		*tu si audivisses.*	voi sĭ fiti		*vos si audivissetis.*
el, ea sĭ fie.		*ille, illa si audivisset.*	ei, ele sĭ fie		*illi, illae si audivissent.*
*io asi fì.		*ego audivissem.*	noi amu fì		*nos audivissemus.*
*de asi fì.	io	*si audivissem ego.*	de amu fì	noi	*si audivissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu audì io, *si audivero ego.*	De vomu audì noi, *si audiverimus nos.*
de vei audì tu, *si audiveris tu.*	de veti audì voi, *si audiveritis vos.*
de va audì el, ea, *si audiverit ille, illa.*	de vorü audì ei, ele, *si audiverint illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A audire, *audire,*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi auditu, *et* a fi fostu auditu, *audivisse.*

F u t u r u m.

A fi auditoriu, *auditurus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum.* De audire, de auditu, *vel* pentru audire, *audiendi*, vel *ad audiendum.*

G. in *do.* Audiendu, *audiendo.*

S u p i n u m.

Auditu, *auditum.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Audiend, *vel* auditoriu, *audiens, v. auditor.*

P. Praet. Auditu, *vel* fostul auditoriu, *auditus*, vel *qui fuit auditor.*

P. Futur. A fi auditoriu, *auditurus.*

Observationes circa quaedam Tempora Conjugationum praecedentium.

I. Apud quosdam Daco-Romanos consvetudo invaluit in Lingva populari literam *d* in Verbis: cadu, *cado*; credu, *credo*; ridu, *rideo*; vedu, *video*; şedu, *sedeo*; audu, *audio*; pronunciandi uti *z*, ut: cazu, crezu, vezu, rizu, auzu, sezu: pro cadu, credu ridu etc. *D* videlicet emollitur in *z* sive ḑ sonum *z* ferentem, atque hic emollitus sonus literae *d* dein regulariter retinetur etiam in Supino, Participio Praesenti, ac Praeterito, item Gerundio, ut: cadutu, credutu, vedutu, şedutu, auditu, lege cazutu, crezutu, vezutu, şezutu, auditu; in Participio, et Gerundio, cădêndu, credêndu, ridêndu, vedêndu, şedêndu, audiêndu, lege: căzêndu, crezêndu, etc.

Eccipe ridu, quia Supinum habet risu, *risum*.

II. Verba: peru, *pereo*; remânu, *remaneo*; punu, *pono*; ţênu, *teneo*; iterdum in I. et II. persona Praes. Ind. et III. modi Conjunctivi mutant *r*, et *n*, in-*i*, ut: peiu, remâiu, puiu, etc. (Vide verba irregularia.)

III. In Praeterito Imperfecto Indic. loco: laudaam, vedeam, băteam, audieam scribitur etiam, laudauam, vedeuam, băteuam, audieuam, verum litera *u* inter duas vocales constituta nullum edit sonum. (vide Ortograph. sub litera *u*) ortaque est ex consonante *b*, quae apud Daco-Romanos inter duas vocales mutatur in *v*, vel *u*.

Idem fit in Praet. Perf. Simplici seu proximo primae, et quartae Conjugationis; pro laudai, audii, scribi potest, laudaui, audiui, etc.

Ast Verba secundae, et tertiae Conjugationis in hoc Tempore varie terminantur sic:

1) Illa Verba, quae in Praes. Indic. ante *u* habent consonantes *d*, *n*, *nd*, aut *ng*, mutant has consonantes in *s*, e. g. ridu, *rideo*, risei, *risi*; punu, *pono*, pusei, *posui*; tundu, *tondeo*, tunsei, *totondi*; rèspundu,

respondeo, rëspunsei, *respondi*; pungu, *pungo*, punsei, *pupugi*. etc.

Excipe: credu, ședu, perdu, vidu, vëndu, quia haec habent: credui, sedui, perdui, vidui, vëndui.

2. Verba, quae ante *u* Praes. Indic. habent *c* formant Praet. Perf. in *ui*, ut: tacu, *taceo*, tăcui, *tacui*; giacu, *jaceo*, giăcui, *jacui*; trecu, *transeo*, trecui, *transivi*; item bću, *bibo* habet: beui, *bibi*.

IV. Praeterita Perf. et Plusquamperf. componuntur ex Verbis auxiliaribus, et Supino cujuslibet verbi, vel Participio Praet. Temporis.

V. Futurum Indic. componitur ex verbo auxiliari: voiu, *volo*, et Infinitivo abbreviato cujuslibet Verbi, ut: io voiu ară, *ego arabo*; io voiu coronă, *ego coronabo*, etc.

Verum pro io voiu ară, coronă, potest dici et scribi etiam: io voiu arare, io voiu coronare.

VI. Verba tertiae Conjugationis: ducu, facu, dicu, formant II. personam Praes. Imperativi: dù, fà, dì.

VII. Conjunctio *si*, in Praeterito Perf. et Plusquamperf. Conjunctivi duplicem habet significatum *si*, et *ut* pro diverso statu constructionis.

VIII. Ex Temporibus * stella signatis unum est Modi Conj. aliud autem Modi Optativi.

IX. Infinitivi Praesentis ultima Syllaba *re* interdum in loquendo reticetur, ut superius §. 5. Nota 1. diximus. Hujus admonitionis cave obliviscaris.

X. Multa verba quartae Conjugationis in Praes. Indic. et Conjunctivi toto Singulari, et tertia person. plur. adjungunt *escu* uti in Lingva Italica, e. g. inflorescu, *floresco*; mărescu, *magnifico*; domnescu, *dominor*, etc.

Quorum Conjugatio hic sequitur.

Conjugatiò

Verborum, quae in Praesentis Indicativi prima persona desinunt in *escu*.

Haec verba conjugantur sicut Italica in *isco* desinentia secundum hanc formam.

A inflorire, *florere*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorescu, *ego floreo* vel *floresco*.	Noi inflorimu, *nos floremus*.
tu infloresci, *tu flores*.	voi infloriti, *vos floretis*.
el, ea infloresce, *ille, illá floret*.	ei, ele inflorescu, *illi, illae florent*.

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorieam, *ego florebam*.	Noi inflorieamu, *nos florebamus*.
tu inflorieai, *tu florebas*.	voi inflorieati, *vos florebatis*.
el, ea infloriea, *ille, illa florebat*.	ei, ele infloriea, *illi, illae florebant*.

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorii, *ego florui*.	Noi inflorirámu, *nos floruimus*.
tu inflorisi, *tu floruisti*.	voi infloriráti, *vos floruistis*.
el, ea inflorì, *ille, illa floruit*.	ei, ele inflorirò, *illi, illae floruerunt*.

Praeteritum Perfectum - Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu infloritu, *ego florui.*	Noi amu infloritu, *nos floruimus.*
tu ai infloritu, *tu floruisti.*	voi ati infloritu, *vos floruistis.*
el, ea au infloritu, *ille, illa floruit.*	ei, ele au infloritu, *illi, illae floruerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	infloritu,	*ego florueram.*	Noi amu fostu	infloritu,	*nos floreramus.*
tu ai fostu		*tu florueras.*	voi ati fostu		*vos floruratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa floruerat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae floruerant*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo inflorisem, *ego florueram.*	Noi inflorisemu, *nos flrueramus.*
tu inflorisesi, *tu florueras.*	voi infloriseti, *vos flrueratis.*
el, eá inflorise, *ille, illa floruerat.*	ei, ele inflorise, *illi, illae floruerant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu inflorì, *ego florebo.*	Noi vomu inflorì, *nos florebimus.*
tu vei inflorì, *tu florebis.*	voi veti inflorì, *vos florebitis.*
el, ea va inflorì, *ille, illa florebit.*	ei, ele voru inflorì, *illi, illae florebunt.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Infloresce tu, *flore*, *vel floresce tu.*	Infloriti voi, *floreatis vos.*
Inflorească el, ea, *floreat vel florescat ille, illa.*	Inflorească ei, ele, *floreant, vel florescant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sĭ inflorescĭ tu, *ut floreas tu.*	Sĭ inflorimu noi, *ut floreamus nos.*
sĭ inflorească el, ea, *ut floreat ille, illa.*	sĭ infloriti voi, *ut floreatis vos.*
	sĭ inflorească ei, ele, *ut floreant illi, illae.*

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ inflorescu, *ego ut floream.*	Noi sĭ inflorimu, *nos ut floreamus.*
tu sĭ inflorescĭ, *tu ut floreas.*	voi sĭ infloriti, *vos ut floreatis.*
el, ea sĭ inflorească, *ille, illa ut floreat.*	ei, ele sĭ inflorească, *illi, illae ut floreant.*

Reliqua tempora conjugantur secundum Paradigma quartae Conjugationis.

§. 41.

De Verbis Passivis.

Verba *Passiva* formantur ex Verbis Activis assumendo post singulam personam Pronomen Conjunctivum: in Singulari: *me, te, se*; in Plurali vero, *ne*,

ve, se; e. g. io laudu, *ego laudo*; tu laudi, el laudă, est Verbum Activum. Passivum autem: io me laudu, *ego laudor*, tu te laudi, el se laudă etc.

§. 42.

Conjugationes Verborum Passivorum.

I. Verbum Passivum.

A me laudare, *laudari.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me laudu, *ego laudor.*	Noi ne lăudămu, *nos laudamur.*
tu te laudi, *tu laudaris.*	voi ve lăudati, *vos laudamini.*
el, ea se laudă, *ille, illa laudatur,*	ei, ele se lăudă, *illi, illae laudantur,*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me laudaam, *ego laudabar.*	Noi ne laudaamu, *nos laudabamur.*
tu te laudaai, *tu laudabaris.*	voi ve laudaati, *vos laudabamini.*
el, ea se laudaa, *ille, illa laudabatur.*	ei, ele se laudaa, *illi, illae laudabantur.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me lăudai, *ego laudatus sum.*	Noi ne lăudarămu, *nos laudati sumus.*
tu te lăudasi, *tu laudatus es.*	voi ve lăudarăti, *vos laudati estis.*

el, ea se làudà, *ille, illa laudus, ta, est.*	ei, ele se làudarò, *illi, illae laudati, tae sunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m'amu làudatu, *ego laudatus sum.*	Noi ne amu làudatu, *nos laudati sumus.*
tu te ai làudatu, *tu laudatus es.*	voi v'ati, làudatu, *vos laudati estis.*
el, ea s'au làudatu, *ille, illa laudatus, ta est.*	ei, ele s'au, làudatu, *illi, illae laudati, tae sunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m'amu fostu	laudatu	*ego laudatus eram.*	Noi ne amu fostu	laudatu	*nos laudati eramus.*
tu te ai fostu		*tu, laudatus eras.*	voi v'ati fostu		*vos laudati eratis.*
el, ea s'au fostu		*ille, illa laudatus, ta erat.*	ei, ele s'au fostu		*illi, illae laudati, tae erant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me làudasem, *ego laudatus eram.*	Noi ne làudasemu, *nos laudati eramus.*
tu te làudasesi, *tu laudatus eras.*	voi ve làudaseti, *vos laudati eratis.*
el, ea se làudase, *ille, illa laudatus, ta erat.*	ei, ele se làudase, *illi, illae laudati, tae erant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu laudà, *ego laudabor* etc.	Noi ne vomu laudà, *nos laudabimur* etc.

Reliqui Modi, et Tempora conjugantur ut verbum Activum primae Conjugationis *a laudare.*

II. Verbum Passivum.

A se vedere, *videri*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vedu, *ego videor.*	Noi ne vedemu, *nos videmur.*
tu te vedi, *tu videris.*	voi ve vedeti, *vos videmini.*
el, ea se vede, *ille, illa videtur.*	ei, ele se vedu, *illi, illae videntur.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vedeam, *ego videbar.*	Noi ne vedeamu, *nos videbamur.*
tu te vedeai, *tu videbaris.*	voi ve vedeati, *vos videbamini.*
el, ea se vedea, *ille, illa videbatur.*	ei, ele se vedea, *illi, illae videbantur.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vedui, *ego visus sum.*	Noi ne vedurămu, *nos visi sumus.*
tu te veduşi, *tu visus es.*	voi ve vedurăti, *vos visi estis.*
el, ea se vedù, *ille, illa visus, sa est.*	ei, ele se vedurò, *illi, illae, videbantur.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m' amu vedutu, *ego visus fui.*	Noi ne amu vedutu, *nos visi fuimus.*
tu te ai vedutu, *tu visus fuisti.*	voi v' ati vedutu, *vos visi fuistis.*

el, ea s' au vẹdutu, *ille, illa, visus, sa fuit.*	el, ele s'au vẹdutu, *illi, illae visi, sae fuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m'amu fostu vẹdutu, *ego visus eram.*	Noi ne amu fostu vẹdutu, *nos visi eramus.*
tu te ai fostu vẹdutu, *tu visus eras.*	voi v' ati fostu vẹdutu, *vos visi eratis.*
el, ea se au fostu vẹdutu, *ille, illa visus, sa erat.*	ei, ele s' aufostu vẹdutu, *illi, illae visi, sae erant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me vẹdusem, *ego visus eram.*	Noi ne vẹdusemu, *nos visi eramus.*
tu te vẹdusesi, *tu visus eras.*	voi ve vẹduseti, *vos visi eratis.*
el, ea se vẹduse, *ille, illa visa erat.*	ei, ele se vẹduse, *illi, illae visi, sae erant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu vedè, *ego videbor.*	Noi ne vomu vedè, *nos videbimur.*
tu te vei vedè, *tu videberis.*	voi ve veti vedè, *vos videbimini.*
el, ea se va vedè, *ille, illa videbitur.*	ei, ele se voru vedè, *illi, illae videbuntur.*

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Vẹdite tu, *videre tu.*	Vedeţive voi, *videmini vos.*
védâse el, ea, *videatur ille, illa.*	védâse ei, ele, *videantur illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sĭ te vedi tu, *ut videaris tu.*	Sĭ ne vedemu noi, *ut videamur nos.*
sĭ se védă el, ea, *ut videatur ille, illa.*	sĭ ve vedeti voi, *ut videamini vos.*
	sĭ se védă ei, ele, *ut videantur illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ me vedu, *ut ego videar.*	Noi sĭ ne vedemu, *ut nos videamur.*
tu sĭ te vedi, *ut tu videaris.*	voi sĭ ve vedeti, *ut vos videamini.*
el, ea sĭ se védă, *ut ille, illa videatur.*	ei, ele sĭ se védă, *ut illi, illae videantur.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m' asi vedè, *ego viderer.*	Noi ne amu vedè, *nos videremur.*
tu te ai vedè, *tu videreris.*	voi v' ati vedè, *vos videremini.*
el, ea s' ar vedè, *ille, illa videretur.*	ei, ele s' ar vedè, *illi, illae viderentur.*
*de m' asi vedè io, *si viderer ego.*	de ne amu vedè noi, *si videremur nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sĭ me vrém vedè, *ego si viderer.*	Noi sĭ ne vrému vedè, *nos si videremur.*
tu sĭ te vrei vedè, *tu si videreris.*	voi sĭ ve vréti vedè, *vos si videremini.*
el, ea sĭ se vré vedè, *ille, illa si videretur.*	ei, ele sĭ se vré vedè, *illi, illae si viderentur.*

*io me vrém vedè, *ego viderer.*	noi ne vrému vedè, *nos videremur.*
*de me vrém vedè io, *si viderer ego.*	de ne vrému vedè noi, *si videremur nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	vedutu,	*ego si viderer.*	Noi si ne fimu	vedutu,	*nos si videremur.*
tu si te fi		*tu si videreris.*	voi si ve fiti		*vos si videremini.*
el, ea si se fie		*ille, illa si videretur.*	ei, ele si se fie		*illi, illae si viderentur*
*io m'asi fi		*ego viderer.*	noi ne amu fi		*nos videremur.*
*de m'asi fi	io	*si viderer ego.*	de ne amu fi	noi	*si videremur nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	fostu vedutu,	*ego si visus fuissem.*	Noi si ne fimu	fostu vedutu,	*nos si visi fuissemus.*
tu si te fi		*tu si visus fuisses.*	voi si ve fiti		*vos si visi fuissetis.*
el, ea si se fie		*ille, illa si visus, sa fuisset.*	ei, ele si se fie		*illi, illae si visi, sae fuissent.*
*io m'asi fi		*ego visus fuissem.*	noi ne amu fi		*nos visi fuissemus.*
*de m'asi fi	io	*si visus fuissem ego.*	de ne amu fi	noi	*si visi fuissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De me voiu vedè io, *si visus fuero ego.*	De ne vomu vedè noi, *si visi fuerimus nos.*
de te vei vedè tu, *si visus fueris tu.*	de ve veti vedè voi, *si visi fueritis vos.*
de se va vedè el, ea, *si visus, sa fuerit ille, illa.*	de si vor vedè ei, ele, *si visi, sae fuerint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens:

A se vedere, *videri.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A se fi vedutu, *vel* a se fi fostu vedutu, *visum esse* vel *fuisse.*

Futurum.

A se fi veditoriu, *visum iri.*

Gerundium.

G. in *di* et *dum.* De a se vedere de vedutu pentru a se vedere,	*videndi*; *vel ad videndum se.*

G. in *do.* Vedénduse, *videndo se*, vel *videns se.*

Participium.

P. Praes. et Praet. Vedutul', *vel* fostul' vedutu.	*visus.*

P. Futur. Quel qui se va vedé, *videndus.*

§. 43.

De Verbis Neutris.

Verba Neutra Passiva fieri nequeunt, et perpetuo conjugantur sicuti Verba Activa; e. g. io şedu, *ego sedeo*; io tremuru, ego tremo; cugetu, *cogito*; tacu, *taceo.* Hic non possumus dicere: io me sedu; io me tremuru; io me cugetu; io me tacu; sicut nec latine dicere possumus: *ego sedeor, tremor*, etc.

§. 44.

Conjugatio Verborum Neutrorum.

Verbum Neutrum.

A cugetare, *cogitare.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo cugetu, *ego cogito.*	Noi cugetàmu, *nos cogitamus.*
tu cugeti, *tu cogitas.*	voi cugetati, *vos cogitatis.*
el, ea cugetà, *ille, illa cogitat.*	ei, ele cugetà, *illi, illae cogitant.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo cugetaam, *ego cogitabam.*	Noi cugetaamu, *nos cogitabamus.*
tu cugetaai, *tu cogitabas.*	voi cugetaati, *vos cogitabatis.*
el, ea cugetaa, *illi, illae cogitabat.*	ei, ele cugetaa, *illi, illae cogitabant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo cugetai, *ego cogitavi.*	Noi cugetaràmu, *nos cogitavimus.*
tu cugetasi, *tu cogitasti.*	voi cugetaràti, *vos cogitastis.*
el, ea cugetà, *ille, illa cogitavit.*	ei, ele cugetarò, *illi, illae cogitarunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu cugetatu, *ego cogitavi.*	Noi amu cugetatu, *nos cogitavimus.*

tu ai cugetatu, *tu cogitasti.*	voi ati cugetatu, *vos cogitastis.*
el, ea au cugetatu, *ille, illa cogitavit.*	ei, ele au cugetatu, *illi, illae cogitarunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	cugetatu.	*ego cotaveram.*	Noi amu fostu	cugetatu.	*nos cogitaveramus.*
tu ai fostu		*tu cogitaveras.*	voi ati fostu		*vos cogitaveratis.*
el, ea au fostu		*ille, illa cogitaverat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae cogitaverant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo cugetasem, *ego cogitaveram.*	Noi cugetasemu, *nos cogitaveramus.*
tu cugetasesi, *tu cogitaveras.*	voi cugetaseti, *vos cogitaveratis.*
el, ea cugetase, *ille, illa cogitaverat.*	ei, ele cugetase, *illi, illae cogitaverant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu cugetà, *ego cogitabo.*	Noi vomu cugetà, *nos cogitabimus.*
tu vei cugetà, *tu cogitabis.*	voi veti cugetà, *vos cogitabitis.*
el, ea va cugetà, *ille, illa cogitabit.*	ei, ele voru cugetà, *illi, illae cogitabunt.*

M o d u s I m p e r a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Cugetà tu, *cogita tu.*	Cugetati voi, *cogitate vos.*
cugete el, ea, *cogitet ille, illa.*	cugete ei, ele, *cogitent illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si cugeti tu, *ut cogites tu.*	Si cugetému noi, *ut cogitemus nos.*
si cugete el, ea, *ut cogitet ille, illa.*	si cugetati voi, *ut cogitetis vos.*
	si cugete ei, ele, *ut cogitent illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si cugetu, *ego ut cogitem.*	Noi si cugetému, *nos ut cogitemus.*
tu si cugeti, *tu ut cogites.*	voi si cugetati, *vos ut cogitetis.*
el, ea si cugete, *ille, illa ut cogitet.*	ei, ele si cugete, *illi, illae ut cogitent.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo asi cugetà, *ego cogitarem.*	Noi amu cugetà, *nos cogitaremus.*
tu ai cugetà, *tu cogitares.*	voi ati cugetà, *vos cogitaretis.*
el, ea ar cugetà, *ille, illa cogitaret.*	ei, ele ar cugetà, *illi, illae cogitarent.*
de asi cugetà io, *si cogitarem ego.*	de amu cugetà noi, *si cogitaremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si vrém cugetà, *ego si cogitarem.*	Noi si vrému cugetà, *nos si cogitaremus.*
tu si vréi cugetà, *tu si cogitares.*	voi si vréti cugetà, *vos si cogitaretis.*
el, ea si vrè cugetà, *ille, illa si cogitaret.*	ei, ele si vrè cugetà, *illi, illae si cogitarent.*

*io vrèm cugetà, *ego cogitarem.*	noi vrému cugetà, *nos cogitaremus.*
*de vrĕm cugetà io, *si cogitarem ego.*	de vrému cugetà noi, *si cogitaremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo sĭ fiu	cugetatu,	*ego si cogitaverim.*	Noi sĭ fimu	cugetatu,	*nos si cogitaverimus.*
tu sĭ fì		*tù si cogitaveris.*	voi sĭ fiti		*vos si cogitaveritis.*
el, ea sĭ fie		*ille, illa si cogitaverit.*	ei, ele sĭ fie		*illi, illae si cogitaverint.*
*io asĭ fì		*ego cogitaverim.*	noi amu fì		*nos cogitaverimus.*
*de asĭ fì	io	*si cogitaverim ego.*	de amu fì	noi	*si cogitaverimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo sĭ fiu	fostu cugetatu,	*ego si cogitavissem.*	Noi sĭ fimu	fostu cugetatu,	*nos si cogitavissemus*
tu sĭ fì		*tu si cogitavisses.*	voi sĭ fiti		*vos si cogitavissetis.*
el, ea sĭ fie		*ille, illa si cogitavisset.*	ei, ele sĭ fie		*illi, illae si cogitavissent.*
*io asĭ fì		*ego cogitavissem.*	noi amu fì		*nos cogitavissemus.*
*de asĭ fì	io	*si cogitavissem ego.*	de amu fì	noi	*si cogitavissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De voiu cugetà io, *si cogitavero ego.*	De vomu cugetà noi, *si cogitaverimus nos.*

de vei cugetà tu, *si cogitaveris tu.*	de veti cugetà voi, *si cogitaveritis vos.*
de va cugetà el, ea, *si cogitaverit ille, illa.*	de voru cugetà ei, ele, *si cogitaverint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A cugetare, *cogitare.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi cugetatu, *vel* a fi fostu cugetatu, *cogitavisse.*

Futurum.

A fi cugetàtoriu, *cogitaturus.*

Supinum.

Cugetatu, *cogitatum.*

Gerundium.

G. in *di*, et *dum*. De a cugetare, de cugetatu, pentru a cugetare.	*cogitandi, ad cogitandum.*

G. in *do.* Cugetàndu, *cogitando.*

Participium.

P. Praes. Cugetàndu, *vel* cugetàtoriu, *cogitans* vel *cogitator.*

P. Praet. Fostul cugetàtoriu, *qui cogitavit.*

P. Futur. A fi cugetàtoriu, *cogitaturus.*

§. 45.

De Verbis Debonentibus.

Verba Deponentia sunt ea, quibus internum animi statum et sensiones nostras internas manifestamus. Haec

Verba conjugantur sicut Verba Passiva, e. g. io me bucuru, *ego laetor*; io me rogo, *ego precor*; io me miru, *ego miror*; io me mâniiu, *ego irascor*. etc.

§. 46.

Conjugatio Verborum Deponentium,

Verbum Deponens.

Jo me míru, *ego miror.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me miru, *ego miror.*	Noi ne mirâmu, *nos miramur.*
tu te miri, *tu miraris.*	voi ve mirati, *vos miramini.*
el, ea se mirâ, *ille, illa miratur.*	ei, ele se mirâ, *illi, illae mirantur.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me miraam, *ego mirabar.*	Noi ne miraamu, *nos mirabamur.*
tu te miraai, *tu mirabaris.*	voi ve miraati, *vos mirabamini.*
el, ea se miraa, *ille, illa mirabatur.*	ei, ele se miraa, *illi, illae mirabantur.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me mirai, *ego miratus sum.*	Noi ne mirarâmu, *nos mirati sumus.*
tu te mirasi, *tu miratus es.*	voi ve mirarâti, *vos mirati estis.*
el, ea se mirâ, *ille, illa miratus, ta, est.*	ei, ele se mirarô, *illi, illae mirati, tae sunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m'amu miratu, *ego miratus fui.*	Noi ne amu miratu, *nos mirati fuimus.*
tu te ai miratu, *tu miratus fuisti.*	voi v'ati miratu, *vos mirati fuistis.*
el, ea s'au miratu, *ille, illa miratus, ta fuit.*	ei, ele s'au miratu, *illi, illae mirati, tae fuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m'amu fostu	miratu	*ego miratus eram.*	Noi ne amu fostu	miratu,	*nos mirati eramus.*
tu te ai fostu		*tu miratus eras.*	voi v'ati fostu		*vos mirati eratis.*
el, ea s'au fostu		*ille, illa miratus, ta erat.*	ei, ele s'au fostu		*illi, illae mirati, tae erant.*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me mirasem, *ego miratus fueram.*	Noi ne mirasemu, *nos mirati fueramus.*
tu te mirasesi, *tu miratus fueras.*	voi ve miraseti, *vos mirati fueratis.*
el, ea se mirase, *ille, illa miratus, ta fuerat.*	ei, ele se mirase, *illi, illae mirati, tae fuerant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu mirà, *ego mirabor.*	Noi ne vomu mirà, *nos mirabimur.*
tu te vei mirà, *tu miraberis.*	voi ve veti mirà, *vos mirabimini.*
el, ea se va mirà, *ille, illa mirabitur.*	ei, ele se voru mirà, *illi, illae mirabuntur.*

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Miråte tu, *mirare tu.*	Mirative voi, *miremini vos.*
mirese el, ea, *miretur ille, illa.*	mirese ei, ele, *mirentur illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sì te miri tu, *ut mireris tu.*	Sì ne mirêmu noi, *ut miremur nos.*
sì se mire el, ea, *ut miretur ille, illa.*	sì ve mirati voi, *ut miremini vos.*
	sì se mire ei, ele, *ut mirentur illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì me miru, *ego ut mirer.*	Noi sì ne mirêmu, *nos ut miremur.*
tu sì te miri, *tu ut mireris.*	voi sì ve mirati, *vos ut miremini.*
el, ea sì se mire, *ille, illa ut miretur.*	ei, ele sì se mire, *illi, illae ut mirentur.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo m' asi mirà, *ego mirarer.*	Noi ne amu mirà, *nos miraremur.*
tu te ai mirà, *tu mirareris.*	voi v' ati mirà, *vos miraremini.*
el, ea s' ar mirà, *ille, illa miraretur.*	ei, ele s' ar mirà, *illi, illae mirarentur.*
*de m' asi mirà io, *si mirarer ego.*	de ne amu mirà noi, *si miraremur nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo sì me vrém mirà, *ego si mirarer.*	Noi sì ne vrému mirà, *nos si miraremur.*

tu sî te vréi mirà, *tu si mi-rareris.*	voi sî ve vréti mirà, *vos si miraremini.*
el, ea sî se vré mirà, *ille, illa si miraretur.*	ei, ele sî se vré mirà, *illi, illae si mirarentur.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo sî me fiu	miratu,	*ego si miratus fuerim.*	Noi sî ne fimu	miratu,	*nos si mirati fuerimus.*
tu sî te fì		*tu si miratus fueris.*	voi sî ve fiti		*vos si mirati fueritis.*
el, ea sî se fie		*ille, illa si miratus, ta fuerit.*	ei, ele sî se fie		*illi, illae si mirati, tae fuerint.*
*io m' asi fi		*ego miratus fuerim.*	noi ne amu fi		*nos mirati fuerimus.*
*de m' asi fi	io	*si ego miratus fuerim.*	de ne amu fi	noi	*si mirati fuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo sî me fiu	fostu miratu,	*ego si miratus fuissem.*	Noi sî ne fimu	fostu miratu,	*nos si mirati fuissemus.*
tu sî te fì		*tu si miratus fuisses.*	voi sî ve fiti,		*vos si mirati fuissetis.*
el,ea sî se fie		*ille, illa si miratus, ta fuisset.*	ei, ele sî se fie		*illi, illae si mirati, tae fuissent.*
*io m' asi fì		*ego miratus fuissem.*	noi ne amu fì		*nos mirati fuissemus.*
*de m' asi fì	io	*si miratus fuissem ego.*	de ne amu fì	noi	*si mirati fuissemus nos.*

Futurum.

Singularis.	Pluralis.
De me voiu mirà io, *si miratus fuero ego.*	De ne vomu mirà noi, *si mirati fuerimus nos.*
de te vei mirà tu, *si miratus fueris tu.*	de ve veti mirà voi, *si mirati fueritis vos.*
de se va mirà el, ea, *si miratus, ta, fuerit ille, illa.*	de se voru mirà ei, ele, *si mirati, tae, fuerint illi, illae.*

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A se mirare *mirari.*

Praeteritum Perfectum et Plusquamperfectum.

A se fi miratu, *vel* a se fi fostu miratu, *miratum esse,* vel *fuisse.*

Futurum.

A fi miràtoriu, *miraturum.*

Supinum.

Miratu, *miratum.*

Gerundium.

G. in *di* et *dum.* De a se mirare, de miratu, pentru a se mirare } *mirandi*, vel *ad mirandum.*

G. in *do.* Mirànduse, *mirando se.*

Participium.

P. Praes. Mirànduse, *vel* miràtoriu } *mirans se*, vel *mirator.*

P. Praet. Miratu, *vel* fostul miràtoriu, *miratus,* vel *qui miratus fuit.*

P. Futur. A fi maràtoriu, *vel* quel qui se va mirà, *miraturus.*

§. 40.

De Verbis Reciprocis.

Verba *Reciproca* reducunt sensum iterum ad eandem personam, de qua sermo est; et deducuntur a Verbis Activis sicut Passiva, et Deponentia, neutrique significationem habent, ut: io me portu, *ego me porto*, vel *gero*; io me peptinu, *ego me pectino*; io me lauu, *ego me lavo*; etc.

§. 39.

Conjungatio Verborum Reciprocorum.

Verbum Reciprocum.

A se culcare, *decumbere.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me culcu, *ego decumbo.*	Noi ne culcàmu, *nos decumbimus.*
tu te culci, *tu decumbis.*	voi ve culcati, *vos decumbitis.*
el, ea se culcà, *ille, illa decumbit.*	ei, ele se culcà, *illi, illae decumbunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me culcaam, *ego decumbebam.*	Noi ne culcaamu, *nos decumbebamus.*
tu te culcaai, *tu decumbebas.*	voi ve culcaati, *vos decumbebatis.*
el, ea se culcaa, *ille, illa decumbebat.*	ei, ele se culcaa, *illi, illae decumbebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me culcai, *ego decubui.*	Noi ne culcarâmu, *nos decubuimus.*
tu te culcasi, *tu decubuisti.*	voi ve culcarâti, *vos decubuistis.*
el, ea se culcâ, *ille, illa decubuit.*	ei, ele se culcarô, *illi, illae decubuerunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m' amu	culcatu,	*ego decubui.*	Noi ne amu	culcatu,	*nos decubuimus.*
tu te ai		*tu decubuisti.*	voi v' ati		*vos decubuistis.*
el, ea s' au		*ille, illa decubuit.*	ei, ele s' au		*illi, illae decubuerunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m' amu	fostu culcatu,	*ego decubueram.*	Noi ne amu	fostu culcatu,	*nos decubueramus.*
tu te ai		*tu decubueras.*	voi v' ati		*vos decubueratis.*
el, ea s' au		*ille, illa decubuerat.*	ei, ele s' au		*illi, illae decubuerant.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo me voiu culcà, *ego decumbam.*	Noi ne vomu culcà, *nos decumbemus.*
tu te vei culcà, *tu decumbes.*	voi ve veti culcà, *vos decumbetis.*
el, ea se va culcà, *ille, illa decumbet.*	ei, ele se voru culcà, *illi, illae decumbent.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Culcăte tu, *decumbe tu.*	Culcative voi, *decumbatis vos.*
culcese el, ea, *decumbat ille, illa.*	culcese ei, ele, *decumbant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si te culci tu, *ut decumbas tu.*	Si ne culcămu noi, *ut decumbamus nos.*
si se culce el, ea, *ut decumbat ille, illa.*	si ve culcati voi, *ut decumbatis vos.*
	si se culce ei, ele, *ut decumbant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si me culcu, *ego ut decumbam.*	Noi si ne culcămu, *nos ut decumbamus.*
tu si te culci, *tu ut decumbas.*	voi si ve culcati, *vos ut decumbatis.*
el, ea si se culce, *ille, illa ut decumbat.*	ei, ele si se culce, *illi, illae ut decumbant.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo m' asi	culca,	*ego decumberem.*	Noi ne amu	culca,	*nos decumberemus.*
tu te ai		*tu decumberes.*	voi v' ati		*vos decumberetis.*
el, ea s' ar		*ille, illa decumberet.*	ei, ele s' ar		*illi, illae decumberent.*
*de m' asi	io	*si decumberem ego.*	de ne amu	noi	*si decumberemus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me vrém		*ego si decumberem.*	Noi si ne vrému		*nos si decumberemus.*
tu si te vréi	culcaș,	*tu si decumberes.*	voi si ve vréti	culcaș,	*vos si decumberetis.*
el, ea si se vré		*ille, illa si decumberet.*	ei, ele si se vré		*illi, illae si decumberent.*
*io me vrém		*ego decumberem.*	noi ne vrému		*nos decumberemus.*
*de me vrém	io	*si decumberem ego.*	de ne vrému	io	*si decumberemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu		*ego si decubuerim.*	Noi si ne fimu		*nos si decubuerimus.*
tu si te fi	culcatu,	*tu si decubueris.*	voi si ve fiti	culcatu,	*vos si decubueritis.*
el,ea si se fie		*ille, illa si decubuerit.*	ei, ele si se fie		*illi, illae si decubuerint.*
*io m' asi fi		*ego decubuerim.*	noi ne amu fi		*nos decubuerimus.*
*de m' asi fi	io	*si decubuerim ego.*	de ne amu fi	io	*si decubuerimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo si me fiu	fostu	*ego si decubuissem.*	Noi si ne fimu	fostu	*nos si decubuissemus.*
tu si te fi		*tu si decubuisses.*	voi si ve fiti		*vos si decubuissetis.*

el, ea si se fie	culcatu,	*ille, illa si decubuisset.*	ei, ele si se fie	culcatu,	*illi, illae si decubuissent.*
io m'asi fi		*ego decubuissem.*	noi ne amu-fi		*nos decubuissemus.*
de m'asi fi	io	*si decubuissem ego.*	de ne amu-fi	noi	*si decubuissemus nos.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De me voiu culcà io, *si decubuero ego.*	De ne vomu culcà noi, *si decubuerimus nos.*
de te vei culcà tu, *si decubueris tu.*	de ve veti culcà voi, *si decubueritis vos.*
de se va culcà el, ea, *si decubuerit ille, illa.*	de se voru culcà ei, ele, *si decubuerint illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A se culcare, *decumbere.*

P. Imperfectum et Plusquamperfectum.

A se fi culcatu, *vel* a fostu culcatu, *decubuisse.*

F u t u r u m.

A fi culcàtoriu, *decubiturum esse.*

S u p i n u m.

Culcatu, *decubitum.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dun.* De a se culcare, de culcatu pentru culcare, } *decumbendi, vel ad decumbendum.*

G. in *do.* Culcàndusc, *decumbendo.*

Participium.

P. Praes. Culcânduse, *vel* culcatoriu, *decumbens*, vel *decubitor*.

P. Praet. Culcatu, *qui decubuit*.

P. Futur. A fi culcâtoriu, *vel* quel qui se va culcà, *decubiturus*, vel *ille qui decumbet*.

§. 49.

De Verbis Irregularibus seu Anomalis eorumque Conjugatione.

Verba Irregularia sunt, quae a communibus aliorum Verborum regulis in aliquo discrepant.

Verba Irregularia in Lingva Daco-Romana sunt admodum pauca, eorumque Irregularitas solum in primá, et secunda persona Praes. Ind. et Conj. consistit.

I.

Verba Irregularia Primae Conjugationis.

1. A luare *vel* luvare, *accipere*, *levare*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo Ieau, *vel* ieau, *ego accipio* vel *levo*.	Noi luvâmu, *nos accipimus*, vel *levamus*.
tu Ieai, — ieai, *tu accipis*.	voi luvati, *vos accipitis*.
el, ea Ieaa, — iea, *ille, illa accipit*.	ei, ele Ieau, *vel* ieau, *illi, illae accipiunt*.

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo luvam — luam, *ego accipiebam*.	Noi luvamu — luamu, *nos accipiebamus*.

tu luvai — luai, *tu accipiebas.*	voi luvati — luati, *vos accipiebatis.*
el, ea luvà — luà, *ille, illa accipiebat.*	ei, ele luvau — luau, *illi, illae accipiebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo luvai — luai, *ego accepi.*	Noi luvarâmu — luarâmu, *nos accepimus.*
tu luvasi — luasi, *tu accepisti.*	voi luvavâti — luarâti, *vos accepistis.*
el, ea luvâ — luâ, *ille, illa accepit.*	ei, ele luvarô — luarô, *illi, illae acceperunt.*

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo amu luvatu — luatu, *ego accepi.*	Noi amu luvatu — luatu, *nos accepimus.*
tu ai luvatu — luatu, *tu accepisti.*	voi ati luvatu — luatu, *vos accepistis.*
el, ea au luvatu — luatu, *ille, illa accepit.*	ei, ele au luvatu — luatu, *illi, illae acceperunt.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.			*Pluralis.*		
Jo amu fostu	luatu *vel* luvatu,	*ego acceperam v. levaveram.*	Noi amu fostu	luatu *vel* luvatu,	*Nos acceperamus.*
tu ai fostu		*tu acceperas.*	voi ati fostu		*vos acceperatis.*
el, ea au fostu		*ille, illa acceperat.*	ei, ele au fostu		*illi, illae acceperant*

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo luvasem — luasem, *ego acceperam.*	Noi luvasemu — luasemu, *nos acceperamus.*
tu luvasesi — luasesi, *tu acceperas.*	voi luvaseti — luaseti, *vos acceperatis.*

el, ea luvase — luase, *ille, illa acceperat.*	ei, ele luvase — luase, *illi, illae acceperant.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo voiu luvà — luà, *ego accipiam.*	Noi vomu luvà — luà, *nos accipiemus.*
tu vei luvà — luà, *tu accipies.*	voi veti luvà — luà, *vos accipietis.*
el, ea va luvà — luà, *ille, illa accepit.*	ei, ele vor luvà — luà, *illi, illae accipient.*

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Lea *vel* iea tu, *leva, vel accipe tu.*	Luvati — luati voi, *levate, vel accipite vos.*
leae — ieae el, ea, *levet, vel accipiat ille.*	leae — ieae ei, ele, *levent vel accipiant illi, illae.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si leai — si ieai tu, *ut accipias tu.*	Si luvému — si luomu noi, *ut accipiamus nos.*
si leae — si ieae el, ea, *ut accipiat ille.*	si luvati — si luati voi, *ut accipiatis vos.*
	si leae — si ieae ei, ele, *ut accipiant illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jo si leau — si ieau, *ego ut accipiam.*	Noi si luvému — si luému, *nos ut accipiamus.*

tu sĭ leai — sĭ ieai, *tu ut accipias.*	voi sĭ luvati — sĭ luati, *vos ut accipiatis.*
el, ea sĭ leae — sĭ ieae, *ille, illa ut accipiat.* etc.	eĭ, ele sĭ leae — sĭ ieae, *illi, illae ut accipiant.* etc.

S u p i n u m.

Levatu — luvatu — luatu, *levatum v. acceptum.*

Reliqua tempora flectuntur secundum primam Conjugationem.

2. A mènare, *pellere, mittere.*

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Jŏ mèiu *vel* mènu, *ego pello vel mitto.*	Noi mènămu, *nos pellimus v. mittimus.*
tu mèii — mèni, *tu pellis.*	voi mènati, *nos pellitis.*
el, ea mènă, *ille, illa pellit.*	ei, ele mènă, *illi, illae pellunt.*

Futurum, Modi Mandativi.

Singularis.	*Pluralis.*
Sĭ mèii *vel* sĭ mèni tu, *ut pellas tu.*	Sĭ mènèmu noi, *ut pellamus nos.*
sĭ mèie — sĭ mène el, ea, *ut pellat ille, illa.*	sĭ mènati voi, *ut pellatis vos.*
	sĭ mène ei, ele, *ut pellant illi, illae.*

Reliqua tempora omnia conjugantur regulariter juxta Conjugationem primam.

II.

Verba Irregulare Secundae Conjugationis.

1. Verbum Irregulare, A rèmânere, *remanere.*

Ind. Praes. Io rèmâiu, *vel* rèmânu, *ego remaneo;* tu rèmâii *vel* rèmâni, *tu remanes;* el rèmâne, *ille*

remanet. Praet. Imp. Io rĕmâneam, *ego remanebam.* etc.

Praeterit. Perf. I. Io rĕmâsei, *ego remansi;* tu rĕmâsesi, *tu remansisti;* el rĕmase, *ille remansit.* Imperat. Praesens. Rĕmâii tu, *remane tu;* remâie el, *remaneat ille;* rĕmâneti voi, *remanete vos;* rĕmâie ei, *remaneant illi.* Futurum Imp. Sĭ rĕmâiu io, sĭ rĕmâii tu, sĭ rĕmaie el, *ut remaneam ego.* etc. sĭ rĕmânemu noi. etc. Supinum. Remasu, *remansum.*

Reliqua tempore regulariter conjugantur.

2. A putere, *posse.*

Ind. Praes. Io potu *vel* pociu, *ego possum,* tu poti, *tu potes,* el póte, *ille potest;* noi putemu, voĭ puteti, ei potu; *nos possumus.* etc. Supinum: Potutu *v.* potutu. De cetero per omnia conjugatur sicut verba secundae conjugationis, nisi quod ubique mutet *o* in *u*, praeter tres personas singulares, et tertiam pluralem Praesentis Indic. et Futuri Imper. secundam; item et tertiam singularem, et tertiam pluralem Praesentis Imperativi, in quibus solis *o* conservat. Ceterum siquis etiam in reliquis temporibus praeter dictas personas scripserit et pronunciaverit ubique *o* pro *u* minime errabit et ab omnibus intelligetur.

3. A țĕnere, *tenere.*

Ind. Praes. Io tiĕiu *vel* tiĕnu, ego *teneo,* tu tiĕii *vel* tiĕni, *tu tenes,* el tiĕne, *ille tenet;* noi tiĕnemu, voi tiĕneti, ei tiĕnu; *nos tenemus, vos tenetis,* etc. Praes. Imperativi. Tiĕne tu, *tene tu,* tiĕie el, *teneat ille.* Futur. Imp. Sĭ tiĕiu io, sĭ tiĕii tu, sĭ tiĕie el; *ut teneam ego* etc. Supinum. Tiĕnutu. Praet. Perf. I. Tiĕnui, *tenui.*

III.

Verba Irregularia Tertiae Conjugationis.

A punere, *ponere.*

Ind. Praes. Io puiu, *vel* punu, *ego pono;* tu puii, *vel* puni, *tu ponis;* el pune, *ille ponit;* noi

punemu etc. Praes. Imp. Pune tu, *pone tu*; puie el, *ponat ille*. Futur Imp. Si puiu io, si puii tu, si puie el, *ut ponam ego* etc. Praet. Perf. I. Pusei, *posui*; Supinum. Pusu, *positum*.

IV.

Verbum Irregulare Quartae Conjugationis.

A Venire, *venire*.

Ind. Praes. Io véiu *vel* vinu, *ego venio*; tu vii *v.* vini, *tu venis*; el vine, *ille venit*; noi venimu, voi veniti, ei vinu. Praes. Imp. Vini tu, *veni tu*, vie el, *veniat ille*. Fut. Imp. Si vii *vel* si vini tu, si vie *vel* si vinė el. Sup. Venitu. Praet. Perf. I. Venii, *venit*.

Reliqua tempora conjugantur iuxta quartam Conjugationem.

Nota. In hujus verbi personis irregularibus *e* mutatur in *i*.

§. 50.

De Verbis Impersonalibus eorumque Conjugatione.

Verba *Impersonalia* sunt, quae prima et secunda persona útriusque numeri carent, út: ninge, *nigit*; tunā, *tonat*, etc.

Haec sunt duplica: alia Activae vocis, ut: me dóre, *mihi dolet*, vel *me poenitet*; mi place, *mihi placet*; mi rușine, *me pudet*. etc. Alia Passivae, ut: se vede, *videtur*; se cade, *decet*; se cuvine, *convenit*; se intemplā, *evenit*; se merge, *itur*, *migratur* etc.

I. Activa, vel potius Neutra iterum sunt duplicia: alia nempe *per se Impersonalia*, quae nimirum in prima et secunda persona usitate non usurpantur, ut: se cuvine, *convenit*; mi place, *placet*; me dóre, *dolet*; mi pare, mihi *apparet* vel *videtur*; haec conjugantur praeponendo eis Dativos et Accusativos Pronominum personalium: mi, ti, ni, vi; me, te, il, ne, ve, ii, e. g. me dóre, te dóre, il dóre; ne dóre, vė dore. ii dóre etc. Alia *per accidens*, quae quidem ratione

primae, et secundae Personae personalia sunt: in tertia autem impersonalitatem induunt; id est absolute sine Nominativo ponuntur, ut: tună, *tonat*; fulgeră, *fulgurat*; grăndină, *grandinat*; ninge, *ningit*; plóe, *pluit*.

P a r a d i g m a.

I. Verbi Impersonalis vocis Activae.

M o d u s   I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.	*Pluralis.*
Me dóre, *mihi dolet.*	Ne dóre, *nobis dolet.*
te dóre, *tibi dolet.*	ve dóre, *vobis dolet.*
il dóre, *illi dolet.*	li dóre, *illis dolet.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Me dorea, *mihi dolebat.*	Ne dorea, *nobis dolebat.*
te dorea, *tibi dolebat.*	ve dorea, *vobis dolebat.*
il dorea, *illi dolebat.*	li dorea, *illis dolebat.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.	*Pluralis.*
Me durù, *mihi doluit.*	Ne durù, *nobis doluit.*
te durù, *tibi doluit.*	ve durù, *vobis doluit.*
il durù, *illi doluit.*	li durù, *illis doluit.*

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.	*Pluralis.*
M' au durutu, *mihi doluit.*	Ne au durutu, *nobis doluit.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
M' au fostu durutu, *mihi doluerat.*	Ne au fostu durutu, *nobis doluerat.*

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.	*Pluralis.*
Me duruse, *mihi doluerat.*	Ne duruse, *nobis doluerat.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Me va durè, *mihi dolebit.*	Ne va durè, *nobis dolebit.*

Modus Imperativus.

Singularis.	*Pluralis.*
Dórète, *doleat te.*	Dórèvè, *doleat vos.*
dórè'l, *doleat illum.*	dórè'i, *doleat eos.*

Futurum.

Singularis.	*Pluralis.*
Si te dórè, *ut tibi doleat.*	Si ne dórè, *ut nobis doleat.*
si il dórè, *ut illi doleat.*	si ve dórè, *ut vobis doleat.*
	s' li dórè, *ut illis doleat.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.	*Pluralis.*
Si me dórè, *ut mihi doleat.* etc.	Si ne dórè, *ut nobis doleat.* etc.

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.	*Pluralis.*
M'ar dorè, *mihi doleret.* etc.	Ne ar dorè, *nobis doleret.* etc.
*de m'ar dorè, *si mihi doleret.* etc.	de ne ar dorè, *si nobis doleret.* etc.

P. Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.	*Pluralis.*
Sì me vré dorè, *si mihi doleret* etc.	Sì ne vré dorè, *si nobis doleret.*
*me vré dorè, *doleret mihi.*	ne vré dorè, *nobis doleret.*
*de me vré dorè, *si mihi doleret.* etc.	de ne vré dorè, *si nobis doleret.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.	*Pluralis.*
Sì me fie durutu, *si mihi doluerit* etc.	Sì ne fie durutu, *si nobis doluerit.* etc.
*m'ar fì durutu, *mihi doluerit.*	ne ar fì durutu, *nobis doluerit.*
*de m'ar fì durutu, *si mihi doluerit.*	de ne ar fì durutu, *si nobis doluerit.*

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.	*Pluralis.*
Sì me fie fostu durutu, *si mihi doluisset.* etc.	Sì ne fie fostu durutu, *si nobis doluisset.* etc.
*m'ar fì fostu durutu, *mihi doluisset.*	ne ar fì fostu durutu, *nobis doluisset.*
*de m'ar fì fostu durutu, *si mihi doluisset.*	de ne ar fì fostu durutu, *si nobis doluisset.*

F u t u r u m.

Singularis.	*Pluralis.*
De me va durè, *si mihi doluerit* etc.	De ne va durè, *si nobis doluerit.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A me dorè — dorere, — *me dolere.*

Praeteritum Perf. et Plusquamperf.

A fi durutu, *et* a fi fostu durutu, *doluisse.*

S u p i n u m.

Durutu.

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum.* De a durè — durere *vel* pentru a durere, *dolendi*, *vel ad dolendum.*

G. in *do.* Durèndumè, *dolendo mihi.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Quel cu dorere, *cui dolet*, *vel dolens.*

Conjugatio autem verborum per se Impersonalium activorum fit per consvetas quatuor Conjugationum formas e. g.

1. *Per.* I. *Conjug.* Tunâ, *tonat*; tunaa, *tonobat*; tunâ, *tonuit*; au tunatu, *tonuit*; au fostu tunatu, *tonuerat*; tunasè, *tonuerat*; va tunà, *tonabit.* *Conjunctiv.* Si tune, *ut tonet* etc. *Infinit.* A tunare, *tonare* etc.

2. *Per.* III. *Conjug.* Ninge, *ningit*; ningea, *ningebat*; ninsè, *ninxit*; au ninsu, *ninxit*; au fostu ninsu *ninxerat*; ninsesè, *ninxerat*; va ninge *ninget.* *Conjunct.* Si ningâ, *ut ningat* etc. *Infinitiv.* A ningere *ningere*; a fi ninsu, *ninxisse.* etc.

Pari modo etiam: per reliquas Conjungationes.

II. Impersonalia passivae vocis fiunt ab omnibus verbis activis, et neutris, conjugantur cum Pronomine personali tertiae personae *se*; eorumque Conjugatio sequitur characterem verborum Passivorum, e. g.

1. *Per.* I. *Conjug.* Se càntâ, *cantatur*; se càntaa, *cantabatur*; se càntâ; s' au càntatu, *cantatum*

est; s'au fostu cantatu, *cantatum fuerat* etc. *Conjunct.* sî se cânte, *ut cantetur* etc. — Sic etiam: se pare, *videtur vel apparet;* se intêmplă, *accidit, evenit* etc. *Infin.* A se cântare, *cantari* etc.

2.) *Per* II. *Conjug.* Se vede, *videtur;* se vedea, *videbatur;* se vedù, s'au vedutu, *visum est;* s'au fostu vedutu, *visum fuerat*; se va vedè, *videbitur. Conjunct.* sî se védă, *ut videatur* etc. *Infin.* A se vedere, *videri*, a se fi vedutu, *vel* a se fi fostu vedutu, *visum fuisse* etc. Sic etiam: se şede, *sedetur;* se tace, *siletur;* se cade, *decet* etc.

3.) *Per* III, *Conjug.* Se merge, *itur v. migratur;* se mergea, *ibatur v. migrabatur;* se mérse, s'au mersu, *itum est*; s'au fostu mersu, *itum fuerat*; se mersesĕ, *itum fuerat,* se va mergé, *ibitur. Conjunct.* Sî se mérgă, *ut eatur* etc. *Infin.* A se mergere, *migrari* etc.

4.) *Per* IV. *Conjug.* Se cuvíne, *convenit*; se cuviniea; *conveniebat;* se cuvinù, s'au covènitu, *convenit*; s'au fostu covènitu, *convenerat;* se va cuvinì, *conveniet. Praes. Conj.* Sî se cuvine, *ut conveniat.* etc. *Infin.* A se cuvinire, *convenire* etc. Sic etiam: se aude, *auditur*; se dórme, *dormitur* etc.

§. 51.

D. De Supino.

Supinum est Tempus principale, a quo Tempora Praeterita una cum Participiis Verborum passivorum formantur; Itaque:

I. Verba primae Conjugationis formant supinum in *atu*; e. g. laudu, *laudo*, lăudatu, *laudatum*; portu, *porto*, portatu, *portatum*; aru, *aro*; aratu, *aratum*.

II. Verba secundae Conjugationis formant supinum in *utu*; ut: tacu, *taceo*; tăcutu, *tacitum*; béu, *bibo*, béutu, *potus*; vedu, *video*, vedutu, *visum*.

Excipiuntur Verba in *iu* desinentia, quae supinum formant in *atu*; e. g. incopciu, *infibulo*, incopciatu, *infibulatum*; taiu, *seco*, tăĭatu, *sectum*; mangăiu, *consulor*, mangăiatu; subtiu, *extenuo*, subtiiatu etc.

Ast rĕmânu, *remaneo*, habet: remasu; scriu, *scribo*, habet: scrisu, scriatu, *vel* scriptu.

III. Verba tertiae Conjugationis formant supinum in *ùtu*; ut: batu, *tundo*, batutu, *percussum*, *vel tusum*; vĕndu, *vendo*, vĕndutu; crescu, *cresco*, crescutu.

Excipiuntur ab hac regula ea verba, quae in prima persona Praes. Indic. in *gu* termiminantur, quoniam haec formant supinum mutando literam *g* in *s*; e. g. alegu, *eligo*, alesu; culegu, *colligo*, culesu; diregu, *dirigo*, diresu; inpungu, *pungo*, *perfero*, inpunsu; mulgu, *mulgeo*, mulsu; curgu, *fluo*, cursu; mergu, *pergo*, mersu etc.

Simili modo in *s*, formant supinum: ascundu, *abscondo*, ascunsu; radu, *rado*, rasu; tundu, *tondeo*, tunsu; aprindu, *accendo*, aprinsu; intindu, *extendo*, intinsu; scotu, *excipio*, scosu; ducu, *duco*, dusu; punu, *pono*, pusu; apunu, *appono*, apusu; repunu, *repono*, repusu; depunu, *depono*, depusu etc.

Ast spargu, *frango*, habet spartu; rumpu, *rumpo*, ruptu; frigu, *asso*, *pinso*, friptu; sugu, *sugo*, suptu.

IV. Verba quartae Conjugationis faciunt supinum in *itu*; e. g. audu, *audio*, auditu; dormu, *dormio*, *dormitu*; pândescu, *insidior*, pânditu; sĕntu, *vel* sĕntiu, *sentio*, sĕntitu.

Excipe: sciu, *scio*; quia supinum habet: sciutu.

§. 52.

E. De Textura Verborum.

Verba respiciendo ad eorum texturam dispescuntur:

I. In Verba radicalia; haec perse subsistunt et ab aliis Orationis Partibus non deducuntur, sed a sua radice. e. g. vêdu, *video*; dormu, *dormio* etc.

II. In Verba derivata; haec perse non subsistunt, sed ab aliis Orationis Partibus deducuntur. Itaque:

1. A Nominibus substantivis: e. g. Partinescu, *partem tueor vel parco*; venit à parte; cortinescu, *honorem exhibeo*, venit à corte.

2. A Pronominibus. e. g. Insuşescu *approprio*, a Pron. insusi; âmbinu, *combino*, a Pron. ambi, *ambo*.

3. Ab Adverbiis. e. g. Intârdiu, *retardo*, a târdiu, *tarde*; repedescu, *praecipito*, a repede, *cito*,

4. A Praepositionibus e. g. Asuprescu, *supero* vel *objurgo*, a supra, *supra*; depunu, *depono*, venit a de et punu; descriu, *describo*, a scriu et de.

5. Ab Interjectionibus. e. g. Ohtesu, *lamentor*, ab oh; mê vaetu, *vagito*, a vai.

§. 53.

De Incremento Linguae per multiplicationem Verborum.

Verba quemadmodum radicalia, ita et derivata, aut sunt simplicia, aut composita; Itaque:

I. Simplicia dicuntur, quando cum alia voce, aut Orationis parte non conjunguntur. e. g. Aru, *aro*, batu, *batuo*, infrênu, *infreno*, punu, *pono*, urmu *vel* urmesu, *sequor*. e. a. p.

II. Composita, quae cum aliis vocibus, aut particulis componuntur; uti sunt Praepositiones inseparabiles, e. g. *a*, *ad*, *de*, *des*, *es* pro *ex*, vel *s*, *re*, *res*, *cu*, vel *con*, *in*, *pra*, *sub*, *tra*, *stra*, aut *trans* e. g.

a. Dormu, *dormio*; a-dormu, *obdormio*; mestecu, *mastico*; a-mestecu, *immisceo*; plecu, *clino*; a-plecu, *inclino*.

ad. Unu, *unio*; ad-unu, *aduno*; umbru, *vel* umbresu, *umbro*; ad-umbru *vel* adumbresu, *adumbro*; apa, *aqua*; ad-apu, *adaquo* etc.

de. Prêndu, *prendo* vel *prehendo*; de-prêndu, *occupor*; punu, *pono*; de-punu, *appono*, lungescu, *tendo*; de-lungescu, *extendo*.

des. Legu, *ligo*; des-legu, *dissolvo*; batu, *verbero*; des-batu, *dissvadeo* vel *excipio*; armu, *vel* armesu, *armo*; des-armu, *exuo arma*; inchiu *vel* inchidu, *includo*; des-chiu, *vel* des-chidu, *aperio*.

es aut *s*. Punu, *pono*; es-punu, *vel* s-punu, *expono*; torquu *neo* vel *torqueo*; s-torquu, *v.* es-torquu, *extorqueo*.

re. Sucescu, *intorqueo*; re-sucescu, *retorqueo*; tornu, *fundo*; re-tornu, *vel* res-tornu, *refundo* vel *everto*; tragu, *traho*, re-tragu, *retraho*.

cu. Legu, *ligo*; cu-legu, *colligo*; prêndu, *prehendo*; cu-prêndu, *comprehendo*.

res. Frângu, *frango*; res-frângu, *refringo*; compâru, *comparo*; rescompâru, *redimo*; batu, *batuo*, resbatu.

in. Departu, *amoveo*; in-depârtu, *removeo*; cruntu, *cruento*; in-cruntu, *incruento*; cununu *v.* cununesu, *corono*; in-cununu, *redimio*.

pro. Lungescu, *elongo*; prolungescu, *prolongo*; citescu, *lego*; pro-citescu; *perlego*; ducu, *duco*; pro-ducu, *produco*.

sub. Punu *pono* sub-punu, *suppono*; tragu, *traho* sub-tragu, *subtraho*; scriuu, *scribo*, sub-scriuu, *subscribo*.

tra. Ducu, *duco*, tra-ducu, *traduco*.

stra, *trans*. } Mutu, *muto*, strâ-mutu *v.* trans-mutu, *permuto*, *v.* *transmuto*; pungu, *pungo*; strâ-

pungu, *v.* transpungu, *transfigo*; figu, *figo*; infigu, strâ-figu *v.* trans-figu, *infigo* etc.

pre. Seru, *salio*; pre-seru, *sale conspergo*; incepu, *incipio*; pre-cepu, *percipio*, *v. intelligo*; dicu, *dico*; predicu, *praedico*; dau, *do*; pre-dau, *exhibeo*; punu *pono*, pre-punu, *praepono*; legu, *lego* (*v. ligo*), pre-legu, *praelego* etc.

Observatio. Ex hucusque allatis clarum est, Lingvam Daco-Romanam sive Valachicam etsi multis vicissitudinibus, per tot seculorum decursum fuerit supposita; nihilominus hinc inde illas conservasse particulas, quarum ope ea augeri potest, ut apta reddatur ad quaslibet sublimes scientias in ea pertractandas, ut idem sensus prodeat, qui secundum conceptum et vim alicujus scientiae requiritur.

CAPUT V.

De Participio.

§. 54.

Participium est Adjectivum a Verbo derivatum accidentia Verbi in se continens; quod flectitur in genere, numero, et casu cum Adjectivo sibi adjuncto, sicut alia Adjectiva.

Participium distinguitur ab Adjectivis aliis, eo, quod derivetur a Verbo, et ipsam Personam aut rem agentem, vel patientem indicat, immo et ipsum actionis Tempus determinat. Sunt autem Tempora Participiorum tria: Praesens, Praeteritum, et Futurum. e. g. Sâpându, *fodens*, vel sâpâtoriu, *fossor* (Ital. zappatore), fostu'l sâpatoriu, *qui fodit*; fiitoriu'l sâpâtoriu, *fossurus*.

Ex his apparet Participium integram naturae suae partem capere a Verbo et a Nomine, e. g. loco ut dicamus: quelu qui iubesce pre Dumnedeu, *ille qui Deum diligit*; cum Participio dicimus: iubitoriul' de Dumnedeu, *amator Dei*.

Hinc: Participia etsi a Verbis sint derivata, et ab eis participent, unde et Participia vocantur; nihilominus quoniam abbreviant sermonem et exornant, merito tanquam orationis Pars consideratur.

§. 55.

De Formis Participii.

Formas Participii duas numeramus: unam activam; et alteram passivam.

§. 56.

De Forma Participii activa.

Haec forma pro genere masculino terminatur in *oriu*; ut: càntàtoriu, *cantans* vel *cantator*; pro foeminino vero genere in *ore*; ut: càntàtóre:

Exempl: Titul' quelu, qui au sfàrmatu Cètatea si Beserica Ierusalimului, tótà Judea Impèrìtiei Romanilor au supuso, *Titus ille, qui diruit civitatem, et Templum Hierosolymae, totam Judaeam Imperio Romanorum subjecit.* Cum *Part.* Titul' sfàrmàtoriul' Cetetiei si al' Bęserici Ierusalimului, tótà Judea Inpèrìtiei Romanilor au supusò, *Titus dirutor civitatis et Templi Hierosolymae, totam Judaeam Imperio Romanorum subjecit.*

§. 57.

De Forma Participii passiva.

Haec forma terminatur pro genere masculino semper in *tu*, pro foeminino vero in *a*, et provenit a Supino cujuslibet verbi: ut:

Exempl. Sfàrmata de Titu Cètate si Bèsericà a Ierusalimului, nèquè o datà nu s'au maì fàcutu, *diruta a Tito civitas et Templum Hierosolymae non amplius est reaedificata.*

Nota. Haec Participia ob clariorem sensum assu-

munt ante se Pronomen demonstrativum *quelu*, *quea*. e. g. Cétate si Beserica Ierusalimului, quea de Titu sfărmată, nèquè o dată nu s'au mai făcutu, *civitas, et Templum Hierosolimae*, *quae a Tito* etc.

Plura Participiorum Exempla vide in Syntaxi eorundem.

De Partibus Orationis indeclinabilibus.

CAPUT VI.

De Adverbiis.

§. 58.

Adverbia sunt Orationis partes indeclinabiles, ast verbis adjunctae eorum significationem explanant, ac definiunt, indicantes locum vel tempus, aut atiam proprietatem alicujus actionis; v. g. Petrŭ ieri fiĕndu aice mult au vorbitu cu mène, de sciènțile quele scolasticesci, *Petrus heri cum fuisset hic multum locutus est mecum, de scientiis scholasticis.*

§. 59.

Partitio Adverbiorum.

Adverbia aut sunt Primitiva aut Derivata.

I. Adverbia Primitiva, sunt ex natura sua, et conjunctionem temporis alicuius aut loci indicant; ut: astădi, *hodie*, ieri, *heri*; aquì, *hic*; a colo, *ibi.*

II. Derivata, sunt quaepiam:

1. A Nominibus substantivis; e. g. Domnu, *Dominus*; 'Angeru, *Angelus*; muiiere *mulier*; ex quibus prius fiunt adjectiva accipiendo syllabam *escu*; ut: Domnescu, *dominalis*; 'Angerescu, *Angelicus*; muiierescu, *muliebris*; nunc ex his formantur Adverbia mutando syllabam *escu*, in *esce*; ut: Domnesce, *dominaliter*; 'Angeresce, *Angelice*; muiieresce *muliebri-*

ter. His Adverbiis dum loquimur orationis series abbreviatur et exornatur; e. g. loco ut dicamus: Petru se portă qua un Domnu, *Petrus se gestat sicut unus Dominus*; Joan cântă qua si un 'Angeru, *Joannes cantat sicut unus Angelus*; Andrei vorbesce quasi o muiiere, *Andreas loquitur quasi una mulier*; melius dicitur: Petru se pórtă Domnescè; Joan cântă 'Angeresce; Andrei vorbesce muiieresce.

Nota. Nomina substantiva materiam aliquam significantia, in Adverbia mutari nequeunt. e. g. Lemnu, *lignum*; feru, *ferrum*; auru, *aurum*; argêntu, *argentum*; pétră, *petra*; plumbu, *plumbum*. e. a. p.

2. A Nominibus Adjectivis masculini, et communis generis, quae si perse sine substantivo sumantur iam sunt Adverbia. e. g. formos' ai scrisu, *pulchre scripsisti*; subţire cânti, *attenuate* vel *sublibiter cantas*; inaltu cugeti, *alte cogitas*.

Observatio. Adverbia quando tantum actionis cujuspiam proprietatem indicant, tunc sunt Adverbia; si vero proprietetatem Personae alicujus aut rei denotaverint, tunc sunt Adjectiva; e. g. Fiiu'l vecinu lui nostru vorbesce spulberatu; *vel* Fiiu'l vecinu lui nostru este spulberatu la vorbă, *Filius vicini nostri loquitur turbulente*; vel *Filius vicini nostri est turbulentus* (*in verbis*) *in loquendo*. Nunc hic vocabulum spulberatu in primo casu est Adverbium, quia proprietatem verbi indicat, hoc est: *quomodo loquitur Filius vicini*, in secundo vero casu est Adjectivum, quia ipsius personae proprietatem indicat, hoc est: *qualis est Filius vicini in loquendo*. Unde merito concludere possumus omnia Nomina Adjectiva promanare, seu suam texturam deducere ab Adverbiis.

Porro notandum est: Omnia Adverbia sicut Adjectiva per omnes tres gradus comparationis flecti sive Comparari posse; e. g. alaltă ieri formosu, eri mai formosu, astădi si mai formos' ai scrisu, *ante heri pulchre*, *heri pulchrius*, *hodie adhuc pulchrius scripsisti*.

§. 60.

De Adverbiis Derivatis speciatim.

I. Adverbia Primitiva Tempus indicantia.

Amù, mù, *modo*.
Acum, aquum; acù, *nunc*.
Acnù, *actu*.
Apoi, dupò aquea, *postea*.
In data, *illico*.
Màne, *cras*.
Astàḍi, *hodie*.
Adinàórà, *olim*.
Curèndu, *tempestive*.
Repede, *cito*, *repente*.
Tarḍiu, *tarde*.
Èrò, *iterum*.
De lócu, *subito*, *illico*.
Jeri, eri, *heri*.
Poï màne, *post cras*.
De unàḍi, *nuper*.
In ante, *antea*.
De mànétia, *mane*.
Aorea, *interim*.
Quàte odatà, *interdum*.
Dupò màne, *post cras*.
Astà dimànétia, *hoc mane*.
Astà sérà, *hodie vesperi*.
Astà nópte, *ista nocte*.
In de sérà, *vesperi*.
Sub sérà, *sub sera*.
Mai apoi, *tardius*.
Màne dimànétia, *cras mane*.
Màne ḍi, *crastino die*,
Màne nópte, *cras denocte*.
Màne séra, *cras sero*.
In rèsàritu de sóre, *in ortu solis*.
In rèvàrsatu de ḍiori, *in ortu aurorae*.
Ponè aquum, *hucusque*.
Jeri dimànétia, *heri mane*.
Eri la améḍiaḍi, *heri in meridie*.
De unàḍi, *nuper*.
In tèmpul' vechiu, *tempore antiquo*.
Alaltà eri, *pridie*.
Órequàndu, *aliquando*.
Eri sérà, *heri vesperi*.
Tèmpuriu, *tempestive*.
Incetu, *lente*.
Mereu, *frequenter*.
Ades, adese, *saepe*.
De multe ori, *multoties*.
Totdéuna, Pururé } *semper*, *omni tempore*.
Ne incetatu, *incessanter*.
Ne curmatu, Ne preruptu } *continuo*, *non interrupte*.
Fie quàndu, *quandocunque*.
Intraquea, *interea*.
Pònè quàndu, *eousque*,
Raru, Arare ori, } *raro*.
Mai nèquè odatà, *fere neque semel*.
Pe urma, *ultimo*.
In vechiu, *in aeternum*.
De ḍi-in ḍi, *de die, in diem*.
Amusi, *mox*.
Eri nópte, *hesterna nocte*.
Nèque o data, *nunquam*.
Mai multu, *amplius*.
Ḍioà si nópte, *die, et nocte*.

De multe ori, *multoties*.
In ante de médiă nópte, *ante mediam noctem*.
De de multu, *pridem*.
Quăt mai curêndu, *quo otyus*.
Jeri la médiădi, *heri in meridie*.
Dupŏ médiădi, *post meridiem*.
Dupŏ prăndiu, *post prandium*.
Dupŏ cênă, *post coenam*.
In ante de cênă, *ante caenam*,
Pré tardiu, *valde tarde*.
In têmpul' venitoriu, *tempore futuro*.
In tóte dilele, *quotidie*.
Tótă dioa, *tota die*.
In totu anu, *omni anno*.
In totu têmpul', *omni tempore*.
In totă ora, *omni hora*.
Intra puçinu têmpu, *pauco tempore*.
In o batere de ochiu, *in nictu oculi*.
Intr'o clipită } *in momento*.
Intr'un momentu }
Intr'un anu, *uno anno*.
In óra disă, *dicta hora*.
Mai iute, *citius*.
Quăndva, *aliquando*.
Ori quăndu, *quandocunque*.

II. Adverbia Locum indicantia.

1. *Ad Interogationem* Unde? *Ubi?*

Aici, ici, ice, *hic, hicce*.
Acolo, acolo, cole, *ibi, illic*.
Din cole, *ultra*.
Inlăuntru } *intus, intra*.
Inlontru }
Afară, *foris*.
De asupra, *supra*.
De desubt, *sub, infra*.
Dinsusu } *a supra, superne*.
De susu }
Susu, *sursum*.
Giosu, } *deorsum*.
In giosu }
Oblu, *e regione*.
Indéréptu, *retro*.
Dupŏ, *post*.
In preşmă, *ex adverso*.
In napoi, *retro, apost*.
In ante, *ante, coram*.
Pretutindine, *ubique*.
Fie unde, *ubicunque*.
In totu locu, *in omni loco*.
In un locu, *in uno loco*.
Nêque unde } *nullibi*.
Niqueire, }
In vre un locu, *in ullo loco*.
Fiesque unde, *ubique*.
Óre unde } *alicubi*.
Undeva }
Aire, aliure, } *alibi*.
Aindere, }
Aprópe, *prope*.
De parte *procul*,
Mai de parte, *magis procul*.
Pristen, *praesto*.

Din afară, *extrinsecus.*
Din lăuntru, *intrinsecus.*
Acasa, *domi.*
Aliure, *aliorsum.*
Pre din lontru, *ab intra.*
Pre din afară, *ab extra.*

Lôngă, lôngĕ, *penes.*
De de parte, *a procul.*
De dirépta / De a derépta } *ad dexteram.*
De a stânga, *ad sinistram.*
De a própe, *cominus.*

2. *Ad Interogationem* unde? *quo? vel* inquôtrou? *quorsum? qua?*

Incóce, *hac.*
Acolo, *eo, illuc.*
Incolo, *illac.*
Intracolo, *illorsum.*
Direptu, *directe.*
Indereptu, *retrorsum.*
In ante, *antrorsum.*
In apoi, *apost, retro.*
Incrucișu, *transverse.*
In poncisi, *opposite.*
De lature, *ad latus.*
Curmedișu, *transverse.*
Nicaire, *nuspiam.*
Intracolo, *illac versus.*
Ori unde, *ubicunque.*
Crucișu, *decusatim.*
Costișu, *oblique.*

Dé supra, *sursum, superius.*
Din giosu, *deorsum.*
Intră / In lontru } *intro, intus.*
Afară, *foras.*
Susu, *sursum.*
Giosu, *deorsum.*
Aliure, *aliorsum.*
Óre unde, *aliquorsum.*
Din colo, *trans.*
Precipișu, *praecipitanter.*
Cepișu, *cuspidatim.*
Côtră casă, *domum versus.*
Intra cóce, *hac versus.*
De parte, *procul.*

3. *Ad Interogationem* pe unde? *qua?*

Pe ici, pe ice, *hac, hacce.*
Pé colo, *illac.*
Pe din colo, *alia via.*
Din cóque, *ex hac parte.*
Pe din afară, *ab extra.*
Pe de asupra, *superius.*
Pe din giosu, *Deorsum.*
Pe din lăuntru, *ab intra.*
In susu, *sursum versus.*

Pe din susu, *superne.*
Fie pe unde, *quacunque.*
Pe de parte, *a longe.*
Pe de aprôpe, *prope.*
Pe de laturi, *ad partes.*
Pe din ante, *ab ante.*
Pe din apoi, *a post.*
In giosu, *deorsum versus.*

4. *Ad Interogationem* de unde? *unde?*

De aqui, *hinc.*

De aice, / De ici, } *hincce.*

De acolo, *inde.*
De in lontru, *ab intra.*
Din afară, *exterius.*
Din derept, *a tergo.*
De a supra, *superne.*
Din giosu, De giosu } *ab infra.*
De tote părțile, *ex omnibus partibus.*
De dę parte, *a procul.*
De niquęire, *ex nullo loco.*

Dę pre totindenè, *undequaque.*
De ambe laturile, *ex utraque parte.*
Din cóce, *ex hac parte.*
De acolo, *illinc.*
Din susu, De susu } *de super.*
De a prope, *a prope.*
Orì de unde, *undecunque.*

5. *Ad Interogationem* Pònè unde? *quousque?*

Pònè aici, *hucusque.*
Pònè acolo, *illucusque.*

Pònè la incetatu, Pònè in capătu, } *usque finem.*

III. Adverbia Ordinis.

De nou, *denuq.*
'Anteiu, *primo.*
Dé ici, *deinceps.*
Dupó aquea, *postea.*
Insè, *interim.*
Tandă, *tandem.*
Incălcitu, *confuse.*
Pre urmă, *postreme.*
Dupó tóte, *post omnia.*
De casă in casă, *domatim.*
Mai virtuos, *amplius.*
Mai ánteiu, *prius.*
De aqui in ante, *in posterum.*

De acum, de aquum, *a modo.*
Mai pre urma, *ultimario.*
Preste tot, *generatim.*
Din preuna, *una simul.*
De una data, *ad semel.*
De cuvêntu in cuvêntu, *de verbo ad verbum.*
Altmintrele, *aliter.*
In şęru, In răndu } *in serie, in ordine.*
Ųnu dupó altu, *unus post alterum.*

IV. Adverbia Quantitatis.

Multu, *multum.*
Mai multu, *plus.*
Sat' destulu, *satis.*
De ajunsu, *sufficienter.*
De diumètate, *dimidium.*

Pré multu, *valde multum.*
Mai, *magis.*
'Anchè, *adhuc.*
Cu multu mai, *multo magis.*
Intregu, *integrum.*

Cu redicata, *fasciatim.*
Nemica, *nihil.*
Cu tèmpu, *cum tempore.*
Nèquè dequàtu, *nulla ratione.*
Atàta, *tantum.*
Mai atàta, *adhuc tantum.*
Tocma atàta, *recte tantum.*
Numai, *tantum.*
Numai atàta, *saltem tantum.*
De quòte ori, *quoties.*
Nèquè quatu, *nec tantum.*
Oçirà, un picu, *parum.*
Piçinu, *paucum.*
Puçintel, *paululum.*
De totu puçinu, *admodum parum.*
Mai pucinu, *minus.*
Cu multu mai pucinu, *multo minus.*
Pre puçinu, *valde parum.*
De totu, *totaliter.*
Pre incetu, *sensim.*

V. Adverbia Qualitatis.

Bène, bine, *bene.*
Rèu, *male.*
Bucurosu, Voiosu, } *libenter.*
Din adinsu, *voluntarie.*
Turburat, *turbide.*
Altmèntrile, *secus.*
De mediulocu, *mediocriter.*
Vènturosu, *ventuose.*
Ne dreptu, *indirecte.*
Mai virtuosu, *praecipue.*
Stàtornicesce, *statutorie.*
Cu greu, *difficulter, graviter.*
Adeveru, *vere.*
'Anchè, *adhuc.*
Lesne, *facile.*
De abea, *vix.*
Asiè, *sic.*
Mai bène, *melius.*
Quàtu mai puçinu, *quo minus.*
Intradinsu, *spontanee, studio.*
Fòrè scire, *absque scitu.*
De multe plese, *multiplex.*
De quumva, *sifors.*
Linu, *leniter.*
Inteleptiesce, *prudenter.*
Intorsu, *Inverse.*
Infioratu, *attonite.*
Blàndu, *blande.*
Formosu, *formose.*
In serisu, *scriptotenus.*
Flusciuratu, Flusturatu } *festinanter. velociter, ventose.*
De comunu, *comuniter.*
Luciu, *lucide.*
Astutu, *astute.*
'ncetu, *lente.*
Cu voe bunà, *libenter.*

VI. Adverbia Interogandi.

Que? *quid?*
Quum? *quomodo?*

Di que? *cur?*
Pentruque? *quare?*
Quaci? *quam obrem?*
Quatu? *quantum?*
Unde? *Ubi?*
In quàtrou? *quorsum?*
Cu quatu? *quanti?*
Pònė quàndu? *quamdui?*
Pònė unde? *quousque?*
Quàtu de mare? *quam magnum?*
De quàte ori? *quoties?*
De quàndu? *a quo tempore?*
Asiè darė? *siccine?*
Quàtu de parte? *quam procul?*
De unde? *unde?*
Direptuque? *vere quid?*
Pentru que nu? *quare non?*
Quum sì nu? *quomodo non?*
Òre quum? *quomodo?*
Au? *an? aut?*
Asiè? *itane?*
Preunde? *qua?*
An? *an?*
Pònė in que tėmpu? *quousque temporis?*

VII. Adverbia Affirmandi.

Asiė, aşa, *sic.*
Aşişdirė, *pariter.*
Asemine, *similiter.*
Cu adeveru, *revera.*
Bėne, *bene.*
Pré bėne, *valde bene.*
Fòrà indoélà, *sine dubio.*
Negreşitu, *sine errore.*
Pòte fire, *potest esse.*
Fórte, *valde.*
Tocma, *recte.*
Pre credinția mea, *ad meam fidem.*
In adeveratu, *in veritate.*
Pe sufletu'l meu, *ad meam animam.*
Deu, *Deus, vere.*

VIII. Adverbia Negandi.

Nu *vel* non, *non.*
Nu asiè, *non sic.*
Nimic, *nihil.*
Nėque quum } *nullo*
Nėque de quum } *modo.*
Ma nu, *sed non.*
Nėqui quàtu, *nec quantum.*
Nėqui quàndu, *nunquam.*
Cu grĕu, *difficulter.*
Anevoe, *graviter.*
Insė nu, *interim non.*

IX. Adverbia Demonstrandi.

Éccė. étė, *ecce.* Éccė vedi, *ecce vide.* Haec Adverbia recípiunt post se Accusativos Pronominum Personalium; ut:

Eccėmė, *ecce me* (*ecce hic sum*)
Éccėte, *ecce te* (*ecce hic es.*)

Éccèlu, *ecce illum* (*ecce hic es.*)
Éccène, *ecce nos* (— — *sumus.*)
Éccève, *ecce vos* (— — *estis.*)
Eccèii, *ecce illos* (— — *sunt.*)

X, Adverbia Dubitandi.

Órecumva, *aliquomodo.*
Dórà, *forte.*
Óare: *utrum.*
Darè, *equid.*
Qua la, *circiter.*
Mai la, } *fere, ferme.*
Mai, } *fere, ferme.*
Mai chè, } *fere, ferme.*
In desertu, *gratis.*
Póte fire, *potest esse.*
Fiènduche, *quoniam.*
Precum', *quemadmodum.*
De si, *etsi.*
Cu putintià, *possibile.*
Qua quàndu } *quasi, sicut.*
Qua } *quasi, sicut.*
Quasi } *quasi, sicut.*
Mai alesu, *maxime,*
Pentruchè, *quia.*
Insedar, *inaniter.*

XI. Alia diversarum specierum Adverbia.

Numai, *tantum.*
Fórte, *nimis.*
Prea, } *valde.*
Pré, } *valde.*
Chiaru, *clare.*
Qui, *sed, verum.*
Inquai, *ad minus.*
In dare, *gratis.*
Totusi, *tamen.*
Abea, *vix.*
Anevoe, *difficulter.*
Quasi, *quasi.*
Chè, *quia.*
Ie, éa, *ita.*
Órequum, *aliquomodo.*
'Anchè, *adhuc.*
Macar-chè, *quamvis.*
In cai, } *adminus.*
Incalete, } *adminus.*
Qui, *atqui, sed.*
Tótusi, } *tamen.*
Totu, } *tamen.*
Tam, } *tamen.*
Mai alesu, } *praesertim.*
Mai virtuosu, } *praesertim.*
Mai bène, *melius.*
Vedi bène, *utique.*
Adeveratu, *vere.*
Asiè darè, *sic ergo.*
Tocma, *recte.*
De aqui, *hinc.*
'Anchè nu, *necdum.*
Intr' una, } *una simul.*
Inpreuna, } *una simul.*
Asemine, *similiter.*
De quumva, *si quidem*, etc.

CAPUT VII.

De Praepositionibus.

§ 61.

Praepositiones sunt Partes Orationis indeclinabiles, quae ceteris partibus aut separatae aut conjunctae praeponuntur, easque explanant, clariusque determinant. e. g. Si dico: Petru s' au dusu scola, *Petrus ivit scholam*; haec constructio nullum habet sensum; ast si dico: Petru s' au dusu la scola, *Petrus ivit ad scholam*; hic vocabulum scólă, per praepositionem la determinatur et plenum sensum habet.

§. 62.

Praepositiones dividuntur in duas Classes, videlicet: In *Separabiles*, et in *Inseparabiles*.

I. De Praepositionibus Separabilibus.

Separabiles Praepositiones possunt stare ante Nomen quod regunt quin cum eo conjungantur. Praepositiones separabiles trifariam dividuntur; scilicet: quaedam regunt Dativum, quaedam Accusativum, quaedam vero Ablativum casum.

1. Praepositiones Dativum regentes sunt:

1. Asupra, *supra, contra.*	2. Dede subtu, *subtus, infra.*
De asupra, *supra.*	In lountru, *intra.*
Inpreșma, *adversus.*	In poncișu, *adversus.*
In contră, *contra.*	In dereptu, *post, retro.*
In ante, *ante.*	

Nota. Ex his Praepositionibus quinque priores, dum cum Pronominibus Personalibus construuntur, volunt habere post se loco Dativi eorundem, Nominativum foemineum Possessivorum, e. g. Asupra mea, tŭa, sŭa, nóstră, vostră, *contra me, te, se, nos, vos.* etc.

Reliquae vero quatuor posteriores manent penes genus masculinum eorundem Pronominum Possessivo-

rum. e. g. Inlauntrul' meu, tău, său, nostru, vostru, *intra me, te, se, nos, vos.*

2. Praepositiones Accusativum regentes sunt:

In, *in.*	Preste, *trans.*
La, *ad, apud.*	Sub, *sub.*
Pre, pe, *super, supra.*	Cŏtră, *versus.*
Dupŏ, *post.*	Prin, *per.*
Pentru, *propter.*	Intre, *inter.*
Lŏngĕ, *penes.*	Spre, *in, ad.*
Subtu, *subter.*	Intră, *intra.*
	Foră } *absque.*
	Fŏrĕ } *absque.*

3. Ablativum regentes sunt:

Cu, *cum.*	Din } *e,* vel *ex.*
De, *de.*	D'in } *e,* vel *ex.*
Dela, *a, ab.*	In, *in.*

Nota. Sequentes Praepositiones volunt habere post se adhuc, Prae. *de,* ut sunt:

	Dicimus itaque:
Afară, *extra.*	Afară de.
Departe, *procul.*	Departe de.
Aprópe, *prope.*	Aprópe de.
Dincóce, *cis.*	Dincóce de.
Dincolo, *trans.*	Dincolo de.
Fŏră, *absque.*	Foră de.

e. g. Toti Ómini s' au născut' in pacatu afară de Cristos, *Omnes homines nati sunt in peccato extra Christum.*

Ast Praepositio fŏră potest construi cum et sine Praepositione *de*; e. g. Omu fŏră mĕnte, *vel* Omu fŏră de mĕnte, *homo sine ratione, vel sine mente.*

Nota. Omnes Accusativi et Ablativi, amittunt Particulas *pre, dela*, quando eos praecedit Praepositio aliqua in constructione.

II. De Praepositionibus Inseparabilibus.

Praepositiones *Inseparabiles* per se nunquam constituunt vocem sensum habentem, sed tantúm aliis vocabulis praeponuntur, quibuscum dein unam vocem compositam constituunt; quales sunt sequentes:

a, ad, de, des, es, (pro ex) e, re, res, cu, con, in, pre, pro, sub, strâ, trans, tra. e. g.

Punu, *pono*, a-punu, *appono*.
Umplu, *impleo*, ad-umplu, *adimpleo*.
Rogu, *rogo*, de-rogu, *derogo*.
Facu, *facio*, des-facu, *dissolvo*.
Lucescu, *luceo*, es-lucescu, *vel* e-lucescu, *eluceo*.
Portu, *porto*, es-portu, *exporto*.
Portu, — — re-portu, *reporto*.
Tornu, *fundo*, res-tornu, *subverto*, *everto*.
Tindu, *tendo*, in-tindu, *extendo*.
Scriu, *scribo*, in-scriu, *inscribo*.
— — — — sub-scriu, *subscribo*.
Ducu, *duco*, sub-ducu, *subduco*.
Legu, *lego*, pre-legu, *praelego*.
Vedu, *video*, pre-vedu, *praevideo*.
Mutu, *muto*, strâ-mutu, *vel* trans-mutu, *trasmuto*, *v. permuto*.
Fumu, *fumo*, trans-fumu, *vel* strâ-fumu, *perfumo*.

Ampliorem de proprietatibus horum Praepositionum demonstrationemem vide alio loco.

CAPUT VIII.

De Conjunctionibus.

§. 63.

Conjunctiones sunt voces indeclinabiles, quae non tantum singulas dictiones, sed integras etiam sententias et Periodos majores apte connectunt, et declarant.

§. 64.

Conjunctionum Variae sunt Classes et significationes; sic sunt:

I. Copulativae.

Si, e, *et.*
'Anchè, *etiam.*
Quasi, *sicut.*
In forma, *in forma.*
In tipul, *eo modo.*
Érò, *iterum.*
Èròsi, *denuo.*
'Ançhè si, *quoque.*
Prequum, *prout.*

Prequum si } *prout*,
Precum si } *etiam.*
Si si, *et etiam.*
Che, *quia.*
Quum, *ut ita.*
Àsiè bène, *recte.*
Sì, *ut, si.*
Dachè, *posteaquam.*

II. Comparativae.

Sequentes Conjunctiones partes Periodorum majorum connectunt:

Prequum - asie, *quemadmodum-sic.*
Quine quum - asie, *quis quomodo-ita.*
Nu numai - qui si, *non tantum-sed etiam.*
Quàntu - a tànta, *quantum-tantum.*
In quantu - in atànta, *in quantum-in tantum.*
De ore que - darè, *quando - quidem-ergo.*
De si — tàtusi, *etsi-tamen.*
De si — nimic mai puçin, *etsi-nihilominus.*
Parte - parte, *partim-partim.*
Queva - queva, *aliquid-aliquid.*
Àsiè - quàt, *sic-ut.*
Quàndu-atunci, *quando-tunc.*

III. Disjunctivae.

Nu, no, *non.*
Ba nu, *omnino non.*
Nèque-nèque, *neque-neque.*
Nèque quum, } *nequa-*
Nèquè de quum, } *quam.*

Nèquè unul - nèquè altul. *nec unus - nec alter.*
Séu-séu, *seu-seu.*
O - o *vel-vel.*
Au - au, *aut-aut.*

IV. Conditionales.

De, si, *si.*
Darĕ de, *etsi.*
De nu, *si non.*
Pônĕ nu, *usque non.*
Dachĕ nu, *si non.*
Mai, *potius.*
Quăndu nu, *quando non.*
Numai de nu, *nisi.*
Quăndu, *quando.*
Altmentrile, *alias secus.*
La intêmplare, *in casu.*
De quumva, *si quomodo.*
Atunci, *tunc.*
Dupôque, *post quam.*

V. Causales.

Chĕ, *quia.*
Chĕci chĕ, Pentruchĕ, *quoniam.*
Érŏ, *iterum.*
Chĕci, quăci, *quum.*
Qua, quasi. *ut.*
Quăt nu, *ut non.*
Qua si nu, *ut non.*
Puçin de nu, *vix non.*
Pentru aquea, *propterea.*
Dreptu aquea, *proinde.*
Fiĕndchĕ, *quoniam.*
Quăt, *ut.*
Cu quăntu mai virtuosu, *quanto magis.*

VI. Ordinativae.

'Anteiu, *primo.*
Adoa, *secundo.*
A trea, *tertio.*
A patra, *quarto.*

Nota. Ope harum vocum sive conjunctionum partes dictionis alicujus melius Ordinantur, quam ope Numerorum, ut;

Din ănteiu, *primus, primo.*
Apoi, *postea.*
Atunci, *tunc.*
Afară de aquea, *praeter hoc.*
Asimine, *similiter.*
Apoi atunci, *dein tunc.*
'Anchĕ dupŏ aquea, *adhuc postea.*
Dupŏ aquea, *postea.*
Mai de parte, *porro, ultro.*
Mai in colo, *ulterius.*
Alta data, *alia vice.*
Preste aquĕsta, *praeter, super hoc.*
In urma, *postremo.*
'Anchĕ amu, *adhuc modo.*
La inchiere, *in conclusione.*

VII. Conclusivae.

Asié darĕ, *sic ergo.*
Acum darĕ, *nunc ergo.*
Dequi, *igitur.*
De aice, *hinc.*

De aquè, *idea, igitur.*
Direptu aquea, *proinde.*
Pentru aquea, *propterea.*
Mai pre urma, *ultimo.*

VIII. Explicativae.

Adechê, *idest, scilicet.*
Asiè, *sic.*
Prequum, *sicut.*
Pentru esemplu, *exempli gratia.*
Dequi, *itaque.*

IX. Adversativae.

Qui, *atqui.*
Insê, *interim.*
Ma, *sed.*
Darê, *ast.*
Èrò, *verum.*
De nu, *nisi.*
In contre, *e contra.*
Totu, *tamen.*
Totusi, *attamen.*
Ime, *imo.*
De quumva, *si fors.*
Quât nu, *quin.*

X. Consecutivae, et Interogativae.

Unde, } *unde.*
De unde, } *unde.*
Di que, *quare,*
Pentruque, *quamobrem.*
Cu quântu mai mare, *quanto majus.*

XI. Temporaneae.

Quându, *quando.*
De quându, *aquo tempore.*
Dopò-que, *postquam.*
Qua quum, *quasi.*
Qua quându, *sicut quando.*
Pône que, *usque dum.*
In preunâ, *una simul.*
Altâ datâ, *alia vice.*
De atunci, *ab eo tempore.*
De óre que, *quum.*
Quatu de multu, *quantumcunque.*
In de lungu, } *diu, longo tempore.*
Multu, } *diu, longo tempore.*

Conjunctiones, quae sequuntur conjunguntur cum Conjunctivo.

Si, *si, ut.*
Chê, *quod.*
Dachê } *si.*
Dachê asi } *si.*
De asi } *si.*
De si ar } *si.*
De va fi si nu, *si non.*
Pînô va, *usque dum.*
Numai de nu, *tantum si non.*
Macarchê, *quamvis.*
Ma'inante de que, *antequam.*
De si, *etiam-si.*

CAPUT IX.

De Interjectionibus.

§. 65.

Interjectiones sunt tales Orationis partes, quibus animi nostri status, affectiones, sensiones, et passiones exprimuntur.

§. 66.

Variae Formae Interjectionum.

Prout sensiones aliae sunt internae, aliae vero externae, sic et Interjectiones, quibus eae exprimuntur in varias abeunt formas.

I. Interjectiones seu sensionum internarum manifestationes, quae sensionem tamquam veram sensionem indicant; prout:

1. *Laetantis, et Ridentis.*

Ha! ha! ha! ha! iuhu! iu! iu! hu! hu! *evohe! iu!* vivat! *vivat!* Amèn! *Amen!* e. g. Fiti cu voie bunà! *bono estote animo!*

2. *Dolentis.*

Oh! oh! ah! ah! vai! *vae!* amar! *heu!* e. g. Oh! mişelul' demène! *Oh! me miserum!* vai! amàrita de mène quum me lipsiu de dulcele meu. fiiu! *me miseram quomodo spoliata sum dilecto meo filio!*

3. *Rogantis, et Optantis.*

Oh de! oh si! *oh si!* hai de! hai si! *heu si!* e. g. Oh! de m'ai ajutà si scapu de rèu'l aquesta! *Oh! si me adjuvares, ut effugiam hoc malum!* hai de! *heu si!* in orà bunà! *bona hora!* Dómne nu me làsà! *Domine noli me derelinquere!*

4. *Admirantis.*

O! *eh!* éccè! *ecce!* a! vah! *vah!* ei! *hui!* no! o! mè, *hem!* e. g. O omule! *O homo!* que ai cugetatu? *quid cogitasti?* Eccè! que s'au sculat a supra nóstrà! *ecce quid surexit contra nos!* ei! quum asiè? *hei! quomodo sic?* No! aquésta minune ànchè n'am mài vedutu, *no! hoc miraculum non amplius vidi.* Pentru Dumnedeu! *per Deum!* Nu è cu potèntia, *non est possibile!*

5. *Fastidientis.*

Hoa! fui! pfui! *phui!* Fi! *phi!* e. g. pfui! quàt este de spurcat! *phui! quam est spurcus!* Fui quum au potutu a tàta si tórne in sène? *phui quomodo potuit tantum bibere?*

6. *Exclamantis, vel Vocantis.*

Hei! *heu!* hei audi! *heu audi!* Petre mi! vini a casa. *Petre mi! veni domum.* Hei Frate mi! aratà te che es Romànu, *heu Frater mi! monstra te esse Romanum!* Auditi! sàriti la arme, *audite! ad arma.* Înţelegeti! purtative bène, *Intelligite! bene vos geratis!* pórtà te! *age!* O data cu ànima! *macte animo!*

7. *Applaudentis et Regratiantis.*

O! *a!* bène! *bene!* fórte bène! *valde bene!* pré bène! *per bene!* e. g. Ba bène au fostu! *omnino bene fuit!* Am' avutu de ajunsu laudà lui Dumnedeu! *Satis habuimus sit laus Deo!*

II. Interjectiones seu sensionum externarum declarationes, quibus voluntatem nostram, quam volumus ut alii sequantur manifestamus.

1. *Silentium Indicantis.*

St! St! citu! pace! *pax!* ho! *ho!* au! *au!* taci! *tace!* taceti! *tacete!* continesce te, *contine te!* silenţiu! *silentium!* innécàte! *suffocate (i. e. sileas)!* Levati amènte! *attendite!*

2. *Expellentis.*

Hai! dute! *apage! abi!* fă locu! *fac locum!* du-te în laturi! *ad partes!* dute de aquì! *abi hinc!* cară te mai incolo! *apage sis! vade ultro!* surpă te de aquì! *aufer te hinc!* afară! afarò! *foras!* Uscia! *exeas!* dute şi nu te mai vedu! *abi ut ne amplius te videam!* Omu de nimic! *homo nauci!* —

PARS TERTIA,
DE
SYNTAXI.

Syntaxis est ea Grammaticae Pars, quae docet rectam disjunctarum orationis partium compositionem sive constructionem ope Regularum secundum lingvae cujuslibet indolem, ut integrum et perfectum sensum habeant.

Quaelibet Conjunctio seu Constructio plenum et perfectum sensum habens, tribus his Partibus constat: Subjecto, Praedicato, et Objecto.

Subjectum, nominamus personam illam aut rem, de qua aliquid dicimus. *Praedicatum*, nominamus illud, quod de subjecto proferimus. *Objectum* vero est res ipsa, quae actioni subjecti tribuitur.

E. G. Dumnedeu au facutu lumea, *Deus creavit mundum*. Hic: Dumnedeu, est Subjectum, au facutu, est Praedicatum, lumea, est Objectum.

CAPUT I.
De Syntaxi Articulorum.
§. 1.
De Conjunctione Articuli cum Nomine.

Articulus definitus, *il, lu, le*, et *ul*; ac *a, oa*, vel *la*; omnibus Orationis Partibus adjungitur, maxime vero Nominibus quando res certe determinatur, separa-

tim, aut conjuncte postponitur, e. g. Domnu'l, *Dominus*; omul' *homo*; fulgerul, *fulgur*; frate-le, *frater*; lumin'a, *lumen*; stéoa, *vel* stéla, *stella*.

Articulus definitus cum aliis Orationis Partibus tunc conjungitur, si substantivum, quod in una constructione expressum fuit, in altera eiusdem discursus recurrat, ne saepius repetatur, omittitur, atque eius loco ponitur solus Articulus, definitus quidem si Substantivum omissum fuit masculinum; secus indefinitus. e. g. Penicelu'l, quare ti'l diede Unchiu tùu, si nu lu perdi; *penicillum vel scalpellum, quod tibi Avunculus tuus dedit, ne illum perdas.* Cartea, què inprumutatà si mi o aduci, *librum mutuatum adferas.* Estins' aù lumina? O aù estinsu, *extinxitne lumen? (illud) extinxit.*

Observatio. Nomina Propria Virorum, et vox Deu, *Deus*, tantum in Genitivo, et Dativo recipiunt Articulum, qui tunc illis praeponitur. e. g. Socrat Filosoful'. Gen. A lui Socràt Filosoful'.

Si vero post illa sequatur Pronomen possessivum: meu, tùu, sùu, nostru, vostru, loru; accipiunt Articulum. e. g. Deu'l meu, *Deus meus*; Martinu'l tùu, *Martinus tuus*; Georgiele vostru, *Georgius vester.* etc.

Denique si post Nomina Propria sequatur Adjectivum, tunc Adjectivum aut accipitur cum Articulo, aut ante illud ponitur Pronomen demonstrativum quelu, *ille*, qué, *quae.* e. g. Cicero marele Orator, *vel* Cicero Oratoru'l quelu mare, *Cicero magnus Orator, vel Cicero Orator ille magnus.*

Quando volumus designare res aliquas distinctas, aut aliquid omnino indeterminatum proferre, tunc adhibemus Nomina sine ullo Articulo. e. g. Fà casà de lemnu, nu de pétrà, *fac domum ex ligno, non ex petra*, i. e. *ligneam, non lapideam.*

§. 2.

Conjunctio Articuli cum Pronomine.

Si adsunt in Constructione Pronomina conjunctiva, sive Dativi Pronominum personalium contracti: mi, ti, si, i, ni, vi, si: ponitur immediate Articulus post hos Dativos. e. g. Calul' quelu suru mi 'l dede, *equum illum caeruleum* (Ital. azzurro) *mihi* (*illum*) *dedit.* Vel in plur. Calii quei suri mi ii dede, *equos illos caeruleos mihi* (*eos*) *dedit.* Vinea què mare mi o vendù, *vineam illam magnam mihi vendidit, vel* Vineile quele mari mi le vendù, *vineas illas magnas mihi vendidit.* Dà ti càlàmariu? *datne tibi atramentarium?* mi 'l dà, *mihi dat illum.* Leuat' ai pèna? *accepistine calamum?* O amu leuàtu, *illum accepi.*

§. 3.

Conjunctio Articuli cum Verbis.

Quando Articulus cum Verbis stat in conjunctione eisdem aut praeponitur aut postponitur. Itaque in primo casu si verbis praeponitur tunc articulus *il* in integrum restituitur, *i. e.* literam *i* quam alias propter praecedentem vocalem amiserat recipit. e. g. Jo il batu, *ego illum batuo.* In secundo vero casu si verbis postponatur, tunc pro genere masculino utimur Articulo *lu* aequivalens Ital. *lo,* qui cum eisdem deinde more Italorum in unam vocem coalescit, ast sequente vocali, *u* apostrophatur, e. g. Vedul' io, *video ego illum*; ved'o io, *video ego illam*; dulu de aice, *aufer illum hincce.*

In Modo Conjunctivo et Optativo Articulus saepe conjungitur cum Conjunctione si, *ut, si*; et asi. e. g. Jo silu laudu, *ut ego illum laudem*; io l'asi làudà, *ego illum laudarem*; *vel* làuda l'aş' io, *laudarem illum ego.* Foem. Io s'o laudu, *ut ego eam laudem*; io o asi làudà, *ego eam laudarem*; *vel* lauda o aş'io, *laudarem eam ego.*

In Infinitivo Modo ponitur post *a* Infinitivum prae-

cedens. e. g. A lu lăudare, *illum laudare*; a lu fi lăudatu, *illum laudasse*; Foem. a o lăudare; a o fi lăudatu.

Supinis, Gerundiis et Participiis Articulus postponitur. e. g. Batutulu, *ille percussus*; bătèndulu, *percutiendo*, vel *percutiens illum*; batuătoriul, *percutiens*, vel *percussor*; Foem. Bătută, bătènd'o, batuătórea.

§. 4.

Conjunctio Articuli cum Orationis Partibus indeclinabilibus.

E x e m p l a:

1. Cum *Adverbiis*: e. g. Pămèntu'l nèque un fructu nu póte aduce de nu lu va umedi pluoia, *terra nullum fructum adferre potest nisi eam pluvia madefecerit.*

2. Cum *Conjunctionibus*: e. g. Pre omu'l inderetnicu si fără sèntire delu vei invètia quătu, el cu cerbicca săa tóte in ventu le arunca, *hominem temerarium et absque sensu quantumcunque docueris ille cervice sua (dura) omnia in ventum (averruncat) projicit*, i. e. *monitibus surdas praebet aures.* Nu incetă afacere bène quelui mişel' si intristatu, quăndulu póte ajutare dirépta tăa, *non cessa bene facere misero, et contristato, quando illum potest adjuvare dextera tua.*

3. Cum *Interjectionibus*: e. g. Plănsu'l si ohtatu'l păcatosului ne auditu va fi pinó nusi va indreptă faptele săale, *planctus, et lamentatio peccatoris inaudita erit usque non emendaverit actiones suas.* —

CAPUT II.

De Syntaxi Nominum.

§. 5.

Nomina Adjectiva, Pronomina et Participia concordant cum suo substantivo in Genere, Numero et casu.

e. g. Trandafiru'l aquestu formosu, si bène mirositoriu este al meu, *rosa ista formosa* (*pulchra*), *et bene olens est mea.* Viile aqueste mari, si roditóre sùnt domnesci, *vineae istae magnae, et fructiferae sunt dominales.*

§. 6.

De Nominativo.

1. Subjectum semper ponitur ad Nominativum *ad quaestionem*: quine? *quis?* vel que? *quid?* e. g. Io laudu, *ego laudo*; tu defaimi, *tu diffamas*; el judecă, *ille judicat.* Remas' amu fóré de tótă sperantia (nedesde) de a mai aflare que amu perdutu, *remansi sine omni spe amplius inveniendi quod perdidi.*

2. Si in una Constructione plura sunt subjecta, tunc Praedicatum ponitur ad Pluralem Numerum. e. g. Preotu'l si Invatiătoriu'l sunt luminatorii quei din ăntei a Natiei, *Sacerdos et Docens* (*Magister*) *sunt illuminatores primi Nationis.*

3. Si in Oratione plura Nomina substantiva ad eandem rem, vel Personam pertinentia occurant, in Numero et casu concordant e. g. Numa Pompilie au fostu quel din ănteiu, quarele au datu legi Poporu lui Romanu, *Numa Pompilius fuit primus qui dedit leges Populo Romano.* Licurg' inţeleptul' dătăriu de legi al Spartani lor nemurire ş'au agonisit, *Lycurgus sapiens legum dator Spartanorum immortalitatem sibi acquisivit.*

4. Nominativus quoque sequitur post haec verba: io sùnt, *ego sum*; se face, *fit*; se nasce, *nascitur*; remăne, *remanet*; ésé, *exit*; se chiamă, *vocatur*; se numesce, *nominatur.* e. g. Cedru'l este arboru'l quel mai inaltu, *Cedrus est altissima arbor.* Omu'l quel bunu si credinciosu pururé rémăne vredignu (vrednicu) de laudă, *Homo bonus et fidelis semper remanet vere laude dignus.*

§. 7.

De Genitivo.

Genitivus casus adhibetur ad Interrogationem: a cui? *cujus?* e. g. Lumina sórelui este multu folositóre, *lux solis est multum proficua.* Amară este morte pěcătosu 'lui, *amara est mors peccatoris.*

Hic semper duo Nomina substantiva res diversas significantia occurunt, quorum alterutrum est Genitivi Casus. e. g. Innălțimea ceriu 'lui este neajunsă, *altitudo caeli (est inpertingibilis) pertingi nequit.* Frumsétia tênerului este sciêntia si purtarea bonă, *Juvenis pulchritudo consistit in scientia, et bona comportatione.*

Genitivus ponitur etiam post haec vocabula: in tipul, in forma, dupò mesura, in facia. e. g. Moisi au vedutu rugul' ardend' in tipu'l focului, *Moyses vidit rubum ardentem in tipo, vel forma ignis.* O féră mi s'au aratat' in visu in forma leului, *una fera mihi in somno apparuit in forma leonis.* Pétra aquésta bate in facia Rubinu 'lui, *hic lapis in rubinum colarem vergit.* Dupò mêsura faptelor lui se va pedepsi, *secundum mensuram factorum ipsius punietur.*

Nota. Hic Genitivus interdum potest mutari cum Praepositione *de* in Ablat. e. g. In tipu'l focului; *vel* in tipu de focu. In forma leului; *vel* in formă de leu. In facia Rubinului; *vel* in facia de Rubinu.

Praepositio *de.* dicitur partialis, quoniam semper partem unam integri designat, et quoniam ipsius Genitivi sensum ob oculos sistit recte potest nominari Genitivalis sive Geniti, e.g. Amătoriu (iubitoriu) de dreptate, *amator iustitiae, vel* amatoriu'l dreptătii. Adù una scafă de apă, *adfer unum scaphium aquae*: hic intelligitur pars tantum aquae non vero tota aqua.

§. 8.

De Dativo.

Dativus ponitur *ad Interrogationem*: Cui? *cui?* e. g.

Supusii trebue si se plece Impèratu lui suu, *subditi debent se subjicere suo Imperatori.*

Dativus stat:

1. Post haec Adjectiva: a semine, *similis*; ne a semine *dissimilis*; e. g. Cornelie saminà Fratelui suu, *vel* este asemine Fratelui suu, *Cornelius est suo Fratri similis.* Baltasaru nèque unui dintre Fratii sui nu saminà, *vel* Baltasaru nu è a seminé Fraților sui, *Balthasarus nulli fratrum suorum est similis.*

2. *Ad Interrogationem* cui? *cui? vel* pentru quine? *propter quem?* aliquid fit alicui in commodum, vel incommodum, seu aliquid acquiritur, vel adimitur. e. g. Scumpul' altora adunà avutii nu sie, *avarus aliis congregat divitias non sibi.* A placere lui Dumnedeu, si omini lor mare vistierie este, *placere Deo, et hominibus magnus thesaurus est.*

3. Post quaedam verba, uti sunt: spunu, *expono, narro*; dicu, *dico;* supunu, *subjicio*; rèspundu, *respondeo*; invèdu, (vel pismuescu) *invideo;* sequitur Dativus *Personae* vel *rei.* e. g. Dute óspeṭule spune Spartanilor, ché noi vàrsàndu sàngele nostru pentru Patrià, aice ne amu datu viatia, *abi hospes expone, sive narra Spartanis, quod nos effundentes sanguinem nostrum propter Patriam hicce vitam nostram posuerimus* (*dederimus*). De te vei supune legilor, si orìnduelilor quelor mai mari, nèquè un rèu no te va intimpinà, *si te subjeceris legibus et ordinationibus majorum, nullum te malum manebit.*

4. Post Verba Impersonalia: se cuvine, *convenit*; se intèmplà, *evenit*; se vede, *videtur;* se inpare, *apparet, videtur*; se crede, *creditur*; se càntà, *cantatur;* se sede, *decet vel sedetur*; se dórme, *dormitur.* e. g. Nimenui nu se cuvine a gràire mènciunà, *nemini convenit loqui* (*garrire*) *mendacium.* Mèncinosului nèqui o data nu i se crede, *mendaci nunquam creditur.* Intieleptului a sie se cuvine a vieṭui-

re, prequum si vorbesce, *sapienti sic convenit vivere, prout etiam loquitur.* Lui Dumnedeu se cântă laudă, *Domino Deo laus cantatur.*

Observatio. Hicce sensus Dativi casus interdum fulcitur Praepositione *la, dela.* e. g. Fórte cu greu este a facere queva, que ar placê *la* toti óminii; *loco:* que ar placê tuturor Óminilor, *valde difficile est aliquid facere, quod placeret omnibus hominibus.* Órequine au furatu Vecinu 'lui nostru astă nópte doi cali; loco ut dicamus: Órequine 'au furatu *dela* Vecinu'l nostru, astă nopte doi cali, *aliquis furatus est Vicino nostro hac nocte duos equos.*

§. 9.

De Accusativo.

Accusativus ponitur semper *ad Interrogationem:* pre quine? *quem? vel* que? *quid?* et indicat Objectum actionis. e. g. Chiamă pre Petru a casă, *voca Petrum domum.* Multe Ghênte credu in sóre, *multe Gentes credunt in solem.* Parêntele bunu iubesce pre fiii sùi, *bonus Parens amat filios suos.*

Accusativus ponitur post verba Activa et Neutra. e. g. Fiule! ascultă svadurile inteleptilor si urmă loru, *Fili! ausculta svasiones sive consilia sapientum et sequere ea.* Sedut' au 'Angerul' pe pétra morméntu 'lui, *sedit Angelus super petram monumenti.*

Accusativus ponitur etiam post Praepositiones Accusativum regentes. e. g. Dupó pluóe strălucesce sórele, *post pluviam lucet sol.* Păméntul' aduce fructuri (roduri) pentru tóte făpturile que vietiuescu pre dénsùl; *Terra adfert fructus propter omnes creaturas, quae vivunt super ea.*

Observatio. Nominibus res inanimatas significantibus in Accusativis Particula *pre* non praeponitur, nisi tunc quando duo Nomina dicti generis in constructione

occurunt, tunc ut patiens ab agento distingvatur adhibemus *pre*. e. g. Légă boul', *liga bovem;* non vero: léga pre boul'. Dămi lemnul' aquelu, *da mihi lignum illud;* nón autem dicimus: dămi pre lemnul' aquelu.

In alio vero casu dicimus: e. g. Leul' au invinsu pre ursu, *Leo vicit ursum*. Vulpe au inşelatu pre lupu, *vulpes decepit lupum*. Cănele au muscatu pre porcu, *canis momordit porcum*.

Si vero de Nomine patienti nullum est dubium tunc ponitur etiam sine *pre*. e. g. Muiiere mulge vaca, *mulier mulget vaccam*.

Dotes hominis a natura ei datae exprimuntur Praepositione *la*, ita: ut Nomen integrum designans maneat penes suum Adjectivum, aliud autem partem denotans ponitur cum Praep. *la*. e. g. Omu inaltu *la* stătură, *homo altae staturae*. Iune albu *la* façia, *Juvenis albae faciei*. Tėner ager *la* mėnte, *Adolescens acutae mentis*. Muiiere quea ne invėtiată lungă *la* piru, si scurta *la* mėnte. *Mulier illa indocta longorum crinium, et brevis vel curtae mentis*.

Si vero dotes vel proprietates hominis considerantur, quas ille solus proprio studio sibi comparavit, et quae ipsius Characterem manifestant; tunc Nomen integrum denotans stat solum, Nomen autem characterem significans ponitur in Ablativ. cum Praep. *cu*, et Adjectivum eidem adjungitur. e. g. Omu *cu* inţelepciune mare, *homo magnae sapientiae sive homo sapiens*. Judecătoriu *cu* direptate, *Judex iustus*. Vecinu *cu* poste, si patimi rėle, *Vicinus malorum cupiditatum et passionum*.

§. 10.

De Vocativo.

Nomina ponuntur ad Vocativum quando interrogamus, quando loquimur, aut aliquem alloquimur. e. g. Adame! unde eş? *Adame! ubi es?* Fiule! de vei urmă svadurilor méle, nėqui un rėu nu te va intėmpină,

Fili! si sequutus fueris consilia mea nullum malum te assequetur. Ierusalime! Ierusalime! de quôte ori te amu cercetatu si amu câutatu si adunu pre fii tûi, qua quum, adunâ gâlina puii sûi; *Ierusalem! Ierusalem! quoties te quaesivi, et investigavi ut congregém filios tuos, sicut congregat gallina pullos suos.*

§. 11.

De Ablativo.

Ablativus sequitur post Praepositiones: Cu, *cum*; de, *de*; dela, *a*, *ab*; din, *e*, *ex*. Praepositio *cu* adhibetur:

1. Quando Nomen substantivum significat instrumentum, vel modum quo aliquid fit. e. g. Taie *cu* securé, *scinde securi.* Punge *cu* cuțitu'l, *punge cultro.* Indrépta 'l *cu* svatul', éró arare *cu* bataé, *dirige vel emenda eum consilio raro autem verberibus.*

2. Quando significant mensuram. e. g. Georgie *cu* un policariu este mai inalt de quât méne, *Gergius uno police est altior me.* Grâdina (Ital. giardino) nostrâ *cu* doâ iugere este mai mai mare de quât' a vóstrâ, *hortus noster duobus jugeribus est major quam vester.*

Praepositio *de* concordat:

1. Cum Nominibus Adjectivis incrementum et decrementum denotantibus. e. g. Plênu *de* mânie, *ira plenus.* Plênu *de* rêutate, *plenus malitia.* Intristatu *de* Parenții sûi, *constristatus a suis Parentibus.*

2. Cum Adjectivis mensurarum Praepositio *de* ponitur triplicate; id est: ante Numerum, ante Nomen mensurans seu mensuram denotans, et ante Adjectivum. e. g. Un vas *de* Optudeci *de* cupe *de* mare, *Unum vas Octoginta cupparum magnum.*

Si vero Adjectivum praeponatur tunc accipitur absque Praepositione *de.* e. g. Un vas micu *de* doêdeci *de* cupe, *unum vas parvum viginti cupparum.*

Pariter si numerus fuerit infra viginti tunc neque substantivum mensurae recipit Praep. *de*. e. g. Una fôntână (Ital. fontana) *de* patru stângeni afundâ; *Unus fons quatuor orgyarum profundus.*

3. Cum Nominibus substantivis, quae partem tantum integri, aut proprietatem Personae, vel characterem cujusdam denotant. e. g. O turma *de* oui, *unus grex ovium.* Una scafâ *de* apa, *unum scaphium aquae.* O bunitate *de* omu, *bonitas hominis.* Omu de omenie, *homo honestus.*

4. Inter duo Nomina substantiva, quae simul sensum substantivi compositi efficiunt, quae in Lingua Daco-Romana sicut in Gallica et Italica in unum conjunguntur cum Praepositione *de*. e. g. Domnu *de* pâmêntu, *Dominus terrestris.* Tâietoriu *de* lemne, *lignisecа.* Jubitoriu *de* ómeni, *amans hominum.*

5. Post Nomina, quae affectationem, vel cupiditatem denotant. e. g. Volitoriu *de* bêne, *benevolus.* Grâitoriu *de* rêu, *maliloquus.*

6. Indicando possibilitatem, vel impossibilitem rem aliquam perficiendi. e. g. Muntele aquestu ê greu *de* suitu, *mons hic est difficilis ascensu.* Casa aquésta è buna de lôcuitu, *domus haec est bona ad habitandum.* Vinea (viia) este aquum *de* sapâ, *vel de* sâpatu, *Vinea est nunc fossilis*, i. e. *tempus adest quo vinea fodi potest.*

7. Ante Adverbia et Nomina substantiva temporis ad interrogationem de quându este queva? *ex quo tempore est aliquid?* de quâti ani este Beserica aquésta? *Ex quo tempore?* vel *quot annorum est haec Ecclesia?* De doâdeci de ani, *viginti annorum.* De quându esci aiçe? de alaltâ eri, *a quo tempore es hicce? a pridie.*

8. Loco Accusativi ponitur, permutando eam cum Praepositione, pentru *propter*; ut: loco ut dicamus: Ascultâmê pre mêne, *ausculta me.* Ţêne aquestu calu, *tene hunc equum.* Georgie multe bune au grâitu pen-

tru têne, *Georgius multa bona locutus est propter te*, vel *de te*. Possumus dicere: Ascultă *de* mêne; ţêne *de* calul aquestu; Georgie multe bune au grăitu *de* têne.

9. Post Interjectiones: Vai, amaru, ferice; sic etiam post haec vocabula: rêu, *bêne*. e. g. Vai *de* călcători de lege, *vae transgressoribus legis*. Amaru de serbu'l ne credinciosu, *vae servo infideli*. Ferice *de* toti direpti, *felices omnes iusti*. Rêu *de* quei qui nu păsêscu direptatea, *male cum eis, qui non custodiunt iustitiam.*

10. Post Nomina Substantiva in finem aliquem designata. e. g. Amu comparat un calu *de* călăritu (Ital. cavalcare), *emi unum equum ad equitandum.* Amu tocmitu doi ómini *de* săpatu la grădină, *conduxi duos homines ad fodendum in horto.*

Praepositiones, *dela*, et *din* ponuntur tantum post verba, quae discessum aut evacuationem designant. e. g. Dulu *dela* mêne, *aufer illum a me*. Scótelu *din* casa, *excute* sive *ejice eum ex domo.*

CAPUT III.

De Syntaxi Pronominum.

§. 12.

De Usu Pronominis Personalis.

Pronomen Personale perpetuo ponitur loco Nominis alicujus Personae. e. g. Petru trecêndu pe lôngê scóla m'au intrebatu de têne, si io nu l'amu fostu cunoscutu pre el, nêquê i amu datu lui respunsu, *Petrus transiens* vel *transeundo penes Scholam me interrogavit de te, et ego illum non cognoveram, neque ei dedi responsum.*

Pronomen tertiae personae *el, ea,* quando pluries in eadem constructione occurit, tunc euphoniae caussa cum Pronomine, dênsul, dênsa, *ipse, ipsa,* (Ital. desso dessa,) permutatur. e. g. La Fratele meu pentru inţelepciunea lui multi vênu al' cercetare pre el, si a quetere svatu delà dênsul, *ad Fratrem meum propter sapientiam illius multi veniunt, ad inquirendum illum, et consilium ab ipso petere.*

Pronomen dênsul multoties ponitur etiam loco Pronominis, el ênsusi, ea ênsasi, *ille ipse, ea ipsa* (Ital. esso, essa.) e. g. Dênsul' au fostu la noi, *ipse fuit apud nos.* Dênsa au fostu cu mêne, *ipsa fuit mecum.* Loco ut dicamus: El ênsusi au fostu la noi, *ille ipse fuit apud nos*; ea ênsasi au fostu cu mêne, *illa ipsa fuit mecum.*

§. 13.

De Usu Pronominum Reciprocorum.

Pronomina Reciproca adhibentur quando requitur, ut actio, ex parte agentis seu actionem ponentis intelligatur. e. g. Agonisit'au, siesi visteriu, quel, qui in têneretie scientie formóse au adunatu, *acquisivit-sibi ipsi thesaurum ille, qui in iuventute pulchras scientias congregavit* (*adunavit*). Inpartit'au vestmintele méle lorusi, *diviserunt vestimenta mea sibi.* Id est: *Qui scientias congregavit propter se ipsum, thesaurum acquisivit. Qui diviserunt vestimenta propter se, pro se, et inter se ipsos, ea diviserunt.* Si vero dixero: inpartit'au vestmintele méle loru, *diviserunt vestimenta mea illis*; hic iam intelligitur, dividentes pro aliis vestimenta divisisse, non pro se.

Exempla: Fiiu'l vecinului meu si fiiu'l Unchiu meu se certau intre sêne, si superveniêndu intraquea vecinu meu, batù pre fiiu'l lui, *Filius vicini mei, et filius Avunculi meï certabant inter se, et superveniens vel superveniendo interea vicinus, percussit filium illius,* (*Avunculi*). Hoc modo filius percus-

sus est mei Avunculi; itaque ut intelligatur filium percussum esse illius qui ipsum percussit: debet dici: Vecinu'l meu au batutu pre fiul sŭu, *vicinus meus suum filium verberavit.* Non vero: pre fiiul lui.

Domnu meu au intrebatu pre sorá sŭa mergeva la Viena, *Dominus meus interrogavit suam sororem ibitne Viennam.* Hic intelligitur sororem esse mei Domini. Si autem dixero: Domnu meu au intrebatu pre sora lui; hic iam intelligitur soror alterius tertii non vero mei Domini.

§. 14.

De Usu Pronominum Conjunctivorum.

Pronomina Conjunctiva, quaedam sunt, quae formam Dativi, alia vero, quae formam Accusativi induunt.

I. De Pronominibus conjunctivis Dativi casus, *mi, ti, i, si; ni, vi, li.*

Haec Pronomina fere cum Ominibus Orationis partibus conjunguntur, maxime autem cum Verbis, quae eis quibuscum conjunguntur modo prae, modo postponuntur. Itaque:

1. Conjunctio seu associatio eorum cum Nomine substantivo. e. g. Fiiuti este aquestu au serbu? *Filius est iste tibi (tuus) aut servus?* Ba fiiu, *omnino filius.* Mumá vi aquéstá bétráná? Mumá, *Materne est vobis haec senex? Mater.* Quá alba ti facia, quam *alba est tibi (tua) facies.* Béne ti négra pileriea, *bene niger est tibi (tuus) pileus.*

2. Cum Pronomine: e. g. Aquestuti va fire Invétiátoriu, *iste erit tibi (tuus) Praeceptor.*

5. Cum Verbis, quibus prae, aut postponitur; in primo casu accipit ante se literam î seu Pronomen conjunctivum abbreviatum ex *lui* vel *ei*, aequivalens quasi Pronom. latino *illud* vel *hoc*; in secundo vero casu ad-

jungitur vocabulo ubi convenit. e. g. Jo ì ti credu, *vel* creduti, *ego* (*illud, hoc,*) *tibi credo.* Jo ì ti credui, *vel* credui-ti, *ego tibi credidi.* Jo ti amu credutu, vel credututi amu, *ego tibi credidi.* Jo ì ti voiu erede, *vel* credeti voiu, *ego tibi credam* (*hoc v. illud*).

Observatio. Haec Pronomina in Modo Conjunctivo et Optativo adhaerent Conjunctionibus sì, de, asi; vel ab iis separantur. e. g. Sìti, *vel* sì ti faci dàtorintia, *ut facias tuam obligationem.* Jo atunce mi asi vedè fericirea quànd' ar veni Patronul meu, *ego tunc meam viderem felicitatem quando v. si veniret meus Patronus.* Unde mi bène a colo mi è Patria, *ubi bene ibi mihi est Patria.*

Frequenter Pronomen Dativi in quibusdam connexionibus duplicate ponitur. e. g. Audórè ţie nuti pare rèu chè ai certatu pre Frate tùu, *aut fors tibi non* (*apparet malum*) *dolet quod corripueris fratrem tuum.*

II. De Pronominibus conjunctivis Accusativi casus: *me, te, se; ne, ve, se.*

Haec Pronomina adhibentur cum verbis Passivis, Deponentibus, et Reciprocis, queis modo ante, modo postponuntur. e. g. Frate meu se laudă de toti che s'au facutu cu moralitate, *Frater meus laudatur ab omnibus, quod factus sit moralis.* Bucurà te chè ai ajuns' in starea què poftità, *laetare, quod attigeris stationem vel statum optatum.* Màne me voiu duce la Patronul' meu sì i multiamescu, *mane v. cras ìbo ad meum Patronum ut ei gratias agam.*

Quando haec Pronomina ponuntur post verbum quod in consonantem aut *u* medii soni sive semi-vocalis desinit (alioquin Verba in Lingva Daco-Romana omnia in Praes. Ind. Praeteritis, Particip. Gerund. et Supinis exeunt in vocalem *u* medii soni), tunc in priori casu verbum recipit unum *u*; in altero autem *u* medii soni integrum sonum recuperat. e. g. Spaimèntatu s'au si s'au cutrèmuratu ostile Àngeresci vèdendu-te pre lem-

nu spânduratu Dómne, *perterriti sunt, et contremuerunt exercitus Angelorum videntes te tn ligno suspensum Domine.* Similiter dicitur: Jo te batu, *vel* batute io, *ego te batuo*; io ve batu, *vel* batuve-io; io v' amu fostu bâtutu, *vel* fostu v' am batutu io. Hic in primo casu *u* non sonat in secundo autem integrum habet sonum.

Pronomina Conjunctiva Accusativi casus propter magis penetrantem sensum frequenter duplicate ponuntur. e. g. 'Angerule bune apârâne pre noi de totu cugetul' rêu, *Angele bone custodi nos ab omni cogitatione mala.* Omule, pentru fâçernicia tûa nu te voiu leua pre têne şi fii pàrtaş desfâtârilor mêle, *homo, propter simulationem sive hypocrysim non te suscipiam ut sis particeps gaudiorum meorum.*

§. 15.

De usu Pronominum Possessivorum.

Pronomina Possessiva in Numero Singulari quando post Substantantiva ponuntur quae res animatas significant nullum recipiunt Articulum. e. g. Unchiu meu au dus'eri pe fiiul Vecinu lui sùu la scólà, *meus Patricus heri filium vicini sui duxit ad scholam.* Sora mea mi au inpletit una pareche de calçiuni (Ital. colza) *Mea soror mihi unum par calceorum plexit.*

Si vero haec ponantur post Nomina Propria, sive in Singulari sive in Plur. tunc Nomen retinet suum Articulum. e. g. Petrul' meu au fostu ieri la têne, *Petrus meus fuit heri apud te.* Fratii nostri multu s'au bucuratu de fericirea tûa, *Fratres nostri multum gavisi sunt de felicitate tua.*

§. 16.

De Pronomine Demonstrativo.

Pronomen Demonstrativum duplici modo sive forma accipitur; prout:

Mascul.	*Foem.*
Aquest *vel* aquestu.	Aquestă *vel* aquésta.
aquel — aquelu.	aquè — aquea.

In prima forma accipitur quando ponitur cum Nomine Substantivo; in secunda quando per se sine Nomine subsistit. e. g. Aquest omu ti au adusu calul? Aquestu, *iste homo tibi attulit equum? Iste.* Aquestă muliere au cules la vineă (vie)? Aquesta, *ista mulier collegit in vinea? ista.* Aquel bărbatu ti au adusu novéla (veste) de veniré Frate tŭu? Aquelu, *Ille vir tibi attulit nuntium de adventu Fratris tui? Ille.* Intru aquè casa fusesi ieri? Intru aquea, *Intra illam domum fuisti heri? Intra illam.*

Stat Pronomen *aquestu, aquelu*; *aquésta, aquea*; etiam cum Nomine, ast tunc Nomini debet postponi. e. g. Omul' aquestu multu bène mi au facutu, *homo iste multum boni mihi fecit.* Fecióra aquésta adese lucră la grădină, *ista Virgo frequenter laborat in horto.*

Distinctio inter Pronomen Demonstrativum: *aquestu*, et *aquelu* haec est, quod: Pronomen, *aquestu* semper indicet actionem quamdam propiorem, *aquelu* autem magis distantem. e. g. Georgie si Demetrie au purcesu la vie; aquestu pe calu, éró aquelu pedestru, *Georgius et Demetrius processerunt sive iverunt ad vineam; iste in equo, ille vero pedestris.* Martha si Maria făcéndu serbire lui Cristos; aquésta cu ascultaré invĕtiăturei, parte què mai bună si au alesu, éró aquea cu gătiré bucatelor de quele trecĕtóre cugetaa *Martha et Maria facientes sive praestantes obsequium Christo; ista auditione doctrinae partem optimam sibi elegit; illa vero praeparatione ciborum de transitoriis cogitabat.*

Pronomen *aquelu* frequenter venit in responsum Pronomis relativi *quarele.* e. g. Quarele nu ascultă pre Părénţii săi dupó cuviéntiă; aquelu odinióră intr'asemine tipu dela fiii săi va leua respletire, *qui non aus-*

cultat (obtemperat) suos Parentes secundum convenientiam; ille aliquando simili modo a suis filiis remunerationem accipiet. Quel, què, adhibetur, quando personam aliquam, aut rem ab aliis bonitate, vel vilitate discrepantem indicamus. e. g. Vedut' amu nuorul' quel portàtoriu de luminà, *vidi nubem illam luciferam.* Jungiéti viţelul quel grasu, *occidite vitulum illum pingvem.* Stéoa què mai luminósà se chiàmà lucéfèr, *luminosissima stella vocatur lucifer.*

Ponitur *quel*, etiam post Pronomen *aquestu.* e. g. Aquestu este fiiu'l meu quel iubitu, *iste est filius meus dilectus.* Pronomen demonstrativum io ènsumi, *ego ipse*; tu ènsuţi, *tu ipse*; el ènsusi, *ille ipse*, et ea ènsasi, *illa ipsa* indicans ipsam personam agentem, cavendum ne loco Adjectivi singur, *singulus* sive *solus* ponatur; aliud enim est dicere: El ènsus' au fost' aice, *ille ipse fuit hicce:* et aliud: el singur' au fost' aice, *ille solus fuit hicce.* Nam dum dico: el ènsusi, intelligitur ille persona sua, ubi etiam alii potuerunt esse cum illo; sivero dico: el singur, intelligitur, alios cum illo non fuisse.

Exemp. plura. Vindecàte pre tène ènsuţi de esci Doctor, *sana te ipsum si es Doctor.* Ea ènsas' au ţe sut' aquéstà pènsà, *illa ipsa texuit istam telam (pensum).* Ensivè prin necumpètata vóstra vietuire vaţi càusatu vouì aquéstà neputintià, *vos ipsi per incompetentem vestram vitam vobis hanc impossibilitatem causastis.*

§. 17.

De Usu Pronominum Interrogativorum: quare? quine? que?

Pronomen, *quine?* est commune utrique generi, et adhibetur quando interrogamus de personis sive masculinis sive foemininis, et semper stat sine Nomine. e. g. Quine au fost' aqui? *Quis fuit hic?* non vero dicimus: quine om' au fost' aqui? *aut:* quine muiiere au fost' aqui.

Ast Pronomen *quare?* ponitur cum, et absque Nomine respiciens Genus Nominis. e. g. Quare om' au adu-

su cartea? *Quis homo attulit epistolam?* Quare muiiere au aprinsu lumîna? *Quae mulier accendit candelam?*

Pronomen *que?* hoc ad interrogationem ponitur cum et sine Nomine; quando autem conjungitur cum *quine?* non suffert penes se Nomen. e. g. Que Domnu? que Princésă au sosit' ieri a icé? *Qualis Dominus? Qualis Princessa pervenit heri hucce.* Quine que invatiă, aquea sci, *quis quid discit, hoc scit.* Hoc Pronomen *que?* praecipue adhibetur in interrogationibus de rebus inanimatis. e. g. Que se vede acolo? *quid ibi videtur?* Que lemnu stă aqui? *quale lignum stat hic?* Que cal' ai adusu? *qualem equum adduxisti?*

§. 18.

De usu Pronominum Relativorum: Quarele, quarea; quel qui, quea que.

1. Pronomen *quarele, quarea,* ponitur loco Nominis substantivi alicuius personae aut rei, in eadem orationis serie prius recurrentis, ac eiusdem sensum in se reducit. e. g. Fugi de sufletul' ne satiosu, quarele caută tóte la sêne si le apuce, *fuge animam insatiabilem, quae quaerit omnia ad se rapere.* Sănĭtaté si învătiătura in socite cu intelepciuné sunt vistierii, quare nu le póte răpi furul', nequi focul' póte si le ardă, nequi apa si le innece, *sanitas et scientia (doctrina) consociatae cum sapientia sunt thesauri, quos non potest fur rapere, neque ignis consumere, neque aqua suffocare.*

2. Pronomina *quel qui, quea que,* ponuntur loco Pronominum, *aquelu quarele; aquea quarea.* e. g. Davor' odinioră respunsu Parentii quei qui pentru lăcomie inpedecă pre fii súi dela scóla, *dabunt aliquando responsum illi Parentes, qui propter avaritiam impediunt filios suos a scola* Id est: *illi Parentes rationem reddent, qui filiis media procurandarum scientiarum subtrahunt.*

3. Pronomen *qui*, brevitatis causa saepe ponitur)co Pronominum Relativorum *quarele*, *quarea*; *quel ui*, *quea que* ut: Ost'asi pâdindu mormentu'l lui Critos' au amorţitu de strâlucîré Angeru 'lui, qui s'au ratatu, *vel* quarele s'au arâtatu, *Milites custodien-*:s *sepulchrum Christi torpuerunt, sive torpescentes acti sunt prae splendore Angeli, qui apparuit.*

§. 19.

De Usu Pronominum Indefinitorum.

Pronomina Indefinita adhibentur quando loquimur e rebus incognitis, ubi tantum speciem nominamus, ersonam vero vel rem non determinamus. e. g. Óre iarele pruncu n'au venitu la scolâ, *quidam puer non* *enit ad scholam.* Nesquine dintre vecini au intrat' asta pte in grâdina nostrâ, *quispiam ex vicinis intravit ac noctè in nostrum hortum.* Fórâ invâtiâturâ si purre bunâ nimene nu se póte face fericitu, *absque scien-a et proba comportatione nemo potest se feliciem* *ddere.*

Pronomen indefinitum *unu*, *una*, in pluribus cabus adhibetur; prout:

1. Quando indicamus aliquid indeterminatum. e. g. unu a fire intrat eri un taur' in ţérinâ, *narrant in-asse heri unum taurum in terrenum*; *vel* spunu ire intrat eri órequi tauru, *vel* óre quare taur' in ţénâ, *dicunt intrasse heri aliquem taurum v. quem-m taurum in terrenum.*

2. Quando aliquem valde extollimus, aut valde deimimus, e. g. Un supusu, si dicâ áquésta unui Domtoriu, *subditus, ut dicat hoc Dominatori!* La o inmplare primeşdiósâ qua aquesta, au cadut' alti ómemari, daré unul' qua el sí remâne nevâtématu, *in lem periculosum casum inciderunt alii magni hoines, et ut unus qualis ille est maneat illaesus?* i murit' un Chesar, si tu nu vei murì? *Mortuus est ius Caesar, et tu non morieris?*

3. Ponitur quoque ante Nomina propria, quando haec adhibentur tanquam Nomina communia. e. g. Antonie este un Plato a vechiu 'lui nostru, *Antonius est unus Plato aevi nostri*. Id est: Antonie este in têmpul de aquum, quasi ore quarele Filosofu mare a têmpu lui vechiu, a nome Plato, *Antonius est tempore moderno (quasi) sicut quidam Philosophus magnus temporis antiqui, nomine Plato.* Sensus est: Antonie este mare Filosofu, *Antonie est magnus Philosophus*. Martin' este un Cicero, *Martinus est unus (quidam) Cicero*; i. e. mare Orator, *magnus Orator.*

CAPUT IV.

De Syntaxi Verborum.

§. 20.

De Constructione Verbi cum Nomine.

I. Omne Verbum Personale modi finiti vult haber Nominativum expressum, aut tacitum, qui cum eo i Numero et persona concordat. e. g. Jo amu cântat laudă lui Dumne Deu, *ego cantavi laudem Domin Deo*. Dumne Deu tóte fapturile pentru intrebuintiare Óminilor le au facutu, *Dominus Deus omnes res cr atas propter usum hominum fecit sive creavit.* D partă te dela faptele quéle de rusine, *recede ab acti nibus impudicis.*

II. Verbum Personale plures Nominativos recip si ad eandem rem pertinent. Eiusmodi sunt: io sûm *v* sûnt, *ego sum*; se face, *fit*; se nasce, *nascitur*; r mâne, *remanet*; ésě, *exit*; se chiamă, *vocatur*; numesce, *nominatur*; se dice, *dicitur*; e. g. Christ cu ceréscа súa invětiătură luminatoriu nouĭ s'au facutu *Christus celesti sua doctrina illuminator nobis e factus (v. noster)*. Nimene nu s'au nascutu invětiatu *nemo natus est doctus*. Stélele quele mari nouĭ se i paru a fire micí, *magnae stellae nobis apparent es parvae*. Quel qui folositóre lucruri invétiă, va esi om

procopsitu, *ille qui necessarias res percipit evadet homo peritus*. Stéoa qué mai luminósa se numesce Venus, *stella illa lucidissima nominatur Venus*.

III. Ad interrogationem vehementiorem verbum Nominativo praeponitur. e. g. Unde este Frate le tùu Avel? *Ubi est Frater tuus Abel?*

IV. Verba, quae apud Latinos Genitivum regunt, apud Daco-Romanos regunt Ablativum cum Praepositione *de*. e. g. Adùti aménte de méne, *memineris mei*. Nute uita de méne, *non obliviscaris mei*.

V. Omnia Verba, quae significant: *timorem, gaudium, admirationem*, aut *aliquam actionem mentis*, postulant post se Nominativum cum Praepositione *de*. e. g. S'au inflioratu si au amortitu de fricà, vedendu valurile si undele màrii, *perhorruit et torpuit pre timore videns undas et procellas maris*. Parénti se bucurà de fiii sùi quei buni, *Parentes gaudent de bonis suis filiis*. Cugetat'amu de frate meu si l'amu doritu, *cogitavi de fratre meo et desideravi illum*.

VI. Verba *dandi* et *adferendi*; praeter Accusativum volunt penes se habere Dativum personae. e. g. Dàmi apa sì beuu, *da mihi aquam ut bibam*. Adumi cartea sì legu, *adfer librum ut legam*. Dàmi pace sì dormu, *permitte me dormire*.

Eiusmodi sunt quoque verba sequentia:

Ajutù, *adjuvo*.
Aratu, *indico*.
Ducu, *duco*.
Voiescu, *volo*.
Dàruescu, *dono*.
Demàndu: *praecipio*.
Dicu, *dico*.
Ertu, *parco*.
Invedu, Pismuescu, } *invideo*.
Comèndu, Recomèndu, } *commendo*
Cuccrescu, *humilio*.
Credu, *credo*.
Lingusescu, *adulor*.
Inchinu, *inclino*.
Multiàmescu, *gratias ago*.
Oprescu, *arceo, retineo*.
Poftescu, *opto*.
Pàrtinescu, *parco*.
Ràpescu, *rapio*.
Spunu, *expono, narro*.
Supunu, *subjicio*.
Tragu, *traho*.

Trâmitu, *transmitto.*
Inbunu, *emendo.*
Inpârteşescu, *participo, divido.*
Inpartu, *impertio, divido*
Inprumutu, *mutuo.*
Inputu, *imputo.*

E. G. Inpârteşesce si mie que ai invêtiatu, *participa etiam mecum (mihi) quod percepisti.* Si nu credi mêncinosului, *ut non credas mendaci.* Supuneţi legilor, si vei petrece viatia tûa in pace, *subjice te legibus, et transiges vitam tuam in pace.*

VII. Omnia Verba Activa regunt Accusativum, qui quaestioni pe quine? vel que? *quem?* vel *quid?* respondet. e. g. Cunósce te pe têne ênsu, *nosce te ipsum.* Tênerule! inplinesce demandâciunile mai marilor tûi *Juvenis! adimple mandata superiorum tuorum.* Cautâ dreptatea si grâesce adeverul', *quere iustitiam et loquere veritatem.* Onorâ (cinstesce) pre Pârêntii tûi, qua si ai ḑile lungi, *honora Parentes tuos, ut longos habeas dies.*

Observatio. Multa verba Activa Accusativum duplicate recipiunt. e. g. Ajutâne pre noi Dómne! *Adjuva nos Domine!*

VIII. Quando verbum est in Modo Imperativo, tunc semper Vocativus, ei prae-aut postponitur. e. g. Fiiule! infrênâti poftele tale, *Fili! infrena cupiditates tuas.*

IX. Quando loquimur cum aliquo, aut interrogamus de aliqua re post eiusmodi verba pariter Vocativus-sequitur. e. g. Invêtiâtoriule! que voiu face qua si me mêntuescu? *Magister! quid faciam ut salvus fiam?* Petre! quand' erai mai têner singuru te incingêai, *Petre! quando eras junior solus te cingebas.*

X. Verba Passiva regunt Ablativum cum Praepositione *dela,* ad quaestionem dela quine? *vel* de quine? *aquo?* e. g. Frate meu pentru purtarea sûa què bunâ dela toti Ómeni este lâudatu, *Frater meus propter probam suam vitam ab omnibus hominibus est laudatus.* Jo nêqui-un cuvêntu rêu de dênsul' pónê aqu̅um

n'am auditu, *ego neque unum malum verbum hucusque de illo audivi.*

XI. Verba *petendi*, *abstinendi*, *removendi*, *arcendi* praeter Accusativum regunt Ablativum cum praepositione *dela.* e. g. Infrênă te dela poftele rele, *coerce te a malis cupiditatibus.* Departă dela mêne lumina, *remove a me lumen.* Taiete dela societate quelor inderepnici, *separa te (abscinde te) a societate contumacium.* Jéa invêtiătură dela quei invêtiati, *accipe doctrinam a doctis.* Trageţi limba dela vorbe necuvióse, *abstine (lingvam tuam) a verbis inhonestis, inconvenientibus.* Trage te dela peccate, *abstrahe te a peccatis.*

XIII. Verba, quae *internam ablationem*, aut *evacuationem* significant regunt Ablativum cum Praepositione *din.* e. g. Varsă apa din vasul' aquestu *effunde aquam ex hoc vase.* Scótelu din casă, *excute illum e domo.* Mătură pre aducătoriul' de mênciuni din casa tŭa, *everre, sive ejice adlatorem mendatiorum ex domo tua.* Adă caii din stală, *adfer equos ex stabulo.*

§. 21.

Syntaxis Verborum cum Nominibus Temporum et Locorum.

De Interrogationibus et Responsionibus.

I. Intuitu Nominum Propriorum Pagorum, Castellorum, Urbium. Quae

1.) Ad interrogationem: unde? *quo*? ponuntur in Genitivo cum Praepositione la, *ad*; e. g. S'au dusu la Roma, *ivit Romam.* Purcede la Italia, *procedit* vel *proficiscitur in Italiam.* Antonie au plecatu la Viena, *Antonius Viennam movit.*

2.) Ad interrogationem unde? *ubi*? *in loco*: sequitur Accusativus cum Praeposione in, *in*; e. g. Petru este aquum in Bucuresti, *Petrus est nunc Bucurestini.* Amu fost in Roma, *fui Romae.*

3. Ad interrogationem de unde? *unde?* ponitur Ablativus cum Praepositione din, *ex*, si internum quid seu unde ex loco, volueris exprimere, secus cum Praepositione dela, *a* vel *ab*; e.g. Amu venit din Jasi, *veni Jasio*. Astă nópte amu plecatu din Temisóra, *hac nocte movi Temesvàrino*. Au fugit dela Roma, *fugit Roma*. Martinu s'au intorsu dela Sibiu, *Martinus reversus est Cibinio*. Pavel vine dela Pesta, *Paulus venit Pestino*.

II. Nomina Provinciarum et Regnorum.

1. Ad Interrogationem unde?: *quo?* ponuntur in Ablativo cum Praepositione in, *in*, e. g. Joan au trăcut' in Téra Romanésca, si aquum se află in Moldavia. *Joannes transivit in Valachiam et nunc est in Moldavia.*

2. Ast ad interrogationem, de unde? *unde?* pónuntur in Accusat: cum Praepositione din; e. g. Doi Boéri au venitu din Basaravia, *duo Nobiles Valachi venerunt ex Bassarabia*. Un Sol' au aositu din Russia, *unus Legatus pervenit ex Russia*.

III. De Nomine Casa, *domus*.

Hoc Nomen Casa, significat aut internum habitationis, aut ipsam habitationem. Itaque: In primo casu quando ipsum internum habitationis volumus exprimere: ad interrogationem, unde? *quo*? vel *ubi*? ponitur in Accusativo cum Praepositione *in*. e. g. Unde ai dusu cartea? In casa. *Quo portasti librum? In domum.*

Ad interrogationem autem de unde? *unde*? ponitur in Ablativo cum Praepositione din, *e* vel *ex*; e. g. De unde ai scos' urceorul? Din casa. *Unde excepisti Urceolum? E domo.*

In secundo căsu quando ipsam habitationem indicamus ad interrogationem unde? *ubi?* ponitur cum Praepositione *a*, e. g. Unde ai fost' eri? *ubi fuisti heri*? A casa, *domi*. Unde te duci? *quo pergis*? A casa, *domum*.

Ad interrogationem vero de unde? *unde? ex quo loco?* ei adhuc Praepositio *de* praeponitur. e. g. De unde veni? De a casa. *Unde venis? Domo.* De unde ai adusu scamnu? De a casa. *Unde attulisti scamnum? Domo.*

IV. Intuitu Temporis Annui.

1. Verba tempus denotantia, id est: tempus quo aliquid fit, ad interrogationem quàndu? *quando?* si illud tempus est indeterminatum, regunt Accusativum absque ulla Praepositione. e. g. Quàndu prèviditorii cautà mai virtuos de focu? Nópté, *quando vigiles magis igni attendunt? Nocte.* Quàndu vinu vacile din càmpu? séra, *quando veniunt vaccae ex campo? Vespere.* Quànd'ai poté venire la noi? Dominecà, *quando posses ad nos venire? Die Dominico.* Quànd'ai trecutu prin Viena? Dioa, nópté, prmàvéra, véra, Lunia, Martia etc. *Quando transivisti per Viennam? die, nocte, vere, aestate, die Lunae, Martis.* etc.

2. Ad interrogàtionem quàtu de indelungatu? *quamdiu, quantum?* respondendum per Ablativum cum Praepositione *in*, vel sine illa, semper tamen absque ullo Articulo. e. g. Quàti ani ai invètiatu la Pest? *Quot annis didicisti Pestini?* Patru ani, *quatuor annis.* Quàt'ai ședutu in Roma? *Quamdiu sedisti Romae?* In quinquè ani, *vel* quinquè ani, *quinque annis.*

3. Quando autem tempus quo aliquid factum est, cognitum est et determinatum, illud ponitur cum Praepositione in, *vel* intra, *in, intra,* sine ullo Articulo. e. g. In que dì ai sositu din càlàtorie? Intr'o luni, *quali die advenisti ex peregrinatione?* Uno die Lunae. In quàtu tèmpu au facutu casa? Intr' o véra. *Quanto tempore aedificavit domum intra unam aestatem.* In quóte dile ajungi dela Arad pónè la Pest? In patru dile, *quot diebus pertingis* sive *pervenis Aradino Pestinum usque? Quatuor diebus.*

4. Nomina dierum quando tempus accurate est determinatum non modo sine Articulo verum etiam absque Praepositione ponuntur. e. g. Quàndu se ajună in Séptămână? *Quando jejunatur in hebdomada?* Respondeo: Mercuri, si Vineri, *die Mercurii*, et *Veneris*. Quàndu plecati la Sibiu? *Quando proficiscemini Cibinum?* Joui, *die Jovis*. Daré quàndu veti veni? *Ergo quando venietis?* Sâmbătă, *die Sabbathi*.

5. Nomina partium anni assumunt Praepositionem la, *ad*, si tempus sit futurum. e. g. La érnă voiu ședè in Viena, *futura hyeme habitabo Viennae*. La primavéra voiu merge la Băi, *in Vere ibo ad Balnea*.

6. Pronomen demonstrativum *aquestu*, *aquésta*, quando Nominibus praeponitur abbreviatur, et dicitur: est, asta. e. g. Estu témpu, *isto tempore* (hoc anno). Astă tómnă, *hoc autumno*. Astă véră, *hac aestate*.

Si autem tempus elapsum, est longius quam unus annus, tunc Pronomen hoc abbreviatum permutatur cum Nomine Substantivo anu, *annus*, e. g. Anu érnă, *anno elapso hyeme*; anu çertu, *anno certo*, sive *annis praeteritis*.

V. Intuitu Verborum Auxiliarium.

1. Quando interrogamus aliquid in constructione, tunc Verbum auxiliare postponimus principali, sive Supino e. g. Dusu s'au la scola? *Ivitne ad scholam?* s'au dusu, *ivit*. Venit' au dela Țérină? Au venit. *Advenitne ex Terreno?* Advenit. Duce se va? Duce, *ibitne?* - *Ibit*. Făcut'au? Facutu, *fecitne? Fecit*. etc.

2. Si interrogatio fiat cum Pronomine conjunctivo *mi, ti, i, ni, vi, li*: aut, *me, te, se, ne, ve, se*, tunc Nomen substantivum quod in quaestionem venit expresse aut tacite ponitur. Itaque:

In primo casu Pronomen Verbo auxiliari praeponitur et dein sequitur Substantivum. e. g. Datuti au

calul? *Deditne tibi equum?* Datu, *vel* mi l'au datu, *dedit*, vel *mihi dedit illum.* Ducete va si pre tène la càmpu? *Ducetne etiam te ad campum?* Duce, *vel* me va duce, *ducet*, vel *me ducet.*

In altero autem casu, loco substantivi, ponitur tantum Articulus ante verbum auxiliare. e. g. Calul', qui este in stala dati 'l va silu calaresci? *Equum, qui est in stabulo dabitne tibi illum ad equitandum?* Mi 'l va da, *mihi illum dabit.* Duceve va si pre voi la vie? *Ducetne etiam vos ad vineam?* Ne va duçe, *nos ducet.*

§. 22.

De Constructione Verborum cum aliis Verbis.

Si in eadem Constructione duo verba occurrant plures casus veniunt observandi: nam verbum secundum quod in constructione occurrit aliquando ponitur ad Infinitivum, aliquando ad Gerundium; pariter interdum accipitur in supino, interdum in Participio activo, aut passivo. Itaque:

I. De Modo Infinitivo.

Quando in una constructione duo verba absque conjunctione junguntur alterum in Infinitivo ponitur. e. g. Incepe a se laudare, *incipit se laudare.* Nimene nu póte la doi Domini a serbire, *nemo potest duobus Dominis servire.* M' am' urit'a scriuere, *nauseavi scribere.* Invatiă 'l a vorbire, *doce eum verba facere* sive *loqui.*

Nota. Ultima Syllaba Praesentis Infinitivi *re* in loquendo saepe reticetur, in scribendo autem semper est exponenda.

§. 23.

Omissio Conjunctionis Si, *ut.*

Quando in constructione duo verba inveniuntur, quorum alterum est in modo finito cum Coniunctione

Si, *ut*; illud ponitur ad infinitivum in eadem voce, et tempore, in quo fuit cum coniunctione Si; conjunctio autem exmittitur. e. g. Corpu'l (trupul) trebue dedatu si sufére frigu'l si cáldura, *corpus debet assvefieri ut suffurat frigus et calorem.* Absque coniunctione: Corpul trebue dedat'a suferire frigu'l si caldura, *corpus debet assvefieri, sufferre frigus et calorem.* Cautá tot deauna cu quei mai intelepti de quatu têne si te insoçiesci, *quaere semper cum sapientioribus te, ut te consocies.* Absque coniunctione. A te insoçire; *te consociare.*

§. 24.

Omissio Conjunctionis Chė, *quod.*

In omittenda coniunctione Chė, Verbum ponitur ad Infinitum in eodem tempore, in quo fuit in Modo finito, subjectum ex Nominativo ponitur ad Ablativum cum Praepositione *de*, coniunctio Chė autem exmittitur. e. g. Jo cugetam, chė el ne va face direptate, *ego cogitabam, quod ille nobis faciet iustiam.* Sine coniunctione: Jo cugetam, de el ane facere direptate, *ego cogitabam ab illo nobis iustitiam factum iri.* Se vorbesce, chė Fratele vecinu 'lui meu ar fi càpitatu mare diregòtorie, *dicitur, quod Frater meí vicini magnum munus acceperit.* Vel, se vorbesce de Fratele veciuu lui meu afire capitatu mare diregòtorie, *dicitur, fratrem vicini méi magnum munus accepisse.*

Eiusmodi verba post quae Conjunctio Chė exmittitur sunt etiam sequentia:

Audu, *audio.*	Me miru, *miror.*
Vedu, *video.*	Me bucuru, *gaudeo.*
Judecu, *iudico.*	Me turburu, *turbor.*
Credu, *credo.*	Se vede, *videtur.*
Pricepu, *percipio, intelligo.*	Se aude, *auditur.*
Spunu, *narro.*	Se inpare, *apparet.*
Sciu, *scio.*	Se vorbesce, *fertur.*
	Se quaesce, *queritur.*

Observatio. Si verbum Activum suum habuerit Accusativum personae, tunc Accusativus nullam patitur mutationem. e. g. Jo m' amu vedutu, chè sùm nepotinciosu, *ego vidi*, *quod sim impotens.* Vel, Jo m' amu vedut', afire nepotinciosu, *vidi, me esse impotentem.* Jo amu vedutu pre frate tùu chè au scrisu carte, *vidi fratrem tuum*, *quod epistolam scripserit.* Vel, Jo amu vedutu pre frate tùu a fire scrisu carte, *vidi fratrem tuum epistolam scripsisse.*

§. 25.

De usu Gerundiorum.

I. De Gerundio in ându, èndu, *do.*

Ad hoc Gerundium ponuntur verba quando modum significant et quaestio fit per quomodo. e. g. Tacèndu au respunsu, *tacendo respondit.* Legèndu (citându) càrti multe ne facem' invaètiati, *legendo multos libros fimus docti.* Ursi din Polonia sàltàndu isi cérca pàné sùa, *ursi ex Polonia saltando quaerunt panem suum.*

II. De Genitivo Gerundii cum Praepositione de, seu Gerundio in *di.*

Gerundium in di in Lingva Daco-Romana formatur ex Infinitivo vel supino cum Praepositione *de*; poniturque post quaedam substantiva, quibus quaeri potest: que plésà? *qualis? vel* la que? *ad quid?* Dintre tóte maestriile, maestria de a scriuere este què mai pretiuità, *ex omnibus artibus ars scribendi est pretiosissima.* Dumnedeu ne au datu noui potere de a domnire, si a intrebuintiare animalele (dobitócele), *Deus nobis dedit potestatem dominandi et fruendi animalibus.* N' am voie de invètiatu, *non habeo voluntatem studendi.*

III. De Accusativo Gerundii cum Praepositione, pentru que? *ad*, vel *propter quid?*

Ad Accusativum Gerundii ponuntur illa verba, quae sequuntur post interrogationem *pentru que?* e. g.

Ne compărămu cărti pentru a ne'invĕtiare din dènsele, *comparamus nobis libros ad nos ex eis instruendos.* Pentru a pădire sănitaté multu aduce curătiré, *ad conservandam sanitatem multum confert mundities.*

Observatio. Praepositio, pentru: interdum potest permutari cum Praepos. de, quin sensus defectum patiatur: e. g. Apa si vèntul intorcu morile pentru a măcinare grânu'l, *vel*: de a măcinare grânu'l, *aqua et ventus invertunt molas ad molendum triticum.*

§. 26.

De Usu Supini.

Supinum maxime ponitur post Adjectiva *facultatem* aut *modum rei* significantia assumta cum Praepositione *de*; talia sunt: uşoru, *facilis*; lesne, *levis*; bunu, *bonus*; rèu, *malus*; queva, *aliquid*; multu, *multum*; picinu, *parvum*; greu, *gravis*; formosu, *formosus vel pulcher*; hèdu, *foedus*; dulce, *dulcis.* etc. e. g. Sarcina aquésta este uşóră de purtatu, *haec sarcina est portatu facilis.* Muntele aquestu este greu de suitu, *iste mons est ascensu difficilis.* — Sciéutiile aquestae sûnt lesne de intelesu, *istae scientiae sunt intellectu faciles.* Câmpul' aquesta é formosu de vedutu, *iste campus est visu pulcher.*

Quando Supinum postponitur Verbo auxiliari io sûnt: tunc Supino praeponitur Praepositio *de.* e. g. Casa aquésta este de vèndutu, *ista domus est ad vendendum.* Boul' aquestu este de jungiatu, *iste bos est ad occidendum.* Aquestu vinu é de beuutu, *hoc vinum est ad bibendum.*

§. 27.

De vertenda Constructione activa in passivam.

Hoc fit secundum has regulas.

1. Accusativus ponitur in Nominativum.

2. Nominativus in Ablativum cum Praepositione de, *vel* dela, *a* vel *ab*.

3. Verbum ex Activo in Passivum eiusdem temporis, et modi concordando cum novo nominativo: e. g. Dumnedeu au facutu pre Adam din pâment. *Deus fecit Adamum ex terra. Passive:* Adam dela Dumnedeu din pament s'au facut, *Adamus a Deo ex terra factus est.* Sórele luminâ pâméntul', *Sol illuminat terram.* Pâmentul' se luminâ dela Sóre, *terra illuminatur a Sole.*

Observatio. Forma passiva ex activa non formatur semper opo Pronominis *me, te, se*: sed interdum etiam Verbo auxiliari io sûnt, praecipue vero in temporibus praeteritis et futuris. e. g. Tatâ meu au aratu ţérina, *Pater meus aravit terrenum.* Vel: Térina de Tatâ meu este aratâ. Invêtiâtoriul' au lâudatu pre Invêtiâcelu, *Praeceptor laudavit discipulum.* Vel, Invêtiâcelul' este laudatu de Invêtiâtoriu.

§. 28.

De usu Participiorum.

I. In Forma activa.

Quando in Constructione occurrit Pronomen Relativum *quarele*, *quarea*, *quel*, *qui*, *quea*, *que*, tunc illud verbum ad quod Pronomen aliquod refertur ponitur ad Participium: Has observando regulas:

1. Verbum ex modo finito venit in Participium Praesentis, Praeteri, vel Futuri, pro ratione temporum in quibus fuit in modo finito.

2. Pronomen Relativum omittitur.

3. Accusativus venit in Ablatívum cum Praepositione *de*, vel in Genitivum.

4. Participium cum Substantivo, quod per relativum in memoriam revocatur, in genere, númere et casu concordat.

Exempla Temporis Praesentis.

Cautà la ànima quelui, qui dà darul', érò nu la pretiu'l darului. *Respice animum illius, qui dat donum, non vero pretium doni.*

Cautà la ànima datatoriului de daru, érò nu la pretiu'l darului. *Respice animum dantis donum non vero pretium doni.*

Tènerul', quarele nu-si infrèna poftele sale, aquelu'cu intristare isi va ciunta viatia. *Juvenis, qui non refrenat suas cupiditates, cum contristatione finiet suam vitam.*

Tènerul' ne infrènatoriu poftelor sale cu intristare isi va ciunta viatia. *Juvenis non refranans suas cupiditates cum tristitia finiet suam vitam.*

Exempla Temporis Praeteriti.

Imperatu'l Ciru au prinsu pre Cresu Craiul' Lidiei, quarele multe Cèteti invinsese. *Imperator Cyrus intercepit Cresum Regem Lydiae, qui multas civitates vicit.*

Imperatu'l Ciru au prinsu pre Cresu Craiul' Lidiei, fostul' invinsitoriu a multor Cèteti. *Imperator Cyrus intercepit Cresum Regem Lydiae, qui fuit multarum civitatum victor.*

Pre Traian' Imperatu'l, quarele d'in Italia au adusu pre Romàni in pàrtile aqueste, Istoria mult' il laudà. *Trajanum Imperatorem, qui Romanos (Valachos) in has partes adduxit ex Italia, Historia multum (illum) laudat.*

Pre Trajan' Impèratu'l aducatoriu'l Romànilorn din Itàlia in pàrtile aqueste, Istoria mult' il laudà. *Trajanum adlatorem vel Ducem Romanorum ex Italia in has partes Historia multum laudat.*

Exempla Temporis Futuri.

Tata au datu fiiului viatià, quarea va perì. *Pater didit filio vitam, quae peribit.*

Tata au datu fiiului viatia peritore. *Pater dedit filio vitam perituram.*

Jo amu vedutu astădi pre Petru, quarele va fi la noi Invĕtiătoriu, *ego vidi hodie Petrum, qui erit apud nos Magister.*

Jo amu vedutu astădi pre Petru fiitòriu'l nostru Invĕtiătoriu, *ego vidi hodie Petrum futurum nostrum Magistrum.*

Observatio. Si Verbum ponendum sit ad Participium post has conjunctiones: quăndu, *quando*; dupŏ que, *postquam*; pentru chĕ, *quoniam*; de óreque, *quum*; tunc adhibetur Participium Praesens in ăndu ĕndu. e. g.

Eri ámu vedutu pre frate tŭu, quăndu trecea pe ice, *heri vidi fratrem tuum, quando hac transibat.*

Eri amu vedutu pre frate tău trecĕndu pe ice, *heri vidi fratrem tuum hac transeuntem.*

Noe, dopŏ-que au intratu cu familia sua in barcă au scăpatu de mórte, *Noe postquam intravit in barcam cum sua familia effugit mortem.*

Noe, intrănd' in barcă cu familia sua au scăpatu de mórte. *Noe intrans in barcam* etc.

Serse, pentruchĕ au vrutu si sfărame Téra Grecésca, mare numeru de ostasi au redicatu, *Serxes, quoniam voluit Graeciam confringere magnum militum numerum erexit.*

Serse vrĕndu si sfărame Ţéra Grecéscă mare numeru de ostasi au redicatu, *Serxes volens Graeciam confringere.* etc.

Porro observandum: Participium hoc in ăndu, ĕndu posse permutari cum Nominibus a Verbis derivatis. e. g.

Noe, intrăndu cu familia sua in barcă, de vărsaré apelor scăpă, *Noe intrans cum familia sua in barcam effugit diluvium.*

Noe dupŏ intraré cu familia sua in barcă, de vărsaré apelor scăpă, *Noe post introitum suum in barcam* etc.

II. Participium in Forma passiva.

Verbum ad Participium passivum eodem fere modo ponitur, quo ad Participium activum, id est: Verbum ex modo finito venit ad idem tempus Participii; Pronomen relativum omittitur; reliqua autem manent immuta. e. g.

Cu greu este a stare in ante tiranului, quarele s'au infocatu de mânie, *difficile est stare ante tyrannum qui est ira accensus.*	Cu greu este a stare in ante tiranului infocatu de mânie, *difficile est stare ante tyrannum ira accensum.*
Câmpul', quarele s'au aratu si s'au sêminatu cautâ umedialâ, *campus, qui aratus est et inseminatus quaerit humorem.*	Câmpul', aratu si seminatu cautâ umedialâ, *campus aratus et inseminatus quaerit humorem.*

1. *Observatio.* Hoc Participium passivum, si Nomini postponatur, recipit ante se Pronomen demonstrativum *quel, que*, ut:

Nu asteptâ intelepciune dela omul', quarele è ne strecuratu la mênte, *noli exspectare sapientiam ab homine, qui non est percolatae sive maturae mentis.*	Nu asteptâ intelepciune dela omul' quel ne strecuratu la mênte, *noli exspectare sapientiam ab homine immaturae mentis.*
Lucrul' ascunsu, quarele este mie inpârtâsitu, *vel* incredintiatu nimenui nulu voiu spune, *rem absconditam*, (*sacramentum*) *quae mihi concredita est nemini exponam.*	Lucrul' ascunsu, mie inpartasitu, *vel* incredintiatu nimenui nulu voiu spune, *rem absconditam mihi concreditam nemini exponam.*

Ast si Participium suo Substantivo praeponatur, recipit Articulum definitum, et Pronomen relativum exmittitur. e. g. Infocatul' de mânie tiranu, *ira accen-*

sus tyrannus. Sèmlnata țérlna, *seminatum terre num.*

2. *Observatio.* Participium passivum saepissime sequitur exmissis his Particulis: quàndu; pentru chè; dupò que; dachè; in quo casu Participio praeponitur vocabulum fièndu. e. g.

Leu'l dupò que s'au sàturatu, si au rèpàusatu, nimenui nu face rèu, *Leo postquam se saturavit, et quievit nemini nocet.*	Leu'l fièndu sàturatu, si rèpàusatu nimenui nu face rèu, *Leo (essendo quasi) saturatus, et quietus nemini nocet.*
Cristos, dachè s'au fàcutu séra, intr' una de Sàmbàtei au inviatu, *Christus, postquam vespera (sera) facta est, in una Sabbathi resurexit.*	Cristos fièndu séra intr' una de Sàmbàtei au inviatu. *Christus, vespera facta in una Sabbathi resurexit.*
Irod, pentruchè s'au màniatu pe Joan, pentru Irodiada, i au tàiatu capul', *Herodes, quoniam iratus est Joanni, propter Herodiadem, ei caput abscidit.*	Irod, fièndu maniatu pe Joan. etc. *Herodes cum esset iratus Joanni.* etc.
Quand' au venitu Tàtarii in parțile aqueste, pe unde ajungea tóte cu focu si cu arme le predaa, *quando venerunt Tartari in has partes; ubi perveniebant omnia igne et armis praedabantur.*	Veniêndu tàrTàtarii in parțile aqueste, pe unde ajungea, tóte cu focu si cu arme le predaa, *venientes Tartari in has partes.* etc.

CAPUT V.

De Syntaxi Adverbiorum.

§. 29.

Adverbia semper adjunguntur verbis, et indicant locum quando, ubi, et quomodo aliquid factum sit. e. g. Unde è? *ubi est*? Petru prandend' eri aice despre multe lucruri inţelepţesce au vorbitu, *Petrus prandens heri hicce de multis rebus sapienter est locutus.*

Nota. Omnia Nomina Adjectiva possunt adhiberi tanquam Adverbia, immo Adjectiva perse sunt Adverbia, et tunc tantum evadunt Adjectiva, quando cum Nomine Substantivo conjunguntur, et alicuius personae aut rei proprietatem indicant. e. g. Dirept' au judicatu, *recte iudicavit*; formos' au scrisu, *pulchre scripsit*; tare au legatu, *fortiter ligavit.* — Nunc: Adverbia, *direptu, formosu, tare*, fiunt adjectiva, e. g. Judecatoriu direptu, *Judex iustus*; scripturâ formosâ, *pulchra scriptura*; legăturâ tare, *fortis ligatura.*

Volentes aliquem ad rem quampiam magis attentum reddere, tunc Adverbio Praepositio *de* praeponitur. e. g. Audi quum cântâ de subţire, *audi quam tenuiter cantat*; Vedi quum de bene au judecatu, *vide quam bene judicavit.*

Multa Adverbia loci assumunt Praepositionem *de* e. g. Mai multi Români lôcuescu din côce de quântu din colo de Dunère, *plures Romani* (*Valachi*) *habitant cis quam trans Danubium.* El este din susu de Viena nâscutu, *ille est supra Viennam natus.*

Nota. Adverbia possunt mutari in Nomina adjectiva, si eis adjungatur Articulus, aut alia Particula. e. g. Bènele que mi ai facutu ne uitatu va fi. Loco ut dicamus: Pentru chè mi ai facutu bène nu te voiu uità, *beneficii mihi praestiti memor ero.* Pânura aquésta are asprime, *iste pannus habet asperitatem*; *vel* pânura aquésta è asprâ, *iste pannus est asper.*

Omnia Adverbia clariorem fundunt sensum verbis prae, — quam postposita. e. g. El curénd' au venit la mène, *ille cito venit ad me*, clarius est dictum quam: El au venit la mène curéndu.

Adverbium *ba nu*, adhibent Daco-Romani tunc, quando volunt indicare se ita rem aliquam peracturos, quemadmodum dicunt, et aequivalet latino *omnino non*. e. g. Mergevei cu mène la térina? *ibis ne mecum ad terrenum*? ba nu voiu merge, *omnino non ibo*; i. e. *persvasus esto me minime iturum*.

In constructione una duae negativae Particulae iuxta indolem Lingvae Daco-Romanae dant sensum negativum e. g. Io nimica nu i amu datu, ego *ei nihil dedi*.

Observatio. Ast si Particula *nu*, alteri negativae praeponatur, tunc non negationem sed affirmationem denotat. e. g. Io nu nemica i amu datu, *ego non nihil ei dedi*; indicat: quod ego ei dederim, adhuc multum.

CAPUT VI.

De Syntaxi Praepositionum.

§ 30.

Ex Praepositionibus, quae semper Nomini praeponuntur, indicando statum personae alicuius, aut loci, praecipue sequentes considerandae veniunt:

I. Ex Praepositionibus Dativum regentibus: a supra, de a supra, *supra, contra*; inprésmâ, *adversus*; in antea, *ante*; in contra, *contra*; dum cum Pronominibus personalibus construuntur, loco Dativi Pronominis personalis in prima et secunda Persona assumunt Nominativum foemininum Pronominum possessivorum. e. g. Multi ostasi s'au sculatu in contra nóstrâ, *multi milites insurexerunt contra nos*.

Ast Praepositiones: inponcisu, *contra*; de desubtu, *subtus, infra*; inlâuntru, *intra*; indereptu, *post, re-*

tro, manent penes genus masculinum eorundem Pronominum. e. g. Nimene nu va poté petrundé la ascunsurile de lŏuntru meu, *nemo poterit penetrare ad abscondita mei interni.*

II. Ex Praepositionibus Accusativi: Praepositio *in* si praeponatur Nominibus, quae a vocali incipiunt saepe permutatur cum Praepos. *intru*. e. g. Fariseii si Crestinii credu in vel intru invieré mortilor, *Pharisaei et Christiani credunt in resurectionem martuorum.*

Praepositio *pre* tantum Nominibus substantivis animatis praeponitur. e. g. Chiamă pre frate tău, *voca fratrem tuum.*

Cum Nominibus Adjectivis autem haec Praepositio nunquam usurpatur. e. g. Légă bou'l la caru, vel injugă boi, *liga bovem ad currum*, vel *injuga boves.*

Interim: in casu ubi Nomen patiens ab agente non potest distingvi, ad distinctionem faciendam patiens assumit *pre*. e. g. Leul' au ucisu pre ursu, *Leo occidit ursum.* Tauru au inpunsu pre vacă, *taurus pupugit vaccam.* Male enim diceretur: Leul' au ucisu ursu; Tauru au inpunsu vaca, etc.

Ubi vero nullum est dubium cognoscendi patientem ab agente, Praepositio *pre* omittitur; ut: Vitelu'l au subtu laptele, *vitulus suxit lac*; muiere au mulsu vaca, *mulier mulsit vaccam.*

Praepositio *la* adhibetur. 1. Quando indicat appropinquationem. e. g. Petru merge la scólă, *Petrus pergit ad scholam.* Luca vine la noi, *Lucas venit ad nos?* 2. Quando indicat partem aliquam integri, qua fruimur. e. g. Teofilu mâncă la pâne, *Theophilus manducat panem* vel *ex pane.* Georgie bee la vinu, *Georgius bibit vinum*, vel *ex vino.* 3. Ponitur loco Dativi. e. g. Dă fenu la cali, *da foenum equis.* Dă la prunci de mâncatu, *da pueris ad manducandum*; loco: caiilor, pruncilor.

De Usu Praepositionum Ablativi casus, *de*, *dela*, *din.* Vide Syntax. Nominum pag. 185.

Pariter de usu Praepositionum inseparabilium actum est in Etymologia Verborum p. 154.

CAPUT VII.

De Syntaxi Conjunctionum.

§. 31.

Conjunctiones Orationis Partes integras et Periodos majores connectunt.

Hic observanda sunt sequentia:

I. Conjunctio si, *et*, similes casus in Nominibus, similes modos et tempora in verbis copulat. e. g. Pulbere si umbra suntemu, *pulvis et umbra sumus*. Sănitaté si invĕtiătura sunt darurile quele mai bune ale omului, *sanitas et scientia sunt optima hominis dona.*

Nota. 1. Si una ex Partibus copulandis alterius generis actionem denotet, casus per coniunctionem copulati possunt esse dissimiles, e. g. Corpul (trupul), si médulările sunt unéaltele, prin quare lucră sufletul', *corpus et medularia* sive *membra sunt instrumenta ope quorum operatur anima.* 2. Quando plura vocabula ad invicem copulantur, tunc tantum ultimum recipit Coniunctionem. e. g. Direptatea, adevérul', dragóstea (amorul'), si inţelepciunea punu pre om' in statul' quel fericitu, *iustitia, veritas, amor, et sapientia ponunt hominem in statum felicem.*

II. Quando post unam sententiam negativam plures negativae sententiae non interrupte sequuntur, tunc eiusmodi sententiae assumunt Coniunctionem nèquè, *neque*. e. g. Fariseii si Carturarii nèquè de quum nu vrea si crédă, chè Cristos' este Mesia, nèquè ascultauă invĭtiătura lui, nèquè vrea sisi indirepte faptele sale, *Pharisaei et Scribaè nullo modo volebant credere, quod Christus sit Messias, neque auscultabant doctrinam illius, neque volebant emendare suas actiones.* Samarilani si Judei treindu in. urăciune, inde-

longatu tèmpu, in nimic nu vrea si se ajute, nèquè vrea si se mestece, nèquè si se insoçéscá unii cu altii, ***Samaritani et Judaei, longo tempore in nulla re (in nihil) volebant se adjuvare, neque volebant se commiscere, neque secum invicem consociare.***

III. Multae sunt Conjunctiones post quas Verbum ponitur ad Modum Conjunctivum et Optativum; ut:

1. Post aliquam petitionem, optationem, aut spem sequitur Modus conjunctivus. e. g. Imperatul' August aquésta mai tare poftea, qua tuturor si le fie ajutatoriu, *Imperator Augustus hoc maxime optabat, ut omnibus sit adjutor.* De mult' amu doritu si vedu pre frate tùu, *pridem desideravi ut videam fratrem tuum.* Amu sperantia (nedeşde) chè va venì, *habeo spem quod veniet.*

2. Post Verba *dubitandi* semper sequitur Optativus Modus. e. g. Omu'l façiarnicu se preface, qua quum n'ar cunósce pre amicul' (pretenul') sùu quel mişelù, *homo simulator fingit se, quasi non cognosceret amicum suum miserum.* De vei fi intrebat' unde sùnt, spunei che sùm in grádină, *si interrogatus fueris ubi sum, dic ei quod sim in horto.*

§. 32.

De Conjunctionibus Comparativis seu consociatis.

Hae Conjunctiones majores Periodorum partes conectunt, ac construuntur ita, ut unam in prima Periodi parte positam, altera in secunda necessario sequi debeat, quales sunt:

Prequum	— asie,	*prout*	— *sic.*
Au	— au,	*aut*	— *aut.*
Séu	— séu,	*seu*	— *seu etc.*

Vide Cap. VIII. §. 64. Nr. II.

Hinc patet artem nostra sensa et cogitata in formam periodicam comprehendendi reducendique, ac sensum

Periodi, quam plurimum a recto harum Conjunctionum ordine pendere. Nam Particula vel Conjunctio, quae ab initio Periodi ponitur est reditiva, id est: reducit sensum ad aliam Particulam, quae in secunda Periodi parte est ponenda, quae nisi sequatur, sensus manet suspensus et imperfectus.

CAPUT VIII.

De Syntaxi Interjectionum.

§. 33.

Interjectiones adhibentur ad statum animi, internasque sensiones nostras manifestandas, prout nimirum quis est laetus, aut tristis; pariter amorem, odium, aut admirationem habens etc. Itaque:

Quando laetamur tunc exclamamus: ha! ha! ha! hu! hu! hu! e. g. Bucurative óspetii mei pré iubiti, *laetamini hopites mei dilectissimi.* Asiè frate al mieu multu dorite! *Sic frater mi multum desiderate!* vivat! *vivat!*

Tristantes lamentamur, dicentes: oh! ah! vai! amaru! e. g. Oh! quum putù cu a tànta rèutate si se redice a supra mea, *oh! quomodo potuit tanta malitia contra me surgere.* Amaru! chè schimbàtóre este sórte omului, *proh dolor! quam mutabilis est sors hominis.*

Admirantes, dicimus: o! eccè! e. g. O Pàrèntilor! o! reticitilor! stringeti avutii, èrò pre fiii vostrii, quòrora veti làsà avutiile nui cresteti cu invètiàturi luminàtóre. *O Parentes! o! errantes! congregatis divitias, filios vestros vero, quibus relinquetis divitias non educatis in scientiis illuminatoriis.*

Quando desiderium nostrum manifestamus, aut aliquem ad aliquid nobis praestandum rogamus, adhibemus: o de! hai de! e. g. Hai! de ar veni numai frate meu. *Ah! si veniret tantum frater meus.* O de! mi

ai inprumutà cartea aquésta, multu m' aei ajutà din trinsa, *o si! mutuares mihi istum librum, multum me juvarem ex ipso.*

Quando contentum nostrum manifestamus, dicimus: bene! ba bene è! forte bene! *bene! omnino bene est! valde bene est!* e. g. Bene am' avutu! *bene habuimus*! Dà Dõmne tot' asiè! *da Domine semper sic!*

Quando aliquem vocamus, dicimus: hei! *heus!* audi! *audi!* e. g. Audi Petre! vinà in quóque, *audi Petre! veni hac.*

Appendix.

De Prosodia.

§. 34.

Regulae in elevatione Toni observandae.

Vocabula respectu Syllabarum, sunt; unius Syllabae, duarum, aut plurium Syllabarum; porro vocabula respectu constructionis eorum, aut sunt simplicia, aut composita.

§. 35.

De mutatione Toni in Syllabis vocabulorum.

I. Elevatio Toni in vocabulis unius et duarum Syllabarum.

Vocabula unius Syllabae nunquam habent Tonum (altum) elevatum, quoniam in talibus, nulla est praecedens Syllaba producenda. e. g. Omu, *homo*; arcu, *arcus*; bunu, *bonus*; càntu, *canto*; vedu, *video*; eri, *heri*; la, *ad*, etc.

Nota. U, in vocibus: omu, arcu, càntu, vedu et infra sequentibus, est semi vocalis (ut alibi vidimus)

et vix auditur, ac si scriptum esset, om, are, cânt ved, vein etc.

Voces duarum Syllabarum, quaedam in prima Syllaba, et quaedam in secunda Tonum elevant.

1. In prima Syllaba Tonum elevant: Omnia Nomina substantiva, et adjectiva duarum Syllabarum, e. g. Domnu'l, *dominus*; pórtâ, *porta*; scarâ, *scala*; negru, *niger*; albu, *albus*; verde, *viridis*.

2. Nomina illa, quae Tonum in secunda Syllaba elevant sunt: Nomina substantiva masculini generis, e. g. Bêtrânu, *senecio*; vecinu, *vicinus*; veninu, *venenum*; sérinu, *serenum*. Pariter illa Nomina, quae desinunt in *itu*, e. g. Negritu, *nigrefactus*; albitu, *dealbatus*; roşitu, *rubefactus* etc. Prout etiam quae in *oru* desinunt. e. g. Urcioru, *urceolus*; uşor, *levis* etc. Foeminini generis: Haec sunt Nomina in é desinentia ut: curé, *corium* vel *lorum*; mârgé, *margarita*; ţurturé, *turtur* etc. in quibus omnibus tonus in ultima Syllaba deprimitur.

II. Elevatio Toni in vocibus trium, et plurium Syllabarum.

Huc vel maxime spectant voces augmentatae. Hoc augmentum vocibus aut praeponitur, aut postponitur.

1. *De vocibus queis augmentum praeponitur.*

Voces augmento ab initio provisae, sunt simul voces compositae, adeoque Tonum servant eundem, quem in voce radicali; ut: résturnatu, *subversus*; venit a res et turnatu: itaque sonus figendus est in Syllaba natu quoniam turnatu est supinum.

2. *De vocibus queis augmentum postponitur.*

In vocibus in fine augmentatis, tonus figendus est in augmento, eius generis sunt desinentia in: anu, énu escu, etiu, ciu, ie, osu, uţiu, ime, oiu, ocu, tate, ciune, atu, urâ, oriu, éntu, etc.; ut: Moldavanu, *Moldavus*; Câmpénu, *campestris*; domnescu, *dominalis*;

màretiu, *superbus*; albiçiu, *subalbus*; câmpie, *locus campestris*; nodosu, *nodosus*; roşiutiu, *rubicundus*; caloiu, *equus valde magnus*, sânitate, *sanitas*; amariciune, *amaritudo*; vèrsatu, *variolae*; fâptura, *factura*; sâpâtoriu, *fossor*; juràmentu, *juramentum* etc.

III. In Pronominibus: ele, nostru, quare, quine, quelu, quea, nesque, nimene, Tonus figitur in prima Syllaba. Augmentum horum Pronominum semper est breve, e. g. Quarele, hic *le* est brevis; Órequare, *quidam*, *óre* est brevis; oriquine, *quicunque*, *óri* pariter brevis,

IV. In Temporibus, et personis Verborum syllabae attoluntur vel deprimuntur, iuxta tonum Temporum principalium a quibus formantur.

Tempora autem principalia a quibus reliqua formantur sunt.

In Conjugatione I. laudu - laudatu - laudare, *laudare*.
— — II. vedu - vedutu - vedere, *videre*.
— — III. batu-bâtutu-batere, *batuere*.
— — IV. audu-auditu-audire, *audire*.

Itaque: Personae, laudu, laudi, laudâ tonum elevant in *la*, quia derivantur â laudu. Verum in Praet. Perf. Simp. et Plusquamp. II. ut: lâudai, lâudarâmu, lâudasemu, lâudaseti etc. tonus elevatur in *da* quoniam haec Tempora formantur â laudà Infinitivi Praesente abbreviato.

Pari modo in verbis II. III. IV. Conjugationis ut: Vedu, vedi, vede, syllaba *ve* est longa; verum in, vedemu, vedeti, vedu, *de* producitur. Vedui, vedurâmu, vedusem, *du* producunt, quia formantur â vedutu. — Audu, audi, aude, hic *u* est longum; verum personae, audimu, auditi, audirè; audisemu, audiseti etc. *di* producunt, quia formantur ab auditu. — In Verbis autem III. Conjugationis, ut: batu, bati, bate, bâtemu, bâteti, batu; tonus cadit in *ba*. — In reliquis vero

Temporibus tonus elevatur sicut in reliquarum Conjugationum Temporibus, ut: bâteam, bâteai, bâtea, bâtusemu, bâturâmu, etc., ubi tonus cadit post *tu*.

Gerundia, et Participia prolongant semper Syllabam ându, êndu, oriu; ut: cântându, cântâtoriu, tâcêndu, tâcâtoriu, etc.

VOCABULARIU, ROMANESCU, SI LATINESCU.

VOCABULARIUM DACO-ROMANUM, ET LATINUM.

I. De Dumnedeu, si quele que se tienu de Religie.

De Deo, et illis quae ad Religionem pertinent.

Deu, *vel* Dumnedeu, *Deus.*
Dumnedeu Tatâ'l, *Deus Pater.*
Dumnedeu Fiiu'l, *Deus Filius.*
Dumnedeu spiritu'l (Duchu'l) Sântu, *Deus spiritus Sanctus.*
Sânta Treime, *Sancta Trinitas.*
Un singuru Dumnedeu, *unus solus Deus.*
Trei persône, *vel* Trei feçie, *Tres personae.*
Parêntele cerescu, *Pater caelestis.*
Facĕtoriu, *Factor, Creator.*
Fâptura, *creatura, factura.*
Facerea, *creatio.*
Mântuitoriu, *Salvator.*
Mântuire, *salus.*
Rescumpârâtoriu, *Redemtor.*
Rescumpârare, *redemtio.*
Sântitoriu, *Sanctificatór.*
Sântirea, *sanctificatio.*
Mângâitoriu, *Consolator.*
Mângâierea, *consolatio.*
Natura *vel* firé que dumnedeêscâ, *natura divina.*
Natura omenéscâ, *natura humana.*
Nâscâtôre de Dumnedeu, *Deipara.*
Vergurâ Maria, *Virgo Maria.*
'Angeru, *Angelus.*
'Angeri, *Angeli.*
Archangelu, *Archangelus.*

Sântu, *sanctus.*
Sânti, *sancti.*
Viatia venitóre, *vita futura.*
Imperatié ceriurilor, *Regnum caelorum.*
Paradisu *v.* raiu, *Paradisus.*
Jadu, *infernus.*
Diavolu, *diabolus.*
Demónu, *daemon.*
Dracu, *draco.*
Fantasmâ, *phantasma.*
Nelucâ, *spectrum.*
Crestinetate, *Christianismus.*
Crestinu, *Christianus.*
Catolicu, *Catholicus.*
Luteranu, *Lutheranus.*
Reformat•, *Reformator.*
Calvinu, *Calvinista.*
Unitariu, *Unitarius.*
Mahomedanu, *Mahomedanus.*
Ereticu, *Haereticus.*
Eresu, *haeresis.*
Fórdedeu, *atheus.*
Idolu, *idolum.*
Idololatrâ, *idololatra.*
Hipocritâ, *hypocrita.*
Fâçiérnicu, *simulator.*
Blâstêmâtoriu, *plasphemator.*
Batjocoritoriu, *irrisor, ludificator.*
Evreu, *Hebraeus.*
Focu'l de veci, *ignis aeternus.*
Besericâ, *Basilica, Ecclesia.*
Templâ, *Templum.*
Capelâ, *Capella.*
Mônêstire, *Monasterium.*
Adunare, *congregatio.*
Serbire de Deu, *cultus divinus.*
Religie, *Religio.*
Evlavie, *devotio.*
Cucernicie, *pietas, devotio.*
Conciune, *contio.*
Liturghie, *Lyturgia.*
Predicâ; } *predicatio.*
Predicatie }
Rugâciune, *rogatio, oratio.*
Dogma credêntiei, *dogma fidei.*
Sânta scripturâ, *Sacra scriptura.*
Bibliâ, *Biblia-orum.*
Evangelie, *Evangelium.*
Simbolu credêntiei, *Symbolum fidei.*
Dece demândaciuni a lui Dumnedeu, *decem Dei praecepta.*
Tatâ'l nostru, *Pater noster.*
Testamentu 'l vechiu, si nouu (*vel* lege vechiâ, si nouâ) *vetus, et novum Testamentum.*
Apostoli, *Apostoli.*
Aleşi, *electi.*
Purcederé, *processio.*
Penitentia, *vel* pârére rea, *poenitentia.*
Infrângeré, *contritio.*
Botesu, *baptismus.*
Mârturisiré, *confessio.*
Cuminecâtura, *communio.*
Sânta cênâ, *sancta caena.*

Cêna Domnului, *caena Domini.*
Eucharistie, *Eucharistia.*
Santu'l oleu, *sanctum oleum.*
Icóna, *icon, imago.*
Altariu, *altare.*
Inviaré, *resurectio.*
Mórté, *mors.*
Cruce, *crux.*
Inchinàciune, *inclinatio, adoratio.*

II. De Lume, si de Elementuri.

De Mundo, et de Elementis.

Lume, *mundus.*
Ceriu, *caelum.*
Pàmêntu, *terra.*
Sóre, *sol.*
Luna, *luna.*
Luciafèr, *lucifer.*
Luna nouà, *novilunium.*
Planetà, *planeta.*
Cometà, *cometa.*
Eclipsu, *eclypsis.*
Stele, *stellae.*
Cucurbeu, *iris.*
Elementuri (stichii) *elementa.*
Focu, *ignis.*
Aer, *aer.*
Apa, *aqua.*
Cutremuru pàmêntului, *terrae motus.*
Globu'l (glontiu'l) pamentului, *globus terraqueus.*
Vêntu, *ventus.*
Pulbere, *pulvis.*
Volburà, *turbo.*
Euru, *eurus.*
Austru, *auster.*
Bórea, *boreas.*
Zefiru, *zefirus.*
Nuoru, *nubes.*
Plóe, *pluvia.*
Róà, *ros.*
Burà, *pruina.*
Càldurà, *calor.*
Negurà, *nebula.*
Fulger, *fulgur.*
Tunetu, *tonitru.*
Tràsnetu, *fulmen.*
Cécia, *caligo.*
Frigu, *frigus.*
Ghiacià, *glacies.*
Gràndinà, *grando.*
Néue, Omètu, Sèpadà } *nix.*
Brumà, *bruma*, vel *pruina.*
Ferbintèlà, *fervor, calor.*
Versarè apelor, *diluvium.*
Mare, *mare-ris.*
Arinà, *arena.*

III. Despre Pàmêntu.

De Terra.

Muntè, *mons.*
Délu, *collis.*
Vale, *vallis.*
Càmpu, *campus.*

Plăeściu, *planities*.
Șieșu, *planus locus*.
Adâncu, *abyssus*, vel *aduncus*.
Lacu, *lacus*.
Afundu, *abyssus*, vel *profundus*.
Profundu, *profunditas*, vel *profundus*.
Fênațiu, *vel* luncă, *pratum*.
Pasciune, *pascuum*.
Ripa, *ripa*.
Țérina, *terrenum*.
Sélba (pădure), *silva*.
Tufă, *dumetum*.
Morméntu, *monumentum*, *sepulchrum*.
Rîu, *rivus*.
Părîu, *rivulus*.
Fôntână, *fons*.
Putiu, *puteus*.
Punte, *pons*.
Lutu, *lutum*.
Podu, *podium*, vel *pons*.
Tiermure, *portus*, *litus*.
Margine, *margo*.
Rădicină, *radix*.

IV. Despre Mări, si alte ape.

De Maribus et aliis fluviis.

Oçeanu'l, *Oceanum*, vel *oceanus*.
Mare, *Mare*.
Mare rosie, *Mare rubrum*,
Mare négră, *Mare nigrum*.
Mare adrei, *Mare adriaticum*.
Mare caspie, *Mare caspium*.
Mare Tiveriadului, *Mare Tiberiadis*, vel *Mare mortuum*.
Nilu, *Nilus*.
Dunăré, *Danubius*.
Tisă, *Tibiscus*.
Morîsiu, *Marusius*.

V. De Témpu.

De Tempore.

Anu, *annus*.
Luna, *mensis*.
Septimână, *septimana*.
Di, *vel* dio, *dies*.
Nópte, *nox*.
Diori, *aurora*.
Médiădi, *meridies*.
Séra, *vesper*, *vespera*.
Astădi, *hodie*.
Mâne, *mane*, *cras*.
Poimâne, *perindie*.
Eri, ieri, *heri*.
Alaltăieri, *nudius tertius*.
Dupo amédiădi, *post meridiem*.
Dupo prandiu, *post prandium*.
Dupo céna, *post caenam*.

De unăḑi, *nuper*.
Una óră, *una hora*.
Doė óre, *duae horae*.
Un pătrariu, *unus quadrans*.
Una minută, *unum minutum*.
Patru tėmpuri a anului, *quatuor anni tempora*.
Primăvéră, *ver*.
Vėră, *aestas*.
Èrnă, *vel* iarnă, *hyems*.
Tómnă, *autumnus*.

VI. Despre Luni, și despre ḑilele Septĭmănei.

De Mensibus, et de diebus Septimanae.

Januarie, *Januarius*.
Februarie, *Februarius*.
Martie, *Martius*.
Aprilie, *Aprilis*.
Maiu, *Majus*.
Junie, *Junius*.
Julie, *Julius*.
Augustu, *Augustus*.
Septemvrie, *Septembris*.
Octovrie, *October*.
Noemvrie, *November*.
Decėmvrie, *December*.
Duminecă, *Dies Dominicus*.
Luni, *dies Lunae*.
Marti, *dies Martis*.
Mercuri, *dies Mercurii*.
Joui, *dies Jovis*.
Vineri, *dies Veneris*.
Sămbătă, *dies Sabbati*.

VII. De Sėrbători.

De Festis.

Nasceré lui Cristos, *Nativitas Christi*.
Tăiaré inpregiur, *Circumcisio*.
Anŭ'l nouu, *novus annus*.
Botesu lui Cristos, *Baptismus Christi*.
Epifania, *Epiphania*.
Duceré in Besereca, *Festum purificationis*.
Lăsatu'l de carne, *Hilaria*.
Bună Vestire, *Annunciatio*.
Duminеca florilor, *Dominica palmarum*.
Septĭmăna patimilor, *Septimana passionum*.
Septĭmăna săntă, *Septimana sancta*.
Vineré mare, *magnus dies Veneris*.
Inviére, *Resurectio*.
Pascile, *Pascha*.
Inaltiarė, *Ascensio*.
Rusalile, *Pontecoste*.
Schimbare la facie, *Transfiguratio*.
Sėrbătóré Apostolilor, *festum Apostolorum*.
Ḑioa tuturor Sănților, *dies omnium Sanctorum*.

Teiaré capului Joan, *decolatio Joannis.*
Adormiré Vergurei Mariei, *obdormitio*, seu *assumptio Virginis Mariae.*
Ȥioa Cruci, *exaltatio Sanctae Crucis.*
Sântu Georgiu, *Festum sancti Georgii.*

VIII. Despre Omu, si despre Părţile lui.

De Homine, et de eius partibus.

Omu, *homo.*
Feméie, *foemina.*
Bărbatu, *maritus, vir.*
Muiiere, *uxor, mulier.*
Fecioru, *juvenis, adolescens.*
Pruncu, *puer, infans.*
Fecióră, *filia innupta, virgo.*
June, *juvenis.*
Omu bĕtrânu, *homo senex.*
Muiiere bĕtrână, *mulier senex.*
Omu căruntu, *homo canus.*
Feméie grósă, *foemina gravida.*
Omu tĕner, *homo juvenis.*
Muiiere vechiă, *senex foemina.*
Părţile omului, *partes hominis.*
Cadavru, *cadaver.*
Mădulariu, *membrum.*
Trupu (Corpu), *corpus.*
Péle, *pellis.*
Capu, *caput.*
Crescetu, *vertex.*
Peri, *pili.*
Céfă, *occiput.*
Căpăcină, *cranium.*
Creri, *cerebrum.*
Frunte, *frons.*
Façie, *facies.*
Vultu, (obrasu) *vultus.*
Ochiu, *oculus.*
Lumina ochiului, *pupilla.*
Unghiu ochiului, *angulus oculi.*
Plęopă, *palpebra.*
Sprêncene, *Supercilia.*
Gene, *genae, cilia.*
Témple, *tempora.*
Lacrimă, *lacryma.*
Falcă, *mentum.*
Nasu, *nasus.*
Nări, *nares.*
Bucă, *bucca.*
Urechie, *auris.*
Gură, *os-oris, gula.*
Limbă, *lingva.*
Gingină, *gingiva.*
Dênte, *dens.*
Dĕnti, *dentes.*
Masea, *dens molarius, maxilla.*
Gûtu, *vel* gûrtu, *guttur.*
Grumasu, *collum.*
Fălci, *fauces.*
Cerbice, *cervix.*
Umeru, *humerus.*
Dosu, *dorsum.*

Spate, *tergum*.
Séle, *axilla*.
Barbă, *barba*.
Spinare, *spina dorsi*.
Braçiu, *brachium*.
Cotu, *cubitus*.
Mână, *manus*.
Mâna diréptă, *manus dextera*.
Mâna stângă, *manus sinistra*.
Palmă, *palma manus*.
Pumnu, *pugnus*.
Degetu, *digitus*.
Polecariu, *pollex*.
Unghe, *ungvis*.
Peptu, *pectus*.
Sinu, *sinus*.
Çiçă, *mamma*.
Pântece, *venter*.
Buricu, *umbilicus*.
Cóstă, *costa*.
Cóste, *costae*.
Lature, *latus-eris*.
Buci, *nates*.
Cópsă, *coxa*, *femur*.
Genunchie, *genu*.
Flueru, *crus*, *tibia*.
Os, *os-ossis*.
Picioru, *pes*.
Talpă, *planta pedis*.
Pulpă, *sura*.
Părţile d'in lontru, *partes internae*.
'Anima } *cor*.
Inima }
Maçe, *viscera*.
Plumână, *pulmo*.
Rerunchi, *renes*.
Ficatu *v.* fecatu; *jecur*.
Veninu, *venenum*.
Splină, *splen*.
Fére, *fel*.
Sânge, *sangvis*.
Nervu, *nervus*.
Nervuri, *nervi*.
Vénă, *vena*.
Stomachu, *stomachus*.
Besică, *vesica*.
Méduhă, *medulla*.
Arterii, *arteriae*.
Pulsu, *pulsus*.
Scuiptu } *sputum*.
Scopitu }
Bală, *saliva*.
Mucu, *mucus*.
Musci, *vel* muschi, *musculi*.
Sudóre, *sudor*.
Tuse, *tussis*.
Cătaru, *catarrhus*.
Tróchna, *gravedo*.
Pişiatu, *urina*.
Căcatu, *merdum*.
Grăsime, *pingvedo*.
Mâcrime, *macor*, } *macies*.
Mórte, *mors*.
Sénţirile omului, *sensus hominis*.
Auditu, *auditus*.
Áudire, *auditio*.
Védutu, *visus*.
Vedere, *visio*.
Mirositu, *odoratus*.
Mirosu, *odor*, *odoratio*.
Gustu, *gustus*.
Gustare, *gustatio*.
Pipăitu, *tactus*.
Pipăire, *palpatio*.
Sufletu, *anima*.
Spiritu, *spiritus*.
Suflare, *spiratio*.

Somnu, *somnus.*
Inţelesu, *intellectus.*
Inţelegere, *intelligentia.*
Inţelepciune, *sapientia.*
Voiă, *voluntas.*
Prĕcepere, *ratio, perceptio.*

Judeciu, *judicium.*
Judecată, *judicatio.*
Aducere amènte, *memoria.*
Cugetu, cugetare, *cogitatio.*
Rîsu, *risus.*
Plângere, *fletus, planctus.*

IX. De Scăderile si Bólele Omului.

De defectibus et infirmitatibus hominis.

Orbu, *coecus, orbus.*
Surdu, *surdus.*
Mutu, *mutus.*
Schiopu, *claudus.*
Gîrbovu, *gibosus.*
Pleşiugu, *calvus.*
Ceuru, *strabo.*
Gângavu, *balbus.*
Gibosu, *gibosus.*
Balamutu, *balbus.*
Căruntu, *canus.*
Strâmbu, *curvus.*
Lunaticu, *lunaticus.*
Nebunu, *stultus.*
Bolnavu, *infirmus.*
Tristu, *tristis.*
Mişel, *miser.*
Durére, *dolor.*
Durére de capu, *dolor capitis.*
Durére de dènti, *dolor dentium.*
Durére de ochi, *dolor oculorum.*
Durére de urechi, *dolor aurium.*
Friguri, *febris.*
Friguri de tote dilele, *febris quotidiana.*
Friguri ferbinti, *febris calida.*

Friguri de a treadi, *febris tertiana.*
Friguri putrede, *febris putrida.*
Tuse, *Tussis.*
Scorbutu, *scorbutus.*
Ametélă, *vertigo.*
Hidropică, Bóla apei, *hydrops.*
Lângóre, *febris ardens, maligna.*
Junghiu, *pleuritis, dolor lateris.*
Mătrice, *convulsio, tormenta ventris, et membrorum.*
Ciumă, *pestis.*
Vĕrsatu, *variolae-arum.*
Cătaru, Cătarue, *catarrhus.*
Guturaiu, *gravedo.*
Buboiu, *ulcus, bubo.*
Apoplecsia, *apoplexia.*
Calcare de nevoie, *morbus tetricus.*
Colică, *colica, passio.*
Oftică, *hectica.*
Podagră, *podagra.*
Apostemă, *suppuratio, apostema.*

X. De Vestmente.

De Vestimentis.

Vestmentu, *vestimentum*.
Camêșiă, *indusium*.
Ismene, *perzomata*.
Guleru } *galerum*.
Colaru } *collare*.
Manusiă, *chirotheca*, *manica*.
Cióreci, *caligae*.
Calçiuni, *calcei*.
Tibiele, *tibialia*.
Mintée, *chlamys*.
Mânecă, *manica*.
Peptariu, *pectorale*.
Căpâneagu, *pallium*.
Vestmentu de sêrbători, *vestis ferialis*.
Vestmentu de tote dilele, *vestis quotidiana*.
Haină, *habitus*.
Năframă, *strophium*.
Cîngătóre, *cingulus*.
Brâu, *vel* brânu, *zona*, *cingulum*.
Mântao, *toga*, vel *pallium presbyterale*.
Sandale, *sandalia*.
Stible, *ocreae*.
Degetariu, *digitale*.
Sacu, *sacculus*, *saccus*.
Inelu, *anulus*.
Ochiari, *ocularia*.
Pilêrie, *pileus*, *petasus*.
Circei, *inaures*.
Dulmanu, *tunica*.
Sugmanu, *bracça*.
Clerică, *vestis clericalis*.

XI. De Casa, si de Pârțile ei.

De Domo, et de partibus eius.

Casă, *domus*.
Păluță *vel* } *Palatium*.
Palatu, }
Curte, *aula*, *chors*.
Casă mare, *domus magna*.
Castelu } *castelum*.
Costeiu }
Temeiu } *fundamentum*.
Fundamentu }
Păriete, *paries*.
Acoperementu, *tectum*.
Pădimentu, *pavimentum*.
Podu, *podium*.
Ușia, *ostium*, *janua*.
Pórtă, *porta*.
Çiçină, *cardo*.
Usciori, *postes*, vel *antaearum*.
Pragu, *limen*.
Chiae, *clavis*.
Sêru, *sera*, *pessulus*.
Lăchêtă, *reticulum*, *sera*.
Ferêsta, *fenestra*.
Cuptoriu, *fornax*.
Cucină (cuchnă) } *culina*.
Bucătărie }
Căminu, *caminus*.
Hornu } *fumarium*.
Fumariu }
Locu focului, *focus*.

Scări, *scalae, gradus.*
Graduri, *gradus.*
Cuperișu, *cooperimentum, tectum.*
Chilie, *cella, cubile.*
Cámérá, *camera.*
Cámératá, *camerada, cubile.*
Vinerie, *cellarium.*
Stală (grajdu), *stabulum.*
Bererie, *domus cerevisaria.*
Porumbáriu, *columbarium.*
Tindă, *porticus, vestibulum.*
Amitu, *ambitus.*
Hodae, *villa.*
Marmure, *marmor.*
Bóltă, *fornix.*
Eșitóre, *cloaca.*
Fóntână, *fons.*
Puțu, *puteus.*
Grădină, *hortus.*
Sală, *sala.*
Tablele ferestei, *valvae.*
Granáriu, *granarium.*

XII. De quele, que sûnt de lipsă în casă.

De iis, quae sunt necessaria in domo.

Masă, *mensa.*
Scaunu } *sedes, scamnum.*
Scamnu }
Armáriu, *armarium.*
Patu, *lectus.*
Patu pentru óspeți, *lectus hospitalis.*
Pernă, *pulvinar.*
Pèplunu, *culcitra, vel peplum.*
Lepedeu, *linteolum.*
Urceoru, *urceolus.*
Secure, *securis.*
Sfrederu, *terebrum.*
Sapă, *ligo.*
Scară, *scala.*
Furcă de torsu, *colus.*
Maiu, *malleus.*
Sulă, *subula.*
Façie de masă, *mappa mensalis.*
Servetă, *mappa minor.*
Cuțitu, *culter.*
Lingură, *cochlear.*
Sălărie } *salinum, cotyna salaria.*
Sălăriță }
Blidu, *patina.*
Talgeru, *orbiculus.*
Furcuțiă, *furcilla.*
Furcă cu trei córne, *fuscina.*
Fusu, *spondylus, verticulum.*
Peptine de lemnu, *rastrum.*
Acu, *acus.*
Açie, firu, *filum acies.*
Mătasă *vel* mĕtasa *sericum.*
Dombacu, *gossypium.*
Pănură, *pannus.*
Pĕnsă, *tela, pensum.*
Cânepă, *canabis.*
Jinu, *linum.*
Fórfeci, *forfices.*
Arcă } *cista, arca.*
Ladă }
Căutătóre, *speculum.*
Furcă, *furca.*
Perie, *setaceum.*

Peptine, *pecten.*
Asternutu, *stratum.*
Capùtùi, *cervical.*
Clopoţielu, *tintinabulum.*
Sáponu, *sapo.*
Vas, *vas-vasis.*
Candelá, *candela, lucerna.*
Luminá, *lumen.*
Candelabru, } *candela-*
Luminariu, } *brum.*
Fàclie, *fax.*
Fàclie de céra, *cereus.*
Luminá de cérá, *candela. cerea.*
Luminá de sèuu, *candela, sevacia.*
Làmpaşu, *lampas, laterna.*
Orologiu (césu), *horologium.*
Pèharu, *poculum.*
Icóná, *icon, imago.*

XIII. De quele, que se aflá in Cuciná séu Bucátàrie.

De illis, quae inveniuntur in culina.

Locu focului, *focus.*
Focu, *ignis.*
Cárbune, *carbo.*
Cárbune viu, *pruna.*
Tèciune, *titio.*
Fumu, *fumus.*
Flacárá, *flamma.*
Schintéiá, *scintilla.*
Funingine, *fuligo.*
Spuḑie, *spodium, favilla.*
Cenuşá, *cinis.*
Lemne, *ligna.*
Lemne grósè, *ligna crassa.*
Lemne uscate, *ligna exsiccata.*
Vasè, *vasa.*
Càldare, *caldarium, cacabus.*
Ólá, *olla.*
Ólá mare, *olla magna.*
Olceà, *ollula.*
Coperişu, *operculum.*
Tégaie, *sartago.*
Frigare, *veru.*
Cantá, *cantharus.*
Cupá, *cupa.*
Picátóre, *frixorium, sartago.*
Cratitiá, *tripus.*
Ólá de feru, *olla ferea.*
Ólá de aramá, *olla aerea.*
Cratie, } *crates ferrea.*
Crátariu, }
Spàlátóre, *vas ad lavanda vasa.*
Scopá (màturá) *scopa.*
Oçelu } *chalybs*, vel
Amnariu } *acies.*
Crémene, *vel* pétrá de facutu focu, *silex.*
Ésca, *fomes.*
Pétrá puciosá, *sulphur.*
Resiná, *resina, pix.*
Mére, *mel.*
Fàriná, *farina.*
Lespede, *tabula ferrea.*
Acetu, *acetum.*
Oleu, *oleum.*
Brunḑiá, *burinda.*

Casiu, *caseus*.
Untu, *butyrum*.
Unsóre, *pingvedo*.
Sălată / Lăptucă, *Lactuca*.

XIV. De quele, que se află in vinerie.

De illis, quae inveniuntur in cellario.

Bute, *dolium*.
Bute mare, *dolium magnum*.
Vasė de vinu, *vasa vinaria*.
Tŭrceriu, *embolus, epistomium*.
Corcie, *scala cellaria*.
Dógă, *tabula doliaris*.
Cercu, *circulus doliaris*.
Cercu de feru, *circulus ferreus*.
Cercu de lemnu, *circulus ligneus*.
Fundu, *fundum*.
Beutură, *potus, potio*.
Vinu, *vinum*.
Vinu nouu, *vinum hornum*.
Vinu vechiu, *vinum antiquum*.
Vinu de trei, de patru, de quinquė ani, *trium quatuor, quinque annorum vinum*.
Vinu roșiu, *vinum rubrum*.
Vinu albu, *vinum album*.
Mustu, *mustum*.
Vinu fertu, *vinum fermentatum*.
Vinu ungarescu, *vinum hungaricum*.
Medu, *mulsum*.
Limonadă, *potio ex limoniorum pomis confecta*.
Sorbetă, *limonada turcica*.
Beutură dulce, *potio dulcis*.
Vinu dulce, *dulce vinum*.
Vinu acru, *vinum acidum*.
Mustariu, *sinapi*.
Muscatu, *muscatum*.
Bére, *cerevisia*.
Vinu arsu, *crematum*.
Acetu, *acetum*.
Bére albă, *cerevisia alba*.
Bére roșiă, *cerevisia rubra*.
Móre, *muria*.
Cadă, *cadus*.
Storcătoriu, *torcular*.
Péharu, *poculum*.
Butelia, *lagena*.

XV. De quele, que se află in stală séu grajdu.

De illis, que inveniuntur in stabulo.

Armăsariu, *equus admissarius*.
Épa, *equa*.
Calu, *vel* caualu, *equus, caballus*.
Calu albu, *equus albus*.

Calu negru, *equus niger.*
Calu roşiu, *equus rufus.*
Calu suru, *equus cerulei coloris.*
Mânsu, *hinnulus.*
Asinu, *asinus.*
Asinâ, *asina.*
Vacâ, *vacca.*
Bou, *bos.*
Tauru, *taurus.*
Viţelu, *vitulus.*
Fune, *funis.*
Biciu, *flagrum.*
Pintenî, *calcaria.*
Câpéstru, *capistrum.*

Ciuru, *cribrum.*
Frênu, *frenum.*
Chamu, Hamu, } *chamus helcium.*
Şéa, *ephipium.*
Cingâ, *lorum cinctorium.*
Pochilâ, *postillena.*
Scâri, *stapes.*
Ordiu, *hordeum.*
Fênu, *foenum.*
Erbâ, *herba.*
Paie, *stramina.*
Pescerâ, Mâncatóre } *praesepium.*

XVI. De quele, que se aflâ in granariu.

De iis, quae reperiuntur in granario.

Grâu, *vel* grâu, *triticum.*
Grâu de primâvérâ, *triticum aestivum.*
Grâu de tómnâ, *triticum autumnale.*
Secare, *secale, siligo.*
Secare roşiâ, *siligo rubra.*
Cucurusu turcescu, *turcicum fogopyrum, caco-oryza.*
Malaiu *vel* porumbu, pâpuşoiu, *zea mays, fagopyrum.*
Ordiu, *hordeum.*
Ovesu, *avena.*

Bobu, *faba.*
Cicere, *cicer arietinum.*
Fasole, *faseolus.*
Linte, *lens.*
Pîsatu, *puls.*
Risu, *oryza.*
Hirîscâ, *polygonum fagopyrum.*
Mazere, *pisum*, vel *pisaorum.*
Farinâ, *farina.*
Farinâ de grâu, *farina triticea.*
Farinâ de malaiu, *farina miliacea.*

XVII. Despre Mâncâri, si despre Bevuturi.

De cibis, et de potulentis.

Un Ospetiu, *convivium.*
Colatie, Gustare, } (frustucu) *jentaculum.*

Prandiu, *prandium.*
Merinde, *merenda.*
Cênâ, *caena.*

Zupa, *vel* Zama, *jusculum.*
Zama de carne, *jusculum bubulae.*
Carne de vită, de vacă, *caro bubula.*
Carne fértă, *caro cocta.*
Carne friptă, *caro assata, frixa.*
Carne de porcu, *caro porcina.*
Carne de mielu, *caro agnina.*
Carne de oue, *caro ovina.*
Carne de berbece, *caro vervecina.*
Carne de capra, *caro caprina.*
De iedu, *haedina.*
De cerbu, *cervina.*
De iepure, *leporina.*
De căpriōră, *capreolina.*
De féră, *ferina.*
De vițielu, *vitulina.*
Carne afumată, *caro infumata.*
Carne sărată, *caro salsa.*
Cârnati, *farcimina.*
Limbă de hou, *lingua bovina.*
Picioru de porcu afumatu, *perna.*
Friptură, *assatura.*
Cricală, *confixum.*
Pastetu, *carnes coctae massa farinacea vestitae.*
Piperadă, *placentae genus.*
Turtă, *torta.*
Plăcintă, *placenta.*
Pogacią, *focacia.*
Similă, *simila e tritico facta.*
Mămăligă, *polenta.*
Casiu, *caseus.*
Lardŭ, *laridum.*
Untu, *butyrum.*
Semichișiă, Lapte inchiegatu, *lac coagulatum.*
Lapte dulce, *lac dulce.*
Moietură, *embamma.*
Fertură, *coctura.*
Curechiu fertu, *brassica, vel caules coctae.*
Puii fripti, *pulli frixi assi.*
Carne de găliņă, *caro gallinacea.*
De gânsă, *anserina.*
De purcelu, *porcellina.*
Pâne, *panis.*
Pâne albă, *panis albus.*
Pâne négră, *panis niger.*
Pâne de grâu, *panis triticeus.*
Pâne de ordiu, *panis hordeaceus.*
Pâne azima, *panis azymus.*
Vinu, *vinum.*
Bere, *cerevisia.*
Apă, *aqua.*
Café, *caffa.*
Cicoladă, *genus potus.*
Medu, *mulsum.*

XVIII. De Legumi, si de Flori.

De Leguminibus, et Floribus.

Grădină, *hortus.*
Legume, *legumen.*

Cépă, *cepa*.
Aliu, *vel* aiu, *allium*.
Sălată, *lactura sativa*.
Laptucă, *lactuca*.
Curechiu, *caulis*.
Morcovu, *daucus sativus*.
Napu, *napus*.
Rădiche, *vel* radîte, *radicula*, *raphanus*.
Crastavete, *cucumis*.
Pepîne, *pepo*.
Lebenitiă, *melo*.
Pere de pămentu, *cyclamina*.
Cucurbită, *cucurbita*.
Petreşelu, *vel* petrenşelu, *petroselinum*.
Piperiu, *piper*.
Piperuşa, *capsicum*.
Ghimber, *zingiber*.
Saféranu, *crocus*.
Çitroni, *citrea mala*.
Macu, *papaver*.
Flóre, *flos*.
Amarantu, *amarantus*.
Rugé / Rosă, *rosa*.
Vióră, *viola*.
Tulpă, *tulipa*.
Lilie, *lilium*.
Maieranu, *majoranus*,
Flóre sórelui, *heliotropium*.
Rosmărinu, *rosmarinus*.
Mintă, *menta*.
Çalapiru, *vel* calampiru, *tanacetium balsamita*.
Bosiocu, *basilicum*.
Jaçintu, *hiacinthus*.
Narçisu, *narcissus*.

XIX. De Arbori, si de Póme séu fructuri.

De Arboribus, et de fructibus.

Rădicină, *radix*.
Trúncu, *truncus*.
Ramu, *ramus*.
Trupină, *surculus*.
Çréngă, *brachium*, *ramus*.
Frunde, *frondes*.
Foiu, *folium*.
Cóje, *cortex*.
Măru, *malus*.
Măru, *malum*.
Pomu, *pomus*.
Pomu, *pomum*.
Póme, *poma*, *fructus*.
Fructu *vel* fruptu, *fructus*.
Piru, *pirus*.
Péră, *pirum*.
Pere, *pira*.
Prunu, *prunus*.
Prună, *prunum*.
Prune, *pruna*.
Persecu, *pomus persica*.
Persecă, *persicum*.
Nucu, *nucus*.
Nucă, *nux*.
Nuci, *nuces*.
Alunu, *corylus*.
Alună, *avellana*.
Amigdalu, *amygdalus*.
Amigdale / Măndule, *amygdala*.
Cireşu, *cerasus*.
Cireşă, *cerasum*.
Castană, *castanea*.
Castanu, *arbor castanea*.

Scoruşu, *sorbus.*
Scoruşă, *sorbum.*
Muru, *rubus fructuosus, morus.*
Mură, *morum.*
Porumbrelu, *pruneolus, prunus silvestris.*
Porumbrele, *pruna silvestria.*
Frăgariu, *morus, sycomorus.*
Fragă, *fragum.*
Frage, *fraga-orum,*
Maciesu, *rosa canina.*
Maciésă, *fructus rosae caninae.*
Fagu, *fagus.*
Ghinde, *glans.*
Viţe, *vitis.*
Strugure, *botrus.*
Faguru, *fagus.*
Queru, *quercus.*
Plopu, *populus.*
Frasinu, *fraximus.*
Teiu, tilia.
Socu, *sambucus.*
Salcă, *salix.*
Arinu, *alnus.*
Acaçiă, *pseudoacatia.*
Spinu, *spinus, spina.*

XX. Despre Fére, si despre Vitè de casa.

De feris, et animalibus domesticis.

Féră, *fera, bellua.*
Bestiă, *bestia, fera.*
Leu, *leo.*
Tigridă, Tigrě, } *tigris.*
Panteră, *panthera.*
Elefantu, *elephas, elephantus.*
Ursu, *ursus.*
Lupu, *lupus*
Vulpe, *vulpis.*
Unicornu, *unicornis.*
Leopardu, *leopardus.*
Camilă, *camelus.*
Moimă, Măimucă } *simia.*
Cerbu, *cervus.*
Cáprióră, *caprea.*
Caprioru, *capreolus.*
Porcu silbatecu, *aper.*
Epure, *lepus.*
Damă *vel* ciută, *dama.*
Bibolu, *bubalus.*
Bou, *bos.*
Tauru, *taurus.*
Câne, *canis.*
Catiă, *catula,* vel *canis foemina.*
Căţelu, *catellulus.*
Mûçiă *vel* mûçiă, *felis.*
Catuşă, *catus.*
Vacă, *vacca.*
Calu, *vel* caualu, *equus caballus*
Épă, *equa.*
Asinu, *asinus.*
Asină, *asina.*
Mânsu, *hinnulus.*
Armasariu, *equus admissarius.*

Oue, *ovis*.
Berbece, *vervex*.
Ariete, *aries*.
Caprǎ, *capra*.
Çapu, *caper*.
Mielu, *agnus*.
Jedu, *haedus*.
Porcu, *porcus*.
Scrófǎ, *scrofa*, vel *porca*.
Sórece, *sorex*, vel *mus*.

XXI. De Paseri.

De avibus.

Vultur } *vultur*.
Vuture, }
Corbu, *corvus*.
Grue, *grus*.
Ciórǎ, *cornix*.
Prepelitiǎ, *coturnix*.
Grauru, *sturnus*.
Potarniche, *perdix*.
Sturdu, *vel* } *turdus*.
Turdu, }
Pupǎsǎ, *upupa*.
Cucu, *cuculus*.
Papagaie, *graculus*.
Buhǎ, *bubo*.
Pasere, *passer*.
Fǎsanu, *phasanus*.
Cignu, *cynus*.
Rǔndinea, vel rîndunea, *hirundo*.
Porumbu, *vel* columbu, *columba*.
Porumbu sǎlbaticu, *palumbes*.
Turturé, *turtur*.
Gaiinǎ } *gallina*.
Galinǎ }
Galu, *vel* coquoșu, *gallus*.
Gaiinǎ de apǎ, *fulica*.
Gǎnscǎ, *gansa*, *anser*.
Gǎnscutiǎ, *anserculus*.
Ratiǎ, *anas*.
Pǎunu, *pavo*.
Curcǎ, } *meleagris*.
Corcodinǎ. }
Curcoiu, *gallus indicus*.

XXII. De Vermi, si insecte.

De vermibus, et insectis,

Verme, *vermis*.
Furnicǎ, *vel* fornicǎ, *formica*.
Lindinǎ, *lens — dis*.
Pěduchie, *pediculus*.
Purece, *pulex*.
Painjenu, *aranea*.
Albinǎ, *apis*.
Grelusu } *gryllus*.
Greulusu }
Grelusu de casǎ, *gryllus domesticus*.
Grelusu, de cǎmpu, *gryllus campestris*.
Cicadǎ, *cicada*.
Muscǎ, *musca*.

Trántoru, *scarabaeus.*
Omidă, *eruca.*
Vespe, *vespa.*
Cinçariu / Sinsariu } *culex.*
Serpe, *serpens.*
Sopêrlă, *lacerta.*
Limbricu, *lumbricus.*
Pesce, *piscis.*
Fluturu, *vel*, fluture, *papilio.*

XXIII. Despre Metaluri, si despre Bani.

De Metallis, et de pecuniis.

Baie, *fodina, bajae.*
Auru, *aurum.*
Argêntu, *argentum.*
Argêntu viu, *argentum vivum, mercurius.*
Cusutoriu, *stannum.*
Cioae, *materia exqua fiunt campanae.*
Feru, *ferrum.*
Plumbu, *plumbum.*
Aramă, *aes.*
Pétră puciosă, *sulphur.*
Diamantu, *adamas.*
Rubinu, *rubinus.*
Smaragdu, *smaragdus.*
Crisolitu, *chrysolitus.*
Margaritariu, *margarita.*
Cristariu, *vel* cristaiu, *crystallus, crystallum.*
Magnetu, *magnes.*
Marmuré / Marmore } *marmor.*
un Auru, *nummus aureus.*
un Argêntu, *nummus argenteus.*
un Taleru, *imperialis.*
un Florintu, *unus florenus.*
un Groşu, *unus grossus.*
un Creitiaru, *unus crucigerus.*
un Denariu, *denarius.*
un Banutiu, *medius crucigerus.*

XXIV. De Colori.

De coloribus.

Albu, *albus.*
Negru, *niger.*
Suru, *canus, caeruleus.*
Rosiu, *ruber.*
Verde, *viridis.*
Galbênu, *flavus, galbinus.*
Vênêtu, *glaucus, venetus.*
Vênêtu / Luminosu } *hyacinthinus, caeruleus.*
Mohoritu, *violaceus.*
Seinu, *cinericeus.*
Mieriu, *subglaucus.*
Cerescu, *caelestis.*
Negriu, *nigrescens.*
Luminosu, *luminosus.*
Luciu, *lucidus.*
Intunecatu, *ater, fuscus.*
Color de focu, *color igneus.*
De auru, *aureus.*

XXV. De Scrisóre, scripturà.

De Scriptura.

Carte, *liber.*
Scrisóre, *scriptura.*
Epistolie, *epistola, literae.*
Literà, *litera.*
Çedulà, *schedula.*
Instantie, *vel* Istantie, *libellus suplex.*
Pàsuşu, *literae passuales.*
Contractu, *contractus.*
Chàrthie, *charta.*
Papiruşu, *papyrus.*
Càlàmariu, *atramentarium.*
Pénà, *penna, calamus.*
Condeiu, *stylus, calamus.*
Peniçilu, *vel* peniciluş, *scalpellum.*

Tintà, Negrélà } *atramentum.*
Çerusà, *cerussa.*
Cérà rosie, *cera hispanica.*
Linie, *linea.*
Titulà, *titulus.*
Subscriptie (iscaliturà) *subscriptio.*
Picetea, *sigillum.*
Ràndu, şéru, *series, ordo.*
Datu, *datum.*
Indireptare, *emendatio.*
Tràmitere, *transmissio.*
Luvare carte, *accipere epistolam.*

XXVI. De Fratie, si de Cumnatie.

De Consangvinitate et Affinitate.

Mai mari, *majores.*
Stràmoşu, *proavus.*
Stràmoşà, *proavia.*
Moşu, *avus.*
Móşià, *avia.*
Pàrénti, *parentes.*
Pàrénte, *parens.*
Tatà, *pater, tata.*
Mumà, *mater.*
Mamà mater, *mama avia.*
Fiiu, *filius.*
Fiià, *filia.*
Fiiastru, *privignus.*
Fiiastrà, *privigna.*
Frate, *frater.*
Sorà; *soror.*

Nepotu, *nepos.*
Nepótà, *neptis.*
Strànepotu, *pronepos.*
Strànepótà, *proneptis.*
Fratie, *propingvitas.*
Cumnàtie, *cognatio.*
Cumnatu, *cognatus.*
Génere, *gener.*
Nuorà, *nurus.*
Şocru, *socer.*
Sócrà, *socrus.*
Bàrbatu, *maritus, vir.*
Muiiere, *mulier.*
Femeie, *foemina.*
Mire, *sponsus.*
Mirésà, *sponsa.*

Incredintiatu, *desponsatus.*
Incredintiatå, *desponsata.*
Vitricu, *vitricus.*
Pruncu } *puer, infans.*
Copilu }
Coconu, *puer nobilis, puellus.*
Cocónå, *herula, domicella.*
Vergurå, *virgo, puella.*
Nånașu, *vel* nașu, *patrinus.*
Nånașå, vel nașå, *patrina.*
Finu, *filius baptismalis.*
Finå, *filia baptismalis.*
June, *juvenis.*
Celibiu, *caelebs.*
Holteiu, *adolescens matrimonio nondum junctus.*
Insoratu, *uxoratus.*
Necåsåtorie } *Caelibatus.*
Celibatu }
Veduvu, *viduus.*
Veduvå, *vidua.*
Cåsåtorie, *conjugium.*
Nuntå, *nuptiae.*
Cuscru, *consocer.*
Cuscrå, *consocrus.*
Vèru, *consobrinus.*
Vérå, *consobrina.*
Amicu, *amicus.*
Fèrtatu, *sodalis.*

XXVII. Despre Țeri.

De Terris seu Regionibus.

Patru pårti a Lumei, *quatuor partes mundi.*
Europa, *Europa.*
Asia, *Asia.*
Africa, *Africa.*
America, *America.*
Germania, *Germania.*
Tiéra Neamtiascå, *Regnum Germaniae.*
Ungaria, *Hungaria.*
Tiéra Unguréscå, *Regnum Hungariae.*
Italia, *Italia.*
Tiéra Italienéscå, *Regnum Italiae.*
Austria, *Austria.*
Transilvania, *Transylvania.*
Tiéra Ardélului, *M. Principatus Transylvaniae.*
Bavaria, *Bavaria.*
Rusia, *Russia.*
Moravia, *Moravia.*
Tiéra Ruséscå, *Imperium, Russicum.*
Arabia, *Arabia.*
Bånatu, *Banatus.*
Tiéra Secuécå, *terra Siculorum.*
Tiéra Horvatiascå, *Crotiae Regnum.*
Burgundia, *Burgundia.*
Brandeburgia, *Brandeburgia.*
Britania, *Britannia.*
Polonia, *Polonia.*
Tiéra Leséсa, Tiéra Polacului, *Regnum Poloniae.*
Slavonia, *Slavonia.*
Moscovia, *Moscovia.*
Sacsonia, *Saxonia.*

Şilesia, *Silesia.*
Svetia, *Svetia.*
Helvetia, *Helvetia.*
Françia, *Francia.*
Tiéra Francéscă, *Regnum Franciae.*
Holandia, *Hollandia.*
Maçedonia, *Macedonia.*
Hispania, *Hispania.*
Flandria, *Flandria.*
Lotaringia, *Lotharingia.*
Irlandia, *Irlandia.*
Litvania, *Lithvania.*
Neapol, *Neapolis.*
India, *India.*
China, *China.*
Egiptu, *Egyptus.*
Malta, *Maltha.*
Persia, *Persia.*
Piemontu, *Pedemontium.*
Moldova, *Moldavia.*
Bucovina, *Bucovina.*
Tiéra Românéscă, *Principatus Valachiae, Valachia.*
Greçia, *Graecia.*
Tiéra Grecéscă, *Imperium Graecum.*
Tiéra Turcéscă, *Turcia.*
Tiéra Tatarului, *vel.* Tartaria, *Tartaria.*
Dalmatia, *Dalmatia.*
Istria, *Istria.*

XXVII. De Nomele Natiilor séu Popórelor.

De Nominibus Nationum seu Populorum.

Un Europeu, *Europeus.*
un Asianu, Asiaticu } *Asiaticus.*
un Africanu, *Africanus.*
un Americanu, *Americanus.*
un Alemanu *vel* Neamtiu, *Germanus.*
un Unguru, *Hungarus.*
un Romanu, *Romanus.*
un Latinu, *Latinus.*
un Italianu, *Italus.*
un Françosu *vel* Frâncu, *Franco-Gallus.*
un Anglesu, *Anglus.*
un Austriacu, *Austriacus.*
un Rusu, *Russus.*
un Muscanu, *Moscovita.*
un Neapolitanu, *Neapolitanus.*
Un Spaniolu, *Hispanus.*
un Hollandes, *Hollandus.*
un Polonu, un Polacu, un Leşu } *Polonus.*
un Boemu, *Bohemus.*
un Horvatu, *Croata.*
un Venetianu, *Venetus.*
un Românu, *Daco-Romanus* sive *Valachus.*
un Moldovanu, *Moldavus.*
un Bucovinénu, *Bucovinensis.*
un Sérbu, *Servus,* vel *Rascianus.*
un Slavu (Totu) *Sclavus.*
un Transilvanu, *Transylvanus.*
un Ardelénu, *Transylvanus.*

Un Sasu, *Saxo.*
un Macedonianu, *Macedinianus.*
un Grecu, *Graecus.*
un Elinu, *Helenus.*
un Judeu (Jùdovu), *Judaeus.*
un Evreu, *Hebraeus.*
un Turcu, *Turca, Turcus.*
un Egipteanu, *Egyptiacus.*
un Indianu, *Indicus.*
Un Persianu, *Persa.*
un Harapu *vel* Arabu, *Arabs.*
un Chinesu, *Chinensis.*
un Irlandu, *Irlandus.*
un Moravu, *Moravus.*
un Bănătianu, *homo ex Banatu.*
un Istrianu, *Istrianus.*
un Dalmată, *Dalmata.*
Sălăşianu, *Sylvanus.*
Ciganu, *Zingarus.*

XXIX. De Vredniciile Preotiesci.

De Dignitatibus Sacerdotalibus.

Papa, *Papa, Romanus Pontifex.*
un Patriarchu, *Patriarcha.*
un Metropolitu, *Metropolita.*
un Cardinalu, *Cardinalis.*
un Archiepiscopu, *Archiepiscopus.*
un Episcopu, *Episcopus.*
un Vicarişu, *Vicarius.*
un Egumenu, *Abbas,* vel *Praepositus.*
un Diecesanu, *vel* Decanu *Decanus.*
un Canonicu, *Canonicus.*
un Protopreotu, Protopresviter, } *Protopresbyter.*
un Archidiaconu, *Archidiaconus.*
un Mărturisitoriu, *Confessionarius, Confessarius.*
Capelanu, *Capellanus.*
un Preotu, *Sacerdos.*
un Parochu, *Parochus.*
un Diaconu, *Diaconus.*
un Hipodiaconu, *Subdiaconus.*
un Predicator, *Praedicator Concionator.*
un Cântăretiu, un Cantor, } *Cantor.*
un Monachu, *Monachus.*
un Călugăru, *Eremita.*
un Clericu, *Clericus.*
un Teologu, *Theologus.*
Cleru, *Clerus, ordo ecclesiasticus.*
Fĕtu, *aeditus, sacristianus.*
Clopotariu, *Campanator.*
Mirénu, *Laicus, mundanus.*

XXX. De Vereduiciile Lumesci:

De Dignitatibus Secularibus.

Un Impèratu, *Imperator.*
una Impèrátésă, *Imperatrix*
un Craiu, *Rex,*
una Craiasă, *Regina.*
un Prinçu, *Princeps.*
Principu, *idem,*
una Prinçesă, *vel* Principésă, *Principissa.*
un Archiducă, *Archidux.*
una Archiduchésă, *Archiducissa.*
un Ducă, *Dux.*
una Duchésă, *Ducissa, Ducis uxor.*
Căpitanu, *Capitaneus.*
Obrister, *Tribunus militum.*
Marchesu, *Marchio.*
Marchésă, *Marchionissa.*
un Conte (Grofu), *Comes.*
una Contesă (Grofitiă), *Comitissa.*
un Baronu, *Baro, Optimas, Dinastes.*
Baronesă, *Baronissa.*
un Nobilu (Nemişu), *Nobilis.*
un Boiariu, *vel* Boeróe, *Nobilis Valachus, Bojaro.*
Boeritiă, *vel* Boerésé, *Matrona nobilis, Bojarissa.*
un Gubernator, *Gubernator.*

XXXI. De Diregètoriile Judecesci, si Politicesci.

De Muneribus Judicialibus, et Politicis.

Judecata que mai de sus, *Jurisdictio superior, judicium supremum.*
un Ministru, *Minister.*
un Voivodu, *Vajvoda.*
un Elector, *Elector.*
o Voivodésă, *Vajvodae uxor.*
o Electorésă, *Electorissa.*
un Vodă, *Princeps.*
un Cançellariu, *Cancellarius.*
un Viçe-Cançelariu, *Vice-Cancellarius.*
un Residentu, *Residens.*
un Consiliariu, *Consiliarius.*
un Consiliariu de curte, *Consiliarius aulicus.*
un Asesor, *Assessor.*
un Secretariu, *Secretarius.*
un Scriitoriu, *Scriba.*
un Cançelistă, *Cancellista.*
Notariuşu, *Notarius.*
Jude, Birău, *Judex.*
Juratu, *Juratus.*
Judeçiu, *Judicium.*
Divanu, *Tribunal.*

XXXII. De Sciéntie, si de Mâiestrii.

De Scientiis, et de Artibus.

Teologhia, *Theologia.*
Teologu, *Theologus.*
Filosofie, *Philosophia.*
Filosófu, *Philosophus.*
Medicâ, *Medica.*
Medicu, *Medicus.*
Mediçinâ. *medicina.*
Chirurghie, *Chirurgia.*
Chirurgu, *Chirurgus.*
Doctor } *Doctor, Medi-*
Doftor } *cus.*
Economie, *Oeconomia.*
Economu, *oeconomus.*
Pedagoghie, *Paedagogica ars.*
Pedagogu, *Paedagogus.*
Aritmeticâ, *Arithmetica.*
Aritmeticu, *Arithmeticus.*
Geografie, *Geographia.*
Geografu, *Geographus.*
Astronomie, *Astronomia.*
Astronomu, *Astronomus.*
Astrologhie, *Astrologia.*
Astrologu, *Astrologus.*
un Apotecariu, *Apothecarius.*
Poticâ, apothecâ, *Apotheca.*
un Doctor de Chirurghie, *Doctor chirurgiae.*
un Doctor de ochi, *Medicus ocularis.*
un Doctor de Teologhie, *Doctor Theologiae.*
un Aghentu, *Agens.*
un Procurator, *Procurator.*
un Tâlmaciu, *Interpres.*
un Pictor, } *Pictor.*
un Sugrafu, }

Maiestru, *Magister.*
Bârbieru, *Tonsor.*
Mâcelariu, *Lanio, macellarius.*
Mâcelârie, *macellum, taberna laniaria.*
Pitariu } *Pistor.*
Pânériu, }
Morariu, *Molitor.*
Mórâ, *mola.*
Câldârariu, *Ahenarius, faber ahenarius.*
Luminariu, *Fusor canddelarum.*
Pilârieriu, *Pileator.*
Aciu, *Asciarius.*
Cârbunariu, *Carbonarius, confector carbonum.*
Facitoriu de carê, *Opifex rhedarius.*
Caru, *carrus, currus.*
Rotariu, *Optifex rotarius.*
Rótâ, *rota.*
Funariu, *Opifex funarius.*
Comediantu } *Comicus actor, histrio.*
Comedieşu }
Pânurariu (postâvariu) *Panifex, textor pannorum.*
Speţiériu, *Aromatarius, qui vendit aromata.*
Câdariu, } *Vietor, doliarius.*
Butnariu }
Fâuru, *Faber ferarius.*
Fâurie, *fabrica ferraria.*
Pintenariu, *Calcarius.*
Lâcêtariu, *faber serarius.*

Argêntariu, *Argentifex*, *faber argentarius.*
Organariu, *organorum opifex.*
Pênsariu, *Textor.*
Ferariu, *Ferramentarius.*
Câbieriu, *Confector gladiorum.*
Curêlariu } *Coriarius.*
Curêoariu
Peptârariu, *Confector pectoralium.*
Vindetoriu de póme, *Pomarius*, *qui poma vendit.*
Ingeniru, *Geometra.*
Orariu (cesariu), *Horopegus.*
Grâdinariu, *Hortulanus.*
Arâtoriu (plugariu), *Arator*, *agricola.*
Cârturariu, *Scriba*, *Literatus.*
Murariu (sidariu), *Caementarius*, *murarius.*
Dascalu, *Magister*, *Didascalus*, *Doctor.*
Invêtiâtoriu, *Praeceptor*, *Moderator.*
Sêcerâtoriu, *Messor.*
Musicantu } *Musicus.*
Musicu
Pêscariu, *Piscator.*
Clopotariu, *campanarum fusor.*
Vraciu, *Lapicida.*
Peptinariu, *Pectinarius.*
Hartieriu, *Confector chartae.*

Olariu, *Figulus*, *ollarius.*
Vârsâtoriu de plumbu, *qui plumbum fundit.*
Hornariu, *spacicaminarius caminorum purgator.*
Curuitoriu (sêbeu), *sartor.*
Tunariu, *miles tormentarius.*
Cârâmidariu, *Laterarius*, *fictor laterum.*
Cristaiariu, *Fictor vasorum crystallinorum.*
Glajériu } *Negotiator vitrarius*
Steclariu
Cismariu } *Cothurnarius.*
Ciobotariu
Mâsâriu, *Arcularius.*
Negoțiâtoriu, *Mercator.*
Medariu, *qui mulsum facit.*
Ospêtariu, *Caupo*, *tabernarius.*
Lingurariu, *fabricator lingularum* vel *cochlearium.*
Turtariu, *pistor tortarum.*
Brândiariu, *confector*, vel *venditor burindae.*
Boariu, *Bubulcus*, *pastor armentarius.*
Vacariu, *pastor vaccarum.*
Porcariu, *subulcus*, *porcarius.*
Pêcurariu, *Opilio.*
Cocieriu, *Auriga.*
Șerbu, *Servus.*
Șerbâ, *Serva.*

Quaedam Adjectiva magis familiaria, et magis usitata.

Observandum. Adjectiva, quae in Lingva Latina in *us, um, er, ns,* terminantur, in Daco-Romana sive Valachica Lingva in *u* desinunt; (praeter communia, quae semper in *e* terminantur) - verum illud ut jam in Ortographia sub litera *u* monui semivocalis est, et medium tantum habet sonum, quem tunc solum integrum recipit, dum cum Nomine Articulus definitus conjungitur; sic eg. *amaru,* lege quasi *amar*; cum Art. vero integro sono *amaru'l.*

A.

Abătutu, ă, *seductus, a, digressus, a.*
Acru, ă, *acidus, a.*
Acuratu, ă, *accuratus, a.*
Adăncu, ă, *aduncus, a.*
Adăncatu, ă, *demersus, a.*
Afundu, ă, *profundus, a.*
Afundatu, ă, *immersus, a.*
Afumatu, ă, *infumatus, a.*
Aduşu, ă, *adductus, a.*
Agonisitu, ă, *acquisitus, a.*
Aieptatu, ă, *flexus, a, accomodatus, a.*
Albu, ă, *albus, a.*
Alesu, ă, *electus, a.*
Alinatu, ă, *temperatus, a.*
Amaru, ă, *amarus, a.*
Amestecatu, ă, *commixtus, a.*
Amăgitu, ă, *seductus, a.*
Apătosu, ă, *aquosus, a.*
Arsu, ă, *ustus, a.*
Ascuţitu, ă, *acutus, a.*
Aspru, ă, *asper, a.*
Atinşu, ă, *tactus, a.*
Asediatu, ă, *quietus, a, collocatus, a.*
Avutu, ă, *dives.*

B.

Batjocoritu, ă, *ludificatus, a.*
Bătutu, ă, *verberatus, a.*
Beutu, ă, *ebrius, a.*
Beţivu, ă, *inebrieans.*
Biosu, ă, *abundans.*
Blăndu, ă, *blandus, a.*
Bolnavu, ă, *infirmus, a.*
Bărbos, ă, *barbosus, a.*
Bĕtrănu, ă, *senex.*
Botesatu, ă, *baptisatus, a.*
Bubŏsu, ă, *ulcerosus, a.*
Bunu, ă, *bonus, a.*
Bucurosu, ă, *lubens.*
Burduhósu, ă, *ventrosus, a.*

C.

Căducu, ă, *caducus, a.*
Cădutu, ă, *lapsus, a.*

Caldu, å, *calidus*, *a*.
Calicu, å, *miser*, *a*,
Câmpestru, å, *campestris*.
Cârnosu, å, *carnatus*, *a*.
Câruntu, å, *canus*, *a*.
Câscatu, å, *apertus*, *a*.
Cerescu, å, *caelestis*, *e*.
Cernutu, å, *pollinctus*, *a*.
Ciuposu, å, *hirsutus*, *a*.
Chiaru, å, *clarus*, *a*.
Confusu, å, *confusus*, *a*.
Coptu, å, *coctus*, *a*.
Colţiurosu, å, *glebosus*, *a*.
Credincĭosu, å, *fidelis*.
Crestinu, å, *christianus*, *a*.
Cuviosu, å, *probus*, *a*, *congruus*, *a*.
Cumpânitu, å, *ponderatus*, *a*.
Cunoscutu, å, *notus*, *a*.
Curatu, å, *purus*, *a*.
Curvariu, å, *fornicator*.
Cucernicu, å, *mansvetus*, *a*.
Curtu, å, *curtus*, *a*.
Crudu, å, *crudus*, *a*.
Curiosu, å, *curiosus*, *a*.

D.

Dâtoriu, e, *debitus*, *a*.
Dâunosu, å, *cupidus*, *a*.
Deculatu, å, *elumbis*.
Dedatu, å, *adsvetus*, *a*.
Defâimatu, å, *diffamatus*.
Deletnicu, å, *occupatus*, *a*.
Delicatu, å, *delicatus*, *a*.
Depârtatu, å, *remotus*, *a*.
Deplinu, å, *perfectus*, *a*.
Direptu, å, *rectus*, *a*.
Desu, å, *densus*, *a*.
Desbrâcatu, å, *exutus*, *a*.
Desbinatu, å, *sejunctus*, *a*.
Descârcatu, å, *exoneratus*, *a*.
Deschisu, å, *apertus*.
Descoperitu, å, *delectus*, *a*.
Deschilinitu, å, *sejunctus*, *a*.
Descultiu, å, *discalceatus*, *a*.
Deslegatu, å, *solutus*, *a*.
Despârţitu, å, *separatus*, *a*.
Desceptatu, å, *excitatus*, *a*.
Dénţiosu, å, *dentatus*, *a*.
Doiiosu, å, *plenus desiderii*.
Domesnicu, å, *domesticus*, *a*.
Domnescu, å, *dominalis*.
Doritu, å, *desideratus*, *a*.
Dospitu, å, *fermentatus*, *a*.
Dulce, e, *dulcis*.

E.

Ettinu, å, *levis pretii*.
Erbosu, å, *herbosus*. *a*.
Ernatu, å, *hyematus*.
Escosu, å, *fungosus*, *a*.
Ertatu, å, *absolutus*, *a*.

F.

Fâcutu, å, *factus*, *a*.
Fâlosu, å, *superbus*, *a*.
Fârinosu, å, *farinosus*, *a*.
Fârmiciosu, å, *friabilis*.

Feciorescu, ă, *virginalis*.
Femeescu, ă, *foemineus*, *a*.
Ferbinte, e, *fervidus*, *a*,
Fericitu, ă, *felix*.
Fertu, ă, *coctus*, *elixus*, *a*.
Fetescu, ă, *puellaris*.
Firescu, ă, *naturalis*.
Flămêndu, ă, } *famelicus*, *a*.
Fometosu, ă, }
Flocosu, ă, *floccosus*, *a*.
Flusturatu, ă, *ventosus*, *a*.
Formosu, ă, *pulcher*, *a*.
Folticosu, ă, *ventrosus*, *a*.
Focosu, ă, *ignitus*, *a*.
Foiosu, ă, *foliosus*, *a*.
Fragetu, ă, *fragilis*, *tener*.
Fricosu, ă, *timidus*, *a*.
Frigurosu, ă, *frigidus*, *a*.
Frumosu, ă, *formosus*, *a*.
Frundiosu, ă *frondusus*, *a*.
Fugitu, ă, *profugus*, *a*.
Fumosu, ă, *fumosus*, *a*.
Funinginosu, ă, *fuliginosus*, *a*.
Furnicosu, ă, *formicosus*, *a*.

G.

Galantu, ă, *elegans*, *decorus*, *a*.
Galbinu, ă, *galbinus*, *a*.
Găunosu, ă, *excavatus*, *a*.
Gingavu, *balbus*.
Gêminu, ă, *geminus*, *a*.
Generosu, ă, *generosus*, *a*.
Gerosu, ă, *gelidus*, *a*.
Ghibosu, ă, *gibbòsus*, *a*.
Ghimposu, ă, *aculeatus*, *a*.
Ghindosu, ă, *glandarius*, *a*.
Ghindurosu, ă, *glandulosus*, *a*.
Globosu, ă, *globosus*, *a*.
Glumetiu, ă, *jocosus*, *a*.
Golu, ă, *vacuus*, *a*, *nudus*, *a*.
Grăitoriu, e, *locutor*.
Grasu, ă, *pingvis*, *crassus*, *a*.
Grăunțiosu, ă, *granosus*, *a*.
Grețiosu, ă, *fastidiosus*, *a*.
Greu, ă, *gravis*.
Grosu, ă, *crassus*, *grossus*, *a*.
Gurbovu, ă, *curvus*, *a*.
Gustosu, ă, *gustosus*, *a*, *sapidus*, *a*.

H.

Harmonicu, ă, *harmonicus*, *a*.
Hebetu, ă, } *hebes*, *stupidus*, *a*.
Hebeucu, ă, }
Hêdu, ă, *faedus*, *a*.
Hiitu, ă, *dirutus*, *a*.
Hidropicu, ă, *hydropicus*, *a*.
Hirsitu, ă, *sordidus*, *avarus*, *a*.
Hopinosu, ă, *confragosus*, *a*.
Hosposu, ă, *siliquosus*, *a*.
Hulitu, ă, *vituperatus*, *a*.

I.

Iernatecu, ă, *hybernus*, *a*.
Imbrăcatu, ă, *indutus*, *a*.

Imburatu, ă, *pruinosus, a.*
Immutatu, ă, *immutatus, a.*
Impăcatu, ă, *pacatus, a.*
Impărţitu, ă, *partitus, a.*
Impăturatu, ă, *complicitus, a.*
Impelitiatu, ă, *pellitus, a.*
Impănatu, ă, *pennatus, a.*
Impĕrătescu, ă, *imperialis.*
Impetritu, ă, *induratus, a.*
Impistritu, ă, *variegatus, a, maculosus, a.*
Implutu, ă, *impletus, a.*
Impovăratu, ă, *oneratus, a.*
Impresuratu, ă, *coarctatus, a.*
Imprumutu, ă, *mutuus, a.*
Impunsu, ă, *punctus, a.*
Imputatu, ă, *exprobratus, a.*
Imputitu, ă, *putidus, a.*
Inăltiatu, ă, *exaltatus, a.*
Inaltu, ă, *altus, a.*
Incarcatu, ă, *onustus, a.*
Inchegatu, ă, *coagulatus, a.*
Inchiatu, ă, *conjunctus, a.*
Inchisu, ă, *ocultus, a, clausus, a.*
Incinsu, ă, *cinctus, a.*
Incordatu, ă, *tensus, a.*
Incoronatu, ă, *coronatus, a.*
Incredintiatu, ă, *persvasus, a.*
Incredutu, ă, *fidus, a.*
Incuiatu, ă, *clausus, a.*
Indelungu, ă, *longinquus, a.*
Indesatu, ă, *densus, a.*
Indireptatu, ă, *emendatus, a.*
Indoitu, ă, *duplicatus, a.*
Indrăcitu, ă, *daemoniacus, a.*
Indrăgitu, ă, *amore captus, a.*
Induplicatu, ă, *duplicatus, a.*
Induratu, ă, *misericors.*
Inferatu, ă, *ferratus, a,* vel *stigmatus, a.*
Inferbĕntatu, ă, *fervidus, a.*
Infiptu, ă, *infixus, a.*
Inflatu, ă, *inflatus, a, turgidus, a.*
Infloritu, ă, *floridus, a.*
Infocatu, ă, *ignitus, a.*
Infrăntu, ă, *confractus, a.*
Infrĕnatu, ă, *effrenatus, a.*
Infrumtiăsatu, ă, *venustus, a.*
Inghiătiatu, ă, *congelatus, a.*
Ingrăşatu, ă, *saginatus, a,* vel *incrassatus, a.*
Inholbatu, ă, *magnos, et deformes oculos habens.*
Inimosu, ă, *animosus, a.*
Inăditu, ă, *annexus, a.*
Inecăciosu, ă, *suffocans.*
Inodatu, ă, *innodatus, a.*
Inoptatu, ă, *pernoctatus, a.*
Inoratu, ă, *nubilosus, a.*
Insarcinatu, ă, *sarcitatus, a, oneratus, a.*
Insemnatu, ă, *signatus, a.*
Inspicatu, ă, *spicatus, a.*
Insĭtatu, ă, *sitiens.*
Inteleptu, ă, *sapiens.*
Intinatu, ă, *inquinatus, a.*
Intraripatu, ă, *alatus, a.*
Intrarmatu, ă, *armatus, a.*
Intregu, ă, *integer, a.*
Intristatu, ă, *contristatus, a.*

Intrupatu, ă, *incorporatus, a.*
Intunecatu, ă, *obscurus, a.*
Intunecosu, ă, *tenebrosus, a.*
Invărstratu, ă, *virgatus, varius, a.*
Invĕtiatu, ă, *doctus, a.*
nvŏluitu, ă, *involutus, a.*
Iscusitu, ă, *peritus, a, exquisitus, a.*
Jucăuşu, ă, *saltator.*
Juratu, ă, *iuratus, a.*

L.

Lăcrĭmosu, ă, *lacrymosus, a.*
Lănosu, ă, *lanosus, a.*
Lăptosu, ă, *lactarius, a.*
Largu, ă, *amplus, a.*
Lătinescu, ă, *latinus, a.*
Lăudatu, ă, *laudatus, a,*
Lăutu, ă, *lotus, lautus, a.*
Legatu, ă, *ligatus, a.*
Lemnosu, ă, *lignosus, a.*
Leneşu, *lenis, piger, a.*
Leprosu, ă, *leprosus, a.*
Leşinatu, ă, *exanimis.*
Limbosu, ă, *lingvax.*
Limbutu, ă, *garrulus, a.*
Limpede, e, *limpidus, a.*
Lindinosu, ă, *lendiginosus, a.*
Linu, ă, *lenis, quietus, a.*
Lipiciosu, ă, *tenax.*
Lovitu, ă, *ictus, a.*
Luciu, e, *lucidus, a.*
Lucratu, ă, *elaboratus, a.*
Lumĕscu, ă, *mundanus, a.*
Luminatu, ă, *illuminatus, a.*
Luminosu, ă, *luminosus, a.*
Lunaticu, ă, *lunaticus, a.*
Lunecosu, ă, *lubricus, a.*
Lungu, ă, *longus, a.*
Lunguţiu, ă, *longulus, a.*
Lutosu, ă, *lutosus, a.*

M.

Măncăciosu, ă, *edax.*
Măngăiosu, ă, *consolatorius, a.*
Măniosu, ă, *iratus, a.*
Mănosu, ă, *fecundus, a.*
Mare, e, *magnus, a.*
Măreţiu, ă, *superbus, a, arrogans.*
Mărginitu, ă, *limitatus, a.*
Maritu, ă, *gloriosus, a.*
Mărturisitu, ă, *confessus, a.*
Meduhoşu, ă, *medullosus, a.*
Mĕhnitu, ă, *moestus, a.*
Melancholicu, ă, *melancholicus, a.*
Mĕncinosu, ă, *mendax.*
Mesanu, ă, *conviva, convivii socius.*
Mesgosu, ă, *succosus, a.*
Mesţecatu, ă, *mixtus, a.*
Minunatu, ă, *mirabilis.*
Miruntu, ă, *minutus, a.*
Miruntu, ă, *idem.*
Mohoritu, ă, *coccineus, a.*
Molcuţiu, ă, *molliculus, a.*
Mŏle, e, *mollis.*

Mortu, ă, *mortuus, a.*
Mucedu, ă, *mucidus, a.*
Mucosu, ă, *mucosus, a.*
Muetu, vel moietu, ă, *emollitus, a.*
Muguritu, ă, *gemmatus, a.*
Multu, ă, *multus, a.*
Multoratecu, ă, *multiplex.*
Muntosu, ă, *montosus, a.*
Murgu, ă, *nigricans.*
Muschiosu, ă, *mucosus, a.*
Musteciosu, ă, *mixtacatus, a.*
Mustosu, ă, *mustulentus, a.*
Mutu, ă, *mutus, a.*

N.

Naltu, ă, *altus, a.*
Nascutu, ă, *natus, a.*
Năsiposu, ă, *arenosus, a.*
Năsturu, ă, *stultus, a.*
Nebunu, ă, *amens.*
Necuprĕnsu, ă, *incomprehensus, a.*
Necredinciosu, ă, *infidelis.*
Nefertu, ă, *incoctus, a.*
Nefericitu, ă, *infelix.*
Negru, ă, *niger, a.*
Negriciosu, ă, *nigrescens.*
Negurosu, ă, *nebulosus, a.*
Neincetatu, ă, *incessans.*
Neinfrĕnatu, ă, *effrenatus, a.*
Nemăsuratu, ă, *immensus, a.*
Nenumitu, ă, *non nominatus, a.*
Nimica, *nihil.*
Nodurosu, ă, *nodosus, a.*
Nouu, ă, *novus, a.*

O.

Oblitu, ă, *planus, a.*
Ocolitu, ă, *circumdatus, a.*
Ologu, ă, *debilis, claudus, a.*
Omenitu, ă, *honestatus, a.*
Omoritu, ă, *occisus, a.*
Onestu, ă, *honestus, a.*
Onoratu, ă, *honoratus, a.*
Opritu, ă, *prohibitus, a.*
Optatu, ă, *vel*, oftatu, ă, *desideratus, a, gemens.*
Orbu, ă, *orbus, caecus, a.*
Ostănitu, ă, *fatigatus, a.*

P.

Părĕntescu, ă, *paternus, a.*
Părtașu, ă, *particeps.*
Părăsitu, ă, *derelictus, a.*
Pĕcătosu, ă, *peccator*, vel *peccaminosus, a.*
Pĕduchiosu, ă, *pediculosus, a*, vel *pedicosus, a.*
Pîrosu, ă, *pilosus, a.*
Pomosu, ă, *pomosus, a.*
Puternicu, ă, *potens.*
Putredu, ă, *putridus, a.*
Pusu, ă, *positus, a.*

R.

Rădicinosu, ă, *radicosus, a.*
Rămurosu, ă, *ramosus, a.*
Răpitu, ă, *raptus, a.*
Raru, ă, *rarus, a.*
Rasu, ă, *rasus, a.*
Recoritu, ă, *refrigeratus,* vel *recreatus, a.*
Redicatu, ă, *erectus.*
Repusu, ă, *repositus, a.*
Resturnatu, ă, *eversus, a.*
Rětesatu, ă, *abscissus, a.*
Rětăcitu, ă, *aberrans.*
Roşu, ă, *ruber, a.*
Roşitu, ă, *rubefactus, a.*
Rŏtundu, ă, *rotundus, a.*
Ruginosu, ă, *rubiginosus, a.*
Ruptu, ă, *ruptus, a, laceratus, a.*
Ruşinosu, ă, *pudicus, a.*

S.

Sĭlbaticu, ă, *silvaticus, a.*
Săgetatu, ă, *sagittatus, a.*
Sănătosu, ă, *sanus, a.*
Săntu, ă, *sanctus, a.*
Scumpu, ă, *pretiosus, a.*
Scurtu, ă, *curtus, brevis.*
Săratu, ă, *salsus, a.*
Sĕmĭnatu, ă, *seminatus, a.*
Setosu, ă, *sitiens.*
Senţitoriu, e, *sentiens.*
Simplu, ă, *simplex.*
Singuru, ă, *solus, a.*
Smeritu, ă, *humilis.*
Somnurosu, ă, *somnolentus, a.*
Spălatu, ă, *lotus, a.*
Spănu, ă, *calvus, glaber.*
Spăriosu, ă, *timidus, a.*
Spănsuratu, ă, *suspensus, a.*
Spartu, ă, *fractus, a.*
Spinosu, ă, *spinosus, a.*
Spulběratu, *turbulentus, a.*
Spumosu, ă, *spumosus, a.*
Spurcatu, ă, *spurcus, a.*
Statornicu, ă, *constans.*
Strălucitu, ă, *illustris.*
Strămbu, ă, *curvus, a.*
Străpunsu, ă, *transfixus, a.*
Subţire, e, *subtilis.*
Supusu, ă, *subditus, a.*
Suru, ă, *caeruleus, a.*
Susu, ă, *altus, a.*
Surdu, ă, *surdus, a.*
Svĕntatu, ă, *ventilatus, a.*

T.

Tăcutu, ă, *tacitus, a.*
Tare, e, *fortis.*
Tĕner, ă, } *juvenis, tener, a.*
Tiner, ă, }
Tinosu, ă, *coenosus, a.*
Tocmitu, ă, *correctus, a.*
Topitu, ă, *liquefactus, a.*
Torsu, ă, *tortus, a.*
Trasu, ă, *tractus, a.*
Trăcatoriu, e, *transitorius, a.*
Trupescu, ă *corporalis.*
Tunsu, ă, *tonsus, rasus, a.*
Turbatu, ă, *rabiosus, a.*

U.

Udu, ă,) *madidus, a.*
Udatu, ă,)
Uitatu, ă, *oblitus, a.*
Umèdu, ă, *humidus, a.*
Unflatu, ă, *inflatus, turgidus,*
Unitu, ă, *unitus, a.*
Unsu, ă, *unctus, a.*
Următoriu, e, *successor.*
Uscatu, ă, *exsiccatus, a.*
Urăciosu, ă, *taediosus, a.*
Uşoru, ă, *levis.*
Uşoratu, ă, *levatus, a.*
Usturatu, ă, *ustulatus, a.*
Uşuratu, ă, *foeneratus.*

V.

Vècinu, ă, *vicinus, a.*
Vechiu, e, *vetus, us.*
Veninosu, ă, *venenosus, a.*
Vèntosu, ă, *ventosus, a.*
Verde, e, *viridis.*
Verminosu, ă, *verminosus, a.*
Vèrsatu, ă, *effusus, a.*
Vindecatu, ă, *resanatus, a.*
Vîrtosu, ă, *durus, a.*
Viuu, ă, *vivus, a.*
Voiosu, ă, *animosus, a, vividus, a.*
Vorbitoriu, e, *loquens.*
Vrednicu, ă, *dignus, a.*
Vulpescu, ă,) *vulpinus, a.*
Vulpinu, ă,)

Z.

Zămosu, ă, *jusculentus, a.*
Zelosu, ă, *zelosus, a.*
Zerosu, ă, *serosus, a.*

Verba, quae in sermone quotidiano frequentius occurrunt.

A.

Abatu, ere, utu, *deflecto.*
Aciçu, are, atu, *cieo.*
Acoperu, ire, itu, *cooperio.*
Acrescu, ire, itu, *accidum reddo.*
Adaugu, ère, atu, *adjungo, augeo.*
Adăpu, are, atu, *adaquo.*
Adormu ire, itu, *obdormio.*
Aducu, ere, usu, *adduco.*
Aduno, are, atu, *congrego, aduno.*
Aflu, are, atu, *invenio.*
Afumu, are, atu, *perfumo.*
Afundu, are, atu, *demergo.*
Aeptu, are, atu, } *flecto*
Aieptu, are, atu, } *dirigo,*
Ajunu, are, atu, *jejuno.*
Ajungu, ere, usu, *attingo.*
Ajutu, are, atu, *adjuvo.*

Albescu, ire, itu, *dealbo.*
Alegu, ere, esu, *eligo.*
Alergu, are, atu, *fugio.*
Amărescu, ire, itu, *exacerbare.*
Amestecu, are, atu, *misceo.*
Amu, avere, utu, *habeo.*
Amorțiescu, ire, itu, *rigeo.*
Amuțescu, ire, itu, *obmutesco.*
Aplecu, are, atu, *inclino.*
Aprindu, ere, su, *accendo.*
Apucu, are, atu, *apprehendo.*
Apropiu, are, atu, *appropingvo.*
Apuiu, nere, usu, *occido (sol.)*
Aru, are, atu, *aro.*
Aratu, are, atu, *indico.*
Ardu, ere, arsu, *comburo, ardeo.*
Armu, are, atu, *armo.*
Aruncu, are, atu, *proicio, averrunco.*
Ascultu, are, atu, *ausculto.*
Ascundu, ere, su, *abscondo.*
Ascutu, ire, itu, *exacuo.*
Astupu, are, atu, *obstipo.*
Asudu, are, atu, *sudo.*
Asunu, are, atu, *sono.*
Asuprescu, ire, itu, *supero, subduco.*
Asurdescu, ire. itu, *obsurdesco.*
Atingu, ere, su, *tango.*
Astémpéru, are, atu, *tempero.*
Asteptu, are, atu, *expecto.*
Asternu, ere, utu, *sterno.*
Audu, ire, itu, *audio.*
Aurescu, ire, itu, *inauro.*

B.

Bagu, are, atu, *pango, figo.*
Bălbutu, ire, itu, *balbutio.*
Batu, ere, utu, *batuo, tundo.*
Batjocorescu, ire, itu, *irrideo.*
Belescu, iri, itu, *deglubio.*
Beșicu, are, atu, *vesicam accipio in corpore, pustulesco.*
Béu, ere, beutu, *bibo.*
Béne cuventesu, are, atu, } *benedico.*
Bine cuventesu, are, atu, }
Blastému, are, atu, *blasphemo, maledico.*
Botesu, are, atu, *baptiso.*
Brumu, are, atu, *pruina cadit, (verbi imperson).*
Bucinu, are, atu, *buccino.*
Bulbucu, are, atu, *bullio, bullo.*
Bucuru, are, atu, *gratulor.*
Bumbaescu, ire, itu, } *bombito.*
Bombăescu, ire, itu, }
Buricu, are, atu, *umbilico.*
Bursucu, are, atu, *effervesco.*
Buvenescu, ire, itu, *allido.*

C.

Cacu, are, atu, *caco, merdo.*
Cadu, ére, utu, *cado.*

Calcu, are, atu, *calco, premo.*
Canonescu, ire, itu, *punio, poenitentiam impono.*
Càntu, are, atu, *canto, cano.*
Capitu, are, atu, *capio, obtineo.*
Càputu, are, atu, *subduco, (cothurnos).*
Carminu, are, atu, *carmino.*
Càrpescu, ire, itu, *sarcio.*
Carţescu, ire, iiu, *crepito, strepo.*
Caru, are, atu, *veho, gero.*
Caruntescu, ire, itu, *canesco.*
Càsàtorescu, ire, itu, *matrimanio jungo.*
Càscu, are, atu, *oscito, oscitor.*
Cautu, are, atu, *quaero.*
Cenuşu, ere, etu, *cinefacio.*
Cercetu, are, atu, *investigo.*
Cercu, are, atu, *quaero.*
Cercuescu, ire, itu, *vieo.*
Cernu, ere, utu, *cerno pollintio.*
Certu, are, atu, *corripio.*
Cerueseu, ire, itu, *cero.*
Ceteru, are, atu, *citaro, fidibus ludo.*
Chemu, are, atu, | *voco,*
Chiàmu, are, atu, | *clamo.*
Cimpàvescu, ire, itu, *torpeo.*
Cènu, are, atu, *coeno.*
Cinstescu, ire, itu, *aestimo.*
Cipotescu, ire, itu, *ejulo.*
Cipu, are, atu, *sipo, jacio.*
Citu, are, atu, *cito, evoco.*
Ciupelescu, ire, itu, *deplumo.*
Clopotescu, ire, itu, *pulso.*
Coboru, ire, *descendo, dejicio.*
Comèndu, are, atu, *commendo.*
Computu, are, atu, *computo.*
Contagescu, ire, itu, *contagione afficior.*
Continescu, ire, itu, *contineo, refreno.*
Coquu, cóquere, coptu, *coquo.*
Coràescu, ire, itu, *crocio.*
Coronu are, atu, *corono.*
Cosescu, ire, itu, *seco, falco.*
Credu, ere, utu, *credo.*
Crepu, are, atu, *crepo, findo.*
Crescu, ere, utu, *cresco.*
Crestu, are, atu, *strio, incido.*
Cruntu, are, atu, *cruento.*
Çucu, are, atu, *osculum do.*
Cugetu, are, atu, *cogito.*
Culcu, are, atu, *colloco.*
Culegu, ere, esu, *colligo.*
Cuminecu, are, atu, *communico, sacram communionem administro.*
Cumpàru, are, atu, *comparo.*
Cumpànu, are, atu, *pondero.*
Cunoscu, ere, utu, *cognosco.*
Cununu, are, atu, *copulo.*
Cuprèndu, ere, su, *comprehendo.*
Curàţescu, ire, itu, *expurgo.*
Curgu, ere, su, *fluo, curo.*
Curmu, are, atu, *perrumpo.*

Curtenescu, ire, itu, Corteneseu, ire, itu, *honoris causa aliquem visito.*

Curu, ere, cursu, *curro, fugio, fluo.*

Curvescu, ire, itu, *moechor.*

Custu, are, atu, *vita fruor, vivo.*

Cutesu, are, atu, *audeo.*

Cutremuru, are, atu, *tremo, contremo.*

Cuvêntu, are, atu, *loquor, dico.*

D.

Demându, are, atu, *praecipio.*

Dapênu, are, atu, *fila glomero.*

Dau, are, atu, do, *tribuo.*

Dêbêlu, are, atu, *marceo.*

Deculu, are, atu, *delumbo.*

Dedau, are, atu, *asvesco.*

Defaimu, are, atu, *diffamo, vitupero.*

Deflorescu, ire, itu, *depluмо.*

Delungu, ire, itu, *elengo, prolongo.*

Departû, are, atu, *removeo.*

Deprindu, ere, nsu, *exerceo.*

Derâmu, are, atu, *ramis privo.*

Desarmu, are, atu, *exarmo.*

Desbatu, ere, utu, *dejicio, decutio.*

Desbracu, are, atu, *exuo.*

Descalecu, are, atu, *descendo (de equo).*

Descântu, âre, atu, *incanto.*

Descarcu, are, atu, *exonero, (currum).*

Deschidu, ere, isu, *aperio.*

Deschiu, ere, atu, *solvo, dissolvo.*

Descingu, ere, nsu, *discingo.*

Descoperu, ire, itu, *discooperio.*

Descosu, cósere, utu, *dissuo.*

Descuiu, ere, étu, *reserare.*

Desculçu, are, atu, *discalceo.*

Desertu, are, atu, *evacuo.*

Desfacu, ere, cutu, *destruo, infectum reddo.*

Desfrênu, are, atu, *effreno.*

Desfundu, are, atu, *fundum ejicio.*

Desghiocu, are, atu, *enucleo.*

Deshamu, are, atu, *abjungo (e.g. equos).*

Deslegu, are, atu, *absolvo, resolvo.*

Desmâniu, ere, atu, *lenio.*

Desmêntu, are, atu, *disvadeo.*

Desnodu, are, atu, *enodo.*

Despartu, ire, itu, *dispartior.*

Despicu, are, atu, *diffindo.*

Desceptu, are, atu, *excito.*
Destupu, are, atu, *returo.*
Desvétiu, are, atu, *desvefacio.*
Detunu, are, atu, *fulmine ico.*
Dimieu, are, atu, *tero, frio.*
Diregu, ere, esu, *dirigo.*
Disputu, are, atu, *disputo.*
Dobéndescu, ire, itu, *obtineo.*
Doctorescu, ire, itu, *medeor.*
Domnescu, ire, itu, *dominor.*
Domolescu, ire, itu, *demolio.*
Dorescu, ire, itu, *desidero.*
Dormu, ire, itu, *dormio.*
Dospescu, ire, itu, *fermento.*
Dovedescu, ire, itu, *demonstro.*
Dubescu, ire, itu, *glabro.*
Ducu, ere, usu, *duco.*
Duduescu, ire, itu, *pello.*
Dulcescu, ire, itu, *duce reddo.*
Duplecu, are, atu, *duplico.*
Durducu, are, atu, *turgeo.*

E.

Eftinescu, ire, itu, *pretium minuo.*
Erbuescu, ire, itu, *herbesco.*
Ernu, are, atu, *hyemo.*
Esu, ire, itu, *exeo.*
Evanghelisescu, are, atu, *evangelizo.*

F.

Facu, ere, utu, *facio.*
Fâlescu, ire, itu, *me effero.*
Fârinu, are, atu, *farina conspergo.*
Fârmécu, are, atu, *incanto.*
Féretu, are, atu, *ferro obduco.*
Ferescu, ire, itu, *averto, tueor.*
Fericescu, ire, itu, *felicito.*
Figu, gere, fiptu, *figo.*
Filosofescu, ire, itu, *philosophor.*
Flâmedescu, ire, itu, *famesco, esurio.*
Faurescu, ire, itu, *fabrico.*
Feciorescu, ire, itu, *virginitatem ago.*
Ferbu, ere, fertu, *ferveo, coquo.*
Flesnescu, ire, itu, *coagulo.*
Florescu, ire, itu, *floresco.*
Flueru, are, atu, *sibbillo.*
Flusturu, are, atu, *ventum excito.*
Folosescu, ire, itu, *utilis sum.*
Frangu, ere, frântu, *frango.*
Frecu, are, atu, *frico.*

Frĕmĕntu, are, atu, *subigo, depso.*
Frĕnu, are, atu, *freno.*
Frigu, ere, friptu, *frigo, asso.*
Fugu, gire, gitu, *fugio, curro.*
Fulgeru, are, atu, *fulguro.*
Fumegu, are, atu, *fumigo.*
Fumu, are, atu, *fumo.*
Furnicu, are, atu, *formico.*
Furu, are, atu, *furor.*

G.

Gâfăescu, ire, itu, *anhelitum duco.*
Gâgăescu, ire, itu, *gingrio.*
Gălbinescu, ire, itu, *flavo colore pingo.*
Gatu, are, atu, *paro.*
Găunescu, ire, itu, *excavo.*
Găurescu, ire, itu, *perforo.*
Gemu, ere, utu, *gemo.*
Gegeru, are, atu, *gelo, congelo.*
Gîdelescu, ire, itu, *titillo.*
Glăsuescu, ire, itu, *vociferor.*
Glumescu, ire, itu, *jocor.*
Golescu, ire, itu, *evacuo.*
Gonescu, ire, itu, *abigo.*
Grăescu, ire, itu, *loquor.*
Greoesu, ere, étu, *gravo,*
Grigescu, ire, itu, *curam gero.*
Grohonescu, ire, itu, *grunio.*
Gubernu, are, atu, *rego.*
Gustu, are, atu, *gusto.*
Gustărescu, ire, itu, *saepe gusto,* vel *jento.*

H.

Hămisescu, ire, itu, *fame invexo.*
Harmonescu, ire, itu, *harmoniam efficio.*
Hăşĕescu, ire, itu, *aves depello.*
Hébĕtescu, ire, itu, *hebetesco.*
Hedescu, ire, itu, *faedum reddo.*
Hiescu, ire, itu, *dirruo.*
Hiriescu, ire, itu, *hirrio.*
Hohotescu, ire, itu, *cachinor.*
Horăescu, ire, itu, *ronchos duco, ronchiso.*
Horescu, ire, itu, *modulor.*
Hulescu, ire, itu, *vitupero.*
Hutupescu, ire, itu, *tuburcinor.*

I.

Icuescu, ire, itu, *cuneo.*
Iernu, are, atu, *hyberno.*
Iertu, are, atu, *pareo.*
Imbĕtu, are, atu, *inebrio.*

Imbinu, are, atu, ***combino.***
Imbiiu, ere, atu, ***offerro, alicui aliquid.***
Imblândescu, ire, itu, ***blandum reddo, cicuro.***
Imbracinu, are, atu, ***braccas adligo.***
Imbracu, are, atu, ***amicio.***
Imbucu, are, atu, ***sublabro, in buccam accipio.***
Imbunu, are, atu, ***melioro.***
Imburu, are, atu, ***pruina obduco.***
Imbordu, are, atu, ***subverto.***
Immoiu, ére, étu, ***emollio.***
Immultiescu, ire, itu, ***multiplico.***
Immutu, are, atu, ***immuto.***
Impacu, are, atu, ***pacifico.***
Impârtiescu, ire, itu, ***partior, divido.***
Impartu, iri, itu, ***partior.***
Imparu, are, atu, ***impalo, palis fulcio.***
Impâturu, are, atu, ***complico.***
Impedecu, are, atu, ***impedio.***
Impénu, are, atu, ***penno, floribus orno.***
Impérâțescu, ire, itu, ***impero.***
Impilu, are, atu, ***humillio.***
Impingu, ere, nsu, ***trudo.***
Impletescu, ire, itu, ***implecto, texo.***
Implinescu, ire, itu, ***impleo, satisfacio.***
Implu, ére, utu, ***impleo.***
Impregiuru, are, atu, ***gyro, ambio.***
Impresuru, are, atu, ***cingo, coarcto.***
Impreunu, are, atu, ***unio, conjungo.***
Improscu, are, atu, ***conspergo, impeto.***
Imprumutu, are, atu, ***commodo.***
Impuçinu, are, atu, ***imminuo.***
Impungu, ere, punsu, ***pungo.***
Imputu, are, atu, ***imputo.***
Imputescu, ire, itu, ***putidum reddo.***
Inaltiu, are, atu, ***inalto, eveho.***
Incâldescu, ire, itu, ***calefacio.***
Incalecu, are, atu, ***equo insideo.***
Incalçu, are, atu, ***calceo.***
Inçapu, are, atu, ***transfigo.***
Incapu, ere, utu, ***locum capio, intro.***
Incarcu, are, atu, ***onero.***
Incepu, ere, utu, ***incipio.***
Incetu, are, atu, ***cesso.***
Inchegu, are, atu, ***coagulo.***
Inchidu, ere, isu, ***claudo.***
Inchinu, are, atu, ***inclino.***
Inchingu, are, atu, ***equum subcingo.***
Incingu, ere, cinsu, ***incingo.***
Incordu, are, atu, ***tendo, intendo,*** (e.g. ***cordas.***)
Incoronu, are, atu, ***incorono.***
Incredu, ere, dutu, ***credo, confido.***
Increstu, are, atu, ***strio.***

Incuiu, ere, atu, *sero.*
Incungiuru, are, atu, *circumdo.*
Indelungu, are, atu, *elongo, prolongo.*
Indemânu, are, atu, *accomodo.*
Indemnu, are, atu, *incito.*
Indesu, are, atu, *condenso.*
Indireptu, are, atu, *dirigo.*
Indoescu, ire, itu, *obsideor.*
Indulcescu, ire, itu, *dulce reddo.*
Induplicu, are, atu, *duplico.*
Înduru, are, atu, *misereor.*
Inferbêntu, are, atu, *inferveo.*
Inferu, are, atu, *cauterio, ferro obduco.*
Infigu, ere, fiptu, *infigo.*
Infioru, are, atu, *horreo.*
Inflorescu, ire, itu, *efflouresco.*
Infloru, ire, itu, *floreo.*
Influ, are, atu, *inflo.*
Intocu, are, atu, *ignio.*
Infoiu, ere, atu, *inflo, follico.*
Infrângu, ere, frântu, *confringo.*
Infrênu, are, atu, *refreno.*
Infricu, are, atu, *deterreo.*
Infruntu, are, atu, *objungo.*
Infrundescu, ire, itu, *effrondesco.*
Infundu, are, atu, *fundo, provideo.*
Ingânu, are, atu, *gannio, balbutio verba.*
Ingeminu, aré, atu, *combino.*
Ingenunchiu, chiare, atu, *genua flecto.*
Inghimpu, are, atu, *pungo.*
Inghitu, ţire, itu, *deglutio.*
Ingrâdescu, ire, iţu, *sepio.*
Ingraşú, are, atu, *sagino.*
Ingreoiu, are, atu, *ingravo, impraegno.*
Ingropu, are, atu, *infodió.*
Ingroşu, şére, atu, *incrassó.*
Impetu, are, atu, *jacio cum impetu.*
Inimu, are, atu, *animo.*
Inlemnescu, ire, iţu, *obstupeo.*
Inalţiu, are, atu, *extollo.*
Innecu, are, atu, *neco, suffuco.*
Innegrescu, ire, itu, *nigrum reddo.*
Innodu, are, atu, *connodo.*
Innoescu, ire, itu, *innovo.*
Innoptu, are, atu, *pernocto, nocte oprimor.*
Innotu, are, atu, *innato.*
Insângeru, are, atu, *sangvino.*
Insarcinu, are, atu, *onerò, sarcino.*
Insciêntiu, are, atu, *annucio.*
Inşelu, are, atu, *seduco.*
Inşelu, are, aţu, *ephippium impono.*
Insemnu, are, atu, *signo.*
Inserinu, are, atu, *sereno.*

Inseru, are, atu, *vesper mihi advenit*, *vesperesco.*
Insetu, are, atu, *sitio.*
Inşiru, are, atu, *in seriem dispono.*
Insoçiescu, ire, itu, *consocio.*
Insoru, are, atu, *uxorem duco.*
Inspăimĕntu, are, atu, *terrefacio.*
Inspicu, are, atu, *spicor.*
Inspinu, are, atu, *pungo, spino.*
Instrăinu, are, atu, *abalieno.*
Insuflu, are, atu, *inflo, inspiro.*
Insuşescu, ire, itu, *adproprio.*
Intărdiiu, are, atu, *retardo.*
Intărescu, ire, itu, *fortifico.*
Inţelegu, ere, lesu, *intelligo.*
Inţeleptiescu, *sapientem reddo.*
Intĕmplu, are, atu, *evenio (verb. impersonale.)*
Intimpinu, are, atu, *obviam fio, occurro.*
Inţinu, are, atu, *luso inficio.*
Intĕndu, dere, tĕnsu, *extendo, tendo.*
Intingu, ere, tinsu, *intingo.*
Intipuescu, ire, itu, *effingo.*
Intiritu, are, atu, *irrito.*
Intocmescu, ire, itu, *complano.*
Intornu, are, atu, *revertor.*
Intorquu, torquere, *torsu, intorqueo, inverto.*
Intrarmu, are, atu, *armo.*
Intrecu, cere, utu, *supero.*
Intrĕmu, are, atu, *sanitatem recupero.*
Intristu, are, atu, *contristo.*
Intru, are, atu, *intro.*
Intunecu, are, atu, *tenebris obduco.*
Injugu, are, atu, *jugum impono.*
Injuru, are, atu, *objurgo.*
Invechescu, chire, itu, *obsolefacio.*
Invecinu, are, atu, *vicinum reddo.*
Inverdescu, ire, itu, *viridor.*
Invĕrtescu, ire, itu, *verto.*
Invĕscu, ere, cutu, *investio.*
Invĕţiu, are, atu, *edoceo.*
Inviiu, ére, atu, *resuscito.*
Invingu, ere, vinsu, *vinco.*
Invitu, are, atu, *incito.*
Invŏluiu, ire, itu, *involvo.*
Iscodescu, ire, itu, *exploro.*
Jscuşescu, ire, itu, *excolo.*
Jubescu, ire, itu, *lubet mihi.*
Jelescu, ire, itu, *lugeo.*
Jimbu, are, atu, *curvo.*
Jocu, are, atu, *ludo, salto.*

Judecu, are, atu, *judicio.*
Junescu, ire, *vitam juvenilem duco.*
Junghiu, ére, atu, *jugulo macto.*
Juru, are, atu, *juro.*

L.

Lacremu, are, atu, *lacrymor.*
Lălăescu, ire, itu, *lallo.*
Lănguedescu, ire, itu, *langveo.*
Lapădu, are, atu, *abjicio.*
Lărgescu, ire, itu, *amplio.*
Lasu, are, atu, *sino, mitto.*
Laţescu, ire, itu, *dilato.*
Latru, are, atu, *latro.*
Lauu, are, lăutu, *lavo.*
Laudu, are, atu, *laudo.*
Léganu, are, atu, *infantem, in cunis agito.*
Legu, are, atu, *ligo.*
Legù, gere, lesu, *lego.*
Lenevescu, ire, itu, *pigresco.*
Leşinu, are, atu, *deliquium patior.*
Limpedescu, ire, itu, *limpidum reddo.*
Limpescu, ire, itu, *lambo.*
Lingărescu, ire, itu, *adulor.*
Lingu, ere, linsu, *lingo.*
Liniiu, are, atu, *lineo, lineas duco.*
Lipescu, ire, itu, *linio luto.*
Lócuescu, ire, itu, *habito, locum capio.*
Logodescu, ire, itu, *despondeo.*
Lotrescu, ire, itu, *latrocinor.*
Lovescu, ire, itu, *ferio, cutio.*
Lucru, are, atu, *laboro.*
Luminu, are, atu, *illumino.*
Lunecu, are, atu, *labor, lubrico.*
Lungescu, ire, itu, *prolongo.*
Luptu, are, luptu, *luctor.*

M.

Macinu, are, atu, *molo.*
Măncu, are, atu, *manduco.*
Mănecu, are, atu, *summò mane moveo.*
Măngăiu, érę, étu, *consolor.*
Măniiu, ére, atu, *iratum reddo.*
Măntuescu, ire, itu, *salvum facio.*
Mărescu, ire, itu, *magnifico.*
Marginescu, ire, itu, *limito.*
Măritu, are, atu, *marito.*
Mărmorescu, ire, itu, *marmoro.*

Marturisescu, ire, itu, *confiteor.*

Mâturu, are, atu, *verro.*

Mêhnescu, ire, itu, *maesto, moerore adficio.*

Mênţiu, ire, itu, *mentior.*

Mênu, are, atu, *mitto, pello.*

Merêndu, are, atu, *merendam sumo.*

Mergu, gere, mersu, *migro.*

Mastecu, are, atu, *mastico.*

Mestecu, are, atu, *misceo.*

Mêsuru, are, atu, *mensuro.*

Micescu, ire, itu, *minuo.*

Minu, are, atu, *mino, pello.*

Minunu, are, atu, *miror.*

Mirosu, ire, itu, *olfacio.*

Miru, are, atu, *miror.*

Mirucscu, ire, itu, *ungo oleo sacro, confirmo.*

Miruntesu, ţire, itu, *comminuo.*

Miscu, are, atu, *moveo.*

Mogorocescu, ire, itu, *mussito.*

Moiu, ere, atu, *mollio.*

Moriu, murire, muritu, *morior.*

Mormăescu, ire, itu, *murmuro.*

Mucedescu, ire, itu, *mucesco.*

Mugescu, ire, itu, *mugeo.*

Mugurescu, ire, itu, *gemmo.*

Mulcomescu, ire, itu, *muceo.*

Mulţâmescu, ire, itu, *gratias ago.*

Mulţescu, ire, itu, *multiplico.*

Muresu, are, atu, *muria condo.*

Muruescu, ire, itu, *oblinio.*

Muşcu, are, atu, *mordeo.*

Mustru, are, atu, *corripio.*

Mutu, are, atu, *muto.*

N.

Nălbescu, ire, itu, *inalbo.*

Nascu, ere, utu, *nascor, pario.*

Nebunescu, ire, itu, *insanio.*

Negoţitorescu, ire, itu, *mercaturam exerceo.*

Negrescu, ire, itu, *nigrum facio.*

Netesescu, ire, itu, *nitidum facio.*

Nimerescu, ire, itu, *invenio.*

Ningu, gere, ninsu, *ningo.*

Nomescu, ire, itu } *nomino.*
Numescu, ire, itu }

Notu, are, atu, *nato.*

Numeru, are, atu, *numero,*

Nuntescu, ire, itu, *nuptias celebro.*

Nutrescu, ire, itu, *nutrio.*

O.

Oblescu, ire, itu, *com-plano.*

Oboru, ire, itu, *obruo.*

Ocolescu, ire, itu, *circumeo.*

Oftesu, are, atu, *ingemisco.*

Opăcescu, ire, itu, *retineo, occupo.*

Omineseu, ire, itu, *honoro.*

Omoru, ire, itu, *occido.*

Oprescu, ire, itu, *prohibeo.*

Orbescu, ire, itu, *obcoeco.*

Ostănescu, ire, itu, *defatigo.*

P.

Păciuescu, ire, itu, *pacifico.*

Păndescu, ire, itu, *insidior.*

Pascu, ere, utu, *pasco.*

Părtinescu, ire, itu, *partem tueor.*

Patiu, ire, itu, *patior.*

Păstorescu, ire, itu, *pastorem ago.*

Pěcătuescu, ire, itu, *pecco.*

Pedepsescu, ire, itu, *castigo.*

Periiu, ére, atu, *purgo.*

Pescuescu, ire, itu, *piscor.*

Picuru, are, aiu, *stillo.*

Peptinu, are, atu, *pectino.*

Pierdu, vel perdu, ere, utu, *perdo.*

Pipăescu, ire, itu, *palpo.*

Pipěru, are, atu, *pipero, pipere condo.*

Pișu, are, atu, *mingo.*

Pișcu, are, atu, *auello forcipe.*

Placu, ére, utu, *placeo.*

Plecu, are, atu, *inclino.*

Plăngu, ere, plănsu, *plango, fleo.*

Plinescu, ire, itu, *impleo.*

Pocnescu, ire, itu, *fragorem edo.*

Podescu, ire, itu, *podium facio, asseribus solum compingo.*

Pornescu, ire, itu, *proficiscor.*

Portu, are, atu, *porto.*

Potolescu, ire, itu, *demollio.*

Poftescu, ire, itu, *opto.*

Prăndescu, ire, itu, *prandeo.*

Prěcepu, ere, utu, *percipio, intelligo.*

Prepunu, ere, pusu, *praepono.*

Preseru, are, atu, *sale conspergo.*

Preoțescu, ire, itu, *in sacerdotem consecro.*

Pretiuescu, ire, itu, *pretium indico.*

Prěndu, ere, prěnsu, *prehendo, prendo.*

Pripescu, ire, itu, *propero.*
Profetescu, are, atu, *prophetiso.*
Pruncescu, ire, ire, *vitam puerilem vivo.*
Puescu, ire, itu, *pullos excludo.*
Punu, ere, pusu, *pono.*
Purecu, are, atu, *pulices quaero.*
Putu, țire, țitu, } *puteo,*
Pu̦țiu, țire, țitu, } *foeteo.*
Putresescu, ire, itu, *putresco.*

R.

Rabdu, are, atu, *tolero.*
Radu, ere, asu, *rado.*
Rágescu, ire, itu, *rugio* vel *mugio.*
Rápescu, ire, itu, *rapio.*
Rárescu, ire, itu, *rarefacio.*
Recorescu, ire, itu, *recreo.*
Regulu, *vel* regulesu, are, atu, *regulo.*
Recescu, ire, itu, *refrigero.*
Rémânu, ére, asu, *remaneo.*
Repunu, ere, usu, *repono.*
Resçhiru, are, atu, *separo, expando.*
Respundu, ere, punsu, *respondeo.*
Resunu, are, atu, *resono.*
Restornu, are, atu, *subverto.*
Resuflu, are, atu, *spiritum duco.*
Resuquescu, ire, itu, *retorqueo.*
Ridu, ere, risu, *rideo.*
Rédicu, are, atu, *elevo, erigo.*
Rodu, ere, rosu, *rodo.*
Rogu, are, atu, *rogo.*
Rooresu, ire, itu, *rore conspergo.*
Rônchesu, are, atu, *hinnio, ronchiso.*
Rumégu, are, atu, *rumino.*
Rumenescu, ire, itu, *fucare, fuco illinire faciem.*
Rumpu, ere, ruptu, *rumpo.*
Ruşinu, are, atu, *pudore afficio.*

S.

Saltu, are, atu, *salto.*
Sânțescu, ire, itu, *sanctifico.*
Sângeru, are, atu, *sanguine inficio.*
Saiu, ire, itu, *salio.*

Sapu, are, atu, *fodio.*
Saru, are, atu, *salio.*
Sbatu, ere, tutu, *quatio.*
Sboru, are, atu, *volo.*
Scadu, ere, utu, *deficio.*
Scaldu, are, atu, *balneo.*
Scapu, are, atu, *effugio.*
Scapĕtu, are, atu, *dilabor.*
Scarpinu, are, atu, *scalpo, frico.*
Schimbu, are, atu, *permuto.*
Schiopu, are, atu, *claudum facio.*
Sciu, ire, utu, *scio.*
Scobescu, ire, itu, *excavo.*
Scoboru, ire, itu, *descendo.*
Scolu, are, atu, *excito, surgo.*
Scopescu, ire, itu, *spuo, spuco.*
Scotu, ere, scosu, *educo.*
Scremu, ere, utu, *cogo, nitor.*
Scriu, ere, scrisu, *scribo.*
Scuipu, ire, itu, *spuo.*
Scumpescu, ire, itu, *pretium augeo.*
Scurmu, are, atu, *excremo-are.*
Scutescu, ire, itu, *defendo.*
Scuturu, are, atu, *exagito.*
Secu, are, atu, *sicco.*
Şedu, ere, utu, *sedeo.*
Semnu, are, atu, *signo.*
Sĕntiu, ire, itu, *sentio.*
Sedescu, ire, itu, *planto.*
Şerbescu, hire, itu, *celebro, servio.*
Sorbu, ire, itu, *sorbeo.*
Sosescu, ire, itu, *pervenio.*
Spalu, are, atu, *lavo, abluo.*
Spăimĕntu, are, atu, *terrefacio.*
Spariu, are, atu, *terreo.*
Spumu, are, atu, *spumo.*
Spunu, ere, spusu, *expono, narro.*
Spurcu, are, atu, *spurco.*
Stau, are, atu, *sto.*
Stémpĕru, are, atu, *tempero.*
Stingu, ere, tinsu, *exstingvo.*
Storquu, quere, torsu, *extorqueo.*
Strecuru, are, atu, *percolo.*
Stringu, ere, nsu, *stringo.*
Strelucescu, ire, itu, *effulgeo.*
Stricu, are, atu, *destruo.*
Strigu, are, atu, *clamo.*
Suferu, ire, itu, *suffero.*
Suiu, ire, itu, *ascendo.*
Suflu, are, atn, *sufflo.*
Sugu, ere, suptu, *sugo.*
Sughitiu, are, atu, *singultio.*
Suguşu, ere, etu, *suffoco.*
Sunu, are, atu, *sono.*
Superu, are, atu, *affligo.*
Supunu, ere, pusu, *subjicio, suppono.*
Surpu, are, atu, *concido, (e. g. domum.)*

Suspinu, are, atu, *ingemisco*, *suspiro*.

Svèntu, are, atu, *ventillo*.

T.

Tacu, ere, utu, *taceo*.
Tablèscu, ire, itu, *tabulo*.
Tamèduescu, ire, itu, *sano*.
Taiu, ere, atu, *seco*.
Temu, ere, utu, *timeo*.
Téndu, *vel* tindu, ere, tinsu, *tendo*.
Tènerescu, *vel* tinerescu, ire, itu, *juvenesco*.
Térescu, ire, itu, *serpo*, *tero*.
Tìmîiu, are, atu, *fumo*, *perfumo*, (*e. g. ecclesiam.*)
Tipărescu, ire, itu, *typis imprimo*.
Tirănescu, ire, itu, *tyranice tracto*.
Tocu, are, atu, *tango*.
Tocmescu, ire, itu, *conduco*, *statuo*.
Tomnescu, ire, itu, *autumno*.
Topescu, ire, itu, *liquefacio*.
Tornu, are, atu, *fundo*.
Torquu, quere, torsu, *neo*, *flecto*.
Tragu, gere, trasu, *traho*.
Trecu, cere, utu, *transeo*.
Tremuru, are, atu, *tremo*.
Treescu, *vel* trăescu, itu, ire, *vivo*.
Trîmbitu } are, atu, *buccinam inflo*.
Trîmbiţiu }
Trimitu, *vel* trămitu, *mitto*, *transmitto*.
Tropotescu, ire, itu, *pedibus pulso*.
Trudescu, ire, itu, *operor*.
Trufescu, ire, itu, *jocor*, *illudo*.
Tunu, are, atu, *tono*, *are*, *item intro*.
Tundu, ere, tunsu, *tondeo*.
Turbu, are, atu, *rabio*.
Turburu, are, atu, *turbo*, *turbidum reddo*.
Turtescu, ire, itu, *torqueo*, *premo*.
Tuşescu, ire, itu, *tussio*.

U.

Ucidu, ere, cisu, *occido*.
Udu, are, atu, *perfundo*, *humeo*.
Umedescu, ire, itu, *humecto*.
Umblu, *vide* ămblu.
Uitu, are, atu, *obliviscor*.
Umbru, are, atu, } *obumbro*.
Umbru, ire, itu, }
Umilescu, ire, itu, *humilio*.
Ungu, ere, unsu, *ungo*.

Undu, are, atu, *inundo*.
Unescu, ire, itu, *unio*.
Unflu, are, atu, *inflo*.
Urdinu, are, atu, *cursito*.
Urdescu, ire, itu, *ordior*. (*telam*).
Urcu, are, atu, *sursum scando*.
Urlu, are, atu, *ululo, item corruo*.
Urmu, are, atu, *sequor*.
Urescu, ire, itu, *odi*.
Urgisescu, ire, itu, *adspernor*.
Uscu, are, atu, *exsicco*.
Usturu, are, atu, *uro virgis*.

V.

Vaietu, are, atu, *vagio* vel *vagito*.
Vatāmu, are, atu, *laedo, vitio*.
Vechescu, ire, itu, *veteresco*.
Vêdu, ere, dutu, *video*.
Vedescu, ire, itu, *manifesto*.
Veduvescu, ire, itu, *viduo*, vel *vidualem vitam duco*.
Vêndu, ere, dutu, *vendo*.
Vênu, are, atu, *venor*.
Veninu, are, atu, *veneno, item exacerbo*.
Vênturu, are, atu, *ventilo*.
Verdescu, ire, itu, *viresco*, vel *viride reddo*.
Vêresu, are, atu, *aestatem transigo*.
Versuescu, ire, itu, *versus compono*.
Versu, are, atu, *fundo*.
Vescesescu, ire, itu, *marcesco*.
Vietiuescu, ire, itu, *vivo*.
Viiu, *vel* vinu, ire, itu, *venio*.
Vindecu, are, atu, *medeor, sano*.
Visesu, are, atu, *somnio, visionem habeo*.
Voiescu, ire, itu, } *volo*.
Voiu, ire, itu }
Vomescu, ire, itu, *vomo*.
Vorbescu, ire, itu, *verba facio, loquor*.
Vulpescu, ire, itu, *vulpinor*.

DIALOGI,

séu Forme de vorbitu despre Luçrurile quele, que mai adese ori vin'inante.

DIALOGI,

seu Modi loquendi de iis rebus, quae saepius occurrunt.

I. Dialogu.	I. Dialogus.
A intrebare pre quineva de a súa, si a loru súi sànitate.	*Interogare aliquem de sua suorumque sanitate.*
Buna demànéatia / Buna dioa / Buna séra / Buna nópte / Nopte fericita } Domule! vel Dómne! Dómnà!	*Bonum mane / Bona dies / Bona vespera / Bona nox / Felix nox } Domine! Domina!*
Serbu umilit'al Domniei tale.	*Servus humillimus Dominationis tuae.*
Bine ai venit / Fire ai sànitosu } Domniata.	*Bene venisti / Bene valeas } Dominatio tua.*
Quum traesci? quum viàtiuesci? quum te porti? esci sànitosu?	*Quomodo vales? quomodo vivis? quomodo te geris? esne sanus?*
Spre serbiré Domniei tale sùm sànitosu; multiamu lui Dumnedeu, si Domniei tale de vorbe bone.	*Ad servitium Dominationis tuae sum sanus; gratias ago Domino Deo, et Dominationi tuaè pro verbis bonis.*

Darė Domnia ta quum te ai?	*Et Dominatio tua quomodo te habes?*
Fórte bine Domnule! gata spre serbire Domniei tale.	*Valde bene Domine mi! paratus ad servitium Dominationis tuae.*
'Ami pare bine, che te vedu in sănitate bună.	*Gaudeo, quod te videam in bona sanitate.*
Me bucuru.	*Laetor.*
Darė Domnul' Bĕtrânu Tata'l Domniei tale quum se are? viuu è ânchė, si sănitosu?	*Et Dominus Senex Pater Dominationis tuae quomodo se habet? est ne adhuc vivus, et sanus?*
Gusta si el din dì in dì qua vechii, si è sănitosu.	*Vivit et ille de die in diem sicut senes, et est sanus.*
Domna Mama Domniei tale quum stă.	*Domina Mater Dominationis tuae quomodo stat.*
Ea nu stă pré bine, è quam bolnavă.	*Ipsa non stat optime est aliquantulùm infirma.*
Ma Domnu Fratele, si sora Domniei tale sùnt sănitosi?	*Sed Dominus Frater, et soror Dominationis tuae sunt ne sani?*
Ei sùnt sănătosi, si facu complementu Domniei tale.	*Illi sunt sani, et faciunt complementum Dominationi tuae.*
Ma a Domniei tale domesnici quum vietiùescu?	*Sed Dominationis tuae domestici quòmodo vivant?*
Toti sùnt in sănitate bună, si se inchină Domniei tale.	*Omnes sunt sani et se inclinant Dominationi tuae.*

Placâti a şedere, che vei fì ostânitu.	*Placeat tibi sedere, quia eris lassus.*
Quum te ai avutu Domnule! de atunci de quându nu am' avut' onore (nόrocire) a te vedere?	*Quomodo te habuisti Domine mi! ab eo tempore aquo non habui honorem te videndi.*
Pre bêne, laudâ lui Dumnedeu.	*Valde bene, laus Deo.*
Totdéuna eram' in pace, si bunâ sânitate.	*Semper eram in pace, et bona sanitate.*
Jό nu m'am' avutu pre bène, in dilele trecute m'amu sénţitu rèu.	*Ego non me valde bene habui, diebus transactis me male sensi.*
Am' avutu mare durere de capu, si m'au prinsu frigurile.	*Habui magnum dolorem capitis, et me febres apprehenderunt.*
Darê aquum vedu che te ai insânitosatu, si cauti bine, ai facie formόsâ qua viatia.	*Sed nunc video quod sis resanatus, et bene prospicis, habes faciem pulchram sicuti vita.*
Asiè, laudâ lui Dumnedeu.	*Sic, laus Deo.*
'Amì pare fόrte bène, che te aflaiu in pace, cu voie bunâ, si sânitosû.	*Mihi valde gratum est, quod te invenerim in pace, bono animo, et sanum.*
Rèmâni in pace pînô te voiu mai vedè érό. Serbul' quel mai plecatu, si mai umîlitu' al Domniei tale.	*Remane in pace quousque te videbo iterum. Servus submississimus, atque humillimus Dominationis tuae.*
Mamei, Sororilor, si Fratilor Domniei tale, le spune inchinaciuni si sânitate bunâ dela mène.	*Matri, Sororibus, et Fratribus Dominationis tuae, dic inclinationes, et bonam sanitatem a me.*

II. Dialogu.	*II. Dialogus.*
A facere una visitâ de demânétiâ.	*Facere unam visitam mane.*
Amice (Fertate) unde è Domnu'l tûu?	*Amice ubi est tuus Herus?*
Dórme ânchè?	*Dormitne adhuc?*
Nu Domnule, s'au tresitu.	*Non Domine, est expergefactus.*
Sculatu s'au.	*Surexitne?*
Bà nu Domnule, ânchè este in patu.	*Non Domine, adhuc est in lecto.*
Preonorate Domne, intrâ, de ti place.	*Honoratissime Domine, intra, si tibi placet.*
Domnu'l meu! âti poftescu demânétiâ bunâ, si si fie repausare (odichna) de sânitate.	*Domine mi! precor tibi bonum mane, ét ut quies sit sanitati.*
Ah! Domnule bène ai venitu, Dumnedeu te au adusu.	*Ah! Domine bene venisti, Deus te tulit,*
Quum è, esci ânchè Domnîa tûa in patu?	*Quomodo est, es Dominatio tua adhuc in lecto.*
Jeri me dusci mai tardiu la dormitu, si pentru aquea nu m'amu pututu sculare mai demânétiâ.	*Heri ivi tardius dormitum, et propterea non potui surgere maturius.*
Que ai facutu darè Domnia tûa dupô cénâ?	*Quid ergo fecisti Dominatio tua post coenam?*
Indatâ, quum ai eşitu Domnia tûa din casâ, era vorbâ despre jocare.	*Illico, quamprimum exivisti Dominatio tua ex domo erat sermo de lusu.*

Ècc'o Domnule.	*Ecce illud Domine.*
Nu è caldă, ănchă è rece.	*Non est calidum, adhuc est frigidum.*
De vrei o voiu inçaldì.	*Si vis illud calefaciam.*
Nu, nu, adùmi calçiuni, si çioreci, éccè sùnt aqui.	*Non, non, adfer mihi calceos, et caligas, ecce sunt hic.*
Dămi năframa mea.	*Da mihi meum strophium.*
Èccè una albă.	*Ecce unum album.*
Dămi quea, que este in sacu vestmentului mèu quelui nouu.	*Da mihi illud, quod est in sacco vestimenti mei novi.*
Aquea o amu datu la spălare, che erà spurcată, si négră.	*Illud dedi ad lavandum, quia erat spurcum, et nigrum.*
Dămi darè una dintre quele, que le amu compărat' in dilele trăcute.	*Da mihi ergo unum ex illis, quae comparavi diebus transactis.*
Que vestmentu vei luvă astădi Domnule?	*Qualem vestem hodie indues Domine?*
Quel, que l'amu portatu eri.	*Illam, quam heri portavi, gestavi.*
Au bătutu quineva la usiă, vedi quine è.	*Aliquis pulsavit ad portam, vide quis est.*
È Cruitoriu'l.	*Est Sartor.*
Fă si intre.	*Fac ut intret.*

IV. Dialogu.	*IV. Dialogus.*
Domnu'l, si Cruitoriu'l.	*Dominus, et Sartor.*
Adus'ai vestmentu'l mèu, quel nouu.	*Adtulisti vestimentum meum, illud novum?*

L'am'adusu Domnule ècce'l 'aquì.	*Illud adtuli Domine ecce illud hic.*
M'ai facutu de am'asteptatu pre multu.	*Fecisti me valde multum exspectare.*
N'amu poputu veni mai curèndu pentru che nu erà gata.	*Non potui venire citius quoniam non erat paratum.*
Vrei Domnia tùa al probare (pròbàlire)?	*Vis Dominatio tua illud probare?*
Vreu, si vedemu, bine è facutu.	*Volo, ut videamus, bene est factum.*
Crèdu, che Domnia tùa vei fi contentu (indestulatu) cu elu.	*Credo, quod Dominatio tua eris contentus cum illo.*
'Ami pare, che è pre lungu.	*Mihi videtur, quod sit valde longum.*
Asiè se pòrtà aquum lungi.	*Sic gestantur nunc longa.*
Aquésta è mòda.	*Haec est moda, vel consvetudo.*
Imbumbàmilu.	*Claude mihi illud.*
Me stringe pre tare.	*Me stringit valde.*
Pentru qua si fie bine facutu, è de lipsa qua si fie trintu.	*Ut bene sit factum, opus est ut sit strictum (angustum).*
Mànecile nu sùnt pre làrge?	*Manicae non sunt valde largae (amplae)?*
Me regu de ertare Domnule, nu sùnt pre large.	*Rogo veniam Domine, non sunt amplae.*
Cu adeverat', aquestu vestmentu stà fòrte bène Domniei tùale.	*Revera istud vestimentum stat valde bene Dominationi tuae.*

Cu quat' è cotu de materiea din lontru.	*Quanti est ulna materiae internae.*
Jo amu datu doi florinti.	*Ego dedi duos florenos.*
Nu è multu, è lesne.	*Non est multum, est levi pretio.*
Und'è pânura, quare au remas indereptu?	*Ubi est pannus, qui remansit?*
N'au remasu nimica Domnule.	*Nihil remansit Domine.*
Fàcutu ti ai contou'l tùu.	*Fecisti tibi iam tuum calculum?*
Domnule nu, n' am' avut' anchè têmpu.	*Domine non, non habui adhuc tempus.*
Adalu mâne inante de prandiu, si ti voiu da que ti se cuvine.	*Adfer illum cras ante prandium, et dabo quod tibi convenit.*
V. Dialogu.	*V. Dialogus.*
De Scrisóre.	*De Scriptione.*
Te rogu si mi dai un foiu de chârthie, o péna, si un picu de tinta.	*Te rogo ut mihi des unum folium chartae, unum calamum et modicum de atramento.*
Placà ti a intrare in Chilie mea, acolo de asupra mesei vei aflà tóte, que vei vrè.	*Placeat tibi intrare in cubiculum meum, ibi supra mensam invenies omnia, quae volueris.*
Jo nu aflu aici nèquè una péna.	*Ego neque unam pennam hic invenio.*
Èccà le in càlàmariu.	*Ecce illas in atramentario.*

Nu ajungu nimica.	*Nihil valent.*
Éccè altele.	*Ecce aliae.*
Unde è penicilu'l tùu?	*Ubi est tuum scalprum librarium.*
Éccètèlu.	*Ecce illum.*
Scii face pene.	*Scis facere perennas?*
Jo le facu dupò gustu'l meu.	*Ego illas facio secundum meum gustum.*
Aquésta, que è in mànamea nu è rea.	*Haec, quae est in manu mea non est mala.*
Chàrthie aquesta sbee tare tinta.	*Charta haec transbibit atramentum.*
Éccè de que de postà.	*Ecce ex illa postali.*
Tinta tùa è pre grósà.	*Atramentum tuum est valde crassum (densum).*
Voiu tornà un picu de apà in ea.	*Infundam modicum aquae in illud.*
Aquum è galbenà.	*Nunc est pallidum.*
Ti voiu dà alta.	*Dabo tibi aliud.*
Fórte bène vei face.	*Valde bene facies.*
Mi pare rèu, che ti sùm spre gràutate, si impedecare.	*Mihi displicet, quod tibi sim pro incomodo, et impedimento.*
Nu vorbi despre gràutate, si impedecare cu unu'l, qui se numesce al tùu amicu (fertatu) adeveratu.	*Non loquaris de incomodo, et impedimento cum tali, qui nominat se tuus verus amicus.*
Tu esci fórte de ominie, si	*Tu es valde humanus,*

bunu cótrâ mène nu sùm vrednicu de à tânta.	*et bonus erga me, non sum dignus tanto.*
VI. Dialogu.	*VI. Dialogus.*
1.	1.
A chiamare Óspeti la prandiu.	*Invitare Hospites ad prandium.*
Pare, che bate quineva la usiâ.	*Apparet, quod aliquis pulset fores.*
Dute vedi quine è.	*Abi vide quis est.*
Quine esci acolo?	*Quis es ibi?*
Omu bunu, séu fertatu.	*Homo bonus, vel amicus.*
Pre quine querci?	*Quem quaeris?*
Quercu pre Preluminatu'l Domn' a casâ este	*Quaero Illustrissimum Dominum estne domi?*
Vedi bène, è a casa, pen truque?	*Utique, est domi, quam obrem?*
Asi pofti, si am' onore (norocire) de a vorbire cu Mariea sa.	*Optarem, ut haberem fortunam loquendi cum Illustritate (Magnitudine) sua.*
Dela quine eş trâmisu.	*A quo es transmissus?*
Dela Mariea sa Baronu'l N.	*Ab Illustritate sua Barone N.*
Intrâ, si aşteptâ puçinu pònè ei voiu spune.	*Intra, et expecta modicum, donec illi exponam.*
Serbu'l Preluminatului Domnu N. ar vrè si ti vorbéscâ.	*Servus Illustrissimi Domini N. vellet tibi loqui.*
Fâ'si intre.	*Fac, ut intret.*

Mariea súa, Domnu'l meu inchinunduse te săruta Preluminate Dómne, si se rógă sî te umilescí a prandire mâne la èlu.	*Illustritas sua, Herus meus inclinando se te salutat Illustrissime Domine, rogatque, ut velis (te humilies) cras apud illum prandere.*
Spune Mariei sale serbire, inchinare, si sărutare dela mêne, si che îl voiu corteni.	*Dicito Illustritati suae servitium, inclinationem, et salutem, et quod eum invisam.*
Mai prândiva quineva la Domnu'l túu?	*Prandebitne adhuc aliquis apud tuum Dominum?*
Voru mai prândì unii dintru quei mai buni amici a lui.	*Adhuc prandebunt aliqui e melioribus eius amicis.*
Pre quarii aquum voiu s'ei invitu (chiămu).	*Quos nunc volo invitare.*
2.	2.
Masa se asterne, si Óspeti se adună.	*Mensa sternitur, et Hospites conveniunt.*
Auditi serbilor! asterneti masa, chè indată voru bate doè-spre-dece.	*Audite servi! sternite mensam, quia illico sonabit duodecima.*
Pentru quôte persóne sî asternemu?	*Pro quot personis sternamus?*
Mî Petre! quôti ti au disu chè voru venì la prandiu?	*Heus Petre! quot tibi dixere se venturos ad prandium?*
Optu afară de Socra Mariei tale, quaré va veni cu toti trei nepotii si cu Nuora súa.	*Octo praeter Socrum Illustritatis tuae, quae veniet cum omnibus tribus nepotibus, et cum Nuru sua.*

Asiè darè asterneti pentru șése-spre-dece.	*Sic ergo sternite pro sedecim.*
Aice sùnt atâte cuțite, furcutie, linguri si sarveturi.	*Hicce sunt totidem cultri, furcellae, cochlearia, et mappalia.*
Unde sùnt sâtâritiele?	*Ubi sunt salinaria?*
Sùnt plène de sare?	*Suntne plena sale?*
Dute in cocina si adâ teiérele séu talgiârele, si patenile (blidele) quele de cusutori.	*Perge in culinam, et adfer orbiculos, et patinas stanneas.*
Pune pécharele quele de cristal intraurite pre masa.	*Pone pocula chrystallina inaurata ad mensam.*
Tocmesce scaunele in rându.	*Construe sedes in ordinem.*
Tóte sùnt gata: dâ de scire Mariei sale.	*Omnia sunt parata: fac ut sciat Illustritas sua.*
Preluminate Dómne! bucatele sùnt puse pre masa.	*Illustrissime Domine cibi sunt mensae appositi.*
3.	3.
Sî șede la masâ, si mâncâ, si si bee.	*Assidetur mensae, manducatur, et bibitur.*
De ve place Domniilor vóstre, sî ne punemu la masa, che se vor reci bucatele.	*Si placet Dominationibus vestris, ponamus nos ad mensam, quia frigefient fercula.*
Luvați ve locuri, si scaune dupo placere, si fórâ alegere, fórâ ceremonii quâci aqui toti sùntem Fèrtati.	*Accipite vobis loca, et sedes juxta placitum, et indiscriminatim, absque ceremoniis, quoniam hic omnes sumus amici.*

Jo ve poftescu apetitu bun.	*Ego opto vobis bonum appetitum.*
Zama aquésta è facutà tocma pre gustu'l meu.	*Hoc jusculum est factum plane ad meum gustum.*
Nu cugetà, che eş singuru, quàrui ei place, chè si noi aquésta dicemu.	*Non cogites te solum (singulum) esse, cui placet, quia et nos hoc dicimus.*
Carné qué de vacà, de viţiel, ànchè mi au placutu, tàtusi ì mi mai place aquésta de cerbu, de càpriórà, de oue, de mielu de porcu de gaiinà, s. q. l.	*Caro bubula, vitulina, etiam placuit mihi, tamen plus mihi placet haec cervina, caprina silvatica, agnina, porcina, galinacea, etc.*
Dati ne de bevutu.	*Date nobis ad bibendum.*
De quare vinu demàndati (porunciti) si ve aducu?	*De quali vino mandatis ut vobis feram?*
De quelu rosiu, séu de quel' albu.	*De rubro, vel de albo.*
Adà de quelu rosiu.	*Adfer de rubro.*
Quum ve place vinu'l aquestu?	*Quomodo placet vobis vinum istud?*
Fórte bine.	*Optime.*
Placà ve Domniilor vóstre a mancare, si a beere.	*Placeat Dominationibus vestris manducare et bibere.*
Nu te osteni a ne àmbiere, che màncàmu si beemu din gratia Domnei tale.	*Non te fatiges nos adhortari, quia manducamus et bibimus ex gratia Dominationis tuae.*

Tórnă vinu pâcharnice.	*Infunde vinum pincerna.*
Si beemu pentru sânîtate fărtaţilor nostri.	*Bibamus propter sanitatem amicorum nostrorum.*
Pentru sânîtaté Doniilor vóstre.	*Pro sanitate Dominationum vestrarum*
Dumnedeu ve ţie intru multi ani in pace sânîtosi, si fericiti.	*Dominus Deus vos conservet per multos annos in pace sanos, atque beatos.*
Fórte formos' î ti multiâmimu, si aşişdiré î ti poftimu tóte quele bune.	*Pulcherrime tibi gratias agimus, et pariter precamur tibi omnia bona.*
Fórte î ti multiâmimu de prândiu bunu.	*Humillime gratias tibi agimus pro lauto prandio.*
Nu este pentru que, si mi mulţiâmiti.	*Non est cur, gratias mihi agatis.*
Ve rogu, si luvati in nome de bine, si si fiţi ertâtori.	*Vos rogo, accipite in bonam partem, et ignoscite.*
Remânemu pre plecati şerbi a Domniei tale.	*Remanemus humillimi servi Dominationis tuae.*
Me recomêndu.	*Me commendo.*
VII. Dialogu.	*VII. Dialogus.*
A facere visită unui lângoritu séu bolnavu.	*Facere visitationem cuidam aegroto.*
Ah, multu dorite amice, quum î mi pare de rêu, che te aflai giâcându in patu.	*Ah, multum desiderate amice, quomodo doleo, quod te invenerim jacendo in lecto.*

Mie ânche mi pare rêu, ma n'amu que face.	*Ego etiam doleo, sed non possum contra. (non habeo quid facere).*
Quum stai, quum te sêntiesci?	*Quomodo stas, quomodo te sentis?*
Stau fórte rêu.	*Sto valde male.*
De quându?	*A quo tempore?*
De trei, de patru dilè.	*A tribus, quatuor diebus.*
Que ti este, que te dóre?	*Quid tibi est, quid tibi dolet?*
Me dóre capu, sêntiu durori prin tóte mâdulârile, n'am' apetitu, si mi de totul rêu.	*Dolet mihi caput, et sentio dolores per omnia membra, non habeo appetitum, et me pessime habeo.*
Medicu (Doftoru) que dice?	*Quid dicit Medicus?*
'Anche n'au fost' aice.	*Adhuc non fuit hic.*
Astâ demânètia mi au dis' un cunoscutu si facu ami teiére vêna, (si mi lasu sânge).	*Hoc mane mihi dixit quidam notus ut faciam mihi venam aperiri.*
Quinc tiau disu?	*Quis tibi dixit?*
Cumnatu meu.	*Cognatus meus.*
Te rogu, si nu faci nemica fórâ de scire, si oranduéla Medicului, séu Doctorului.	*Te rogo, ut absque scitu, et ordinatione Medici, seu Doctoris nihil facias.*
Quum ai dormit' in nópte aquésta, repausat' ai bine.	*Quomodo dormivisti hac nocte, quievistine bene?*

Doê nopti amu petrecutu fôrê de a fi potutu dormi ver o minuta.	*Duas noctes transegi, quin potuissem dormire vel uno minuto.*
Oh! quum m'am' urit' a stare in patu.	*Oh! quomodo nauseavi stare in lecto.*
Fii numai cu rebdare iubita mea, credu che dupô puçine dile te vei insânitosi.	*Habe tantum patientiam dilecta mea, credo quod post paucos dies resanaberis.*
Oh! de ar dà Dumnedeu.	*Oh! si daret Deus.*
Noi nu scimu que este sânitate fôrâ numai atunci quandu sûntemu bolnavi.	*Nos non scimus quid sit sanitas tantum tunc quando sumus infirmi.*
Fii cu voie bunâ, nuți va fi nimica.	*Bono esto animo, nihil tibi erit.*
Dupô prandiu me voiu intornà érô, si te voiu visità (câutà).	*Post prandium revertar iterum, et te invisam.*
Fôrte me voiu bucurà.	*Valde laetabor.*
Rémâni in pace, pône quându te voiu mai vedè.	*Remane in pace, usque dum te iterum videbo.*
VIII. Dialogu.	***VIII. Dialogus.***
Intra Doctor si intra un Bolnavu.	*Inter Medicum, et in inter unum infirmum.*
Domnule Medice, séu Doctore! io amu trâmisu dupô Domnia ta si te chiâme.	*Domine medice! ego misi post Dominationem tuam ut te vocent.*
Que ti este Domnule?	*Quid tibi est Domine?*
Sûm bolnavu.	*Sum infirmus.*

Sevede din façie.	*Videtur ex facie.*
Que te dóre, iu sénti durere.	*Quid tibi dolet, ubi sentis dolorem?*
Me dóre capu'l, si numai puçinu queva de mânâncu in datâ me dóre stomachul.	*Dolet mihi caput, et si tantum modicum manduco illico dolet mihi stomachus.*
Aiștu este un semnu rĕu.	*Istud est signum malum.*
De quandu esci asiè.	*A quo tempore es sic.*
De ieri.	*Ab heri.*
Asta nópte dormit'ai bène?	*Hac nocte dormivistine bene?*
Nu, nèquè ochii n'âm' inchisu.	*Non, neque oculos clausi.*
Ai apetitu Domnia ta la mâncare.	*Habes appetitum Dominatio tua admanducandum.*
Nequidequum.	*Nequaquam.*
Adâ mâna in cóque si vedu quum i ti bate (merge, âmblâ) pulsu séu vèna.	*Da manum huc ut videam quomodo incedit pulsus.*
Bate pre iute, ai friguri.	*Valde cito incedit, habes febres.*
Sèntiu o lenevire prin tóte pârțile.	*Sentio inertiam per omnes partes.*
Ti voiu prescrie o mediçina, quarę te va curati pe din lontru, si ti va ușorà stomachu'l.	*Praescribam tibi unam medicinam, quae te purgabit ab intra, et exonerabit stomachum.*
Domnule Doctore! luavoiu astadi mediçina?	*Domine Doctor! sumamne hodie medicinam?*

Asiè Domnule, èccè reçeptu, trămitel' in apothica, èrò Domnia tùą rèmăii intru asternutu.	*Ita Domine, ecce formula medicamenti, mitte illam in apothecam, Dominatio tua vero remane in lecto.*
Que dietă lipsesce si tienu in mancaré.	*Qualem diaetam opus habeo tenere in manducando.*
Măncă ouă próspete, si supă de carne de vacă.	*Manduca ova recentia, et jusculum carnis bubulae.*
Te si duci?	*Jam abis?*
Astéptă dupò mène afară, si trebue si me ducu si mai facu visita si la un altu patientu (bolnavu).	*Exspectant post me foris, et debeo ire, ut faciam visitam etiam alio patienti.*
Me rogo, si binevoesci avenire si mâne.	*Rogo, ut digneris venire etiam cras.*
Nu voiu lipsi, te voiu cercà.	*Non deero, te quaeram.*
Pre plecatu şerbu a Domniei tale.	*Submisissimus servus Dominationis tuae.*

IX. Dialogu. — *IX. Dialogus.*

De mutaré tèmpului, si de órele dilelor.	*De mutatione temporis, et de horis dierum.*
Que tèmp' este?	*Quale tempus est?*
È tèmpu serinu.	*Est tempus serenum.*
È tèmpu formosu.	*Est tempus pulchrum.*
È rèu tèmpu,	*Est malum tempus.*
È frigu.	*Est frigus.*
Pluóe.	*Pluit.*

Incepe a suflà vêntu'l.	*Incipit flare ventus.*
Bate vêntu.	*Flat ventus.*
Astă nópte au cadutu brumă, niue, grândine.	*Hac nocte cecidit pruina, nix, grando.*
Dela média nópte totu ninge.	*A media nocte semper ningit.*
Vom' avé pluóe.	*Habebimus pluviam.*
Pluóe a fară?	*Pluitne foris?*
Nu numai pluóe, qui ânchè si fulgeră.	*Non tantum pluit, sed etiam fulgurat.*
Nu è tempu si giaci in patu; scoalăte, n' audi quum tună, si trăsnesce?	*Non est tempus ut jaceas in lecto, surge, non audis quomodo tonat, et fulminat.*
Cald' è a fară?	*Calidumne est foris?*
Ba, atâta de mare frig' au fost' asta nópte, quatu tóte apele au inghiăciatu.	*Non, tam magnum frigus fuit ista* (*hac*) *nocte, ut omnes aquae congelaverint.*
Nu è cu putintia, fiêndu chè a séră erà noru.	*Non est possibile, quando quidem heri vesperi erat nubes.*
Au fostu gerù mare.	*Fuit gelu magnum.*
Incepe a se incăldire.	*Incipit incalescere.*
Va fi têmpu formosu.	*Erit tempus pulchrum.*
Lucesce sórele.	*Lucet* vel *splendet sol.*
Quâte ore sûnt?	*Quota est hora?*
Au batutu, *vel* au fostu unspre-dece.	*Sonuit*, vel *fuit undecima.*

Nu è tardiu.	*Non est tarde.*
Va fi in datà tempu'l de a prândire.	*Erit illico tempus prandendi.*
Que vomu face dupò prandiu?	*Quid faciemus post prandium?*
Vomu merge in preàmblare.	*Ibimus deambulatum.*
Quàte ore sùnt ín orlogiu, *vel* orariu (césu) Domnici tale?	*Quota est hora in horologio Dominationis tuae?*
Sùnt optu.	*Est octava.*
Merge pre nouè.	*Fertur ad nonam.*
Trei patrare pre quinquè.	*Tres quadrantes pro quinta.*
Indata vor fi doè-spre-dece.	*Illico erit duodecima.*
Quum trece têmpu'l.	*Quomodo transit tempus.*
Si io asteptu.	*Et ego exspecto.*
È la médiàdi.	*Et meridies.*
È còtrà sérà.	*Est versus vesperam.*

X. Dialogu.

Intrà Tatà, si intrà Fiiu.

X. Dialogus.

Inter Patrem et inter Filium.

Jo me ducu, *vel* io esu afarà si me pre àmblu, vrei si vii si tu cu méne fiiu'l meu?	*Ego exeo foras ut deambulem, vis venire etiam tu mecum fili mi?*
Unde ne vomu duce iubite Tatà?	*Quo ibimus dilecte Tata?*
Vom' esì afarà din citate la càmpu.	*Exibimus extra civitatem ad campum.*

Quine è omú'l aistu Tata? | *Quis est homo iste Tata?*

È un soldatu (câtanâ). | *Est miles.*

Que face aquì? | *Quid facit hic?*

Stâ la gvardâ, (strâgiuesce). | *Vigilat.*

Que tiene in mânâ? | *Quid tenet in manu?*

O armâ, que se chiama puscâ. | *Instrumentum (arma), quod vocatur sclopus.*

Que casâ este aquésta? | *Qualis domus est ista?*

Guardâ, intru quare intrâ gvardatori (strâgieri) quându pluóe. | *Domus vigilatoria, quam intrant vigiles quando pluit.*

Sì mergem amù mai incolo. | *Pergamus nunc ulterius.*

Oh, que de apâ este aice? | *Oh, quanta aqua est hic?*

Aquest' este un rîu, quare se chiamâ Viena. | *Hic est rivus quidam, qui vocatur Vienna.*

De opu este *vel* lipsesce si trecemu preste punté aquésta? | *Opus est ut transeamus per hunc ponticulum?*

Asiè, fiiu'l meu! te voi tiené de manâ si nu cadi in rîu. | *Sane, fili mi! te tenebo per manum ut non cadas in rivum.*

Este afundâ apa? | *Estne profunda aqua?*

Nu pre afundâ asiè de mediulocu. | *Non valde profunda sic mediocris.*

Casa aquésta è mórâ; vedi rótele? | *Domus ista est mola; videsne rotas?*

Le vedu. | *Illas video.*

Quóte sûnt? numerâle. | *Quot sunt? numera illas.*

Şése.	*Sex.*
Tu sméntesci, tu nu le numerasi bène, nu sùnt mai multe de quinqué.	*Tu erras, tu non bene illas numerasti, non sunt plures quam quinque.*
Éccé aici vedu o turmă de oui; iu è pacurariu?	*Ecce hic video unum gregem ovium; ubi est opilio (pecuarius).*
Ja colo şede sub arbore, si bate flùeru, seu dice cu flueru.	*Ibi sedet sub arbore, et pulsat fistulam,* vel *canit tibia.*
Nu are câni păcurariu?	*Non habet canes opilio?*
Nu ei vedi culcati lăngă elu.	*Non eos vides cubantes penes illum.*
Me temu, si nu me muscé.	*Timeo, ut non me mordeant.*
Nu te teme; pònè nu te vei de pàrtà de mène nu ti voru face nimica.	*Non timeas; donec non recesseris a me, nihil tibi facient.*
Eccé colo fuge un iepure.	*Ecce ibi fugit unus lepus.*
Sì avému pusca l'amu potè impuscare.	*Si haberemus sclopum illum possemus trajicere.*
Oh quàtu de formosu càntà paserile!	*Oh quam amoene cantant aves!*
Càntà, si cu càntaré laudă ne incetatu pre Făcitoriu'l sùu, si pre noi ne descéptà prin càntaré loru spre mărirea lui Dumnedeu.	*Cantant, et cantu laudant incessanter Creatorem vel Factorem suum, et nos excitant illarum cantu ad glorificationem Dei.*
Colo vedu o múlţime de porumbi.	*Ibi video copiam vel multitudinem columbarum.*

Tu greşesci, nu sûnt, porumbi, qui corbi.	*Tu erras non sunt columbae, sed corvi.*
Que case sûnt aqueste?	*Quales domus sunt istae.*
Este un satu; vedi turnu'l?	*Est quidam pagus; vides turrim?*
Lu vedu; nu è pre innaltu.	*Illam video; non est valde alta.*
Eccè colo vine un caru incarcatu cu bucate eşi afarà din cale.	*Ecce ibi venit unus currus (carrus) frumento oneratus exi foras ex via.*
Que om' è aquelu cu stranie séu vestménte verdi?	*Qualis homo est ille vestimento viridi indutus?*
È un vènatoriu, quare pórtà doi iepuri impuscati séu vàtàmati pre umere.	*Est quidam venator, qui portat duos lepores trajectos vel laesos in humeris.*
Are cu sène si doi càni de vènatu.	*Habet secum etiam duos canes venaticos.*
Aisti se ducu tot déuna cu el la vènatu.	*Isti pergunt semper cum illo venatum.*
Sì ne intor nèm' aquum còtrà casà, che ne amu preàmblatu de ajuns' astàdi.	*Revertamur domum versus, quia deambulavimus satis hodie.*
XI. Dialogu.	*XI. Dialogus.*
Intrà Frate si intrà Sorà.	*Inter Fratrem et inter Sororem.*
Dulce mea sorà, noi ne am' intornatu dela preàmblare, noi amu vedutu multe formóse lucruri.	*Dilecta mea soror, nos redivimus ex deambulatione nos vidimus multas pulchras res.*

Que ai vedutu?	*Quid vidisti?*
Un vênatoriu, qui portaua doi iepuri, si una multime de paseri.	*Venatorem quemdam, qui portabat duos lepores, et unam copiam avium.*
Que mi ai adusu?	*Quid mihi adtulisti?*
Nimic, fôrê numai o lêgâtura de flori, que se chiamâ tufâ sêu strutiu.	*Nihil, praeter fasciculum florum, qui vocatur sertum.*
Dela quine o ai câpitatu?	*A quo illum accepisti?*
Io amu cules'o in câmpu.	*Ego collegi in campo.*
'I ti multiâmescu.	*Gratias tibi ago.*
Vinê cu mêne in grâdinâ ti voiu aretà queva formosu.	*Veni mecum in horto osdendam tibi aliquid pulchrum(formosum)*
Que este aquea?	*Quid hoc est?*
Un cuibu.	*Unus nidus.*
Sûnt puli sêu puii in elu?	*Suntne pulli in illo?*
'Anchê nu, ma sûnt ouâ.	*Adhuc non, sed sunt ova.*
Quôte?	*Quot?*
Quinquê.	*Quinque.*
Potu si le ieau?	*Possum ea sumere?*
Nequi dequum, dachê se voru scôte puii, atunci ii vomu luvà.	*Nequaquam, si excludentur pulli, tunc eos sumemus.*
Voi luvà numai doâ ouâ, si le vedu mai bêne.	*Sumam tantum duo ova, ut ea videam melius.*
Nequi te vei atinge de ele.	*Neque ea tanges*, vel *attinges.*

Pentru que?	*Quare?*
Oua nu cumva pasere si lase cuibu.	*Ne casu quo avis linquat nidum.*
Quàndu voru fi scosi puii, atunci ti voiu spune, si vomu luvà giosu laolalta.	*Quando erunt exclusi pulli, tunc tibi dicam et eos deciepiemus simul.*
Bine dici.	*Bene dicis.*
Si mergemu darè afarà din gràdinà.	*Pergamus ergo foras ex horto.*
Inchide usia.	*Claude ostium* vel *januam.*
XII. Dialogu.	*XII. Dialogus.*
A intrebare que se aude de nou.	*Iterrogare quid auditur novi.*
Que se dice, que se aude nou?	*Quid dicitur, quid auditur novi?*
Scii queva nou?	*Scis aliquid novi?*
Nu sciu nemica.	*Nihil scio.*
De que vorbescu aquum ómini?	*De quali re loquuntur nunc homines?*
Nu vorbescu mai de nemica.	*Ferme de nulla re loquuntur.*
Nu ai auditu vorbindu, chè vom'avè bataie?	*Non audivisti loquentes, quod bellum habebimus.*
N'am' auditu, si vorbéscà de aquè.	*Non audivi, ut loquerentur de hoc.*
In contrà vorbescu de pace.	*E contra loquuntur de pace.*
Que se aude in Curte?	*Quid auditur in Aula?*

Ḑicu, chè va merge Impĕratu de a casă.	*Dicunt, quod Imperator abibit domo.*
Quàndu va plecà?	*Quando movebit* vel *proficiscetur?*
Nŭ se scii.	*Non scitur.*
Unde va purcede?	*Quorsum profiscetur.*
Unii ḑicu in Italia, èrò altii in Françia.	*Quidam dicunt in Italiam alii vero in Franciam.*
Que ne ḑicu de bine gazetele séu novelele? 'Anchè nu le amu lesu (citu).	*Qnid nobis dicunt novalia vel ephemerides? Adhuc non eas legi.*
Si ar fì direptu aquea, que se aude despre Domnu'l Baronu N.	*Et esset verum hoc quod auditur de Domino Barone N.*
Que se aude de elu?	*Quid auditur de illo?*
Se ḑice, che l'au bătutu fórte quineva, si l'au lăsatu mai mortu.	*Dicitur, quod illum aliquis valde verberaverit, et illum reliquit fere mortuum.*
M'ar durè, pentruche è un omu pre de omenie.	*Mihi doleret, quoniam est homo valde honestus.*
Quine l'au bătutu?	*Quis illum verberavit?*
Se ḑice, che Căpitanu'l N.	*Dicitur, quod Capitaneus N.*
Se scii, pentru que?	*Scitur quare?*
Ḑicu unii, pentru aquea, che au vorbitu rĕu de elu intr'o societate, si l'au defăimatu.	*Dicunt quidam propterea quia locutus est male de illo in quadam societate, et illum diffamavit.*
Jo nŭ credu.	*Ego non credo.*

Nèquè io.	*Neque ego.*
Intraquea vom'audi noi quum s'au intèmplatu.	*Interea audiemus nos quomodo evenit.*
De aquè io nu me indoescu.	*De hoc ego non dubito.*
De ar dà dumnedeu si nu se fì intèmptatu.	*Daret Dominus Deus ut non evenisset.*
Sè dice ànchè, che au muritu Duca dela N.	*Dicitur etiam quod mortuus sit Dux N.*
Archiduca dela N.	*Archidux N.*
Si Imperatoru'l dela N.	*Et Imperator N.*
Quàndu, si din quine ai auditu?	*Quando, et a quo audivisti?*
Am'auditu eri in cafenà.	*Audivi heri in cafena.*
Jo credu, che nu è adeveratu.	*Ego credo, quod non sit verum.*
XIII. Dialogu.	*XIII. Dialogus.*
Despre compàrare.	*De emtione.*
Que postesci Domnia tùa, que doresci, que cerci?	*Quid optas Dominatio tua, quid desideras, quid quaeris?*
Asi vré sèmi cumparu panurà fermósà de un vestmèntu.	*Vellem mihi comparare pulchrum pannum pro una veste.*
Placà a intrare Domnule, aice vei aflà Domnia tùa panuri tari, si formóse dela Berlinu.	*Placeat intrare Domine, hicce invenies Dominatio tua pannos fortes, et pulchros Berolino.*
Aratàmi que mài bunà intrà tóte.	*Monstra mihi optimum inter omnes.*
Ècce una fórte fermósà, pre-	*Ecce pulcherrimus prout*

quum è mòda, si pre quum pórta aquum.	*est moda, et prout gestant nunc.*
È bunà, darè coloru séu façai nu mi place.	*Est bonus, sed color non mihi placet.*
Èccè un altu frustu (dàrab) mai chiaru.	*Ecce aliud frustum clarius.*
Coloru mi place, ma pànura nu è tare, è pre subţire.	*Color mihi placet, sed pannus non est fortis, est valde subtilis.*
Vedi frustu istu, Domnia tùa aliure nu vei càpità asiè formósà.	*Vide frustum istud, Dominatio tua alibi non accipies ita pulchrum*
Cu quàt'è un cotù.	*Quanti est una ulna.*
Cu trei teleri.	*Tribus talleris.*
Oh, è pre scumpà.	*Oh, est valde caro pretio.*
Credemi Domnia tùa nu è sumpà, che è pànurà bunà si formósà.	*Crede mihi Dominatio tua non est pretiosus, quia est pannus bonus et pulcher.*
Jo nu sùnt invéţiatu a vorbire multe, spunemi cu un eovéntu preţiu quel mai de pre urmà.	*Ego non sum asvetus multa loqui, dic mihi (expone mihi) uno verbo pretium ultimum.*
Ti l'amu spusu.	*Tibi illud dixi.*
Nu asiè, ti voiu dà doi Taleri, si un diumetate.	*Non sic, tibi dabo duos talleros, et dimidium.*
Domnia tùa ai poftitu a scire preţiu quel mai de pre urma, si io ti l'amu spusu.	*Dominatio tua optasti scire pretium ultimum et ego illud tibi oposui.*

No bine, taiemi patru coti, si un patrariu.	*Na bene, scinde mihi quatuor ulnas, et unum quadrantem.*
Jo dicu adeveratu, si me juru qua un' omu de omenie, che nequi un florintu nu miruescu in elu.	*Ego dico vere, et juro qua homo honestus, quia neque unum florenum lucror in illo.*
Jo credu Domnici tale. Eccè optu Ducati, intorquemi indereptu, que va fi mai multu.	*Ego credo Dominationi tuae. Ecce octo Ducatos, restitue mihi, quod erit plus.*
Eccé aici è Domnule.	*Ecce hicce est Domine.*
Pre umilitu şerbu al Domniei tale.	*Humillimus servus Dominationis tuae.*
Me rogu si binevoesci ame cercare si de altà datà.	*Rogo ut digneris me quaerere etiam alia vice.*
XIV. Dialogu.	*XIV. Dialogus.*
Intrà doi Compatrioti.	*Inter duos Patriotas.*
Jo credeam, che ai muritu de quàndu nu te amu vedutu.	*Ego credebam, quod sis mortuus aquo te non vidi.*
N'ar fi fostu mirare, fiėndu chė noi toti sùntemu muritori.	*Non fuisset miraculum quoniam nos omnes sumus mortales.*
Fost'ai Domnia tùa a farà d'in Tiera?	*Fuistine Dominatio tua extra Regnum?*
Jo amu fost' in Francia, in Italia, in Anglia s. q. l.	*Ego fui in Francia, in Italia, in Anglia etc.*
In quàtu tėmpu ai fost' acolo?	*Quanto tempore fuisti ibi?*
In şepte ani.	*Septem annis.*
In que citate ai lòcuitu, ai petrecutu?	*In qua civitate moratus es.*

In Parisu.	*Parisiis.*
Cugeti Domnia tùa si te intorni degrabă?	*Cogitas Dominatio tua reverti cito?*
Dupò patruspredece dile.	*Post quatuordecim dies.*
Sedi *vel* lòcuesci domnia tùa in Parisu.	*Habitas Dominatio tua Parisiis.*
Spre şerbirea Domnici tale.	*Ad servitium Dominationis tuae (ad obsequia).*
Esci Domnia tùa insoratu?	*Es Dominatio tua uxoratus?*
Sùm de quinquė ani.	*Sum a quinque annis.*
Quàti fiii ai?	*Quod filios habes?*
Numai unu'l.	*Tantum unum.*
Fiiu ė o fiiă?	*Filius est, vel filia?*
Un fiiu.	*Unus filius.*
De quóti ani ė?	*Quod annorum est?*
De patru ani.	*Quatuor annorum.*
Quum tràesci acolo?	*Quomodo vivis ibi?*
Jò sùnt negutiàtoriu.	*Ego sum mercator.*
Que negoţiàtoriu esci?	*Qualis mercator es.*
Jo vèndu negotiu de tòta sórte.	*Ego vendo merces omnis generis.*
Domnia tùa vei mirui, caştigà mutu.	*Dominatio tua lucraberis multum.*
Me rogu de ertare, ba mai nemica che au trăcuti tèmpurile quele fericite negoţiu séu marfa s'au lesnitu, si bani s'au inpuçinatu.	*Rogo veniam, ferme nihil, quia transacta sunt tempora illa felicia; mercis pretium decrevit, et pecunia imminuta est.*

Trebue si rȧbdėmu, si se asteptemu tėmpuri mai fericite.	*Debemus pati, et feliciora tempora exspectare.*
Mai vinȧ anche o datȧ la mėne inante de que te vei internȧ.	*Venias adhuc una vice ad me antequam reverteris.*
Voiu venì; me inchinu Domniei tale.	*Veniam, me inclino Dominationi tuae.*
XV. Dialogu.	***XV. Dialogus.***
Un nimernicu intrébȧ dela un citetianu, unde şede cutare.	*Quidam Peregrinus interrogat a quodam cive ubi habitat N.*
Scii Domnia tüa Românesce?	*Scisne Dominatio tua Daco-Romanice?*
Sciu, quaci? au dórė ai avė queva de a mi demândȧ (poruncì)?	*Scio, eccur? aut forsan haberes Aliquid ad mihi mandandum?*
Nu sûnt dedat' a poruncire unui omu de omenie, quum eş Domnia tüa, pentru aquea nuti poruncescu, qui te rogu.	*Non sum asvetus mandare homini honesto uti es Dominatio tua, ideo non tibi mando, sed te rogo.*
Om bunu! cu cuvintele aqueste me ruşini; placâti a mi demândare, séu poruncire.	*Bone homo! his verbis me confundis; placcat tibi, mihi mandare.*
Nu cunosci pre qutare?	*Non cognoscis talem hominem?*
Ba; cunoscu.	*Omnino, cognosco.*
Rogu te, unde şede?	*Rogo te, ubi habitat?*
Nu departe de aqui.	*Non procul hinc.*
Petre! dute aratȧ Domniei	*Petre! perge monstra Do-*

sale unde şede Domnu'l N.	*minationi suae ubi habitat Dominus N.*
Placăti a venire cu mene.	*Placeat tibi venire mecum.*
Dute numai pre cărarea aquésta, pònĕ vei dà de una casa impistrită, acolo şede.	*Perge tantum per hanc semitam, donec attinges domum aliquam pictam, ibi habitat.*
De adirépta, au de a stânga?	*A destrane, aut a sinistra?*
De a dirépta.	*A dextra.*
Fórte multiămescu Domnici tale.	*Humillimas gratias ago Dominationi tuae.*
Nu este pentru que si multiămesci.	*Non est propter quid gratias agas.*
Audi Domnia tùa! aici şede Escelentia sùa N.	*Audi Dominatio tua! hic habitat Excellentia sua N.*
Aici; darĕ nu è a casă. Quandu l'aşi puté găsi a casă?	*Hic; sed non est domi. Quando possem eum domi invenire?*
Astară la şépte ore ânchĕ va fì a casă darĕ mai bène ai face, de ai venì mâne demânétia la optu, che atunci nu va fi cuprinsu.	*Hodie vesperi hora septima etiam erit domi, sed melius faceres, si venires cras mane octava, quia tunc non erit occupatus.*
Asiè voiu face: remâni sănĭtosu.	*Sic faciam: remane sanus.*
Serbu'l Domnici tale.	*Servus Dominationis tuae*

XVI. Dialogu.	*XVI. Dialogus.*
Despre Călĕtorie.	*De Itinere.*
Quâte mîluri sûnt de aici póné in N.?	*Quot miliaria sunt hinc usque N.?*
Treiḑeci si şépte.	*Trigenta et septem.*
Amu facutu doĕḑeci si quinqué de miluri, tâtusi astaḑi nu vomu pute ajunge acolo.	*Confecimus viginti quinque milliaria; tamen hodie eo pervenire non poterimus.*
Atâḑi nu, ma mâne pe pranḑîu veti sosì lesne.	*Hodie non, sed cras pro prandio pervenietis facile.*
Bună è cale?	*Bona estne via?*
Nu pré, daré è de lipsă sî prin ape.	*Non valde, sed necesse est ut transeatis per silvas, et per aquas.*
Periculósă (primeşḑiosă) è cale? Nu se aude nemica rĕu, e drumu de tieră unde totdéuna se află ómeni.	*Periculosa estne via? Nihil auditur mali, est via regia ubi semper inveniuntur homines.*
Nuse aude se fie lotri, tîlhari au furi in silbe.	*Non auditur, ut essent latrones, raptores, aut fures in silvis.*
Nu è de a se temere nequi ḑioa, nequé nópte.	*Non est timendum neque die, neque nocte.*
Pre quare cale vomu merge?	*Qua via ibimus vel migrabimus.*
Quându veti fì aprópe de munte luati calę de a dirépta.	*Quando eritis prope montem sumite viam a dextra.*
Asiè daré nu è de opu (de lipsă), sî ne suimu la munte.	*Sic ergo non est opus, ut ascendamus montem.*

Nu Domnule.	*Non Domine.*
È greu a aflare cale prin silbă (pădure).	*Est difficile invenire viam in silva.*
Nu veti pute reticì.	*Non deviabitis*, vel *aberrabitis.*
Quândŭ veti fì aforă din pădure luati cale pe mâna stângă.	*Quando eritis extra silvam ingredimini viam a manu sinistra.*
'îti muțiămimu omu de omenie, si remânemu multu obligati.	*Tibi gratias habemus humane homo, et remanemus multum obligati.*
Jo ve postescu cale bună si fericită.	*Ego vobis precor viam bonam et felicem.*
XVII. Dialogus.	*XVII. Dialogus.*
Intră Călĕtori, si intră Ospĕtariu.	*Inter Viatores, et inter Cauponem.*
Ospĕtariu le! (crîșimariule) putemune abate aice?	*Caupo! possumusne hacce divertere?*
Vedeti bine Domnilor; veti găsì aici formóse căsi, paturi curate, manusterguri, perini, si tóte quâte sûnt de lipsă.	*Utique Domini; hic invenietis pulchra cubilia, pulchros lectos, mantilia, pulvinaria, et omnia quae sunt necessaria.*
Arată ne dar' o chilie, *vel* o casutiă.	*Ostende nobis ergo aliquod cubiculum.*
Sì intrĕmu.	*Intremus.*
Trimite caii nostri in stală.	*Mitte equos nostros in stabulum.*
Indată Domnilor.	*Illico Domini.*

Si vedemu que ni da de cênà.	*Videamus quid nobis dabis ad caenam,*
Que place Domniilor vostre, si ve férbemu.	*Quid placet Dominationibus vestris, ut vobis coquamus.*
Faceti un picu de Zama, de supà, apoi cóqueti puçintele ouà, si frigeti un puiu de gaiinà, de curcà, de gânscà s. q. l.	*Facite modicum jusculi, dein coquite pauca ova, et frigite unum pullum gallinae, galli indiaci, anseris etc.*
Darè pre lòngè frippturà, que vreti, salatà au spargà?	*Et penes assum quid vultis, lactucam aut asparagum.*
Nemica de aqueste, qui ne adà puçintel curechiu.	*Nihil horum sed adfer nobis modicos caules.*
Dachè n'ati bagatu siofran in Zama aquésta, ânchai si o fiti facutà cu petrinsci.	*Si non condivistis hoc iusculum croco, saltem praeparassetis petroselinis.*
N'aveti vr'o ràdiche?	*Non habetis aliquem raphanum?*
Nu, ma avem' untu próspetu, struguri, mere, pere, prune, si perseci.	*Non, sed habemus butyrum, botros, poma, pira, pruna, et persica.*
Dar de bevutu que aveti?	*Et ad bibendum quid habetis.*
Avemu vinu nou, vechiu, albu, roşiu, dulce s. q. l. bére, rosol, si vin arsu.	*Habemus vinum hornum, antiquum, album, rubrum, dulce etc., cerevisiam, rosolium, et crematum.*

Cu quât è mesura de bere.	*Quanti est mensura cerevisiae.*
Aquésta se scie, che è cu quinquè creiçiari.	*Hoc scitur, quod sit quinque cruciferis.*
Aveti vin unguresçu?	*Habetis vinum hungaricum?*
Avemu Domnilor, ânchè di quelu dela Nesmély.	*Habemus adhuc ex illo Neszmélyiensi.*
Adâne de aquelu.	*Adfer nobis ex illo.*
Eccè aici è.	*Ecce hic est.*
Asterneti paturile sine culcému, che trebue si ne sculému pònè indioâ.	*Sternite lecticas ut decumbamus, quia oportet ut summo mane surgamus.*
Sùnt gata.	*Sunt paratae.*
Audi Ospetariule! nu s'ar putè gasi un càrâuşu sè ne ducâ pònè la N.	*Audi Caupo! non posset inveniri vector aliquis, ut nos vehat usque N.*
Ba tocma aquum au sosit' unu'l aici: vreti se'l chiam' inlâuntru?	*Plane modo pervenit unus huc: vultis, ut illum vocem intro?*
Chiama'l.	*Voca illum.*
Audi Domnia tua! vinâ inlontru.	*Audi Dominatio tua venias intro.*
Dee Dùmnedeu bine Domnilòr!	*Det Dominus Deus bene o Domini!*
Bène ai venit' omu de omenie.	*Bene venisti humane homo.*
Que porunciti?	*Quid mandatis?*
Quand' vei porni còtrâ N.	*Quando movebis versus N.*

Mâne pône indioâ de voiu câpitâ ómeni, si portu.	*Cras summo mane, si invenero homines vehendos* vel *portandos.*
Dórâ si Domniile vóstre vreti simergeti la N.	*Fortasse etiam Dominationes Vestrae velletis ire N.*
Vedî bine: quatu queri pentru un locu in caruçia?	*Utique, quantum petis pro uno loco in rheda?*
Miveti dà dece florinti pre locu, si voiu ţene locurile quele mai bune.	*Dabitis decem florenos, et reservabo loca meliora.*
Ba, ti vomu dà doi galbeni *vel* ducati, si de te vei purtà bêne, ver unu mâriaşu pre bevutura.	*Non, dabimus tibi duos ducatos (Aureos), et si bene te gesseris, unum alterumve marianum pro potu.*
Sûnt indestu!atu.	*Sum contentus.*
Nópte bunâ si visuri curate.	*Bonam noctem et somnia casta.*
Repâusati (hodîgniti) in pace.	*Requiescite in pace.*
Aşişdire postimu, sî dormi bene, si nuti uita a ne sculare cu o diumetate de orâ mai inante, de que vomu pornì.	*Pariter optamus, ut dormias bene, et ne obliviscaris, nos excitare media hora prius, quam proficiscamur.*
Voiu desceptà.	*Excitabo vos.*
Ospetariule! cu quâtu ti sûntemu dâtori?	*Caupo! quantum tibi debemus?*
Cu doi Talleri.	*Duos Talleros.*
Na ii, si remâni sânitosu,	*En illos, et bene valeas.*

Cale bună Domniilor vostre.	*Bonum iter Dominationibus vestris.*
XVIII. Dialogu.	*XVIII. Dialogus.*
Despre mergere la Beserică.	*De itu ad Ecclesiam.*
Audi şerbule!	*Audi serve!*
Que poruncesci Marié tua?	*Quid mandas vel praecipis Magnitudo tua.*
Dute, spune la cocieriu, si prendă caii che me voiu duce la Beserică.	*Abi, expone aurigae ut in jungat equos, quia ibo ad Ecclesiam.*
Quăti caii si prendă, doi au toti patru?	*Quot equos injungat, duos aut omnes quatuor?*
Que intrebare desértă è aquésta? scii cocieriu datina, dute numai.	*Qualis interrogatio inutilis est ista? scit auriga consvetudinem, perge tantum.*
Cocieriu'l è gata, si intrébă in quare Beserica va merge Marié tua.	*Auriga est paratus et interrogat in quam Ecclesiam ibit Illustritas tua.*
'I voiu dà de scire in data; Petre! dute intrébă pre Domnu'l, vaniva si el cu méne la Beserică.	*Illi dabo scire illico; Petre! abi interroga Dominum veniet ne etiam ille mecum ad Ecclesiam.*
Marié sua Domnu'l mai in ante de o oră s'au intornatu dela Beserică.	*Illustritas sua Dominus iam ante unam horam redivit ex Ecclesia.*
Dute daré chiamă pe Domnisoru'l si pe Donicelele.	*Abi ergo voca Herulum, et Domicellas.*
Eccé amŭ vinu.	*Ecce iam veniunt.*

Spune l'a cocieriu si ne ducă la Beserica săntului Mărtinu.	*Dic aurigae ut nos ducat ad Ecclesiam sancti Martini.*
Jubiti mei fiii luvati Cărțile quele de rugăciuni cu voi.	*Dilecti filii accipite libros precatorios vobiscum.*
XIX. Dialogu.	*XIX. Dialogus.*
Despre Culcare.	*De Cubitu.*
Lauda lui Domnedeu! che si dioa aquésta o amu petrecutu in bună sănitate.	*Laus Deo! quod etiam hanc diem transegerimus in bona sanitate.*
Cu adeveratu! multu induratu Domnedeu avemu, quarele ne ajută una dì dupó alta a o petrecere.	*Revera! Misericordem Deum habemus, qui nos adjuvat unam diem post aliam trasigere.*
Asiè, asiè, bun' è Dumnedeu mà quum sùntemu noi?	*Sic, sic, bonus est Deus, sed quales sumus nos?*
Esamine se fiesque quine pre sêne, si querce quum au petrecutu dioa. — Fétă audi! adûmi incóque cartea que de rugaciuni, si asterne patu'l.	*Examinet quisque se ipsum, et quaerat quomodo diem transegit. — Puella audi! adfer mihi huc librum precatorium, et sterne lectum.*
Eccè cartea, éró patu'l è gata.	*Ecce liber, lectus vero est paratus.*
Iè vestmintele si le pune bine, qua si fie tóte in rându, si mi adû quele de nópte.	*Accipe vestimenta mea eaque repone bene, ut sint omnia in ordine, et da mihi illa nocturna.*
Unde è ceapsa, si cămesia mea?	*Ubi est capitium, et indusium meum?*

Aquum pune flasele si pâné in corfâ.

Nunc pone lagenas et panem ad corbem.

Quóti seceratorii ai Nicolae?

Quot messores habes Nicolae?

Seceretori sûnt doisprezece, doi legâtori de mânusi (snopi), si un culegatoriu de mânunche.

Messores sunt duodecim, duo ligatores manipulorum, et unus collector fasciculorum.

Potu lesne seccrare seceretorii?

Possuntne facile metere messores?

'Anché nu se quâescu despre nemica.

Adhuc non conquaeruntur.

'Au seceri ascutite?

Habent ne arres seculas?

Fóré indoéla, che ieri sérâ le au ascutitu.

Sine dubio, quia heri vesperi eas exacuerunt.

Quóte mânusi pui intr'o cruce.

Quot manipulos ponis in una cruce.

Treisprezece, si asiè din quóteva cruci va fi o gramadâ (stogu) de grâu.

Tredecim, et sic ex aliquot crucibus fiet unus acervus.

Multu voru rémânè bucatele asiè in gramadâ?

Diu remanebunt fruges sic in acervo?

Ba nu, pentru-che la purtare bucatelor le voru purtà a casâ, si le voru pune tóte pe olalta in area.

Omnino non, quoniam tempore comportationis frugum portabunt eas domum, et omnes in unum component in area.

Daré acolo lungu témpu voru mai rémânè?

Et ibi adhuc longo tempore remanebunt.

Dupó aquea voru veni im-

Postea venient triturato-

blătitorii, séu călcători, si le vor' imblăti, séu călcà, si de va suflà véntu bunu le voru vénturà, si asiè diregéndule le voru purtà in granariu.	*res vel calcatores, et eas triturabunt, et si flaverit ventus bonus eas ventilabunt, et sic purgando eas portabunt in granarium.*
Aquum sciu io; darè se apropià mediădi, si ne intornemu a casa la prandiu.	*Nunc scio ego; sed appropinquat meridies, revertamur domum ad prandium.*
De va fi cu placere. Iconomule! Domnia tùa cautà bine de tóte. Rěmăneti cu Dumnedeu seceretori.	*Si placuerit. Oeconome! Dominatio tua habe bonam curam omnium. Remanete cum Deo messores.*
Dumnedeu si pórte in pace pe Domnisorii.	*Deus portet in pace Domicellos.*

GLUME, SI ISTORII ISCUSITE.

JOCI, ET NARRATIUNCULAE EXQUISITAE.

I.

Un omu vrea si invetià calu, si nu mànce multu si nu i dede de màncatu, dupó trei dile crepà de fóme. Atunci isi batea in pàlmi Domnu'l sùu, si se văietaa dicéndu: vai de méne amăritu'l de méne! que reu pàtii, che quàndu se invétiase si nu mànce, atunci crepà.

II.

Un bolnavu fiéndu intrebatu, pentruque nu chiamà pre Doctor? respunse: pentruche io ànché n'amu voie de muritu.

III.

Un lotru séu fur fiéndu dusu la turci spre spén-

surare, unu lu desceptaa dicêndu lui: quât' eş tu de fericitu iubite frate, che poti sperà (nèdeşduì), che astàdi voi cênà in soçietate 'Angeriloru; iubite frate i respunse quelu qui erà spre mórte judecatu, fórte bine mi ar pàrè de te ai duce tu in locu'l meu, che io diçu adeveratu, si me juru tie, che aquum n'amu fome.

IV.

Un şerbu vèdêndu che rumpe Domnu'l sùu'o legàturà de càrti, il rugà si i dee si luí trei din ele. Que vei face cu ele dise Domnu'l sùu, respunse şerbu'l: Quând' amu venitu din Patria mea, m'au rogatu Muma mea s'ei tràmitu ver o carte, si scie de sànitate mea.

V.

Una Muiiere, quare ingropà pre barbatu'l sùu, stându lôngè grópa séu morméntu, fù intrebatà de un petrecatoriu al mortului: óré n'ar vrè si se màrite dupò el? La aquéstà intrebare muiiere, si respunse: „iubilu'l meu, de que nu te ai insciêntiatu mai in'ante cu trei dile, çhe io aquum amu datu màna cu altu."

VI.

Un omu curios' intrebà pre altu'l, quare ducea queva intr'o nàframa que are in dênsa? el au respunsu la intrebare que i s'au cadutu. Quum che are queva, que nu se cade se vadà el.

VII.

Fiênd' intrebat' unà órà Hilòn, que face Domnedeu? el respunsé asiè: pre quei umiliti innaltià, éró pre quei innaltiati aplécà (umilesce).

VIII.

Marele Alesandru ducênduse intr'o di si védà pre Diogenes, numitu'l Cinicus, si aflându l' in un câmpu la sóre, i se aràtà in ante cu tótà cortenire sùa, dicêndu: io sùm mare Alesandru; si io repunse Filoso-

fiu'l, sûm Diogenes. Alesandru îl intrebà, de ar vre queva dela dênsu'l: nu alta, repunse Diogenes, numai se te departi de mêne, pentruche mi impedeci sórele (radele sórelui). De aquésta mirându se Alesandru asiè au grâitu: De n' asi fì Alexandru asi vrè a fire Diogenes.

IX.

Fù intrabatu Plato, quare diferentie (deschilinire) este intrà invêtiatu'l, si intrà ne invêtiatu'l? dise: aquea quare est intrà Doctoru si intrà bolnavu.

X.

Un citetianu din London dise cotrà vecinu'l sûu, nu faci bène vecine che insori asiè têmpuriu pre fiu'l tûu. Mai bine ai face, de ai mai lasà, si se mai cócà la mênte. Ba io nu voiu si asteptu vecine, respunse, quela, quàci me temu, che dachè si va venì fiu'l în mênte, atuncia nèqui de quum nu va vre si se insóre.

XI.

Un Advocatu asiè rêspunse unui omu, qui venisse si quérà svatu dela el cu mânile góle: quine are opu (lipsà) de luminà pórte cu sène oleiu.

XII.

Dintre doi frati de gémînu, quarii sâmînaà fórte unu'l altuia, au fostu murit' unu'l. Quelu remasu, câlètorind' odineórà i au venit' inante un cunoscutu, de quare fù intrebat' aquésta: Iubite prietine! fà bène si érta che voiu si te intrebu queva, óre quine au muritu cu adeveratu dintre voi, tu séu fratele tûu.

XIII.

Un omu vedênd' in cale che vine Doctoru se ascunse dupó pariete; veni Doctoru pônè la elu, si i dise pentruque te ascundí tu? éró el respunsè: Domnule! è multu têmpu de quandu n'am fostu bolnavu, si aquum mi este rusine, si esu inante Doctorilor.

XIV.

Un Episcopu trăcêndu prin un satu, au vedut' un Preotu, spălândusi vestmêntele sale la un riu, aquésta vêdendu Episcopu s'au mâniatu fórte si i dise: quine è Asinu'l aquelu, quine te au făcutu Preotu. Cui i respunse indata Preotu'l dicêndu: Măriea tùa Présântia tùa Preluminate Dómne.

XV.

Un omu fòră mênte voiendu sî călêtorésca din una citate in alta, prênse caii, si se suì in carru, si luvà disaci (desagi) pre ùmeru: quàndu 'l întrebà un altu pentruque nu pune disaci in caru? i dise: sî nu ingreoiu caru qua sî se rumpă.

XVI.

Un mêncinosu se laudaa fòrte cŏtră un amicu, che ar fi bunu la vedere, adeche ar avé asiè ochi buni, quât' obiecturile quele mai departate póte sî le védă si sî le deschilinéscă. Vedi dise mai incolo, turnu'l quel' altu? Tocma prè bólta què dé supra âmblă un sórece io potu deschilinire tóte mischiârile lui. Atuncia ii respunse amicu'l: aquésta è cu adeveratu de mirare lucru, che io de abea vedu turnu'l nequum sórecile, insè il audu tropotindu.

XVII.

Un scolaru ne-précepută quarele nu vrea sî invetiă, si nu avea bani sî si petrécă i si vêndù cărţile sale, si scriêndu la Tată sùu, au disu: Bucurâte de mêne Tată pentru che aquùm me ţenu cărţile.

XVIII.

Un Doctor, quarele erà multu cuprênsu întru in vetiaturi, vedù o dată intrându o fétă, que il rugà sî ei dee focu; ma Doctoru ei respunse: tu nu ti ai adusu nemicà in que sî duci focu, si mergêndu elu sî cerce queva qua sî puie focu, fétaintraquea, se apro-

piă la căminu, luvă un picú de cinuse rece si o puse pre palma mânei, si pre ea de a supra quățiva cărbuni aprênsi. Doctoru'l vedêndu aquésta si mirânduse fórte, aruncă giosu cărțile sale dicêndu: mie cu tótă sciêntia mea nu mi ar fi venit' in mênte un esperimentu asie isquusitu.

XIX.

Intr' o séra ducênduse una muiiere têneră din o societate quam tărdiu cŏtră casă, se află un omu têner si o petrécă pônê la lôcașu 'l ei, qua si nu ei fie urîtu, mergêndu singură nópte. Si asiê mergênd' amendoi de soçie, nu sciea têneru'l quum se incépă vorba, si tocma pentru aquea se află in mare turburare, pônê que pusê tóte la o lature, si dise cŏtră muiiere: „Que cugeti Domnia tŭa quŏte stele sûnt séu se află pe ceriu?" Aquésta io nu sciu, ii respunse muiiere; insê spunemi Domnia tŭa mie quŏti nebuni se află pre pămênțu.

XX.

Un inpuçinatu la mênte, vrêndu si si vêndă casa, au luvat' o pétră din dênsa in mână si o aretaa pentru probă,

XXI.

Un Obrister intrebă pre șerbu'l sûu, che are el voie de acălétorire cu dênsu'l prin alte tieri. Jo dise serbu'l, sûnt gata in totu locu'l si fie unde a mergere cu Domnia tŭa. Quum? au dóré si in iadu ai voii si mergi cu mêne? Si acolo sûm bucuros' a mergere cu Domnia tŭa. Socotesce iubitu'l meu, dise Obristeru'l che in iadu ê fórte mare căldură, si tu scii, che ședi inante pe caruçia, apoi ajungêndu noi acolo, vei sentì eró tu mai ânteiu si mai tare focu'l. Ba nu asiê Domnule! respunse șerbu'l, io î mi sciu locu'l meu, quăci quăndu vom' ajunge la usiă, Domnia tŭa te vei da din caruçia giosu, si vei intra in lontru, éró io voiu remânê cu căruçia afară.

XXII.

Un Prinçu Alemânescu (Nemtiescu) fiêndu in Venetia, se intârdiea sî védâ lucruririle quele vrednice de aduçere a mênte aquei citâti, si privindu el aquele, au grait' un pruncu mișel côtrâ el rogânduse sî i deè queva. Prinçu'l i au respunsu che nu are bani mârunti, cu aquésta neindestulânduse pruncu'l s'au âmbiatu che va merge sî schimbe; erô qua sî scape de pruncu Prinçu'l i au dat' un galbênu, ne cugetându, che va mai veni pruncu'l indîreptu. Darê quâtu de mare erà mirarê lui, quându dupô quâteva minute vinc pruncu'l cu bani schimbati. Aquéstâ intêmplare cu credinția trase pe Prinçu, qua sî iéie pre pruncu la sêne, si sî 'l crêscâ cu espesele (chieltuelele) sale.

XXIII.

Alçibiad' aflânduse in mare pompâ, si in bunâ fericire in Athena multi se arâtaa lui ai fire pretini, si se juraa, che sùnt lui cu trupu'l si cu sufletu'l dedicati, si predati, pre quarii el chiâmândui la sênc iutr'o nôpte, li au spusu, che au fâcutu o ucidere, si este cu tolul prêpêditu; qui se facâ bêne sî i ajute, qua sî se pôtâ mântuire. Atunci toti sub chiline escusatii l'au lâsatu, numai unu'l, a mome Calia, au rêmasu cu dênsu'l, dicêndu: che la dênsu'l va rêmânè, si de va fi de lipsâ, cu dênsu'l si pentru densu'l va muri. Atunçia el pre toti i'au gonitu dela sêne, erô pre aquestu l'au țenutu la sêne pururê.

XXIV.

Marcu Aurelie, nomitu'l Filosofu, se ducea adese ori de ascultaa invêtiaturile, séu prelectiile luí Sextus Filosoful'. Sofistus Luçius se mirâ de aquésta; nu te minuna de aquésta i dise Impêratu'l, che omu'l quel' ințeleptu trebue totu dé una sî poftéscâ amvêtiare que ânche nu scie.

FABULELE LUI ESOPU QUELE MAI ALESE.

FABULAE AESOPI SELECTIORES.

1. Vulturu'l, si Vulpea.

Vulturu'l si vulpea făcêndu intre sêne insoçire, au orànduitu qua si șédă apròpe, intărindu insoçire cu datina. Direptu aquea Vulturu'l intr' un anboru ïnaltu si' au pusu cuibul' si au scosu puii, éró Vulpea in nesque tuțe apròpe au fătutu çatei ei. Dequi ducênduse odinăórá Vulpea dupó mâncare, Vulturu'l avêndu lipsă de buçate, sburàndu in tufe, si răpiêndu puișorii Vulpei, ii au mâncatu din preuna cu puii sùi. Èró intorquênduse Vulpea, si cunoscêndu que s'au făcutu, nu atânta s'au intristatu pentru mórte fiilor, quàtu pentru chè nusi putea isbàndire, che fiêndu ea féră de pămêntu, pe pasere nu o putea fugărì. Pentru aquea de parte stàndu, dupòquum facu si quei qui nu pòtu altă, blăstêmaa pre factoriul de rêu al sùu. Èró nu dupó multu têmpu órequine prêndêndu in càmpu o capră, si figênd'o, sburàndu Vulturu'l, a'apucatu o parte de carne cu cărbuni aprênsi, si au adus' o in cuibu, si suflàndu atunci tare vêntu'l s'au aprênsu flacăra, si nepotêndu ànchè sburare puii Vulturului fripti au ca dutu pre pămêntu. Eró Vulpea alergàndu in anteà Vulturului pre toti ii au mâncatu.

Invêtiatură.

Aquéstă Fabulă inșémnă, che quei qui strică insociré si amiçitie (pretinie), maçharchè quelu, qui i s'au făcutu strămbătate nu póte si si isbàndéscă, insè de pedépsa lui Dumnedeu nu voru scapà.

2. Vulpea, si Çapu'l.

Vulpea si Çapu'l fiêndule sete s'au pogorîtu într' o fòntànă afundă. Èró dupó que au bevutu, Çapu'l căutàndu si ésè, Vulpea dise: cutésă, che amu cugetatu

queva de folosu qua si ne mantuimu amêndoi. Dequi stăi direptu', si piciorele quele din ante le vei propti tiapênu de pariete, si córnele așișdire in giosu le vei plecà, si io me voiu sui pe umerii tăi, si pe córne, si voiu sărì a fară din fôntână, apoi io te voiu trage aforă deaice. Çapu'l tóte aqueste indată le au făcutu, éro ea săriêndu afară din fôntână, jucaa de bucurie pe lôngê gura fôntânei, érô Çapul' o infruntaa, dicêndu che nu s'au țenutu de tocmélă. Ea rèspunse: darê de ai avé tu atânta mênte, quôti peri ai in barbă, nu teai fì pogorîtu mai in ante de que ai fì cugetatu quum vei esì.

Invêtiătură.

Aquéstă Fabulă invetiă, che si cade omul' intelcptu mai ânteiu si cugete capêtu'l lucrurilor apoi si se apuce de ele.

3. Vulpeà, si Leu'l.

Vulpea nemai vedêndu nèqui o dată Leu, si intêmplânduse o data a se intêlnire cu elu ânteiu asiè s'au temutu, quâtu mai murì. Dupô aquea adoa óră vedendulu, s'au temutu cu adeveratu, ma nu qua din anteiu. Érô quându l'au vedut' atreia óră au cutesatu asupra lui asiè, quâtu s'au opropiatu de elu, si vorbea amêndoi.

Invêtiătură.

Aquéstă Fabulă Invétiă, che si de quele infricoséte, prin petrecerea inpreună cu ele lesne se póte apropiare.

4. Vulpea, si Rugul.

Vulpea suinduse pe gardu, de unde cădêndu s'au apucatu si se tie de unn Rugu. Dequi vătêmândusi piciórde in spinii lui, si durênd'o, au désu côtră Rugu: vai mie, che amu fugitu la têne qua la un ajutoriu, si tu mai rêu mi ai făcutu. Èrô Rugu'l dise: dar' ai pêcălitu tu Vulpe, che ai vrutu si me prêndi pre mênc, quare pre toti ii prêndu.

Invėtiáturá.

Aquéstá Fabulá insémná, che asiė si ómeni sunt nebuni, quarii la aquei alérgá dupó ajutoriu, qui din fire au, qua mai virtuosu si facá rėu.

5. Vulpea.

Vulpea intrándu in casa unui negotiátoriu, si cautándu tóte vasele lui, au aflatu si capul' unei larve cu mare máestrie fácutu, quare luvándul' in máni dise: o que capu! si creri n'are.

Invėtiáturá.

Aquéstá Fabulá insémná pre ómeni quei formosi la trupu, érá la ménte deşerti.

6. Bėtránu'l, si Mórtea.

Un Bėtránu orequándva táiánd in munte lemne, si punėndule pe umeru, dupó que multá cale au mersu insárcinatu s'au ostánitu, si punėndu giosu lemnele chiámá pre Mórte si vėná, éró ea indatá venièndu, si intrebándulu pentru que o au chiámatu, Bėtránu'l rėspunse: qua si rėdici aquéstá sarciná si mi o puni de umeru.

Invėtiáturá.

Aquėstá Fabulá invétiá, che tot' omul si nevóesce si si tie viatia, de si este in multė nevoi cufundatu, si i si pare, che poftesce si mórá, insė cu multu mai virtuosu alege a tráire, de quat' a morire.

7. Bátrána, si Doctoru'l.

O Muiiere bėtrâná durėnd'o ochii au tocmitu pre un Doctoru cu platá, che de o va vindecà platá cu quare s'au legatu i ó va dà, éró de nu, nemica nu i va dà. Dequi s'au apucatu Doctoru'l si o vindece, si in tóte dilele ducėndu se la Bėtráná, si ungendui ochii, éró fiendu che intr' aquea orá pentru ungere nu potea vedere; el in tóta dioa un vas luvándu si ducea. Bá-

trâna vedea che in tóta ḑioa i se inpuçină vasele atâta, quâtu dupó que s'au vindecatu nemica nu i' au rĕmasu. Èró Doctoru'l querĕndu dela ea cu que s'au legatu, quací aquum curatu vede, si aducĕndu si marturii. Èró ea respunse: cu adéveratu mai vîrtosŭ aquum nemica nu vĕdu io, che quându me durea ochií multe a le mele vedeam in casa mea, éró aquum quându ḑici tu che io vĕdu, nemica dintr' aquele nu vĕdu.

Invĕtiâtură.

Ómeni quei rĕi multe facu, quare apoi sûnt in contra loru.

8. Păsĕariu'l si Şerpel'e.

Un vĕnătoriu de paseri sî duse in sîlbă (pădure) sî prĕndă păseri; si avĕndu cu sĕne laçurile si măestriile sale vĕḑù intr' un arboru o pasere, si se apropie subt arboru sî si intĕndă arcu'l sûu: si nu sciea che au călcatu pre un şerpe, éró şerpele fiĕndu de desubtul piciórelor lui se intórse si'l muscă: éró el de durere se văictă, si ḑise: oh vai de mĕne cu vĕnatu'l meu, che io amu vrutu sî vĕnesu pre altii, éró altii m'au vĕnatu mai curĕndu pre mĕne: si aquum sûm in cumpĕnă de mórte.

Invĕtiătură.

Asiè sûnt si omeni, quarii vréu sî facă rĕu altora; altă dată se intĕmplă de pate mai rĕu aquela de quâtu quelu, cui va sî i facă rĕu, che i trămite Dumneḑeu pedépsa de unde nèquè cu cugetul' nu cugetă.

9. Veduva, si Găiina.

O Veduvă evea o Găiină si in tóte ḑilele ei ouaa quâte un ouu, éró ea socotì che dei va dà mâncare mai multă sî mânce, va face quâte doă ouă, si sî ducè in tóte ḑilele unde era Găiina inchisă, si i daa mâncare preste mĕsură sî mânce; éró Găiină dachè se ingrăşă se părasì de e mai ouare.

Invètiàturà.

Asiè sùnt si omeni quei qui au queva avutie sì àmblà sì o inmultiascà fórè voié lui Dumnedeu, ei perdu si quàtu li se pare che o au in mànile loru.

10. Mùcia, si Sóreci.

Intr' o casà era multi Sóreci, si se invètiasà o Mucià, de mergè acolo, si in tóte dilele ii vènaa, dequi vedendu Soreci che se inpucinà, diserò intrà sène: Fratilor! nu trebue sì eşimu din gauri afarà, che de vomu eşi toti vomu perì: éró Pisica se svatui que va face, si cugetà sì se facà a se scàpare de pre un lemnu inaltu, si cadù giosu de se facù qua quum ar fi mórtà, éró unu'l din Sóreci se uità dintr' o gaurà, si vadênd'o asiè dise: oh Mucià de t'asi vedè pàntecèle qua tìmpàna de unflatu ànchè totu nu me voiu apropia de tène.

Invètiàturà.

Asiè facu omeni quei intelepti, quàndu cunoscu che ii amàgesce quineva in ver un chipu, altà datà nu ii póte inşelare, macar de ar face mii de màestrii: chè ei atunci mai tare se pasescu, si sì ferescu de aquea qua sì scape.

11. Vulpea, si Màimuca.

Odinàóra se strinsese tóte férele la un locu, si animalele (dobitócele) càmpului inpreunà, éró Màimuca din anté tuturor, facù un jocu minunatu, si atàta de èsquusitu, quàtu se miraa tóte férele, si atàta o iubirò quàtu vreá se o redice sì le fie Impèratu, éró Vulpea nu o voiea; qui o defàimaa dicèndu: che è asiè, apoi o chiàmà intr' o lature, si i aràtà o bucàcià de carne intr' o cursà, si i dise: Eccè io am aflatu aquésta màncare, si n'amu cutesatu sì o màncu pónè nu ti voiu aratà tie qua la un Impèratu: dequi de ti trebue tie tu o iea: éró Màimuca sarì qua o broscà sì o apuce si se prènse in cursà, éró Vulpea rise dicendu! Oh Màimucà dar' atànta nebunie ai fostu avutu, si ànche

te unflă firea si impěrătiesci, proste tóte férele câmpului.

Invětiătură.

Ómeni quei, qui nu socotescu ânteiu bêne lucru'l quare'l vreu silu facă, séu cuvêntu'l que voiescu silu grăéscă, qui se apucă de nesque lucruri mari, quarele nepoténdule gătare, cadu in necasu.

12. Leul, Asinu'l, si Vulpea.

Leu'l, Asinu'l sîlbatêcu, si Vulpea se insoçise toti trei, si âmblaa a vênare, dequi prênserŏ vênatu multu si ḑise Leu'l Asinului, si inpartiă vênatu'l, érŏ Asinu'l statŭ de inpărtì tocma trei părti: si ḑise Leului sisi ieè quare parte i va placè, érŏ Leu'l veḑendu aquésta se mânie pre Asinu si lu lovì cu brânca si l'omorì; si ḑise Vulpei cu mare mânie duto de inpărti tu, éró Vulpea se apucă si facù totu o parte, numai que isi lăsă ei o parte fórte mică; atunque ḑise Leu'l: oh preinţeléptă Vulpe! quine te au invĕtiatu de ai inpărţitu asiè direptu? érŏ Vulpè respunse: io veḑui que patì bielu'l Asinu, si patima lui m'au invětiatu a impărţire intru aquéstă formă.

Invětiătură.

Aquéstă Fabulă arată, quum che omeni se inţelepţiescu, quându vêdu pre socii sùi patiêndu patimi, si alte nevoi.

13. Leu'l si Ursu'l.

Leu'l, si Ursu'l prênsese un puiu de cerbu, si se certaa quare îl va mâncà séu luvà, si atânta se luptarŏ, quâtu se fatigarŏ (ostenirŏ) si caḑurŏ giosu, érŏ o Vulpe se intêmplă de trecea pre acolo, si veḑêndu che nu se póte scula nèqui unu'l, nèqui altu'l, si puiu'l quel de cerbu giace inmeḑiu locu'l loru mortu, ea mérse de lu apucă si fugì, érŏ ei veḑendu aquésta ḑiserŏ: oh vai de noi fére tari, si fóré de mênte que sùntemu, pentru quine ne amu fostu ostânitu, pentru o sburcată de Vulpe vicleană.

Invètiàturà.

Multi ómeni sùnt, qui se ostànescu rèu pentru qua sè dobàndèscà multe de tóte, insè nu cu direptu'l, qui cu stràmbatate, din apucàri, si ràpiri, qua sise inavutiéscà, érò quàndu este mai pre urmà dobànda loru o mànàncà altii si ei se ducu de aice, incàrcati de pècàte, cu mare gràuitate.

14. Muscele.

Intr' un faguru de mére se adunase multe Musce si mànce mére, si se inplàntarò cu piciorele si cu aripile in mére, si nu puturò sburà, si inecànduse ḑicea oh vai de noi mișele que sùntemu quaci pentru puçin: ticà ḑulcétià, nói perimu cu ḑile, adeche: mai in ante de tèmpu.

Invètiàturà.

Asiè sùnt si ómenii quei pècàtosi, curvari, lotri, si furi, quarii pentru puçinu lucru, si pentru puçinu nutretiu (hranà), si dulcétia, ìsi perdu ḑilele; si se facu inveci nefericiti.

15. Corbu'l, si Șèrpele.

Corbu'l flàmènḑise, si veḑendu un Șérpe dormièndu la sóre se làsà in giosu si'l apucà, érò Șerpele se intòrse si'l muscà; si quàndu vrea si mórà ḑicea: oh vai de mène que nutretiu aflai, che cu aquésta me inveninai, si écème che moriu.

Invètiàturà.

Asiè facu multi omenis quàndu miruescu queva, pentru neprècepere loru, ì si punu capetele.

16. Lupu'l, si O e.

Un Lupu venise la o turmà de oui sisi ràpéscà queva, si'l muscarò nesque càni, si pàtimea fórte mare durere, si flàmènḑiea, si nu avea nèquè o putere, qui dicea unei oui si i aducà apa si béà, si ḑise còtrà óue: che de mi vei aduce apà si beu, io me voiu càstigà si de màn-

care, éró oue dise: bêne dici tu Lupule, che de ti voiu aduce io apă de bevutu, tu me vei face pre mêne, de ti voiu fì mâncare fóră de sare.

Invĕtiătură.

Asiè facu óminii quei astuti (vicleni) qua si Lupu'l séu qua Vulpé, quarii âmblă cu măestrie, qua sì amăgéscă, si sì inşele pre quine ar potè; èró omul' inteleptu se păsesce fórte qua sì nu cadă in perdere.

17. Epurii si Vulturii.

Epurii s'au fostu bătĕndu cu Vulturii, si se rugaa Vulpilor sì le dee ajutoriu, éró Vulpile respunsĕró dicĕndu: noi bucuros v'amu da ajutoriu, de nu v'amu scii quine sunteti, si cu quine ve bateti.

Invĕtiătură.

Asiè pătimescu quei neputinciosi quăndu se apucă, la cĕrtări, cu quei mai mari de quătu dĕnsi.

18. Copilu'l si Mumă sùa.

Un Copil fură o carte dela Dascal' unde invĕtiaa, si o dede Mum'ei sùale sì o tie; éró ea nu lu certă, nèqui il ruşină, el de aqui inante se invĕtiă a furare, si alte lucruri mai mari pónĕ il prĕnseró de facié, si pe judecată diréptă, vruró sì'l spĕndure, si ducĕndu'l la furci mergea si Mumă sùa dupó dĕnsul' plăngĕndu; feciorul' o chiămă sì i grăiécă, ea se apropiă si si lipì urechia de gura lui, éró el o opucă cu dĕntii de urechiă, sì o rupse, dicĕndui: aquésta è pentru que numai invĕtiătu, nequi mai certatu, quăndu me invĕtiamu a furare; qui ănchĕ ti pareà bine, quănduti aduceamu, quătequeva de furatu, éccĕ aquum tu mi ai scurtatu viatia de pre lume.

Invĕtiătură.

Omu'l quarele nu si cértă fiii sùi de mici, si nu ìi pedepsesce aquelu é quasi quăndu li ar pune singuru laçu'l in grumasu, si ii ar duce la perire.

19. Pècurariu'l.

Unu Pècurariu pàscea ouile pre lòngè mare, si sì intèmplà de erà atuncia lenisce pre mare, érò el pofti sì càlètorésca pre mare qua un negotiàtoriu, dequi abàtù, si se duse de si vendù ouile tóte, si cumparà finice si intrà intru o luntre mare, si purcése pre mare, ma scorniènduse o fortunà mare, aruncarò totu negotiul' din luntre in mare, si aruncarò si finicile lui, si de abea scàparò la uscatu numai cu sufletele, si dache eșirò din luntre afarà, Pècurariu ànchè àmblaa pe țermurile màrii, si vèdèndu che se fàcù lenisce in mare incepù a jura tare, si a dice: oh Dómne! quàtu se vedea de gróșnicà mare pònè a nu mi mancà finicele méle, érò dache le au màncatu, quàtu se facù de linà.

Invètiàturà.

Quòte mișeletàti pate omul' in viàtia lui, tóte le deprénde, si se invétia, che se èspitesce, qua argèntu'l prin focu.

20. Doi Àsini.

Asinu'l sìlbaticu, vedù pre altu Asinu domnescu pascènduse bène; si veniendu se apropie de dénsul', si incepù al làudare dicéndu: che è grasu, si nétedu la trudu, si i ajunge màncare destolà, apoi preste o orà il vedù încàrcatu cu lemne, si mergea dupò dènsul' un șerbu si'l batea in tóta óra cu un bàțiu; érò Asinu'l quel sìlbaticu dise: fiéndu chè è asiè lucru'l, i ti vèdu viatia, si nutretiu (hrana) nu o ai in deșertu, qui cu multà patimà și ostànélà tràesci.

Invètiàturà.

Sì nu doresci, nèquè se poftesci viatia quea que è cu temere si cu amaru amestecatà, che mai pre urma è de nemica si de perire.

21. Pècurariu'l, si Ouile.

Un Pècurariu pascea ouile pe subt umbra unui copaciu, adechè: arboru fructuosu (roditoriu) si se suì in

arboru si scuture fructu'l dupó cum era, qua si mânce ouile; sisi lăsase haine le giosu la rădicină, éró ouile mâncându fructu'l pécăliró de mâncaró si hainele păstoriului loru; éró Pécurariu'l daché vedù aquésta dise: oh dobitóce rèle que sùnteti, voi altora ve dati lâna vóstră de se inbracă cu dènsa; éró mie pentru che cautu de voi mi ati mâncatu si hainele.

Invètiătură.

Multi ómeni sùnt, qui din nesocotintia loru folosescu quelor, qui nule sùnt de nèqui o lipsă si i si facu loru nevoiă, si grăutate.

22. Asinu'l, si Vulpea.

Un Asinu se invescuse cu o pele de Leu si âmbla spăriêndu pre alte animale, si vrù si spariă si pre o Vulpe, éró Vulpe dise: io ânché m'asi teme, de nu te asi fi auditu rùgiêndu qua un Asinu.

Invètiătură.

Asiè si ómenii quei de nemica, quându vedu che au putere quâtu de pucină, dela quei mai mari, ei atuncia vreu si spariă pre toti ómenii, quarii sùnt sub domnire loru.

23. Gaiina si Rùndunéa.

O Gaiină clociea nesque ouă de Sérpe cu tótă sirguiêntia, éró o Rùndune din un copaciu, o vedù si i dise: oh nebună que esci tu pentru que clocesci aqueste ouă, quare dache le vei cresce ânteiu pre tène te voru mâncă.

Invètiătură.

Pre omu'l quelu de genu (nému) rèu si viclénu, nu lu vei inblandi nèquè decum, macar quâtu bène ai face, cu aquelu nu poti avere pace.

24. Câmila.

Ómenii quându vedurò camila ânteiu fórte si temu-

rò, si se miraró de mărimea ei, si quum è de minunată; si fugea de ea, apoi dachè vèduró quum che è blândă, mai cutesaa, si se mai apropiaa de ea; dupó aquea vèduró ché è un animalu domesticu si simplu; dequi i facea multă fuşine, si o infricosea; si o dederó pre mâna pruncilor de o purtaa pre unde ei vrea.

Invètiătură.

Cu lucrurile quare sùnt in sène mari si grele depredèndune cu ele o dată si de doè ori, apoi nèqui le luvamu susu qui ne paru usóre, si le purtămu quum ne este voia, si plăceré.

25. Vulpea, si Veru'l.

O Vulpe fugiea de nèsque vènători, si intră intru un stau'l de oui, si află acolo un Veru, cui se rugă si o ascundă, Veru'l i dise: si se ascundă intr' un unghiu in umbrariu (coliba), si indată sosiró si vénatorii, si intrebaró pentru Vulpe, Veru'l dise cu gura quum che n'au vedutu nemica, ma cu capu le ărataa unde este Vulpé; éró vènătorii nu cunoscuró semnu'l, si purcéseró de acolo, dupó aquea esì Vulpea din coliba afară; éró Veru'l i dise: poti si mi multiămesci, quaci nu te spusei vènătorilor. Vulpea respunse: multiămitiasi fòrte de ti ar fi fostu si semnu'l capului, precum i ti era cuventu'l.

Invètiătură.

Asiè sùnt unii ómeni, cu cuvèntul dicu una, éró cu fapta facu alta.

26. Omu'l si Deu'l.

Un omu avea un Dumnedeu de lemnu si de multe orí se rugaa lui si l' inavutiască, éró aquelu Deu nu l' ascultaa, dequi omu'l se maniè si lu luvă de piciore si l' aruncà de pămèntu de lu făcù totu cenusiă, si capu'l ănchè i lu sparse, din quarele curse multu auru, éró omu'l vèdèndu aquèsta dise: mare nebunu esci, si ai fostu, quăci quăndu i ti faceam' onore (cinste) tu nu

mi foloseai nemica, érò dache te rusinai si te facui fèrèmà, aquum mi facusi pe voie, che mi ai datu multà avutie, bène che mai invètiatu, che de aquum in ante tot' aquestu onore i ti voiu face.

Invètiàturà.

Chè multi sùnt, quarii te pórtà cu mènciuni dicèndu che i ti vor face queva bine, pentru qua se te cucerescì loru, si nu ti facu, érò sunt alti quàrora nèqui o omenie nu li ai datu, nèqui sperantia (nedeșde) n'ai avutu; érò ei ti au facutu multu bène in tèmpu'l de nevoie.

27. Corbu'l, si Muma sùa.

Corbu'l se bolnavise, si ședea intru un arboru, érò Muma sùa fièndu intr' un altu arboru se tànguea, si lu plàngea, érò corbul dise: nu plànge Muma mea, nu plànge, qui te rógà lui Dumnedeu, si tuturor sàntilor lui si mi dee sànitate, érò Muma sùa i dise: oh fètul meu! darè qui sàntu i ti va ajutà tie, quaruia, dintru aquesti nu i ai furatu carnè.

Invètiàturà.

Asiè si omenii quei, qui facu multe rèutàti in lume, la necasurile loru, nu se aflà nimene si ii ajute, si si ii màngàie.

28. Furnicile, si Grelușul.

La tèmpul ernei se udase gràunțele furnicilor, si le usucaa la sóre, érò Grelusul' era flàmèndu, si querù dela furnici si i dee si mànce, érò furnicile diserò: darè asta vérà quàoi nu ti ai strinsu de màncatu, adeche nutrețu? respunse Greluşu'l si dise: n'am' avutu quàndu strìnge, che tot' amu càntatu, si amu desfatatu ànimile ómenilor cu càntàrile mele; érò furnicile diserò ridèndu: dachè asta véra ai càntatu si te ai desfetatu; aquum vedi, si jócà.

Invètiàturà.

Noi trebue si lucrèmu, si si invètièmu pònè avemu

tèmpu, che tèmpu'l quel perdutu nu se va intornà mai multu.

29. Vulturu'l, si Sàgetàtoriu'l.

Vulturu'l sedea pre o pétrà, sisi pàndea un vènatu, érò un sàgetàtoriu, il sàgetà din arcu, si feru'l sàgetei i intrase in trupu, érò lemnu'l sagetei, si pénele staa din antea ochilor lui, érò el vedendu penele-quele dela sagéta, quum erau infipte in carne lui, plàngea, si dicea: numi pare rèu che moriu, quum mi pare rèu, che mi este perire de penele mele, che m'au stràbàtutu, si m'au pètrunsu.

Invètiàturà.

Aquéstà Fabulà aratà, quum che nu ne pare asiè rèu quàndu ne amàrescu, si ne necàsescu stràini, qua quàndu ne facu stràmbatate cunoscuti, si amici nostri.

30. Vermele si Vulpea.

Vérmele esise din pàmèntu, si dicea còtrà alte insecte (jiganii) che el este Doctoru si vindecà tóte bólele, érò o Vulpe ii dise: darè quàci dici tu che doctoresci pre altii, fièndu tu ologu si móle, pentru que nute vindeci inteiu pre tène, qui te trudesci intru aquestu chipu.

Invètiàturà.

Asiè sùnt omenii quei nepotinciosi, quarii ne avèndu nequi ò putere, sùnt totu de amaru altora; apoi ei nu se lase intr' atàta, si sì se róge lui Dumnedéu sì ii màntuéscà, qui ànche àmblà sì facà bène si altora.

31. Omu'l, si Gaiina.

Un omu avea o Gaiinà, si facea, adeche ouaa ouà de auru, érò el cugetà che in dènsa va fi multu auru', si o spàntecà, si intru dènsa aflà tot intr'o formà, quasi in alte gaiini; dequi voièndu elu sì afle avutie multà de o datà, el perdù si què pucina, que o avea.

Invêtiătură.

Asiè sùnt ómenii quei, qui nu multiămescu lui Dumnedeu de puçinu, pentru poftire (lăcomie), ei perdu, si que au la mână.

32. Leu'l, si Vupe'a.

Leu'l inbătrinise, si nu putea si âmble dupó vênatu, qui socotì que va face, si intră intr'o pesteră si se facu chê è bolnavu., dequi mergea tote ferele de lu vedea; éró el prêndea quăte una si le mâncaa, éró Vulpea fiêndu mai astută cunoscù vicleniea si măestria Leului; nu avea que face, qui venì si ea qua la un Impêratu si lu védă, ma staa din afară de pesteră, si lu intrebă pre Leu dicêndu: Dómne! que mai faci, quum te ai? Leu'l dise che i este fórte rêu: si dicea côtră Vulpe, daré quaci nu vii si tu in pesceră, si nu stai afară; Vulpea dise: io nu voiu intră pentruche védu urme multe intrate acolo éró eșite nú vêdu nèquê una.

Invêtiătură.

Ómenii quei intelepti, pre semne cunoscu lucrurile quele de perire, si fugu, ùnde potu, qua si scape de mórte.

33. Grădinariu'l, si Șerpele.

Din antea usiei casei unui Grădinariu i si facuse un șerpe cuibu, éró quăndu fù o dată'muscă șerpele pre un fiiu al Grădinariului, si murì, si le părù fórte rêu parênților pentru fiiu, si gôndea quum ar putéa face si ucigă pre șerpe, dequi luvă Grădinariul o sêcure si lu păndea si l' omórá, si quum il vedù arunca cu secure in dênsul', si nul' nemerì, qui lovì intr'o pétra de se rupse o bucată din ea; éró șerpele scăpă in gaură. Apoi dupó quăteva dile, socotì Grădinariu'l si se inpace cu șerpele; dequi se duse in casă si luvă păne si sare, si'l chiămă si ésă afară, si facă pace amêndoi, șerpele respunse, si dise: de aquum in ante, intră noi pace si credintia nu va mai fì, pónê quăndu voiu vedè io pétra insemnată si tu mormentu'l fiului tèu.

Invêtiâturâ.

Omu'l quel' inţeleptu trebue sî se pâsésca de ómenii quei rêi mai vîrtosu de i voru fi fâcutu vâtêmare la vedere, qua sî védâ si alti mai multi.

34. Cerbu'l.

Cerbu'l vedù pre Leu dormiêndu, si se spâriè fórte tare si dise intru sêne: oh mişelc animale que sûntemu noi! che de vedemu pre Leu dormiêndu ânchĕ ne tememu; darĕ ânchĕ quându va fi el mâniosu.

Invêtiâturâ.

Asiè sî facâ si quei mai mici sî cunóscâ pre mai mari loru, quum che sûnt mai tari, si mai poternici.

35. Leu'l, si Gliganu'l.

Leu'l se certaa cu un Gliganu, éró Vipera staa de o parte, si ascultaa, si cautaa sî védâ quare vâ câdè; dequi ei se mâncarô quâtu se mâncarô, apoi quându fù mai prê urmâ se impâcarô si se facurô prietini; éró Viperei ei parea rêu fórte, quâci se inpâcarô, si se unflâ de mânie mare, quâtu vrù numai sî crepe.

Iuvêtiâturâ.

Aice ne invétiâ Fabula, sî nu ne bucurêmu, si sî ne parâ bine, quându vomu vedè pre quei mai mari certânduse, au si pre quei mai mici, qui sî alergêmu sî ii inpâcêmu.

36. Leu'l, si Vulpea.

Leu'l dormiea intr' un locu ascunsu, éró un sórece trâcù pre de asupra lui, Leu'l se sculâ si sarì; éró o Vulpe il vêdù si rise, Leu'l ei dise: nu pre ride tu Vulpe, che nu trebuesce nequi pre sórece al defâimare de totu.

Invêtiâturâ.

Quei mai mari si mai putênciosi nu se cade sî mic-

șorese si si batjocorésca pre quei mai mici, si neputénciosi.

37. Pruncu'l, si Școrpia.

Un Pruncu åmblaa prèndéndu lácuste de quarele stricá la țériná, si dedése si de o scorpie, éró scorpia i dise: Pruncule! si nute pre atingi de méne, che te voiu face de vei lása si lácustele quóte ai prénsu póné aquum.

Invètiățurá.

Cu omu'l quelu réu si nu ai amestecare, nęqui si comperi dela elu, nèqué si i véndi, si ánche nèqué si te atingi de dénsul' nèqué odináórá.

38. Corbu'l, si Vulpea.

Corbu'l țènea o bucatá de casiu in gura, si sburá susu intr'un copaciu, si vrea si 'l mánce; éró o Vulpe trácéndu pre acolo il védù, si i dise: oh quátu esci de formosu! de ti ar fi si cántare precum ti frumsetia; mi ar plecea si te audu cántándu che de multu dorescu si ti audu glasu'l tùu; éró Corbul' audiendu aquésta deschidéndusi gura incepù a cloncáire si i cádù casiu din gurá, ero Vulpea mérse de lu luvá, si lu máncá, si i dise; la tóte esci frumosu numai la ménte esci pre simplu, (prostu).

Invètiáturá.

Asiè si omenii quei vicléni, laudá pre quei mai ne invètiati, qua si ii pótá amágire, si si le iee quáte queva que au; si aquesta è pecatu'l inșeláciuni.

39. Cánele, si Umbra.

Un Cáne țènea o bucatá de carne in gurá si trecea pe o punte, preste o apá, si vedendusi umbra súa in apá, socoti che è mai mare bucata aquea que este in apá, de quátu quare o țènea in gurá, si lásá bucata din gurá si sárì, dequi perdù si aquea que o țènea in gurá, si puçinu de nu se inecá, si pérá cu totul.

Invètiàturà.

Asiè sùnt si omenii quei lacomi, quarii voieaseu sì iée bucatele altora cu tàrie, si pe furișu, ei perdu si ale sàle, quarele au strìnsu cu mànile loru.

40. Camila.

Camila sì rugaa lui Dumnedeu Savaoth sì i dee córne, si dache nu o ascultà, ànchè se si mai rugà cu tótà evlavie, si supèràndu pre Dumnedeu o blàstèmà de i cadurò si urechile.

Invètiàturà.

Sì cade sì ne rogàmu lui Dumnedeu, qua sì ne dèe nouì quele de lipsa sufletuluì si trupului nostru, érò sì nu queremu lucruri mari, si quari sùnt preste firé omului.

41. Asinu'l.

Un Asinu era incàrcatu cu sare si mergea Domnul sùu dupò dènsul, si trecèndu Asinul prin o apà, se impedecà, si cadù in apà; dequi sarea se topiea, si Asinu'l se ușoraa, apoi se topì sarè de totu, si se ducea Asinu'l mai ușoru, si esì afarà: apoi preste quàteva dile, érósi trecàndu preste aquè apà, si fièndu incàrcatu cu bureti de mare, vrù sì facà quasi din ànteiu, si se fàcù a se impedecare, si càdu in apà, érò bureti se umplurò de apà, dequi bietu'l Asinu nu putù sì se mai scóle; qui se inecà acolo.

Invètiàtura.

Omu'l viclénu quare vree sì inșele pre altu'l se inșélà pre sène.

42. Columbu'l (Porùmbu'l).

Un Columbu insetase fórte, si vèdèndu pre pàriete un vas luciu, cugetà che è un vas cu apà se ràpedì iute la dènsu'l, si se lovì fórte tare cu capu'l de pariete, șisi sfàrmà capu'l si aripilele, si cadù josu, si lu luvarò ómenii fièndu mortu.

Invètiàturà.

Asiè si unii ómeni pentru làcomie, oriquo vèdu cugetà se apuce, si sì inghitià, si nu socotescu quum va venì lucru'l mai pre urmà, si ì si sûnt ei insusi causà de perire, si de mórtè loru.

FINIS.

Errata.

Pagina	linea	loco	legatur:
7	1	nt	ut
21	29	Apostrophus	Apostrophus
31	22	et	est
40	6	*virga*	*virgo*
60	5	trier *iu*	trieriu
66	6	*orsores*	*sorores*
70	26	insane	insene
76	13	De De Verbis	De Verbis
80	18	*pecitno*	*pectino*
128	7	*cotaveram*	*cogitaveram*
130	22	fi ti	fiti
137	3	§. 40	§. 47.
—	11	§. 39.	§. 48.
143	9	luvavàti	luaràti
157	2	voeantur	vocantur
184	28	poste	pofte
101	2	*tn*	*in*
198	15	*quere*	*qaere*
202	17	vérà	véré
206	22	sciéutiile	sciéntiile
211	25	veniéndu tàr	veniéndu
231	3	Amitu	Ambitu
35	25	Pàne négrà	Pàne négrà
45	15	*canddelarum*	*candelarum*
57	11	do	*do*
79	6	dnpô	dupô
—	5	*perennas*	*pennas*
86	2	fi	fi
—	17	intornà	intornà
95	3	*midum*	*nidum*
—	23	botaie	bàtaie

Pagina	linea	loco	legatur:
297	6	intemptatu	intemplatu
301	6	internà	inturnà
—	15	*fersan*	*forsan*
303	13	sì	si
309	15	*trasigere*	*transigere*
314	3	voi	vei
318	19	iutr'o	intr'o
—	23	mome	nome
—	*penultima*	amvètiare	a invètiare
319	20	figènd'o	frigènd'o
320	31	unn	unu
—	—	piciórds	piciórele
—	—	dĕsu	disu
322	20	evea	avea
324	28	eertaa	certaa
325	28	omènis	ómeni
—	29	O e	Óue.

Index

Nominum D. D. Praenumerantium.

Viennae.

	Exempl.
Reverendissimus D. Ignatius de Karabetz Archi-Diaconus Tordensis in Transylvania et I. Reginis Pedestris B. Splényi Capelanus Castrensis.	4
Admodum Reverendus D. Ioannes Fogarasi Parochus Ecclesiae Graeco-Catholicae Vien. ad S. Barbaram	1
Illustrissimus D. Georgius Asaky Comes Moldaviae.	1
Spectabilis D. Georgius Simeon Sina de Hodos et Kizdia Complurium I. I. Comitatuum Tabulae Judiciariae Assessor	10
Clarissimus D. Michael G. Bojadschi Professor . .	1
P. D. Petrus Cseuka Caes. Reg. Aul. Ration. Bellic. Officii Accesista . . .	2
— Nicolaus Nagy . . .	1
— Nicolaus Cintho Honorarius Gubernialis Cancellista in Transylvania . .	1
D. Brutus Czirka Med. Candidatus . .	1
D. Georgius Schütz . . .	1

E Caesareo Regio Convictu.

R. D. Andreas Pasztély IV. A. Theol. e Dioec. Munkatsiensi	1
— Ioannes Popovits III. A. Theol. e Dioec. G. C. Fogarasiensi . . .	1
— Gregorius Mihaly III. A. Theol. e Dioec. G. C. Fogarasiensi . . .	1
— Iosephus Bélkey III. A. Theol. e Dioec. M — Varadiensi	1

22 *

Exempl.

R. D. Aloysius Carolus Ebelin II. A. Theol. ex A — Dioec. Leopoliensi . . 1
— Demetrius Eli II. A. Theol. e Dioec. G. R. n. U. Transylvaniensi 2
— Petrus Bodilla II. A. Theol. e Dioec. G. R. n. U. Transylvaniensi . . . 2
— Timotheus Hosda II. A. Theol. e Dioec. G. C. Munkatsiensi . . . 1
— Adalbertus Woinarsky II. A. Theol. e Dioec. Tinniniensi 1
— Nicolaus Vulcan I. A. Theol. e Dioec. G. C. M — Varadiensi . . . 1
D. Ioannes de Karabetz Juris I. in An. Auditor. 1
D. Carolus Albrecht Philos. I. in An. Auditor 1

IN HUNGARIA.

Aradini.

Magnificus D. Paulus Csarnoevics de Macsa et Kiss-Oroszin S. C. et R. A. M. Consiliarius etc. 1
Sp. D. Adalbertus Bitto de Sáresfalva I. Cottus. Arad. V — Comes 1
— Emericus Bitto de Sárosfalva Complurium I. I. Comitatuum T. I. e primariis Assessor . 1
— Ionathan Büday Compl. I. I. Familiarum Agens Fiscalis 1
— Carolus Brünek I. Cottus. Arad. Archivarius. 1
— Nicolaus Buxbaum de Grünfeld . 1
— Iosephus Desseö de Sz. Viszló Capitaneus Caesareo-Regius . . . 1
— Gabriel Török de Várad I. Cottus. Arad. V. Notarius 1
Reverendissimus D. Gabriel Ratz Proto-Presbyter Pestesensis V. Consistorii Dioec. Arad. Assessor in Instituto Clericali Valachico Theologiae Sacrae Professor primarius . . 1
Admodum Reverendus D. Gabriel Zsulanyi Parochus et Instituti Valachici Clericalis Grammaticae et Historiae Ecclesiasticae Professor . . 1

Exempl.

Clar. D. Demetrius Konstantiny in R. Instituto Valachico Praeparandorum Paedagogiae, et Historiae Regni Hungariae Professor P. O. et Senior 1
— Constantinus Diaconovits Loga in R. Instituto Valachico Praeparandorum Grammatices, Styli et Cantus Professor P. O. . 1
— Alexander Gavra in R. Instituto Valachico Praeparandorum Geographiae Mathematico-Physico-Politicae Professor P. O. et Consessus literarii Aetuarius . . . 1
D. Petrus Stojanovits Quaestor Aradiensis . 1
— Nathan Rothschild . . . 1

Magno-Varadini.

Illustrissimus ac Reverendissimus D. Episcopus G. R. C. Samuel Vulcan . . . 20
Rdmus D. Ioannes Corneli Canonicus Cantor . 1
— Stephanus Gying Canonicus Cancellarius . 1
— Gabriel Simon Canonicus Honor. Parochus V—Olasziensis et V. Archi-Diaconus Varad . 1
— Andreas Karabetz Canonicus Honor. Parochus Varad. 1
— Dr. Alexander Dobra Canonicus Honor. Secretarius Episcopalis . . . 5
A. R. D. Georgius Illyés Parochus et V. Archi-Diaconus Gyiresiensis . . . 1
— Gregorius Almásy Parochus Szombatsagiensis et V. Archidiaconus Belényesiensis . 1
— Abrahamus Dobra Parochus Temes-Fabricensis et S. Sedis Consistorialis Assessor . 1
— Ioannes Erdélyi Archivarius . . 1
— Basilius Moldován Parochus et V. Archi-Diaconus Piskoltiensis . . . 1
— Mihael Buour Parochus et V. Archi-Diaconus Réviensis 1
— Nicolaus Molnár Parochus Gényétensis et per Distr. Lunka Officii V. Archi-Diaconalis Administrator 1

Exempl.

A. R. D. Ioannes G r a m m a Parochus Hajőensis . 1
— Petrus D á l l y a i Parochus N. Ürögdiensis . 1
— Ioannes V i d r a i Parochus N. Sántőensis . 1
— Ioannes B o z o n t a y Parochus Bedőensis . 1
— Gabriel S e r b á n Parochus Szent-Andrasiensis 1
— Philippus M a g a Parochus Zábrányiensis . . 1
— Arthemius K r i s z t i a n Parochus Fegyvernekiensis 1
— Nicolaus P o n t e n i Paroch. Nadán-Telekiensis 1
— Demetrius O r o s z Parochus Papfalvensis . 1
— Zacharias P á s t y á n Parochus Szent - Lázáriensis 1
— Alexander C o r t e n i Parochus Apáti-Keresztúriensis 1
— Ioannes P a p f y Parochus Dedaënsis . 1
— Antonius Á b r a h a m i Parochus Dizsériensis . 1
— Demetrius K o v á c s Parochus Kecziensis . 1
— Daniel V l á d Parochus V. Abrányiensis . 1
— Paulus S z á d y Parochus B. Ujlakiensis . 1
— Ioannes M á n y Parochus Fenesiensis . 1
— Constantinus A l g y a Parochus Gyalányiensis 1
— Demetrius P a p p Parochus Hollodiensis . 1
— Theodorus V l á s s Parochus Jánosfalvensis . 1
— Petrus P á s k u t z Parochus Nyégenfalvensis . 1
— Abrahamus P o p o v i t s Parochus Petrányiensis 1
— Basilius V l á s s Parochus P. Valányiensis . 1
— Gabriel P a p d á n Parochus Rogoziensis . 1
— Simon S u t t h a Parochus Sonkolyesiensis . 1
— Gabriel P a p p Parochus Venteriensis . . 1
— Ioannes P a p p Parochus Össiensis . 1
— Lucas M u n t e a n Parochus Almosdiensis . 1
— Georgius G y i m a n Parochus Vértesiensis . 1
— Petrus P a p p Parochus Er-Adonyiensis . 1
— Basilius C h r i s z t i á n Parochus Er-Tartseneis 1
— Ioannes N é m e s Parochus Gálos-Petriensis 1
— Nicolaus S z ö t s Administrator Betfiensis . 1
— Georgius M a r u s á n Administrator Kardóensis 1
— Basilius E r d é l y i Administ. Belényesiensis . . 1
— Ioannes N a g y Administrator N. Bárodiensis 1

R. D. Samuel Szentkirályi Clericus . . . 1

Exempl.

Sp. D. Ioannes Getse de Girold Eppalis Dominii Belényes Inspector 1
— Samuel Gálbory ejusdem Dominii et S. Sedis Consist. Exactor et V. Fiscalis . . 1
D. Thomas Popovits II. A. Jurium Auditor . . 1

Pestini.

Admodum Revendus D. Ioannes Theodorovits Ecclesiae Graeco-Valachicae Pestien. Parochus et V. Consist. Budensis et Verschetziensis Asses. 10
Sp. D. Ludovicus Schedius AA. LL. et Philos. Doctor, Aestheticae, atque elegantior. Artium Profess. Publ. Compl. I. I. Comit. Tab. Jud. Assessor, nec non Compl. E. S. Membrum Correspondens 1
— Athanasius Grabovszky de Apadia, I. Deputationis Fund. Schol. G. R. n. U. Administ. Condeputatus 2
— Anastasius Derra de Moroda I. Cottus. Borsod. T. I. Assessor . . . 1
— Constantinus Grabovsky de Apadia . . 2
— Emanuel Go'sdu per I. Regn. Hung. Juratus Caus. F. U. Advocatus . . . 1
— Michael Stupa per I. Regn. Hung. Juratus Caus. F. U. Advocatus 1
— Michael Kotsuba de Tövés Juratus Notarius 1
P. D. Georgius Mutsu Scholae Valachicae et Graecae Localis Director . . . 2
— Stephanus Popovits Iuventutis Daco-Romanae Professor 2
— Evgenius Georgevits Juratus Notarius . 1
— Michael Patziatzi Juratus Notarius . 1
— Ioannes Manno Juratus Notarius . . 1
— Paulus Cató Cel. F. Semsey Praefectus . 1
C. D. Ioannes Papacosta Oeconom Civis . 1
— Nicolaus Jankovits Civis . . 1
— Stephanus Vitaly Civis . . 1
— Spiridon K. Spiro Curator Ecclesiae Graeco-Valachicae 1
— Sevastian Oeconom Curator Scholae Valachicae et Graecae . . . 1

Exempl.

D. Ioannes Hatzeg Cantor Ecclesiae Graeco-Valachicae 1
— Theodorus Igretz I. in An. Med. Cand. . 1
— Constantinus Mutovsky I. in An. Jur. Auditor 1
— Georgius Fogarasi I. in An. Philos. Auditor . 1
— Ioannes Vank I. in An. Philos. Auditor . 1
— Ioannes Dan I. in An. Philos. Auditor . . 1
Eg. Juv. Georgius Grabovszky de Apadia Studiosus Linguae Daco-Romanae . . 1
— Georgius Getso Studiosus Linguae Daco-Romanae 1

Verschetzini.

A. R. D. Sofronius Ivasco Parochus, V. Sedis Consistorialis Assessor, et Instituti Valachici Clericalis Professor 1
— Demetrius Petrovits Parochus Lugosiensis, V. Sedis Consist. Assessor et Instituti Valachici Clericalis Professor . . . 1
— Paulus Iorgovits Parochus Bogschae Montanae 1
— Nicolaus Gruits Diaconus Ecclesiae Cathed. Verschetziensis . . . 1
P. D. Andreas Vasits V. Notarius Comunitatis Verschetziensis 1
— Dionisius Petrovits Docens iuventutis Bogschensis 1
— Ioannes Butsko Docens iuventutis Varadiensis 1
C. D. Simeon Jorgovits Quaestor et R. Salis Distributor 3
D. Thomas Kirutza Auditor Theologiae II. A. . 1
— Petrus Popovits Auditor Theologiae I. A. 1

IN TRANSYLVANIA.

Albae-Carolinae.

Rdmus. D. Michael Orosz Cathedralis Ecclesiae Albensis Transylvaniae Canonicus, Historiae

Exempl.

Ecclesiasticae, et SS. Canonum Prof. et Seminarii Cleri Junioris Rector . . 2
Clar. D. Nicolaus de Alamori Professor . 1
R. D. Samuel Vezeçi emeritus Theologus . 1

Balásfalvae.

Rdmus D. Demetrius Kaján Canonicus Lector Dioec. Fogarasiensis . . . 1
— Theodorus Papp Canonicus Cantor Dioec. Fogarasiensis 1
— Gabriel Szojka de Bátsi Canonicus Custos Dioec. Fogarasiensis . . . 1
— Ioannes Lemény de Lemény Canonicus Scholasticus Dioec. Fogarasiensis . . 1
— Simeon Krainik Canonicus Cancellarius Dioec. Fogarasiensis . . . 1
— Basilius Ratz Canonicus Dioec. Fogaras. . 1
— Isidorus Alpini V. Cap. C. Eccl. Balasf. Ord. Notarius Distr. Kútfalvensis, et S. Sabesiensis Archi-Diac. et Praefectus Typographiae Seminarialis 1
A. R. D. Constantinus Alutan Professor et Presbyter Dioec. Fogaras. . . . 1
— Nicolaus Maniu Montan Professor et Presbyter Dioec. Fogaras. . . . 1
— Onuphrius Szima Professor et Presbyter Dioec. Fogaras. 1
R. D. Timotheus Cipar absol. Theol. Dioec. Fog. 1
— Georgius Timbus III A. Theol. in Semin. Balasf. 1
— Iosephus Lazar II. A. Theol. in Semin. Balasf. 1
— Simon Boksa II. A. Theol. in Semin. Balasf. 1
— Alexander Mika de Lemény I. A. Theol. in Semin. Balasf. . . . 1
— Ioannes Flaicher I. A. Theol. in Semin. Balasf. 1

Cibinii.

Exempl.

A.R.D. Ioannes Panovits Parochus Cibiniensis, et V. Consistorii Assessor . . . 1

— Petrus Hanzu Parochus Guraruuluiensis in Porto-Presbyteratu Cibiniensi . . 1

Claudiopoli.

Sp. D. Ladislaus Vayda de Soos Mező in Transylvania penes Excelsum R. Gubernium Actualis Concepista et Juris Patrii et Criminalis Sup. Professor 2

— Demetrius Ratz Linguae Daco-Romanae penes E. R. Gubernium Translator . . 1

P. D. Iosephus Macedon Pap de Kissfalu in Transylvania Concellista Gubernialis . . 1

— Gregorius Moldvai de Eadem Academiae Claudiopolitanae in Annum I. Juris Auditor . 1

D. Georgius Junior Trandafir Quaestor et Civis Claudiopolitanus . . . 4

IN BUCOVINA.

Rdmus. D. Philaretius Bendescul Archimandrita et Egumen Monasterii Sucevicensis . . 2

— Iosephus Caraskewicz Archimandrita et Egumen Monasterii Putnensis . . 2

— Ignatius Hackmann Archimandrita et Egumen Monasterii Dragomirnensis . . 1

A. R. D. Benjamin Sacharescul Consistorii Czernovicensis Caes. Reg. Assessor . . 1

— Manasse Consistorii Czernovicensis Caes Reg. Actuarius 1

— Iosephus Gregorovits Archi-Diaconus et Caes. Reg. Professor Pub. Ord. Religionis in Gymnasio Czernovicensi . . 1

— Evthymius Hackman Catecheta Scholae Daco-Romanae nationalis . . . 1

Exempl.

A. R. D. Theodorus Antonescul Hieromonachus et Capelanus Episcopalis . . . 1
— Genadie Zacharescul Spiritualis Carceris 1
R. D. Aloysius Carolus Ebelin Alumnus Caes. Reg. Convictus Viennensis . . . 1
— Basilius Suchopan Alumnus Caes. Reg. Convictus Viennensis 1
Sp. D. Georgius Papadopul de Sculescul . 1
D. Iosephus Schnirich Quaestor Cziernovicensis 20

